

КЛАСИЦИ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ПРАВА

МИХАИЛО КОНСТАНТИНОВИЋ

ОБЛИГАЦИЈЕ И УГОВОРИ

СКИЦА ЗА ЗАКОНИК
О ОБЛИГАЦИЈАМА И
УГОВОРИМА

БЕОГРАД • 1996

Михаило Константиновић

КЊИГА ПРВА
ОБЛИГАЦИЈЕ

ДЕО ПРВИ
НАСТАНАК ОБВЕЗА

ОДЕЉАК ПРВИ
УГОВОР

Глава I
О УГОВОРУ УОПШТЕ

Слобода уговарања

Члан 1.

1. Стране уговорнице су слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и морала, да своје односе уреде по својој вољи.
2. Одредбе принудних прописа о садржини одређених уговора су саставни делови тих уговора, те их употпуњавају, или ступају на место уговорних одредби које нису у сагласности са њима.
3. Уговор везује стране уговорнице као закон.

Изјава воље

Члан 2.

Изјава воље у циљу закључења уговора може се учинити речима и поступцима чија је несумњива сврха изражавање одређене воље, као и поступцима и уопште понашањем чија непосредна сврха није изражавање воље, али из којих се са извесношћу може закључити о постојању одређене воље.

Неозбиљна изјава воље

Члан 3.

Нема уговора ако је једна страна дајући своју сагласност на уговор рачунала да ће друга страна опазити да она не мисли озбиљно да закључи уговор, али ће друга страна имати право на накнаду штете коју трпи због ништавости уговора, ако није знала да је пристанак неозбиљан, нити је то из околности могла дознати.

Дозвола и одобрење

Члан 4.

1. Кад је за закључење неког уговора потребна сагласност неког трећег, она може бити дата пре закључења уговора, као дозвола, или после његовог закључења, као одобрење, ако законом није прописано што друго.

2. Она мора бити дата у форми прописаној за уговор за чије се закључење даје.

Свесно закључење ницијавог уговора

Члан 5.

Ко је при закључењу уговора знао за неки узрок због кога уговор може бити лишен дејства, дужан је накнадити штету другој страни, ако је ова основано веровала да је уговор пуноважан.

Г л а в а П

ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА

Одсек I

Сагласност воља

Значај преговора

Члан 6.

1. Преговори и погађања која претходе закључењу уговора не обвезују и свака их страна може прекинути кад хоће.

2. Али одговара за штету насталу због преговора онај који је водио преговоре без намере да закључи уговор.

3. Одговара за проузроковану штету и онај који је водио преговоре у намери да закључи уговор па пошто је својим држањем

навео другу страну на губитке, одустао од те намере без основаног разлога.

Време закључења уговора

Члан 7.

Уговор је закључен оног часа кад онај који је другоме учинио понуду уговора добије изјаву од понуђеног да прихвата понуду.

Понуда

Члан 8.

1. Понуда је предлог уговора учињен одређеном лицу, који садржи све битне услове предложеног уговора, тако да би се његовим прихватањем могао закључити уговор.

2. Ако су стране уговорнице после постигнуте сагласности о битним условима уговора резервисале неке споредне тачке за доцније, уговор се сматра закљученим, а споредне тачке, ако сами уговорници не постигну сагласност о њима, уредиће суд водећи рачуна о претходним преговорима, утврђеној пракси између уговорника и обичајима.

Издавање робе

Члан 9.

Издавање робе са означањем цене сматра се као понуда.

Слање каталога и огласи

Члан 10.

1. Слање каталога, ценовника, тарифа и других обавештења о томе да пошиљалац има одређену робу коју продаје по одређеној цени, као и огласи учињени штампом, лецима, радиом, телевизијом или на који други начин, не представљају понуде уговора, него само позиве упућене појединцу или јавности да они направе понуду уговора под објављеним условима.

2. Али ће пошиљалац оваквих позива одговарати за штету коју би претрпео понудилац, ако без основаног разлога није хтео да прихвати његову понуду.

Дејство понуде

Члан 11.

1. Понудилац је везан понудом, изузев ако је своју обвезу да одржи понуду искључио, или ако то искључење произилази из околности посла.

2. Понуда се може опозвати само ако опозивање буде достављено на адресу понуђенога пре достављања понуде или истовремено са њом.

3. Ако је понудилац резервисао право да опозове понуду, опозивање ће важити само ако буде достављено на адресу понуђенога пре него што је он отпослао прихватање или извршио коју другу радњу која има значење прихватања.

Трајање обвезе да се одржи понуда

Члан 12.

1. Понуда у којој је одређен рок за њено прихватање обвезује понудиоца до истека тог рока.

2. Ако је понудилац у писму или телеграму одредио рок за прихватање, сматраће се да је тај рок почео тећи од датума који носи писмо или од часа оног дана када је телеграм предат за одашиљање.

3. Понуда учињена одсутном лицу у којој није одређен рок за прихватање везује понудиоца за време које је редовно потребно да понуда стигне понуђеном, да овај размисли и одлучи и да одговор о прихватању стигне понудиоцу.

4. Кад је понуда учињена правном лицу без одређивања рока за прихватање, у време за које је понудилац везан урачунава се и време које је при редовном току послова потребно да органи правног лица донесу потребне одлуке.

Форма понуде

Члан 13.

Понуда уговора за чије закључење закон захтева нарочиту форму обвезује понудиоца само ако је учињена у истој форми.

Укршћивање понуда

Члан 14.

У случају укрштених понуда које се разликују у томе што једна страна тражи мању накнаду за своју обвезу, а друга јој нуди више, уговор је закључен за средњи износ.

Прихватање понуде

Члан 15.

1. Прихватање понуде бива изјавом достављеном на адресу понудиоца.

2. Оно се може састојати у одашиљању ствари или цене, као и у свакој другој радњи која се на основу понуде, праксе утврђене између заинтересованих страна или обичаја, може сматрати као изјава предвиђена у претходном ставу.

3. Ако се прихватање састоји у некој радњи која има значење изјаве о прихватању, уговор се сматра за закључен ако је радња предузета за време док је понудилац био везан понудом.

4. Прихватање се може опозвати само ако опозивање буде достављено на адресу понудиоца пре прихватања или истовремено са њим.

Прихватање непосредне понуде

Члан 16.

1. Понуда учињена присутном лицу сматра се одбијеном ако није прихваћена без одлагања, изузев ако из околности произилази да понуђеном припада извршан рок за размисљање.

2. Понуда учињена телефоном или телепринтером сматра се као понуда присутном лицу.

Прихватање понуде са захтевом да се измени

Члан 17.

Ако понуђени изјави да прихвата понуду и истовремено захтева да се она у нечему измени или допуни, сматра се да је понуду одбио и да је са своје стране направио другу понуду свом ранијем понудиоцу.

Ћутање понуђеног

Члан 18.

1. Ћутање понуђеног не значи прихватање понуде.

2. Нема дејства одредба у понуди да ће се ћутање понуђеног, или неко друго његово пропуштање, на пример ако не одбије понуду у одређеном року, или ако послату ствар о којој му се нуди уговор не врати у одређеном року, сматрати као прихватање.

3. Али лице које се налази у устаљеним пословним односима са неким другим лицем и редовно извршава његове налоге, дужно

је, кад му ово поручи одређену количину робе коју производи или којом тргује, или одређену услугу чијим се вршењем бави, извести га у року оређеном за прихватање понуде, ако неће да изврши поруџбину, да исту не прихвата, иначе ће се сматрати да је поруџбину прихватио те да је уговор закључен.

Задоцнело прихватање и задоцнело досиљављање изјаве о прихватању

Члан 19.

1. Ако је прихватање понуде извршено са задоцњењем, понудилац може ипак сматрати да је извршено благовремено, под условом да без одлагања извести о томе прихватиоца.

2. Али ако је одговор о прихватању понуде, који је био отпослан благовремено, стигао на адресу понудиоца после истека рока, сматраће се да је уручен понудиоцу на време, ако се из писма или исправе, која га садржи види да је био отпослан благовремено, и ако понудилац није без одлагања обавестио понуђеног да му је одговор са изјавом о прихватању приспео са задоцњењем, те да сматра да је његова понуда отпала.

Смрт или неспособност једне стране

Члан 20.

Смрт или неспособност једне стране, која би наступила пре прихватања не смета закључењу уговора, изузев ако супротно произилази из намере страна, обичаја или природе посла.

Неспоразум

Члан 21.

1. Не настаје уговор кад стране верују да су сагласне а у ствари међу њима постоји неспоразум, било што нису приметиле да се њихове изјаве не подударају, било што су различито разумеле нејасне или двосмислене изразе у њиховим подударним изјавама.

2. Страна која је изазвала неспоразум својом кривицом дужна је накнадити штету коју је друга страна претрпела.

3. Кад се после закључења уговора тврди да постоји неспоразум о некој споредној тачки, уговор ће остати на снази, а ту тачку уредиће суд, ако се из околности случаја може закључити да би стране уговорнице закључиле уговор и без споразума о тој тачки.

Одсек II

Предмет

Шта може бити предмет уговора

Члан 22.

1. Предмет уговора може бити све што није законом забрањено и што није противно јавном поретку или моралу.

2. Предмет уговора може бити и будућа ствар.

Предмет мора бити могућ

Члан 23.

1. Што је сваком немогуће не може бити предмет уговора.

2. Али ако је уговор закључен са одложним роком или под одложним условом, нарочито под условом да предмет уговора постане могућ, уговор ће бити пуноважан ако предмет буде могућ о року, односно у време остварења услова.

Предмет мора бити одређен или одредљив

Члан 24.

1. Ствар или радња о којој је уговор мора бити одређена.

2. Али је овај услов испуњен и кад предмет уговора није непосредно одређен, ако уговор садржи податке помоћу којих се он може одредити.

3. Одређивање предмета уговора могу уговорници оставити трећем лицу, али ако одређено треће лице неће или не може то да уради, или ако то не уради у одређеном року, уговор је ништав.

4. Ако је одређивање предмета уговора остављено неколицини, у случају неслагања одлучује већина.

5. Треће лице је дужно водити рачуна о свим околностима, нарочито о приликама на тржишту, и према њима одредити предмет правично, у противном незадовољни уговорник може захтевати поништење уговора.

6. Али ако су уговорници оставили трећем лицу да поступи по свом нахођењу, поништење уговора може се захтевати само ако је оно поступило несавесно.

7. Ако је уговорено да ће предмет одредити један од уговорника, сматра се да је уговор закључен под условом да се са његовом одлуком сагласи други уговорник.

8. Ништав је уговор у коме је одређивање предмета уговора остављено слободној оцени једног од уговорника.

Ништовност уговора због предмета

Члан 25.

1. Уговор чији је предмет неодређен и не може се одредити, или је немогућ, или је недозвољен због тога што је противан закону, јавном поретку или моралу, је ништав.

2. Страна која при закључењу уговора није знала нити је могла знати да је предмет уговора недозвољен или немогућ има право да захтева од друге стране, ако је ова знала или морала знати за то, да јој накнади штету коју не би имала да уговор није био закључен.

Заблуда о предмету

Члан 26.

Нема сагласности између уговорника и уговор је без дејства ако је један уговорник био у заблуди о предмету.

Одрицање унапред од приговора

Члан 27.

1. Одредба уговора којом се један уговорник унапред одриче свих приговора, или извесне врсте приговора који би се могли учинити пуноважности тог уговора, нема правног дејства ни у погледу оних приговора којих би се иначе могао појединачно унапред одрећи.

2. Исто важи за такво одрицање једностраном изјавом воље.

Уговор да се ствар не отуђи или не оптерећи

Члан 28.

1. Пуноважан је уговор којим се неко обвезује да одређену ствар не отуђи или не оптерети за одређено време, које не може бити дуже од десет година.

2. Али ако је он ствар отуђио, стицање савесног прибавиоца не може се нападати, а отуђилац је одговоран своме саговорнику због повреде своје обвезе.

3. Исто важи у случају оптерећења ствари.

Предуговор

Члан 29.

1. Уговором се стране уговорнице, или једна од њих, мора обвезати да доцније закључе други, главни уговор (предуговор).

2. Прописи о форми неког уговора важе и за предуговор, ако је форма прописана ради заштите уговорника од наглих непромишљених одлука.

3. Закључење главног уговора може се захтевати у року од шест месеци од истека рока предвиђеног за његово закључење, а ако тај рок није предвиђен, онда од закључења предуговора.

4. Неизвршење обвезе да се закључи уговор даје право саговорнику да захтева накнаду штете коју због тог неизвршења трпи.

5. Али ако су у предуговору одређени битни услови за закључење главног уговора, суд ће на захтев заинтересоване стране осудити другу страну која одбија да приступи закључењу главног уговора да то уради у року који ће јој одредити, после чијег истека ће се пресуда сматрати као закључење главног уговора.

Опциони уговор

Члан 30.

1. Уговором се могу одредити услови неког другог уговора међу истим уговорницима и дати право једном уговорнику да својом изјавом заснује односе из тог другог уговора (опциони уговор или опција).

2. Ако за вршење права опције није одређен рок у уговору или закону, а уговорници се о њему накнадно не споразумеју, одредиће га суд према околностима случаја и обичајима.

Одсек III

Основ

Дозвољен и истинити основ

Члан 31.

1. Свака уговорна обвеза мора имати дозвољен правни основ, те је ништава обвеза чији је основ противан закону, или јавном поретку или моралу.

2. Претпоставља се да обвеза има правни основ иако није изражен, али ако основ не постоји, обвеза је без дејства.

3. Кад се утврди да је основ неистинит, уговор ће остати на снази само ако се иза неистинитог основа налази неки дозвољен основ.

4. Нема сагласности и уговор је без дејства ако је један уговорник био у заблуди о основу.

5. Дужник може одбити да изврши обвезу која нема дозвољен правни основ и после застарелости права да тражи поништење те обвезе.

Побуде за закључење уговора

Члан 32.

1. Побуде из којих је уговор закључен не утичу на његову пуноважност.

2. Али ако је побуда противна неком принудном законском пропису, или јавном поретку или моралу, а из самог уговора или прилика у којима је закључен види се да је она одлучила једног уговорника да закључи уговор, и да је то други уговорник знао или могао знати, уговор ће бити без дејства.

3. Уговор без накнаде не производи никаква дејства и кад други уговорник није знао да је недозвољена побуда која је одлучила његовог саговорника.

Одсек IV

Способност

Уговори пословно неспособног лица

Члан 33.

1. За закључење пуноважног уговора потребно је да уговорник има пословну способност која се за закључење тог уговора тражи.

2. Пословно неспособно лице може без дозволе свог законског заступника закључивати само оне уговоре чије му је закључивање законом дозвољено.

3. Остали уговори ако су закључени без дозволе законског заступника су релативно ништави (рушљиви), али могу бити оснажени његовим накнадним одобрењем.

Права саговорника пословно неспособног лица

Члан 34.

1. Саговорник пословно неспособног лица који није знао за његову пословну неспособност може одустати од уговора који је закључио са њим без сагласности његовог законског заступника.

2. Исто право има и саговорник пословно неспособног лица који је знао за његову пословну неспособност, али је био преварен од њега да има сагласност свог законског заступника.

3. Ово право се гаси по истеку тридесет дана од сазнања за пословну неспособност друге стране, односно за одсуство сагласности законског заступника, али и раније ако законски заступник буде дао своју сагласност пре него што тај рок истекне.

Позивање законског заступника да се изјасни

Члан 35.

1. Саговорник пословно неспособног лица који је закључио уговор са њим без сагласности његовог законског заступника може позвати законског заступника да се изјасни да ли одобрава тај уговор.

2. Ако се законски заступник не изјасни у року од тридесет дана од овог позива, сматраће се да је одбио своју сагласност.

Кад уговорник стиче пословну способност после закључења уговора

Члан 36.

1. Пословно способно лице не може захтевати да се огласи за ништав уговор који је закључило за време своје пословне неспособности без потребне дозволе или одобрења, ако је, пошто је стекло пословну способност, а знајући за непуноважност уговора, изјавило своме саговорнику да уговор одобрава.

2. Ако се пословно способно лице на позив свог саговорника не изјасни у року од тридесет дана да ли одобрава уговор који је закључило док је било пословно неспособно, сматраће се да уговор не одобрава.

Одсек V

Форма уговора

Неформалности уговора

Члан 37.

1. Закључење уговора није подвргнуто никаквој форми, изузев кад то закон нарочито захтева.

2. Захтев закона да уговор буде закључен у одређеној форми важи и за све доцније допуне и друге измене уговора.

3. Али су пуноважне доцније усмене погодбе, које не мењају садржину уговора већ га само допуњују о споредним тачкама о којима у формалном уговору није ништа речено, као и оне којима се смањују или олакшавају обвезе једне или обе стране.

Раскидање формалних уговора

Члан 38.

Формални уговори могу бити раскинути неформалним споразумом, изузев ако је за одређени случај законом предвиђено што друго, или кад циљ због кога је прописана форма за закључење уговора захтева да раскидање уговора буде обављено у истој форми.

Уговорена форма

Члан 39.

1. Уговорници се могу споразумети да ће њихов уговор имати нарочиту форму и кад по закону није потребна никаква форма за закључење таквих уговора.

2. Ако се пре или приликом постизања сагласности о садржини уговора постигне сагласност о његовој форми, сматра се да је уговор закључен тек када је та форма обављена.

3. Исто важи ако је тада само једна страна захтевала да уговор буде обављен у одређеној форми.

4. Али, ако се из самог споразума или околности види да су уговарајући одређену форму уговорници хтели само да осигурају доказ свога уговора, или да постигну што друго, уговор је закључен кад је постигнута сагласност о његовој садржини, а за уговорнике је у исто време настала обвеза да уговору даду предвиђену форму.

5. Уговор за чије је закључење уговорена нарочита форма може бити раскинут, допуњен или на други начин измењен и неформалним споразумом.

Санкција недостицајка потребне форме

Члан 40.

1. Уговор не производи никакво дејство ако није закључен у законом прописаној или уговореној форми, изузев ако је самим законом за одређени случај предвиђено нешто друго.

2. Али, делимичан омањи недостатак у форми не повлачи ништавост уговора ако не смета постизању циља ради кога је форма установљена.

Прејисавање појединачних исправе

Члан 41.

1. Претпоставља се да је формални уговор потпун и да су уговорници одустали од тачака о којима су се усмено погодили а које нису обукли у потребну форму.

2. Али ако заинтересована страна докаже да су уговорници остали при овим погодбама, онда су оне ништаве због недостатка форме, а остале погодбе које су обучене у потребну форму остаће на снази само ако могу опстати без ништавих погодби, и ако ове нису биле услов уговора, ни одлучујућа побуда због које је уговор закључен, у противном случају цео уговор ће бити ништав.

3. Ипак, биће пуноважне истовремене усмене погодбе које не мењају садржину уговора већ га само допуњавају о споредним тачкама о којима у формалном уговору није ништа речено, као и оне којима се смањују или олакшавају обвезе једне или обе стране.

Несавршеност исправе

Члан 42.

Постојање и садржина уговора за чије је закључење потребна писмена форма може се у случају нестанка исправе доказивати свим доказним средствима.

Писмена исправа

Члан 43.

1. Кад је за закључење уговора потребно саставити писмену исправу, уговор је закључен кад исправу потпишу сва лица која се њом обвезују.

2. За закључење двостраног уговора довољно је да обе стране потпишу једну исправу или да свака страна потпише примерак исправе намењен другој страни.

3. Захтев писмене форме је испуњен ако стране измењају писма или телеграме који носе њихове потписе, или се споразумеју телепринтером.

Кад је извршен уговор коме недоспиаје форма

Члан 44.

1. Уговор за чије се закључење захтева писмена форма остаће пуноважан, иако није закључен у писменој форми, ако су извршене све обвезе које из њега настају, изузев ако закон наређује што друго у одређеном случају.

2. Али, ако је једна страна у усмено закљученом двостраном уговору, за чију се пуноважност захтева писмена форма, испунила своју обвезу, она нема право захтевати од друге стране да и ова испуни своју обвезу, него само право захтевати повраћај онога што је дала на име испуњења, изузев ако је форма установљена само ради њене заштите, и ако је у датом случају могуће одрицање од те заштите.

Одговорност за недоспиаћак форме

Члан 45.

1. Ко наведе свог саговорника да се при закључењу уговора не придржавају прописане форме, па после одбије да изврши своју обвезу позивајући се на ништавост уговора због одсуства форме, дужан је накнадити му штету коју овај не би претрпео да није било овог уговора.

2. Исто вреди и за случај одбијања уговорника да приступи обављању уговорене форме кад је то услов за закључење уговора.

Одсек VI

Капара и одустаница**I. Капара***Функције капаре*

Члан 46.

1. Кад су се стране споразумеле да ће једна дати другој капару, уговор се сматра закљученим када је капара дата, ако није што друго уговорено.

2. Капаром се осигурава извршење уговора, те ако што друго није уговорено, страна која је дала капару не може одустати од уговора остављајући капару другој страни, нити то може учинити друга страна враћањем удвојене капаре.

У случају извршења уговора и у случају неизвршења без кривице

Члан 47.

1. Ако што друго није уговорено, капара се урачунава при испуњењу обвезе, а кад то није могуће, она се враћа приликом испуњења.

2. Капара се враћа и кад до извршења уговора не дође споразумом страна уговорница, или из узрока за који није крива ни једна ни друга страна.

3. Ако се обвеза испуњава у обrocима, капара се урачунава у последњи оброк.

У случају неизвршења кривицом једне стране

Члан 48.

1. Ако уговор није извршен кривицом стране која је дала капару, друга страна може, по свом избору, или тражити извршење уговора ако је још могуће, или тражити накнаду штете коју трпи због неизвршења, а капару урачунати у накнаду или вратити, или се задовољити примљеном капаром.

2. Ако је до неизвршења уговора дошло кривицом стране која је примила капару, друга страна може, по свом избору, или тражити извршење уговора ако је још могуће, или тражити накнаду штете коју трпи због неизвршења и враћања капаре, или тражити враћање удвојене капаре.

3. У сваком случају, кад друга страна тражи извршење уговора, она има право и на накнаду штете коју трпи због задоцњења.

У случају делимичног неиспуњења обвезе

Члан 49.

1. У случају делимичног неиспуњења обвезе, поверилац не може задржати капару, него или тражити испуњење остатка обвезе и накнаду штете због задоцњења, или тражити накнаду штете због непотпуног испуњења, а у једном као и у другом случају капару урачунати у накнаду.

2. Ако поверилац раскине уговор и врати оно што је примио као делимично испуњење, он може бирати између осталих захтева који припадају једној страни кад је уговор остао неизвршен кривицом друге стране.

II. Одустаница

Члан 50.

1. Одредбом о одустаници овлашћује се једна или свака страна у уговору да одустане од уговора, а да за то плати другој страни одређену своту новца или да јој прибави какву другу имовинску корист.

2. Кад страна у чију је корист уговорена одустаница изјави другој страни да ће платити одустаницу, она више не може захтевати извршење уговора.

3. Ако уговорници нису одредили рок до кога овлашћена страна може одустати од уговора, она то може учинити све док не протекне рок одређен за испуњење њене обвезе.

4. Ово право одустајања од уговора престаје и кад страна у чију је корист уговорено почне испуњавати своје обвезе из тог уговора или примати испуњење од друге стране.

5. Страна овлашћена да одустане дужна је платити одустаницу истовремено са изјавом о одустајању.

Капара као одустаница

Члан 51.

1. Кад је уз капару уговорено право да се одустане од уговора, онда се капара сматра као одустаница и свака страна може одустати од уговора.

2. У овом случају, ако одустане страна која је дала капару, она је губи, а ако одустане страна која је капару примила, она је дужна вратити је удвојену.

Глава III

ЗАСТУПАЊЕ

Одсек I

О заступању уопште

Дејства заступања

Члан 52.

1. Уговор који закључује заступник у име заступаног лица и у границама својих овлашћења везује непосредно заступаног и другу уговорну страну.

2. Под истим условима и остали правни послови заступникови производе непосредно своје дејство према заступаном лицу.

3. Заступник је дужан обавестити другу страну да иступа у име заступаног, али и кад он то не уради, уговор производи своја дејства за заступаног и другу страну, ако је ова знала или је из околности могла закључити да он иступа као заступник, или ако јој је свеједно да ли он закључује уговор за себе или за другога.

Способности

Члан 53.

За пуноважност уговора и других послова предузетих од заступника пословно способног лица није нужно да заступник буде пословно способан, али је нужно да буде способан за расуђивање.

Дужности показивања овлашћења за заступање

Члан 54.

1. На захтев саговорника заступник је дужан доказати да је овлашћен заступати другу страну.

2. Ако заступник има исправу о овлашћењу за заступање, саговорник има право захтевати препис те исправе, потписан од заступника.

Дужности постојања у интересу заступаног

Члан 55.

1. Заступник је дужан поступати у интересу заступаног, те одговара за штету коју заступани трпи због посла предузетог противно његовим интересима.

2. Заступани има право захтевати да се поништи уговор закључен противно његовим интересима, ако је саговорник знао или могао знати да је уговор противан његовим интересима.

Сукцесијација

Члан 56.

Заступник не може пренети своја овлашћења на другог, изузев кад му је то дозвољено законом или уговором.

Уговор заступника са самим собом

Члан 57.

1. Заступник не може у име лица које заступа закључити уговор са самим собом за свој рачун, као ни за рачун неког другог лица које такође заступа, изузев случајева кад је то законом дозвољено.

2. Али, лице у чије је име такав уговор закључен може га накнадно ратификовати.

Ратификација послова обављених без овлашћења

Члан 58.

1. Уговор или који други правни посао који прелази границе заступникових овлашћења, а који је заступник обавио у име заступаног, може овај накнадно ратификовати.

2. Ратификација може бити и посредна.

3. Друга страна има право позвати онога у чије је име посао обављен да се изјасни у одређеном примереном року да ли посао ратификује, и ако овај то не учини у датом року, сматраће се да је одбио ратификацију.

4. У случају одбијања ратификације, друга страна има право да захтева накнаду од заступника, изузев ако је знала или морала знати да обављени посао прелази границе заступникових овлашћења.

5. Иста правила примењују се у случају кад неко, представљајући се неистинито као нечији заступник, обави неки правни посао у његово име.

Одсек II

Пуномоћје*Давање пуномоћја*

Члан 59.

1. Пуномоћје је овлашћење за заступање дато правним послом од властодавца пуномоћнику.

2. Кад за давање пуномоћја није потребна никаква форма, оно може бити дато прећутно.

3. Постојање и обим пуномоћја су независни од правног односа на чијој је подлози пуномоћје дато.

Форма пуномоћја

Члан 60.

Форма прописана законом за неки уговор или који други правни посао важи и за пуномоћје за закључење тог уговора или предузимање тог посла.

Обим овлашћења

Члан 61.

1. Пуномоћник може предузимати само оне правне послове за чије је предузимање овлашћен.

2. Пуномоћник коме је дато опште пуномоћје може предузимати само правне послове који долазе у редовно управљање.

3. Посао који не долази у редовно управљање може пуномоћник предузети само ако је посебно овлашћен за предузимање тог посла, или врсте послова међу које он спада.

4. Пуномоћник не може без посебног овлашћења за сваки поједини случај закључити поравнање, или уговор о избраном суду, или уговор о дару, или се одрећи неког права без накнаде.

Опозивање и сужавање пуномоћја

Члан 62.

1. Властодавац може по својој вољи сузити или опозвати пуномоћје, баш и ако се уговором одрекао тог права.

2. Опозивање и сужавање сваког пуномоћја може се извршити неформалном изјавом.

3. Ако је опозивањем или сужавањем пуномоћја повређен уговор о налогу, или уговор о раду, или уговор о делу, или неки други уговор, пуномоћник има право на накнаду тако настале штете.

Дејство пресјанка и сужавања пуномоћја према трећим лицима

Члан 63.

1. Опозивање пуномоћја као и његово сужавање нема дејства према трећим лицима која су, не знајући за то, и у основаном поверењу у раније дата овлашћења, закључила уговор са пуномоћником, или обавила који други посао.

2. У том случају властодавац има право захтевати од пуномоћника накнаду штете коју би претрпео због тога, изузев кад

пуномоћник није знао за опозивање односно за сужавање пуномоћја.

3. Исто вреди и у осталим случајевима престанка пуномоћја.

Смрт њуномоћника

Члан 64.

Пуномоћје престаје смрћу пуномоћника, ако што друго није уговорено.

Враћање исправе о њуномоћју

Члан 65.

По престанку пуномоћја, пуномоћник је дужан вратити властодавцу исправу о пуномоћју.

Одсек III

Прокура

Садржина њрокуре

Члан 66.

1. Прокура садржи пуномоћје засновано на налогу за закључивање уговора и обављање свих осталих послова који спадају у круг пословне делатности властодавца.

2. Прокурист може отуђити или оптеретити непокретност само ако је за сваки такав посао добио посебно пуномоћје.

3. Сва друга ограничења прокуре немају дејства према савесним трећим лицима.

Ко може да њи њрокуру

Члан 67.

1. Прокуру за вођење њихових послова могу дати само предузећа која у свом саставу имају фабрике, здружена предузећа, банке, осигуравајући заводи, као и предузећа одређена посебним савезним законима.

2. Прокура се може дати само лицима која у предузећу врше послове на руководећим радним местима.

3. Кад је прокура дата неколицини, сваки од њих обвезује властодавца независно од осталих, изузев ако је у прокури

одређено да је за пуноважност правног посла потребна сагласност свих прокуриста (скупна прокура).

4. Али, у случају скупне прокуре, саопштења, позиви, откази и друге изјаве трећих лица пуноважни су и кад су учињени само једном прокуристи.

Давање њрокуре и у њис у реџистар

Члан 68.

1. Прокуру даје директор у сагласности са радничким саветом.

2. Она може бити дата само писмено.

3. Давање прокуре директор је дужан пријавити ради уписа у регистар у који је уписано предузеће, али она производи дејство и без уписа.

4. Директор је дужан пријавити престанак прокуре ради брисања из регистра.

По њи њис њрокурисџа

Члан 69.

Прокурист потписује тако што испод ознаке властодавца ставља свој потпис са додатком из кога се види да је прокурист.

Забрана рада за друџоџа

Члан 70.

Прокурист који је без дозволе властодавца закључио за рачун неког трећег неки посао који спада у круг пословне делатности властодавца, дужан је накнадити овоме штету коју му је тиме проузроковао.

О ѡпозивање њрокуре

Члан 71.

Опозивање прокуре производи дејство према трећим лицима кад буде уписано у регистар, ако за опозивање нису раније сазнала.

Одсек IV

Трговинско пуномоћје

Ко може да ѡи ѡрџовинско ѡуномоћје.

Њеџова садржина

Члан 72.

1. Трговинско пуномоћје може дати свако предузеће и ималац радње и њиме овластити пуномоћника да закључује уговорне и

обавља остале послове који спадају у круг његове пословне делатности.

2. Трговински пуномоћник може отуђити или оптеретити непокретности преузети меничне обвезе, узети зајам и водити спор, само ако је за такве послове добио посебно пуномоћје.

3. Трговинско пуномоћје може бити ограничено на одређену врсту послова, или на одређене послове, али ова ограничења имају дејство према трећем само ако је за њих знао или морао знати.

Забрана рада за другога

Члан 73.

Трговински пуномоћник који је без дозволе властодавца закључио за рачун неког трећег неки посао обухваћен пуномоћјем које му је дао властодавац, дужан је накнадити овоме штету коју му је тиме проузроковао.

Смрт властодавца и губијак пословне способности

Члан 74.

Трговинско пуномоћје не престаје смрћу властодавца, као ни кад властодавац буде лишен пословне способности.

Одсек V

Трговински путници

Члан 75.

1. Трговински путник је овлашћен предузимати, ван предузећа или радње, само послове одређене у пуномоћју које му је издао властодавац.

2. У случају неизвесности, сматра се да трговински путник није овлашћен да закључује уговоре, него само да прикупља поруџбине, али ће ипак уговор који је закључио остати на снази, ако га властодавац накнадно одобри.

3. Трговински путник који је овлашћен да продаје робу, није овлашћен да прими цену, као ни да продаје на кредит, ако му то овлашћење није посебно дато.

4. Трговински путник је овлашћен да за властодавца прима рекламације због недостатака робе и остале изјаве у вези са извршењем уговора закљученог његовим посредовањем, као и да у

име властодавца предузима потребне мере за очување његових права из тог уговора.

Одсек VI

Лица запослена у продавницама

Члан 76.

Лица запослена у трговинама и осталим радњама у којима се продаје роба сматрају се овлашћеним да у тим просторијама продају робу која се тамо редовно продаје, и да за њу примају исплату цене.

Глава IV

Тумачење уговора

Члан 77.

1. Јасне одредбе уговора не подлежу тумачењу, њих треба применити како гласе.

2. При тумачењу спорних одредби не треба се држати дословног значења употребљених израза, него истраживати заједничку намеру уговорника, и одредбу тако разумети како се најбоље слаже са сврхом коју су стране уговорнице имале у виду закључујући уговор.

Члан 78.

1. Заједничка намера уговорника утврђује се према ономе што је једна страна стварно изјавила и како је требало да друга страна ово разуме, према ономе што редовно бива у поштом промету.

2. Кад није могуће утврдити заједничку намеру уговорника, треба истраживати намеру коју би редовно имала разумна лица истог својства кад би била у истој ситуацији.

Глава V

ЗАБРАЊЕНИ И НИШТАВИ УГОВОРИ

Санкције

Члан 79.

1. Забрањени су уговори који су противни закону, или јавном поретку или моралу.

2. Забрањени уговори су ништави, ако циљ забране не упућује на коју другу санкцију, или ако закон у одређеном случају не одређује нешто друго за повреду прописане забране.

3. Али ако је закључење одређеног уговора забрањено само једној страни, уговор ће остати на снази, ако у закону није шта друго предвиђено за одређени случај, а страна која је повредила законску забрану сносиће одговарајуће последице.

4. Кад је циљ забране или ништавости неког уговора да се онемогући да стране уговорнице постигну одређени резултат, онда су ништави и сви други уговори којима би се заобилажењем законске забране постигао тај резултат.

Накнадни неснианак узрока ништивости

Члан 80.

Апсолутно ништав уговор не постаје пуноважан кад забрана или који други узрок ништавости накнадно нестане.

Делимична ништивост

Члан 81.

1. Ништавост неке одредбе уговора не повлачи ништавост и самог уговора, ако он може опстати без ништаве одредбе, и ако она није била ни услов уговора ни одлучујућа побуда због које је уговор закључен.

2. Али ће уговор остати на снази чак и ако је ништава одредба била услов или одлучујућа побуда уговора у случају кад је ништавост установљена управо да би уговор био ослобођен те одредбе и важио без ње.

Кад оба уговорника знају да је нека небитна одредба ништава

Члан 82.

Ако оба уговорника знају да је нека одредба њиховог уговора ништава, сматраће се да та одредба не постоји, а остали део уговора биће пуноважан ако су испуњени битни услови за закључење таквог уговора.

Конверсија

Члан 83.

Кад ништав уговор испуњава услове за пуноважност неког другог уговора онда ће међу уговорницима важити тај други уговор,

ако би то било у сагласности са привредним циљем који су уговорници имали у виду кад су уговор закључили, и ако се може узети да би они закључили тај уговор да су знали за ништавост свог уговора.

Право саговорника у руцљивом уговору да захтева од овлашћеног лица да се изјасни

Члан 84.

1. Саговорник лица које има право да захтева поништење уговора, може му тражити да изјави остаје ли при уговору или не.

2. Ако то лице не изјави у року од тридесет дана да се одриче права захтевати да се уговор поништи, сматраће се да је уговор поништен.

Повраћај примљеног и одговорности за штету

Члан 85.

1. Ако је на основу апсолутно ништавог или поништеног уговора нешто било испуњено, има се извршити повраћај.

2. У случају уговора чије се извршење протеже кроз извесно време, као што је уговор о закупу, или уговор о раду, или уговор о удружењу, ако се природа оног што је испуњено противи повраћају, друга страна дужна је дати одговарајућу накнаду у новцу.

3. Повраћај узајамних давања врши се по правилима за извршење двостраних уговора.

Повраћај и накнада у случају поништења уговора пословно неспособног лица

Члан 86.

У случају поништења уговора због пословне неспособности једног уговорника, саговорник таквог лица може захтевати повраћај само оног дела испуњења који се налази у имовини пословно неспособног лица, или је употребљен у његову корист, као и оног што је злонамерно уништено или отуђено.

Одговорности лица кривог за поништење уговора

Члан 87.

Уговорник чијом је кривицом настао узрок ништавости уговора одговоран је своме саговорнику за штету коју трпи због ништавости уговора, ако овај није знао за постојање узрока ништавости.

Одговорности пословно неспособног лица

Члан 88.

1. Неће се сматрати кривим за ништавост уговора пословно неспособно лице које је просто изјавило саговорнику да је пословно способно, али ће бити криво и одговараће за штету насталу поништењем уговора пословно неспособно лице које је лукавством уверило свога саговорника да је пословно способно.

2. На име накнада суд може досудити испуњење обвезе из нападнутог уговора.

Глава VI

ДВОСТРАНИ УГОВОР

Одсек I

Одговорност за материјалне и правне недостатке ствари

Члан 89.

1. Ко пренесе на другог право коришћења, или право својине, или које друго право на ствари, или право искоришћавања и употребљавања ствари, или које друго право, на основу уговора са накнадом, одговара му за материјалне недостатке ствари и дужан је штитити га од права и претензија трећих лица, којима би његово право било сужено или искључено.

2. На ове обвезе преносиоца сходно се примењују одредбе овог Законика о одговорности продавца за материјалне и правне недостатке ствари, ако за одређени случај није што друго прописано.

Одсек II

Приговор неиспуњеног уговора*Правило истовременог испуњења*

Члан 90.

1. У двостраним уговорима ниједна страна није дужна испунити своју обвезу ако друга страна не испуни, или није спремна да истовремено испуни своју обвезу, изузев случајева у којима је што друго уговорено или законом одређено, или проистиче из природе посла.

2. Али ако на суду једна страна истакне против захтева друге стране да није дужна испунити своју обвезу док и друга страна не испуни своју, суд ће је осудити да испуни своју обвезу када и друга страна испуни своју.

3. За принудно извршење овакве пресуде није нужно да тражилац извршења испуни своју обвезу према извршенику, него је довољно да стави извршеника у поверилачку доцњу.

Случај делимичног неиспуњења

Члан 91.

Противно је савесности и добрим обичајима у промету одбити потпуно или делимично испуњење сопствене обвезе ако је друга страна испунила своју обвезу, али не сасвим, а с обзиром на малу вредност неиспуњеног дела њене обвезе и на околности случаја, испуњење сопствене обвезе не представља ризик за повериоца.

Погоршање имовинских прилика друге стране

Члан 92.

1. Ако је уговорено да прво једна страна испуни своју обвезу, па се после закључења уговора имовинске прилике друге стране погоршају у тој мери, да је неизвесно да ли ће она моћи испунити своју обвезу, онда страна која се обвезала да прва испуни може одложити испуњење своје обвезе док друга страна не испуни своју обвезу, или не пружи довољно обезбеђења да ће је испунити.

2. Исто важи и кад су имовинске прилике друге стране биле у истој мери тешке још пре закључења уговора, ако њен саговорник то није знао нити је морао знати.

3. У овим случајевима страна која се обвезала да прва испуни може захтевати да јој се обезбеђење пружи у примереном року, а после протекла тог рока без резултата, раскинути уговор.

Одсек III

Раскидање уговора због неиспуњења*Права једне стране кад друга страна не испуни своју обвезу*

Члан 93.

1. У двостраним уговорима, кад једна страна не испуни своју обвезу, друга страна може, ако за случај у питању није што друго

одређено, захтевати испуњење обвезе или, под условима предвиђеним у идућим члановима, раскинути уговор простом изјавом, ако раскид уговора не наступа по самом праву.

2. У сваком случају она има право на накнаду штете.

Кад је неиспуњење о року бићна повреда уговора

Члан 94.

1. Кад неиспуњење обвезе у одређеном року представља битну повреду уговора, друга страна може, по свом избору, захтевати испуњење или изјавити да уговор раскида.

2. Она је дужна обавестити саговорника о свом избору у разумном року, иначе уговор се раскида по самом праву.

3. Ако дужник затражи од повериоца да му саопшти шта је изабрао, и поверилац му не одговори без одлагања, уговор се раскида по самом праву.

4. Кад је поверилац изабрао испуњење, а не добије га у разумном року, он може изјавити да раскида уговор.

5. Ова правила важе и у случају ако је уговором углављено да ће се уговор сматрати раскинутим ако не буде извршен у одређеном року.

Шта значи „бићна повреда“ и „без одлагања“

Члан 95.

1. Повреда уговора је битна, ако је страна која је повредила уговор знала, или је морала знати, у време закључења уговора, да разумно лице истог својства, кад би било у истој ситуацији у којој је била друга страна, не би закључило уговор да је било предвидело ту повреду и њена дејства.

2. „Без одлагања“, значи у што могуће краћем року, према околностима, почев од часа кад би радња разумно могла бити обављена.

Кад неиспуњење о року није бићна повреда уговора

Члан 96.

1. Кад неиспуњење обвезе у одређеном року не представља битну повреду уговора, дужник задржава право да испуни своју обвезу, а поверилац да захтева њено испуњење.

2. Али поверилац може дати дужнику примерен накнадни рок за испуњење.

3. Неиспуњење обвезе у овом накнадном року представља битну повреду уговора.

Раскидање уговора без давања накнадног рока

Члан 97.

Поверилац може раскинути уговор не дајући дужнику накнадни рок за испуњење ако из дужниковог држања произилази да он своју обвезу неће извршити ни у накнадном року.

Значење одредбе уговора о губићу права

Члан 98.

1. Одредба уговора да једна страна губи права из уговора ако не испуни своју обвезу, по правилу само даје право другој страни да раскине уговор без остављања накнадног рока дужнику.

2. Ако овлашћена страна хоће да раскине уговор без остављања накнадног рока дужна је то учинити у примереном року, иначе ће се сматрати да је одустала од тог права.

3. Страна која раскине уговор на основу ове одредбе уговора дужна је вратити другој страни све што је примила на основу раскинутог уговора.

4. Ако је истим уговором одређено да ће она имати право да задржи делимично испуњење извршено пре раскида уговора, онда за ту одредбу важе законски прописи о уговорној казни.

Раскидање уговора пре истека рока

Члан 99.

Кад је пре истека рока за испуњење јасно да ће једна страна направити битну повреду уговора, друга страна може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Раскидање уговора са узастопним обвезама

Члан 100.

1. Кад у уговору са узастопним обвезама једна страна не испуни једну своју обвезу, друга страна може раскинути уговор у погледу свих будућих обвеза, ако има основа за бојазан да ни оне неће бити испуњене.

2. Она може раскинути уговор не само у погледу будућих обвеза, него и у погледу већ испуњених обвеза, ако њихово испуњење без изосталих испуњења нема интереса за њу.

3. За уговор о продаји у коме је углављена исплата куповне цене у оброцима важе посебне одредбе.

Кад се уговор не може раскинути

Члан 101.

Уговор се не може раскинути због неиспуњења незнатног дела обвезе.

Дејства раскида

Члан 102.

1. Раскидом уговора обе стране су ослобођене својих обвеза, изузев обвезе на накнаду евентуалне штете.

2. Ако је једна страна извршила уговор потпуно или делимично, она има право да јој се врати оно што је дала.

3. Ако обе стране имају право захтевати повраћај датог, узамна враћања врше се по правилима за извршење двостраних уговора.

4. Свака страна дугује другој накнаду за користи које је у међувремену имала од онога што је дужна вратити или надокнадити.

5. Страна која враћа новац дужна је платити законску камату од дана кад је исплату примила.

Одсек IV

Раскидање и ревизија уговора због промењених околности

У којим случајевима су могући

Члан 103.

1. Ако после закључења уговора наступе околности које се нису могле предвидети, а које отежавају испуњење обвезе једне стране у тој мери, да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима страна уговорница, и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је, суд може на захтев те стране раскинути уговор.

2. Суд неће раскинути уговор ако друга страна пристане да се одговарајући услови уговора правично измене.

3. Ако изрекне раскид суд ће на захтев друге стране осудити страну која га је захтевала да надокнади другој страни правичан део штете коју трпи због тога.

Околности од значаја за одлуку суда

Члан 104.

При одлучивању о раскидању уговора, односно о његовој ревизији на основу предлога друге стране, суд се руководи начелима поштеност саобраћаја, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, о нормалном ризику код уговора те врсте, о општем интересу, као и о интересима једне и друге стране.

Одсек V

Немогућност испуњења

Немогућност испуњења за коју не одговара ни једна страна

Члан 105.

1. Кад је испуњење обвезе једне стране у двостраном уговору постало немогуће због догађаја за који није одговорна ни једна ни друга страна, гаси се и обвеза друге стране, а ако је ова нешто испунила од своје обвезе, може захтевати повраћај по правилима о враћању неоснованог обогаћења.

2. У случају делимичне немогућности због догађаја за које није одговорна ни једна ни друга страна, друга страна може раскинути уговор ако делимично испуњење не одговара њеним потребама, иначе уговор остаје на снази а другој страни припада право да захтева сразмерно смањење своје обвезе.

Немогућност испуњења за коју одговара друга страна

Члан 106.

1. Кад је испуњење обвезе једне стране у двостраном уговору постало немогуће због догађаја за који одговара друга страна, њена обвеза се гаси, а она задржава своје потраживање према другој страни, само ће га смањити за онолико колико је могла имати користи од ослобођења од сопствене обвезе.

2. Поред тога, она је дужна уступити другој страни сва права која би имала према трећим лицима у вези са предметом своје обвезе чије је испуњење постало немогуће.

Одсек VI

Оштећење преко половине

Члан 107.

1. Ако између обвеза страна уговорница у двостраном уговору постоји у време закључења уговора толика несразмера, да оно што је једна страна примила или треба да прими од друге стране не представља ни половину вредности онога што је она дала другој страни, или се обвезала дати или учинити, онда она може захтевати поништење уговора у року од једне године од његовог закључења.

2. Одрицање унапред од овога права нема правног дејства.

3. Поништење уговора не може захтевати ако наведена несразмера не постоји више у време подизања тужбе.

4. Уговор ће остати на снази и ако друга страна понуди допуну до праве вредности датог или обећаног.

5. Због ове несразмере не може се тражити поништење уговора у привреди, алеаторних уговора као ни јавних продаја.

Напомена: Изрази „уговори у привреди“ и „привредни уговори“ употребљавају се у овом Законику да се означе случајеви уговора које привредне организације, занатлије и други појединци, који у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатности, закључују међу собом у обављању њихове привредне делатности, или у вези са том делатношћу.

Одсек VII

Зеленашки уговор

Члан 108.

1. Кад једна уговорна страна, искоришћујући стање нужде, или тешко имовинско стање друге стране, њено недовољно искуство, лакомисленост, зависност, или неку другу сличну околност, уговори за себе или за неког трећег корист која је у очигледној несразмери са оним што је она другој страни дала или учинила, или се обвезала дати или учинити, или уопште уговори очигледно неправичне услове, онда друга страна може захтевати да уговор буде поништен и да јој се врати оно што је дала, или, ако је то могуће, да суд смањи њену обвезу на правичан износ.

2. У случају поништења суд може одредити рокове којима ће туженом бити олакшано враћање онога што је примио.

3. Суд неће поништити уговор ако тужени понуди допуну своје обвезе до сразмерног износа, или коју другу одговарајућу правичну измену уговора.

4. Поништење уговора или смањење обвезе може се тражити у року од једне године рачунајући од закључења уговора, а кад је у питању кривично дело, док не застари право на гоњење.

Одсек VIII

Општи услови формуларних уговора*Њихова обавезна снага*

Члан 109.

1. Општи услови формуларних или шаблонских уговора допуњују посебне погодбе углављене међу уговорницима у истом уговору и по правилу обвезују као и ове.

2. У случају неслагања општих услова и посебних погодби важе ове последње.

Ништинавост неких одредби формуларног уговора

Члан 110.

1. Ништаве се одредбе општих услова формуларног уговора које су противне самом циљу уговора и добрим обичајима, чак и ако су општи услови који их садрже одобрени од надлежног органа.

2. Суд може одбити примену појединих одредби општих услова, нарочито оних које лишавају другу страну права да чини приговоре, или оних на основу којих она губи права из уговора или рокове, или су ионако неправичне или претерано строге према њој.

Однос општих услова и индивидуалних уговора

Члан 111.

1. Кад су уговором између једне друштвено-политичке заједнице и неке привредне организације утврђени општи услови испорука или услуга које та организација врши, ти услови су саставни делови свих индивидуалних уговора које би та организација закључила о тим испорукама или услугама.

2. Исто вреди за опште услове који су уговором једне организације произвођача и једне организације потрошача утврђени за индивидуалне уговоре њихових чланова.

Одсек IX

Уступање уговора*Услови уступања уговора*

Члан 112.

1. Свака страна у двостраном уговору може, ако на то пристане друга страна, уступити уговор неком трећем лицу, које тим постаје носилац свих права и обвеза из тог уговора.

2. Уступање производи своје дејство, и уговорни односи између уступоца и друге стране прелазе уступањем на пријемника и другу страну у часу када је друга страна пристала на уступање, а ако је друга страна дала свој пристанак унапред, у часу када је обавештена о уступању.

3. Пристанак на уступање уговора је пуноважан само ако је дат у форми прописаној у закону за уступљени уговор.

Одговорност уступоца

Члан 113.

1. Уступилац одговара пријемнику за пуноважност уступљеног уговора.

2. Он му не јемчи да ће друга страна испунити своје обвезе из уступљеног уговора, осим ако се на то нарочито обвезао.

3. Он не јемчи другој страни да ће пријемник испунити обвезе из уговора, осим ако се на то нарочито обвезао.

Приговори

Члан 114.

Друга страна може истаћи пријемнику све приговоре из уступљеног уговора, као и оне које има из других односа са њим, али не и приговоре које има према уступоцу.

Глава VII

ОПШТА ДЕЈСТВА УГОВОРА

Одсек I

Стварање обвеза за уговорнике*Дејства уговорника међу уговорницима и њиховим правоследбеницима*

Члан 115.

1. Уговорима се стварају обвезе за стране уговорнице.

2. Уговори производе своја дејства и за универсалне правоследбнике страна уговорница, изузев ако је што друго уговорено, или ако што друго произилази из природе самог уговора.

3. У случају спајања предузећа, установа или других правних лица, уговори које су пре тога закључила спојена правна лица обвезују ново правно лице, а ако је једно правно лице припојено другом, његови уговори обвезују правно лице коме је припојено.

4. Уговором се може створити право у корист трећег лица.

Одсек II

Уговор у корист трећег лица*Непосредно право трећег*

Члан 116.

1. Кад неко уговарајући у своје име углави неко потраживање у корист трећег, онда трећи стиче сопствено и непосредно право према обећаоцу, ако није што друго уговорено или не произилази из околности посла.

2. Уговорилац има право захтевати да обећалац изврши према трећем оно што је уговорено у његову корист.

Опозивање користи за трећег

Члан 117.

1. Уговорилац користи за трећег може је опозвати или изменити све док трећи не изјави да прихвата оно што је уговорено за њега.

2. Али ако је уговорено да ће обећалац извршити оно на шта се обвезао у корист трећег тек после смрти уговорноца, овај може све дотле, па и својим тестаментом, опозвати корист углављену за трећег, ако из самога уговора или из околности не произилази што друго.

Приговори обећаоца према трећем

Члан 118.

Обећалац може истаћи трећем све приговоре које има према уговорноцу по основу уговора којим је уговорена корист за трећег.

Одбијање треће

Члан 119.

Ако трећи одбије корист која је уговорена за њега, или је уговорилац опозове, корист припада уговориоцу, ако што друго није уговорено или не произилази из природе посла.

Одсек III

Обећање радње трећег лица

Члан 120.

1. Ако је неко обећао другом да ће трећи нешто учинити или пропустити, то трећег не обвезује, а обећалац ће одговорати за штету коју би други претрпео због тога што трећи неће да се обвезе, или да изврши или пропусти одређену радњу.

2. Али ако је неко обећао другом да ће се само заузети код трећег да се он обвезе или да нешто учини или пропусти, он неће одговорати ако није могао склонити трећег на то поред свег потребног заузимања.

Одсек IV

Симулација*Дејства међу уговорницима*

Члан 121.

1. Привидан или симулован уговор настаје кад стране уговорнице истовремено са закључењем неког уговора, или после тога, направе други уговор о истом предмету, али друге природе или друге садржине, без намере да се вежу њиме, и искључиво у циљу прикривања првог уговора.

2. Привидни уговор нема дејства међу странама уговорницама, већ међу њима производи своја дејства први, прикривени уговор, који се стварно хтео, ако су испуњени услови за његово закључење.

Дејства према трећим лицима

Члан 122.

1. Свако заинтересовано лице може се у сукобу са једним од уговорника позвати на прикривени уговор и истаћи да привидни уговор нема дејства.

2. Али лица која су у поверењу на привидни уговор стекла неко право, или која су као лични повериоци предузела мере извршења на предметима привидног уговора не знајући за његову привидност, могу се позвати на привидни уговор како у сукобу са уговорницима и њиховим правоследицима, тако и у сукобу са повериоцима привидног отуђиоца.

ОДЕЉАК ДРУГИ

ПРОУЗРОКОВАЊЕ ШТЕТЕ

Глава I

ОПШТА НАЧЕЛА*Основи одговорности*

Члан 123.

1. Ко другоме проузрокује штету својом кривицом дужан је накнадити је.

2. За штету од ствари од којих потиче повећана опасност штете за околину одговарају њихови имаоници, као и друга с њима изједначена лица, без обзира на њихову кривицу.

Напомена: Реч „имаоник“ употребљава се у овом Законику ради краткоће изражавања: да се једном речи означе сопственик ствари и носилац права коришћења на стварима у друштвеној својини које се налазе у његовој имовини.

Штета

Члан 124.

Под штетом се подразумева не само свако умањење нечије имовине (претрпљени губитак или проста штета) и спречавање њеног повећања (измакли добитак), него и повреде сваког законитог интереса, као и повреде права личности: слободе, части, угледа, стида, личног и породичног мира и других личних добара, као и наношење другоме физичког или психичког бола (морална или неимовинска штета).

Захтев да се уклони опасност штете

Члан 125.

1. Свак може захтевати од другог да уклони извор опасности штете која прети њему или неодређеном броју лица, као и да се

уздржи од активности из које за њега произилази опасност штете или узнемиравања, ако се настајање штете или узнемиравање не може спречити одговарајућим мерама.

2. Суд ће допустити да се предузму одговарајуће мере за спречавање настанка штете или узнемиравања, или да се уклони извор опасности, на трошак држаоца извора опасности, ако овај сам то не учини.

3. Изузетно, у случају општекорисних активности, за које је добијена дозвола надлежног органа, може се захтевати само накнада штете, ако у појединим случајевима закон не наређује што друго.

Захтев да се повредом права личности

Члан 126.

1. Свак има право захтевати од суда или другог надлежног органа да нареди престанак повреда права његове личности.

2. Суд и други надлежан орган може наредити да тужени престане са повредама под претњом плаћања извесне новчане своте, одређене укупно или по јединици времена, у корист повређеног.

Глава II

ОДГОВОРНОСТ ПО ОСНОВУ КРИВИЦЕ

Када постоји кривица

Члан 127.

При просуђивању да ли је лице које је штету проузроковало криво или не, то јест да ли се понашало како је требало, суд води рачуна о редовном току ствари и о томе шта се од разумног и пажљивог човека могло основано очекивати у датим околностима.

Неодговорна лица

Члан 128.

1. Умоболна и слабоумна лица, као и малолетници који при проузроковању штете нису били способни за расуђивање, и уопште лица која су проузроковала штету у бесвесном стању, не одговарају за штету.

2. За штету коју би проузроковало умоболно или слабоумно лице за време светлих тренутака одговара оно само.

3. Ко другоме проузрокује штету у стању пролазне бесвести, одговоран је за њу, изузев ако докаже да није својом кривицом доспео у то стање.

4. Ако је у то стање доспео туђом кривицом, за штету ће одговарати онај који га је у то стање довео.

Нужна одбрана, стицање нужде, отклањање опасности од другог и самопомоћ

Члан 129.

1. Ко у нужној одбрани проузрокује штету нападачу није дужан накнадити је.

2. Кад неко проузрокује штету отклањајући од себе или од другог опасност штете која се друкчије није могла избећи, оштећеник може захтевати накнаду од лица које је криво за настанак опасности штете, или од лица од којих је штета отклоњена, али од ових последњих не више од користи које су имала од тога.

3. Ко претрпи штету отклањајући од другог опасност штете која овоме прети има право захтевати од њега накнаду оне штете којој се целисходно изложио.

4. Ко у случају дозвољене самопомоћи проузрокује штету лицу које је изазвало потребу самопомоћи није дужан накнадити је.

Присиланак оштећеника

Члан 130.

1. Ко дозволи другоме предузимање неке штетне радње не може захтевати од њега накнаду штете проузроковане том радњом.

2. Али је ништава изјава оштећеника којом је пристао да му се учини штета законом забрањеном радњом.

Глава III

ОДГОВОРНОСТ ЗА ДРУГОГА

Умоболни, слабоумни и малолетници неспособни за расуђивање

Члан 131.

За штету коју проузрокују умоболна и слабоумна лица, као и малолетници који при проузроковању штете нису били способни за

расуђивање, одговарају они који су на основу закона, или одлуке надлежног органа, или уговора, дужни да воде надзор над њима.

Малолетњаци способни за расуђивање

Члан 132.

1. За штету коју је проузроковао малолетник способан за расуђивање одговарају поред малолетника и лица која су дужна да воде надзор над њим.

2. Она се ослобађају одговорности ако докажу да нису могла спречити настанак штете, те да до њих нема кривице за штету.

Лоше васпитани малолетњаци

Члан 133.

1. Ако дужност надзора над малолетним лицем не лежи на родитељима већ на неком другом лицу, оштећеник има право да захтева накнаду од родитеља ако је штета настала услед лошег васпитања малолетника, рђавих примера или порочних навика које су му родитељи дали, или се и иначе штета може уписати у кривицу родитељима.

2. Лице на коме у овом случају лежи дужност надзора има право, ако је оно исплатило накнаду оштећенику, тражити од родитеља да му накнаде исплаћени износ.

Одговорности по основу правичности

Члан 134.

У случају штете коју је проузроковало умоболно или слабоумно лице, или малолетник неспособан за расуђивање, ако се накнада не може добити од лица које је било дужно да води надзор над њим, суд може, кад то правичност захтева, а нарочито с обзиром на имовно стање штетника и оштећеника, осудити штетника да накнади штету потпуно или делимично.

Лица у радном односу

Члан 135.

1. За накнаду штете коју проузрокује радник на раду и у вези са радом својој радној организацији или трећим лицима важе посебне одредбе Закона о радним односима.

2. За штету коју проузрокују на раду и у вези са радом лица запослена код појединаца, одговара поред њих и њихов послодавац.

3. Послодавац који је накнадио штету насталу кривицом лица запосленог код њега има право захтевати од њега накнаду исплаћеног износа, изузев ако у датом случају правичност захтева да је он сноси потпуно или делимично.

Глава IV

ОДГОВОРНОСТ ЗА ОПАСНЕ СТВАРИ

Одсек I

Опште одредбе

Које се ствари сматрају опасним

Члан 136.

1. Имаоник ствари, покретних или непокретних, чији положај, или употреба, или особине, или само постојање представљају повећану опасност штете за околину (опасне ствари), одговара за штету која потиче од њих.

2. Штета настала у вези са функционисањем опасне ствари, или приликом њене употребе, и уопште штета у чијем је настајању ствар материјално учествовала, сматра се да потиче од те ствари, изузев ако се докаже да та ствар није била узрок штете.

Ослобођење од одговорности

Члан 137.

1. Имаоник се ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидети или се није могло спречити или избећи.

2. Имаоник ствари ослобађа се одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво кривицом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи.

3. Имаоник се ослобађа одговорности делимично ако је оштећеник делимично крив за штету.

4. Ако је за штету делимично криво треће лице, оно одговара оштећенику за целу штету поред имаоника ствари, а дужно је сносити накнаду сразмерно тежини своје кривице.

5. Лице којим се имаоник послужио при употреби ствари не сматра се трећим лицем.

Повераванье ствари лицу у служби имаоника

Члан 138.

1. За штету од опасне ствари коју је имаоник поверио лицу у својој служби одговара и даље имаоник.

2. Поред имаоника одговара и лице у његовој служби коме је опасна ствар била поверена, ако не докаже да се штета догодила без његове кривице.

Противправно одузимање ствари од имаоника

Члан 139.

Ако је имаоник лишен државине ствари на противправан начин, за штету која од ње потиче не одговара он, него онај који му је одузео државину ствари.

Предаја ствари трећем лицу

Члан 140.

1. Место имаоника опасне ствари, и исто као он, одговара и лице које је овлашћено да се њом служи (на пример: плодоуживалац, купац, узималац на посуду, лице коме је ствар предата на пробу), или је иначе дужно да је надгледа, а није у његовој служби (на пример, лице коме је ствар предата ради оправке).

2. Али ће поред њега одговорати и имаоник ствари, ако је штета произашла из неке скривене мане или скривеног својства ствари, на које му имаоник није скренуо пажњу.

3. У случају претходног става одговорно лице које је исплатило накнаду оштећенику има право да захтева цео њен износ од имаоника.

Одсек II

Одговорност произвођача ствари са недостатком

Члан 141.

Ко стави у промет неку ствар коју је произвео, а која због неког недостатка, за који он није знао, представља опасност штете за лица или ствари, одговара за штету која би настала због тог недостатка.

Одсек III

Одговорност за штету од животиња*Одговорност имаоника*

Члан 142.

1. За штету коју проузрокује животиња одговара њен имаоник, било да је животиња код њега, било да је залутала или побегла.

2. Имаоник одговара за штету коју је узнемирена животиња проузроковала лицу које је драговољно покушало да је ухвати или задржи.

Кад је животиња предата другоме

Члан 143.

1. За штету коју проузрокују животиње поверене на чување или старање лицима и установама које се баве примањем животиња на чување и старање, као што су ветеринари, поткивачи, крчмари, болнице за животиње, одговарају та лица и установе онако како би одговарао имаоник.

2. Имаоник који је предао животињу другоме да се њом служи, или на чување или старање у смислу претходног става, дужан је скренути му пажњу на мане животиње, ако их има, иначе ће одговорати за штету.

Кад је животиња ухваћена у њеној

Члан 144.

1. Држалац земљишта има право да ухвати туђу животињу која ту чини штету и да је задржи као залог за наплату накнаде.

2. Он је дужан да без одлагања обавести о штети и задржавању имаоника животиње, а ако не зна ко је имаоник, онда скупштину општине.

Одсек IV

Одговорност за штету од грађевина

Члан 145.

1. Имаоник зграде и сваке друге грађевине одговоран је за штету коју она проузрокује својим рушењем, или падом неког њеног дела, или на који други начин.

2. Он се ослобађа одговорности ако докаже да се штета догодила услед више силе или кривицом оштећеника.

3. Имаоник има право да тражи накнаду од лица која су крива што се штета догодила.

4. Одредбе овог члана важе и за својинског држаоца.

Глава V

ОДГОВОРНОСТ ПРАВНИХ ЛИЦА

Члан 146.

1. Правно лице одговара за штету коју његови органи проузрокују у вршењу и поводом вршења својих функција.

2. Ако у одређеном случају није што друго у закону наређено, оно има право на накнаду од штетника, ако докаже да се штета догодила његовом кривицом.

Глава VI

НАКНАДА

Одсек I

Накнада имовинске штете

Васпостављање ранијег стања и накнада у новцу

Члан 147.

1. Одговорно лице дужно је вастпоставити стање које је било пре него што је штета настала.

2. Уколико вастпостављање ранијег стања не уклања штету потпуно, одговорно лице дужно је за остатак штете дати накнаду у новцу.

3. Кад вастпостављање ранијег стања није могуће, или кад суд сматра да није нужно да то учини одговорно лице, суд ће одредити да оно исплати оштећенику одговарајућу своту новца на име накнаде штете.

4. Суд ће досудити оштећенику накнаду у новцу увек кад он то захтева.

Накнада у случају протастии ствари одузеће на недозвољен начин

Члан 148.

Ако је враћање ствари која је била одузета имаонику на недозвољен начин постало немогуће услед више силе, одговорно лице дужно је дати накнаду у новцу.

Накнада у облику новчане ренте

Члан 149.

1. У случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља накнада се одређује по правилу у облику новчане ренте, доживотно или за одређено време.

2. Новчана рента досуђена на име накнаде штете плаћа се месечно унапред, ако суд не одреди што друго.

3. Поверилац има право да захтева потребно обезбеђење за исплату ренте ако је дужник физичко лице.

4. Ако дужник не пружи обезбеђење које суд одреди, поверилац има право да захтева да му се место ренте исплати једна укупна свота, чија се висина одређује према висини ренте и вероватном трајању повериоцевог живота, а која не може бити већа од укупног износа ренти за петнаест година.

5. Из озбиљних узрока поверилац може и у другим случајевима захтевати, одмах или доцније, да му се место ренте исплати једна укупна свота.

Одсек II

Висина накнаде имовинске штете

Претрпљени губитак и измакли добитак

Члан 150.

1. Оштећеник има право по правилу како на накнаду претрпљеног губитка (просте штете), тако и на накнаду измаклог добитка.

2. Величина претрпљеног губитка одређује се према прометној вредности ствари, изузев случаја кад закон наређује што друго.

3. При оцени висине измаклог добитка узима се у обзир добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари и према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковом радњом, или пропуштањем.

4. О величини штете суд може затражити мишљење стручњака, и пошто га добије сам ће одлучити.

Одређивање накнаде по правичности

Члан 151.

Кад се величина штете не може тачно да утврди, суд ће одредити накнаду по правичности, водећи рачуна о свим околностима случаја.

Кад је цивила проузрокована намерно или крајњом непажњом, или умишљајним кривичним делом

Члан 152.

1. Кад је штета проузрокована намерно или крајњом непажњом, при одређивању висине накнаде не води се рачуна о околностима које би иначе могле утицати на снижење накнаде.

2. Кад је штета проузрокована умишљајним кривичним делом, величина претрпљеног губитка одређује се према вредности коју је ствар имала лично за оштећеника.

Снижење накнаде

Члан 153.

1. Ако је штета проузрокована омашком која се лако може свакоме десити, суд може умерити накнаду измаклог добитка.

2. Ако је штетник проузроковао штету радећи нешто ради користи оштећеника, суд може одредити мању накнаду, водећи рачуна о брижљивости коју штетник показује у сопственим стварима.

3. Ако је одговорно лице слабог имовног стања, те би га исплата потпуне накнаде довела у оскудицу, суд може, водећи рачуна о имовном стању оштећениковом, осудити одговорно лице да исплати мању накнаду него што износи штета.

Кривица оштећеника

Члан 154.

1. Оштећеник који је својом кривицом допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била, има право само на сразмерно смањену накнаду.

2. Кад је немогуће утврдити који део штете потиче од оштећеникове кривице, половину штете сносиће он, а половину ће му накнадити штетник.

Одсек III

Нарочито о накнади имовинске штете у случају смрти, телесне повреде и оштећења здравља

Изгубљена зарада и трошкови лечења и сахране

Члан 155.

1. Ко проузрокује нечију смрт дужан је накнадити све трошкове око његове сахране.

2. Он је дужан накнадити и трошкове око његовог лечења од задобијених повреда и друге потребне трошкове у вези са лечењем, као и зараду изгубљену због неспособности за рад до смрти.

Право лица које је погинули издржавао

Члан 156.

1. Лица које је погинули издржавао или помагао, као и она која су по закону имала право захтевати издржавање од погинулог, имају право на накнаду штете коју трпе губитком издржавања или помагања.

2. Ова штета накнађује се плаћањем новчане ренте, чији се износ одмерава с обзиром на све околности случаја, а који не може бити већи од онога што би оштећени добијали од погинулог да је остао у животу.

3. Суд одређује време за које ће одговорно лице плаћати ренту, али оно не може бити дуже од времена за које би погинули вероватно живео да није било насилне смрти.

Новчана ренџа у случају трајне неспособности за рад

Члан 157.

1. Ко другоме нанесе телесну повреду или му наруши здравље дужан је накнадити му трошкове око лечења и друге потребне трошкове с тим у вези, као и зараду изгубљену због неспособности за рад за време лечења.

2. Ако је повређени због повреде остао трајно неспособан за рад, или му је радна способност трајно смањена, или су му потребе трајно повећане, или су могућности његовог даљег развијања и напредовања уништене или су смањене, одговорно лице дужно је плаћати повређеном одређену новчану ренту, као и накнаду за ту штету.

Измена досуђене накнаде

Члан 158.

Суд може на захтев оштећеника повисити за убудуће ренту досуђену због телесних повреда, ако се последице тих повреда погоршају, а може је на захтев штетника смањити или укинути, ако се те последице ублаже или сасвим нестану.

Нейреносивост права

Члан 159.

1. Право на накнаду штете у случају смрти или повреде тела или здравља не може се уступити другом лицу.

2. Доспели износи накнаде могу се уступити другоме, ако је износ накнаде одређен споразумом страна или правоснажном пресудом.

Одсек IV

Нарочито о накнади имовинске штете у случају повреде части и распрострањања неистинитих чињеница

Члан 160.

1. Ко другоме нанесе имовинску штету повредом његове части као и ко износи или преноси неистините чињенице о прошлости, о знању, о способности другог лица, или о чему другоме, а зна или би могао знати да су неистине, и тиме му проузрокује имовинску штету, дужан је накнадити је.

2. Али не одговара за проузроковану штету онај ко учини неистинито саопштење о другоме не знајући да је оно неистинито, ако је он или онај коме је саопштење учинио имао у томе озбиљног интереса.

Одсек V

Накнада неимовинске (моралне) штете*Објављивање пресуде или исправке и сатисфакција*

Члан 161.

1. У случају повреде права личности суд може наредити објављивање пресуде на трошак штетника, или објављивање исправке, или да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или што друго чиме се може постићи сврха накнаде.

2. Суд ће поред такве накнаде или место ње, и независно од накнаде имовинске штете, као и у одсуству имовинске штете, досудити повређеноме на његово тражење одређену своту новца за претрпљену неимовинску штету, кад нађе да је таква новчана накнада у датом случају оправдана тежином кривице или тежином нанесене штете.

Сатисфакција женском лицу

Члан 162.

Право на правичну новчану накнаду, независно од имовинске штете, има женско лице које је лукавством, претњом или злоупотребом неког односа подређености или зависности, наведено на ванбрачну обљубу, као и женско лице према коме је извршено неко кривично дело против достојанства личности и морала.

Сатисфакција у случају наношења бола

Члан 163.

1. За претрпљене физичке болове, као и за страх, бригу, тугу и друге душевне болове може суд, према околностима случаја, досудити правичну новчану накнаду независно од накнаде имовинске штете, као и у одсуству имовинске штете.

2. Тако, у случају смрти неког лица суд може досудити члановима његове уже породице правичну новчану накнаду за њихове душевне болове.

Устиујање и наслеђивање права на накнаду

Члан 164.

1. Право на накнаду неимовинске штете не може се другоме уступити, изузев ако је уговором признато, или је о њему поведен спор.

2. Под истим условима ово право прелази на наследнике.

Глава VII

ОДГОВОРНОСТ ВИШЕ ЛИЦА ЗА ИСТУ ШТЕТУ

Члан 165.

1. За штету коју је више лица проузроковало заједно, одговарају сви учесници солидарно.

2. Подстрекач и помагач, као и онај који би помогао да се одговорна лица не открију, одговарају солидарно са њима.

3. Одговарају солидарно за проузроковану штету и лица која су је проузроковала радећи независно једно од другог, ако се не могу утврдити њихови удели у проузрокованој штети.

4. Кад је несумњиво да је штету проузроковало неко од два или више одређених лица, али се не може утврдити које је од њих штету проузроковало, она одговарају солидарно.

Реџрес исцлајџиоца

Члан 166.

1. Солидарни дужник који исплати више него што износи његов део може тражити од сваког од осталих дужника да му накнади оно што је платио за њега.

2. Колико износи део сваког појединог дужника одређује суд с обзиром на тежину његове кривице.

3. У случају немогућности да се утврде делови дужника, на сваког пада једнак део.

Глава VIII

ПРАВО ОШТЕЋЕНИКА ПОСЛЕ ЗАСТАРЕЛОСТИ ПРАВА ДА ЗАХТЕВА НАКНАДУ

Члан 167.

После застарелости права да захтева накнаду штете, оштећеник може захтевати од одговорног лица, по правилима која важе у случају обogaћења без основа, да му уступи оно што је добило радњом којом је проузрокована штета.

ОДЕЉАК ТРЕЋИ

НЕОСНОВАНО ОБОГАЋЕЊЕ

Глава I

ОПШТЕ ПРАВИЛО

Члан 168.

1. Правило је да се нико не може обогатити без основа на туђи рачун.

2. И по томе: кад је неки део имовине једног лица прешао на било који начин у имовину неког другог, а тај прелаз нема свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан вратити га кад је то могуће, а иначе накнадити вредност постигнутих користи.

3. По истом општем правилу: ко се неосновано користиовао туђим, дужан је накнадити вредност постигнутих користи.

Глава II

ПОЈЕДИНИ СЛУЧАЈЕВИ

Одсек I

Исплата недугованог

Верованье да дуџ њосцџоји

Члан 169.

1. Ко, верујући да је дужан, плати што није био дужан, има право захтевати да му се исплаћено врати.

2. Исто право има ко исплати туђи дуг у погрешном уверењу да је дужан платити, изузев ако је поверилац у међувремену напустио обезбеђење које је имао, или је уништио исправе о свом потраживању, или му је право према правом дужнику застарело, у којим случајевима исплатиоцу остаје право да се обрати правом дужнику.

Кад се зна да дуџ не њосцџоји

Члан 170.

1. Ко изврши исплату знајући да није дужан платити нема право да захтева повраћај, изузев ако је задржао право да тражи повраћај, или ако је платио да би избегао принудно извршење, или неку другу принуду.

2. Онај из чије је имовине путем принудног извршења исплаћен туђи дуг, има право захтевати повраћај исплаћеног.

Исцлајџа љре рока или љре исцџуњења услова

Члан 171.

1. Исплата дуга извршена пре рока не даје право захтевати повраћај, нити право на одбијање одговарајућих камата.

2. Дужник има право захтевати повраћај ако је исплатио условни дуг пре испуњења услова, изузев ако се услов испунио у међувремену.

Извршење неке природне обвезе, или неке моралне или друштвене дужности

Члан 172.

Не може се тражити натраг оно што је дато или учињено на име извршења неке природне обвезе или неке моралне или друштвене дужности, или дуга савести.

Одсек II

Кад је основ доцније отпао, или се није остварио

Члан 173.

1. Право захтевати да му се врати оно што је исплатио има и онај који је платио што је био дужан, ако је основ дуга доцније отпао, као и онај који је платио с обзиром на будући основ, ако се тај основ не оствари.

Одсек III

Примање исплате туђег потраживања и отуђење туђе ствари

Члан 174.

1. Ко је примио исплату туђег потраживања којом се то потраживање пуноважно угасило, дужан је примљено уступити правом повериоцу.

2. Исто важи у случају пуноважног отуђења туђе ствари, а ако накнада није још исплаћена отуђиоцу, сопственик се може обратити непосредно прибавиоцу.

Одсек IV

Неморалан и незаконит основ

Члан 175.

1. Ко прими штогод да би се уздржао од неког недопуштеног дела, или да би извршио радњу коју је иначе дужан извршити, дужан је вратити примљено као несавесно обогати.

2. Ко другоме обећа награду за дело за које зна да је противно закону, јавном поретку или моралу није дужан исплатити је, али ако је исту исплатио не може је натраг тражити, без обзира да ли је дело извршено или не, нити је може задржати за себе онај коме је дата, него је дужан предати све што је примио, односно вредност примљеног, фонду за културу општине на чијој територији он има пребивалиште.

3. Истом фонду припада и оно што је дато неком службенику да би извршио неку службену радњу.

ОДЕЉАК ЧЕТВРТИ

**НЕЗВАНО ВРШЕЊЕ ТУЂИХ ПОСЛОВА
(ПОСЛОВОДСТВО БЕЗ НАЛОГА)**

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам и опште правило

Члан 176.

1. Незвано вршење туђих послова, или пословодство без налога, је вршење туђих послова, правних или материјалних, без налога или овлашћења, али за рачун онога чији су послови, а у циљу заштите његових интереса.

2. Вршењу туђег посла може се незвано приступити само ако посао не трпи одлагање, те предстоји неминовна штета или несумњиво пропуштање знатне користи.

Кад незвани вршилац верује да врши свој посао

Члан 177.

Не настају односи из незваног вршења туђих послова кад се неко прихвати туђег посла у уверењу да врши сопствени посао, као што је то у случају послова које предузима савесни држалац или привидни наследник.

Глава II

ОБВЕЗЕ И ПРАВА НЕЗВАНОГ ВРШИОЦА

Обвезе незваног вршиоца

Члан 178.

1. Незвани вршилац туђих послова (пословођа без налога) дужан је обавестити о свом поступку што је могуће пре оног чији је

посао, и наставити започети посао, уколико му је то разумно могуће, док овај не буде могао преузети бригу о њему.

2. По свршеном послу он је дужан положити рачун и уступити ономе чији је посао све што је прибавио вршећи његов посао.

3. Уколико није што друго законом наређено незвани вршилац туђих послова има обвезе налогопримца.

Дужна њажња и одговорност

Члан 179.

1. При вршењу туђег посла незвани вршилац дужан је руководити се стварним или вероватним намерама и потребама онога чији је посао.

2. Он је дужан поступати са пажњом брижљивог и уредног човека.

3. Суд може, с обзиром на околности у којима се неко незвано прихватио вршења туђег посла, смањити његову одговорност, или га сасвим ослободити одговорности за непажњу.

4. За одговорност пословно неспособних незваних вршилаца туђих послова важе прописи закона о њиховој уговорној и вануговорној одговорности.

Права незваној вршиоца

Члан 180.

1. Незвани вршилац туђег посла који је поступио у свему како треба и радио оно што су околности захтевале, има право захтевати да га онај чији је посао вршио ослободи свих обвеза које је због тога посла узео на себе, да преузме све обвезе које је закључио у његово име, да му накнади све нужне и корисне издатке, као и да му накнади претрпљену штету, чак и ако очекивани резултат није постигнут.

2. Њему припада и умерена награда за труд, ако је отклонио штету од лица чији је посао, или му прибавио корист која одговара у свему његовим намерама и потребама.

Сјасаванье њуђе сјвари

Члан 181.

1. Ко спасе туђу покретну ствар од пропасти или оштећења има право захтевати накнаду издатака који су према приликама били потребни, накнаду претрпљене штете, као и одмерену награду за свој труд.

2. Имаоник се може ослободити ових обвеза ако изјави да напушта ствар.

Издајак за другоја

Члан 182.

Ко учини какав издатак или нешто друго што је неко други био дужан учинити има право захтевати накнаду од њега.

Одношење додајака

Члан 183.

Сваки незвани вршилац туђих послова има право однети ствари којима је повећавао туђу имовину, а за које му се учињени издаци не накнађују, ако се оне могу одвојити без оштећења ствари којој су додате, али лице у чији се посао био умешао може ако хоће задржати те додатке ако му исплати њихову садашњу вредност, но највише до износа учињених издатака.

Глава III

ВРШЕЊЕ ТУЂИХ ПОСЛОВА ПРОТИВ ЗАБРАНЕ

Члан 184.

1. Ко се прихвати туђег посла и поред забране лица чији је посао, за коју је он знао или морао знати, или га не врши према његовим намерама и потребама, нема права која припадају незваном вршиоцу туђих послова.

2. Он одговара за штету коју је проузроковао мешањем у туђе послове чак и ако је она наступила без његове кривице.

3. Остају резервисани прописи о неоснованом обогаћењу.

4. Одредбе овог члана не примењују се, већ важе општа правила о незваном вршењу туђих послова, ако је забрана вршења посла противна закону, или јавном поретку или моралу, на пример, ако је неко забранио да други испуни неку његову законску обвезу која не трпи одлагање, као што је обвеза издржавања, а коју он сам не испуњава.

Глава IV

НЕПРАВО ПОСЛОВОДСТВО

Члан 185.

1. Ко врши туђи посао у намери да за себе задржи постигнуте користи иако зна да је посао туђ, дужан је на захтев онога чији је

посао положити рачун као прави незвани вршилац туђег посла и предати му све постигнуте користи.

2. Онај чији је посао може захтевати и враћање ствари у пређашње стање, као и накнаду штете.

3. Остају резервисани прописи о неоснованом обогаћењу.

Глава V РАТИФИКАЦИЈА

Члан 186.

1. Онај чији је посао може накнадно ратификовати оно што је незвани вршилац урадио, па и кад је овај предузео вршење посла против његове забране, или га није вршио према његовим намерама и потребама, као и кад је вршио његов посао у уверењу да врши свој сопствени.

2. У случају ратификације незвани вршилац туђег посла сматра се за налогопримца који је од почетка радио по налогу лица чији је посао.

ОДЕЉАК ПЕТИ ЈЕДНОСТРАНА ИЗЈАВА ВОЉЕ

Глава I ИЗДАВАЊЕ ОБВЕЗНИЦА НА ДОНОСИОЦА

Наспанак обвезе

Члан 187.

1. Издавањем обвезнице на доносиоца обвезује се издавалац да испуни обвезу уписану на обвезници свакоме ко му донесе и преда обвезницу.

2. Издавалац је дужан извршити обвезу уписану на обвезници и кад је обвезница изашла из његове државине против његове воље.

3. За издавање серије обвезница на доносиоца потребна је дозвола надлежног органа.

Коме припада право из обвезнице

Члан 188.

1. Потраживање из обвезнице на доносиоца везано је за обвезницу и припада сопственику обвезнице.

2. Савесни прибавилац обвезнице на доносиоца стиче својину обвезнице, и на њој уписано потраживање, и кад је обвезница изашла из руку њеног ранијег имаоца без његове воље.

Ко може тражити испуњење

Члан 189.

Испуњење потраживања из обвезнице на доносиоца може захтевати само доносилац обвезнице.

Када се дужник ослобађа обвезе

Члан 190.

1. Издавалац обвезнице на доносиоца ослобађа се обвезе испуњењем доносиоцу чак и кад овоме обвезница не припада, нити је иначе овлашћен да захтева испуњење.

2. Али ако је издаваоцу обвезнице било познато, или му није могло остати непознато, да доносилац није законити ималац обвезнице, нити је овлашћен од законитог имаоца да је наплати, он је дужан одбити испуњење, иначе ће одговорати за штету.

Забрана испуњења

Члан 191.

Издавалац обвезнице на доносиоца не може пуноважно испунити своју обвезу ако му је то надлежни орган забранио, као и ако је знао или морао знати да је покренут поступак за поништење обвезнице.

Исплатна главница и исплатна камата

Члан 192.

Иако је опште законско правило да се претпоставља да је исплаћена и камата кад је исплаћена главница, ипак је дужник који је исплатио главницу доносиоцу обвезнице дужан исплатити купоне камата исте обвезнице, који му буду поднесени после тога, ако дотле нису застарели.

Сједињење

Члан 193.

Потраживање из обвезнице на доносиоца не престаје кад обвезница припадне издаваоцу.

Приговори издаваоца

Члан 194.

1. Против захтева имаоца обвезнице на доносиоца издавалац може истаћи само приговоре који се тичу пуноважности издавања саме обвезнице, као што је, на пример, фалсификат; затим, приговоре који су садржани у самој обвезници, као што су, на пример, рокови или услови; најзад, приговоре које има према самом доносиоцу, као што су, на пример, компенсација и одсуство овлашћења.

2. И по томе: издавалац може истаћи против захтева имаоца коме је уступио обвезницу недостатке правног посла на основу кога је пренос извршен, али их не може истаћи против захтева неког потоњег имаоца.

3. Међутим, ако је доносилац примајући обвезницу од свог претходника знао, или је морао знати, да му овај предаје обвезницу да би избегао приговор који издавалац има према њему, издавалац ће моћи истаћи тај приговор и према доносиоцу.

Знаци на доносиоца

Члан 195.

1. На железничке карте, позоришне и друге улазнице, бонове и друге сличне исправе које садрже одређену обвезу за њиховог издаваоца, а у којима није означен поверилац, нити из њих или околности у којима су издате произилази да се не могу уступити другоме, сходно се примењују одредбе о обвези издаваоца обвезнице на доносиоца према доносиоцу, одредбе о ослобођењу издаваоца од обвезе испуњењем доносиоцу, одредбе о правима савесног прибавиоца обвезница и одредбе о приговорима издаваоца према доносиоцу.

Легитимациони знаци

Члан 196.

1. Гардеробни и слични знаци, који се састоје из комада хартије, картона или метала на којима је обично утиснут један број,

или наведен број предатих предмета, а који обично не садрже нешто одређено о обвези њиховог издаваоца, служе само да покажу ко је поверилац у обвези приликом чијег настанка су издати.

2. Издавалац легитимационог знака ослобађа се обвезе кад у доброј вери исту изврши доносиоцу, али за доносиоца не важи претпоставка да је он прави поверилац, или да је овлашћен захтевати испуњење, те је у случају спора дужан доказати то своје својство.

3. Поверилац може захтевати испуњење обвезе и ако је изгубио легитимациони знак.

4. У погледу осталог, у сваком поједином случају треба се држати заједничке воље издаваоца и примаоца знака, као и онога што је уобичајено.

Глава II

ЈАВНО ОБЕЋАЊЕ НАГРАДЕ

Кад обвезује

Члан 197.

1. Јавним огласом учињено обећање награде за одређену радњу описану у огласу обвезује обећаоца према извршиоцу, макар овај и не знао за обећање награде.

2. Исто вреди и кад је обећање учињено у корист онога ко постигне одређени успех или се нађе у одређеној ситуацији, или под неким другим условом.

3. Ако награда треба да се додели после конкурса, или ког било вида утакмице, обећање обвезује обећаоца само ако је одређен рок за такмичење.

Опозивање обећања

Члан 198.

1. Обећање се може опозвати онако како је учињено, као и личним саопштењем, али онај који је извршио радњу у незнању да је обећање награде опозвано има право захтевати обећану награду, а онај који је до опозивања учинио потребне издатке ради извршења радње одређене у јавном огласу има право на њихову накнаду, изузев ако обећалац докаже да су они учињени узалуд.

2. Обећање награде не може се опозвати ако је огласом одређен рок за извршење радње, односно за обавештење о постигнутом резултату или о остварењу одређене ситуације.

Ко има право на награду

Члан 199.

Право на награду има онај ко први изврши обећаоцу радњу за коју је награда обећана.

Случај конкурса

Члан 200.

1. О додељивању награде у случају конкурса одлучује дефинитивно организатор конкурса, или једно или више лица која он одреди.

2. Али ако су у условима конкурса, или неким општим прописима који важе за одређени конкурс, постављена правила по којима награда треба да буде додељена, сваки учесник у конкурсима има право захтевати поништење одлуке о додељивању награде ако награда није додељена сагласно тим правилима.

3. Својина или које друго право на делу награђеном на конкурс припада организатору конкурса само ако је то наглашено у огласу конкурса.

Престанак обвезе

Члан 201.

Обвеза обећаоца награде престаје ако му нико не саопшти, у року одређеном у огласу, да је извршио радњу, или постигао успех, или уопште испунио услове постављене у јавном огласу, а ако он није одредио никакав рок, онда после једне године од огласа.

ДЕО ДРУГИ
ДЕЈСТВО ОБВЕЗА

ОДЕЉАК ПРВИ
ОПШТА ПРАВИЛА

Садржина обвезе

Члан 202.

1. На основу обвезе поверилац је овлашћен да од дужника захтева њено испуњење.

2. Дужник је дужан испунити своју обвезу савесно у свему како она гласи.

Одговорности дужника

Члан 203.

1. За своје обвезе дужник одговара целом својом имовином.

2. Дужник одговара за свог законског заступника, као и за друга лица којима је поверио испуњење своје обвезе, или којима се послужио за њено испуњење.

Обвеза чувања одређене ствари

Члан 204.

Дужник индивидуално одређене ствари дужан је чувати је са пажњом брижљивог и уредног човека.

Обвеза довођења ствари у одређено стање

Члан 205.

Ко је дужан вратити ствар, дужан је довести је у стање у коме је била када је он дошао до ње.

ОДЕЉАК ДРУГИ
ПОВЕРИОЧЕВА ПРАВА

Глава I
ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Одсек I
Општа правила

Члан 206.

1. Кад дужник не испуни обвезу или задоцни са њеним испуњењем, поверилац има право захтевати накнаду штете коју је услед тога претрпео.

2. За штету због задоцњења са испуњењем одговара и дужник коме је поверилац дао примерен накнадни рок за испуњење.

3. Висину накнаде одређује суд, али је и саме стране могу разумно одредити, а висину накнаде у случају задоцњења са испуњењем новчаних обвеза одређује закон.

Одсек II
Накнада одређена од суда
Услови за право на накнаду

Члан 207.

Поверилац који захтева накнаду дужан је доказати постојање обвезе, као и да је због њеног неиспуњења или због дужниковог задоцњења са испуњењем претрпео штету.

Ослобођање дужника од одговорности

Члан 208.

Дужник се ослобађа обвезе да накнади штету ако докаже да је био спречен да испуни своју обвезу неким случајем више силе, или којим другим страним узроком за који он не одговара.

Уговорно проширења одговорности

Члан 209.

Одговорност дужника може се уговором проширити тако да обухвати и одговорност за одређене или све случајеве више силе.

Ограничење и искључење одговорности

Члан 210.

1. Одговорност дужника због неизвршења уговора не може се уговором искључити, ако за одређени случај није што друго законом одређено.

2. Пуноважна је одредба уговора којом се одређује највиши износ накнаде, ако тако одређени износ није у очигледној несразмери са штетом, и ако за одређени случај није што друго законом наређено.

3. Али ће и у случају дозвољеног искључења одговорности и у случају ограничења висине накнаде поверилац имати право на потпуну накнаду по правилима вануговорне одговорности ако је немогућност испуњења проузрокована намерно или крајњом непажњом дужника.

4. Одредбама овог члана не дира се у право страна уговорница да одреде да ли нека обвеза настаје из њиховог уговора и колики је обим појединих обвеза.

Висина накнаде

Члан 211.

1. Поверилац има право на накнаду претрпљеног губитка и измаклог добитка, које је дужник морао предвидети, у време закључења уговора, као могуће последице повреде уговора, с обзиром на чињенице које су му тада биле познате или морале бити познате.

2. У случају преваре или намерног неиспуњења, као и неиспуњења због крајње непажње, поверилац има право захтевати од дужника накнаду свих штетних последица које су настале због повреде уговора, без обзира на то што дужник није знао за посебне околности због којих су оне настале.

3. Ако је приликом повреде обвезе поред штете настала за повериоца и нека корист, о њој ће се приликом одређивања висине накнаде водити рачуна у разумној мери.

4. Страна која се позива на повреду уговора дужна је предузети све разумне мере да би се смањио губитак изазван том повредом, иначе друга страна може захтевати смањење накнаде.

5. Одредбе овог члана сходно се примењују и на обвезе које нису настале из уговора, уколико за поједине од њих није нешто друго предвиђено.

Кривица повериоца

Члан 212.

Кад за насталу штету, или њену величину, или за отежање дужниковог положаја, има кривице до повериоца, или до лица за које он одговара, накнада се смањује сразмерно.

Време оцењивања штете

Члан 213.

Висина накнаде одређује се према величини штете процењеној у време доношења судске одлуке.

Одређивање накнаде по правичности

Члан 214.

Кад се висина штете не може тачно утврдити, суд ће одредити накнаду по правичности, водећи рачуна о свим околностима случаја.

Одсек III

Уговорна казна*Општа правила*

Члан 215.

1. Поверилац и дужник могу уговором одредити врсту и висину накнаде коју ће дужник дати повериоцу ако не испуни своју обвезу, или ако задоцни са њеним испуњењем (уговорна казна).

2. Ако што друго не произилази из уговора, сматра се да је казна уговорена за случај ако дужник задоцни са испуњењем.

Облик уговорне казне. Случај новчане обвезе

Члан 216.

1. Стране уговорнице могу одредити висину казне по свом нахођењу, одсеком, у процентима, или за сваки дан задоцњења, или на који други начин.

2. Она мора бити уговорена у форми прописаној за уговор из кога је настала обвеза на чије се испуњење односи.

3. Она може бити уговорена засебним споразумом.

4. Она не може бити уговорена за новчане обвезе.

Споредна одредба

Члан 217.

1. Уговорна одредба о казни ништава је ако је ништава обвеза на чије се испуњење она односи.

2. Ништавост одредбе о уговорној казни не повлачи ништавост главне обвезе.

3. Кад је уговор раскинут из узрока за који дужник не одговара одредба у уговорној казни губи правно дејство.

Повериочева права

Члан 218.

1. Кад је казна уговорена за случај неиспуњења обвезе, поверилац може захтевати или испуњење обвезе или уговорену казну.

2. Он губи право да захтева испуњење обвезе ако је затражио исплату уговорене казне.

3. Кад је казна уговорена за случај неиспуњења, дужник нема право да исплати уговорену казну и одустане од уговора, изузев ако је то била намера уговорника кад су казну уговорали.

4. Кад је казна уговорена за случај да дужник задоцни са испуњењем, поверилац има право захтевати уједно и испуњење обвезе и уговорену казну.

Смањење износа уговорене казне

Члан 219.

1. Поверилац има право захтевати уговорену казну и кад њен износ премаши висину штете коју је претрпео, као и кад није претрпео никакву штету.

2. Ипак, суд може на захтев дужника смањити износ уговорене казне ако је она претерано велика у поређењу са штетом коју је претрпео поверилац.

Нейрава уговорна казна

Члан 220.

Кад је казна обећана не као споредна обвеза, већ као главна обвеза са условом да обећалац нешто учини или не учини, суд је може на захтев обећаоца смањити ако нађе да је претерано велика.

Право на накнаду изговорне казне

Члан 221.

Ако поверилац докаже да је износ уговорне казне мањи од штете коју је претрпео, он има право на потпуну накнаду штете место уговорене казне.

Законом одређена накнада и уговорна казна

Члан 222.

Ако је за неиспуњење обвезе или за случај задоцњења са испуњењем законом одређена висина накнаде под називом пенала, уговорне казне, накнаде, или под којим другим називом, а уговорне стране су поред тога уговориле казну, поверилац нема право да захтева уједно уговорену казну и накнаду одређену законом, изузев ако је то самим законом дозвољено.

Одсек IV

Законска камата*Кад се дужује*

Члан 223.

1. Дужник који задоцни са испуњењем новчане обвезе дугује поред главнице и камату од шест одсто годишње на име накнаде штете проузроковане задоцњењем, ако за одређени случај није у закону одређена која друга стопа.

2. Али ако уговорена камата износи више од законске, она продужава да тече после дужникове доцње.

Право на њошћуну накнаду

Члан 224.

1. Поверилац има право на законску камату без обзира на то да ли је претрпео какву штету због дужникове доцње.

2. Али ако поверилац докаже да је штета коју је претрпео због дужниковог задоцњења већа од накнаде предвиђене у претходном члану, он има право захтевати потпуну накнаду штете.

Камата на камату

Члан 225.

1. На доспелу а неисплаћену уговорну или законску камату, као и на друга доспела повремена новчана давања не тече законска камата, изузев кад је то законом одређено.

2. Она почиње тећи од часа кад је суду поднет захтев за њену исплату.

Глава II

ВРШЕЊЕ ДУЖНИКОВИХ ПРАВА

Члан 226.

1. Сваки поверилац чије је потраживање доспело за исплату може вршити у име и за рачун дужника, његова имовинска права према трећим лицима која он запушта на штету својих поверилаца, изузев оних права која су искључиво везана за дужникову личност.

2. Суд ће о повериочевом захтеву обавестити дужника.

3. Друга страна може истаћи повериоцу све приговоре и друга средства одбране које има према дужнику.

4. Поверилац чијом је заслугом остварено неко дужниково имовинско право има право првенствене наплате из вредности тог права.

Глава III

ОПОЗИВАЊЕ ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ ПОСЛОВА

Општи правила

Члан 227.

1. Сваки поверилац чије је потраживање доспело за исплату, и без обзира кад је настало, може захтевати, под условима одређеним у закону, да се опозове правни посао његовог дужника који је предузет на штету поверилаца.

2. Посао је предузет на штету поверилаца ако после његовог извршења у дужниковој имовини нема довољно средстава за испуњење повериоцевог потраживања.

Услови опозивања

Члан 228.

1. Теретна располагања могу се опозвати ако је у време располагања дужник знао или могао знати да предузетим располагањем

наноси штету својим повериоцима, и ако је трећем лицу са којим је, или у чију је корист посао предузет, то било познато.

2. Ако је треће лице дужников супруг, или сродник по крви у правој линији, или у побочној линији до четвртог степена, или по тазбини до истог степена, претпоставља се да му је намера дужникова била позната.

3. За опозивање бесплатних располагања и правних послова који су изједначени са њима довољно је да је у време располагања дужник знао или је могао знати да предузетим располагањем наноси штету повериоцима.

4. Одрицање од наследства сматра се бесплатним располагањем.

Искључење опозивања

Члан 229.

Не могу се опозвати због оштећења поверилаца уобичајени пригодни дарови, наградни дарови, као ни дарови учињени из захвалности, сразмерни имовинским могућностима дужника.

Како се врши опозивање

Члан 230.

1. Опозивање се може постићи тужбом или приговором.

2. Тужба за опозивање подноси се против трећег лица са којим је, или у чију је корист предузет правни посао чије се опозивање тражи, односно против његових универсалних правоследбеника.

3. Ако је трећи отуђио неким теретним послом корист прибављену располагањем чије се опозивање тражи, тужба се може подићи против прибавиоца, његовог правоследбеника, само ако је овај знао да се прибављање његовог претходника могло опозвати, а ако је ту корист отуђио послом без накнаде, тужба се може подићи против прибавиоца и ако он то није знао.

4. Тужени може избећи опозивање ако испуни дужникову обвезу.

Дејства опозивања

Члан 231.

Опозивањем се правни посао лишава дејства само према тужиоцу и само колико је потребно за испуњење његових потраживања.

Рок за подизање тужбе

Члан 232.

1. Тужба за опозивање може се поднети у року од три године рачунајући од дана када је извршен правни посао чије се опозивање захтева.

2. Течење овог рока прекида се ако поверилац извести лице против кога се може поднети тужба о својој намери да захтева опозивање посла.

Глава IV

ПРАВО ЗАДРЖАЊА

Услови за вршење права задржања

Члан 233.

1. Поверилац доспелог потраживања, у чијим се рукама налази нека дужникова ствар, има право задржати је док му не буде исплаћено његово потраживање.

2. У случају дужникове презадужености поверилац може вршити право задржања и ако његово потраживање није доспело.

Изузеци

Члан 234.

1. Изузетно од претходног члана, поверилац нема право задржања у следећим случајевима:

- 1) кад дужник захтева да му се врати ствар која је изашла из његове државине против његове воље;
- 2) кад дужник захтева да му се врати ствар која је предата повериоцу на чување или на посуду.

2. Он не може задржати ни пуномоћје добијено од дужника, као ни друге дужникове документе, легитимације, преписку и остале сличне ствари, као ни друге ствари које се не могу изложити продаји.

Обвеза враћања ствари пре намирења

Члан 235.

Поверилац је дужан вратити ствар дужнику ако му овај пружи одговарајуће обезбеђење његовог потраживања.

Дејство права задржања

Члан 236.

Поверилац који држи дужникову ствар по основу права задржања има право да се наплати из њене вредности исто као заложни поверилац, али је дужан пре него што приступи остварењу наплате да о својој намери благовремено обавести дужника.

Глава V

ПОВЕРИОЧЕВА ПРАВА У НЕКИМ ПОСЕБНИМ СЛУЧАЈЕВИМА

Кад се обвеза састоји у давању ствари одређених по роду

Члан 237.

Кад се обвеза састоји у давању ствари одређених по роду, а дужник дође у доцњу, поверилац може по свом избору набавити ствари истог рода и захтевати од дужника накнаду цене и накнаду штете, или захтевати вредност дугованих ствари и накнаду штете.

Кад се обвеза састоји у чињењу

Члан 238.

1. Кад се обвеза састоји у чињењу, поверилац може, место накнаде штет због неиспуњења, тражити допуштење од суда да он сам о трошку дужника уради оно што је дужник био дужан урадити, а од дужника захтевати накнаду штете због задоцњења, као и накнаду друге штете коју би имао због оваквог начина испуњења.

2. У случају који не трпи одлагање није потребно чекати допуштење од суда.

Кад се обвеза састоји у нечињењу

Члан 239.

1. Кад се обвеза састоји у нечињењу, поверилац има право на накнаду штете самим тим што је дужник поступио противно својој обвези.

2. Ако је нешто саграђено противно обвези, поверилац може захтевати да се то уклони о трошку дужника и да му дужник накнади штету коју је претрпео у вези са грађењем и уклањањем.

3. Суд може, кад нађе да је то друштвено корисније, одлучити да се не руши оно што је саграђено, већ да се повериоцу накнади штета у новцу.

4. У случају који не трпи одлагање поверилац може уклонити оно што је саграђено противно обвези не чекајући одлуку суда.

Право захтевања накнаду месно досуђеног предмета

Члан 240.

1. Ако дужник не испуни своју обвезу у року који му је одређен правоснажном пресудом, поверилац га може позвати да је испуни у накнадном року који ће му примерено одредити и изјавити да по истеку тог рока неће примити испуњење, него ће тражити накнаду штете због неиспуњења.

2. По истеку накнадног рока поверилац може захтевати само накнаду штете због неиспуњења.

Судски пенали

Члан 241.

1. Кад дужник не изврши о року неку своју неновчану обвезу утврђену правоснажном пресудом, суд може, на тражење повериоца, одредити дужнику накнадни примерен рок и изрећи, у циљу притиска на дужника и независно од сваке штете, да ће дужник, ако не изврши своју обвезу у ток року, бити дужан исплатити повериоцу извесну своту новца за сваки дан задоцњења, или коју другу јединицу времена, почев од истека тог рока.

2. Кад дужник накнадно испуни обвезу, суд може смањити тако одређену своту, водећи рачуна о сврси због које је наредио њено плаћање.

ДЕО ТРЕЋИ
ПРЕСТАНАК ОБВЕЗА

ОДЕЉАК ПРВИ
ИСПУЊЕЊЕ

Г л а в а I
ОПШТА ПРАВИЛА О ИСПУЊЕЊУ

Одсек I
Дејства испуњења

Члан 242.

1. Обвеза престаје кад се испуни.
2. Са главном обвезом гасе се и споредна права.

Одсек II
Ко може испунити

Члан 243.

1. Испунити обвезу може и пословно неспособан дужник, ако је постојање обвезе несумњиво и ако је доспео рок за испуњење.
2. Обвезу може испунити не само дужник него и неко треће лице.

3. Поверилац је дужан примити испуњење од сваког лица које има неки правни интерес да обвеза буде испуњена, чак и кад се дужник противи том испуњењу.

4. Поверилац је дужан примити испуњење од трећег лица ако је дужник са тим сагласан, изузев кад према уговору или природи саме обвезе ову треба да испуни дужник лично.

5. Поверилац може примити испуњење од трећег лица и без дужниковог знања.

6. Он може примити испуњење од трећег лица, али то није дужан, и ако га је дужник обавестио да не пристаје да трећи испуни његову обвезу.

Одсек III

Испуњење са суброгацијом

Уговорна суброгација

Члан 244.

1. У случају испуњења туђе обвезе, сваки испунилац може уговорити са повериоцем, али само пре испуњења или најдоцније приликом испуњења, да испуњено потраживање пређе на њега са свима или само са неким правима и гаранцијама његовог испуњења.

2. У истом случају, повериочева права могу прећи на испуниоца и на основу уговора између дужника и испуниоца, закљученог пре испуњења у форми јавне исправе.

3. У овим случајевима суброгација испуниоца у праву повериоца бива у часу испуњења.

Законска суброгација

Члан 245.

Кад обвезу испуни лице које има неки правни интерес у томе, онда на њега прелази по самом праву у часу испуњења повериочево потраживање са свима споредним правима и гаранцијама његовог испуњења.

Суброгација у случају делимичног испуњења

Члан 246.

1. У случају делимичног испуњења повериочевог потраживања, на испуниоца прелази гаранције којима је обезбеђено испуњење тог

потраживања само уколико нису потребне за испуњење остатка повериочевог потраживања.

2. Али поверилац и испунилац могу уговорити да ће користити гаранције сразмерно својим потраживањима, а могу уговорити и да ће испунилац имати право првенствене наплате.

Докази и средства обезбеђења

Члан 247.

1. Поверилац је дужан, ако има каква средства којима се потраживање доказује или обезбеђује, иста предати испуниоцу.

2. Изузетно, поверилац може предати испуниоцу ствар коју је примио у залог од дужника или неког другог, само ако залогодавац пристаје на то, иначе она остаје код повериоца, да је држи и чува за рачун испуниоца.

Колико суброгисани може захтевати од дужника

Члан 248.

Суброгисани испунилац не може захтевати од дужника више него што је исплатио повериоцу.

Искључење одговорности за постојање потраживања

Члан 249.

1. Поверилац који је примио испуњење од трећег не одговара за постојање потраживања у време испуњења.

2. Остају резервисана правила о обогаћењу без основа.

Одсек IV

Коме се врши испуњење

Овлашћено лице. Привидни поверилац.

Члан 250.

1. Испуњење мора бити извршено повериоцу, или његовом заступнику, или лицу одређеном законом, судском одлуком, уговором између повериоца и дужника, или од стране самог повериоца.

2. Испуњење је пуноважно и кад је извршено трећем лицу, ако га поверилац ратификује, као и ако се окренуло у његову корист.

3. Дужник се ослобађа обвезе ако је у доброј вери извршио испуњење привидном повериоцу, а овај је обвезан према правом повериоцу по правилима о неоснованом обогаћењу.

Овлашћење трећега лица да прими испуњење

Члан 251.

Кад је треће лице овлашћено да прими испуњење за повериоца, у сумњи се сматра да оно није овлашћено захтевати испуњење од дужника.

Испуњење пословно неспособном повериоцу

Члан 252.

1. Испуњење извршено пословно неспособном повериоцу ослобађа дужника само у колико је било корисно повериоцу или се још налази у његовој имовини.

2. Пословно неспособан поверилац може ратификовати, пошто постане пословно способан, испуњење које је примио у време своје пословне неспособности.

Одсек V

Предмет испуњења

Садржина обвезе

Члан 253.

1. Испуњење се састоји у извршењу онога што чини садржину обвезе, те нити дужник може испунити нечим другим, нити поверилац може захтевати нешто друго.

2. Нема пуноважног испуњења ако оно што је дужник предао као дуговану ствар, и поверилац као такву примио, то у истину није, и поверилац има право да врати оно што му је предато и да захтева дуговану ствар.

3. Овим се не дира у одредбе о одговорности продавца за материјалне недостатке ствари у уговорима у привреди.

Замена испуњења

Члан 254.

1. Обвеза престаје ако поверилац у споразуму са дужником прими нешто друго место онога што му се дугује.

2. У том случају дужник одговара исто као продавац за материјалне и правне недостатке ствари дате место онога што му је дуговало.

3. Али поверилац, место захтева по основу одговорности дужника за материјалне или правне недостатке ствари, може захтевати од дужника, али не више од јемца, испуњење првобитног потраживања и накнаду штете.

Предаја ради продаје

Члан 255.

Ако је дужник предао повериоцу неку ствар или које друго право да их прода, и да из постигнутих износа наплати своје потраживање а остатак му преда, обвеза престаје тек кад се поверилац наплати из постигнутог износа.

Делимично испуњење

Члан 256.

1. Поверилац није дужан примити делимично испуњење.

2. Ако поверилац накнадно утврди да оно што је примио као потпуно испуњење у ствари то није, има право вратити примљено и захтевати потпуно испуњење.

3. Али ако поверилац нема никакав интерес да га одбије, дужан је примити делимично испуњење новчане обвезе.

Обвеза давања ствари одређених по роду

Члан 257.

1. Ако су ствари које је дужник дужан дати одређене само по роду, он није дужан дати ствари најбоље каквоће, а не може ни најгоре, већ је дужан дати ствари средње каквоће.

2. Али ако му је била позната намена ствари, дужан је дати ствари одговарајуће каквоће.

Одсек VI

Урачунавање испуњења

Ред урачунавања

Члан 258.

1. Кад између истих лица постоји више истородних обвеза, па оно што дужник испуни није довољно да би се могле намирити све, онда се урачунавање врши оним редом који одреди дужник.

2. Изузетно, ако дужник поред главнице дугује и камате и трошкове, урачунавање се врши споразумом повериоца и дужника, а ако таквог споразума нема, урачунавање се обавезно врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим камате и најзад главница.

3. Кад нема ни споразума ни дужникове изјаве о урачунавању, онда се обвезе намирују редом како је која доспела за испуњење.

4. Ако је више обвеза истовремено доспело за испуњење, онда се прво намирују оне чије је испуњење најмање обезбеђено, а кад су све подједнако обезбеђене, онда се прво намирују оне које су дужнику на највећем терету.

5. Ако су у свему напред реченом обвезе једнаке, намирују се редом како су настале, а ако су истовремено настале, онда се оно што је дато на име испуњења распоређује на све обвезе сразмерно њиховим износима.

Кад дужник пропусти да одреди ред урачунавања

Члан 259.

Ако се дужник који је пропустио да одреди ред урачунавања не слаже са урачунавањем које је поверилац извршио у признаници, он више не може одредити сам други ред урачунавања, али ако без одлагања изјави повериоцу да се не слаже са урачунавањем извршеним у признаници, примениће се ред урачунавања одређен у закону.

Одсек VII

Време испуњења

Општа правила

Члан 260.

1. Дужник је дужан испунити обвезу у одређеном року.

2. Ако рок није одређен, а ни сврха посла, природа обвезе и остале околности, као што су, на пример, предвиђени начин и место испуњења, не захтевају извршен рок за испуњење, поверилац може захтевати одмах испуњење обвезе, а дужник са своје стране може захтевати од повериоца одмах да прими испуњење.

Испуњење пре рока

Члан 261.

1. Кад је рок уговорен искључиво у интересу дужника, он има право испунити обвезу и пре уговореног рока, али је дужан

обавестити повериоца о својој намери и пазити да то не буде у невреме.

2. У осталим случајевима, кад дужник понуди испуњење пре рока, поверилац може одбити испуњење, а може га и примити и резервисати право да тражи накнаду штете коју услед тога трпи.

Право повериоца да захтева испуњење пре рока

Члан 262.

Поверилац има право захтевати испуњење пре рока ако му дужник није дао обећано обезбеђење, или ако на његов захтев није допунио обезбеђење смањено без његове кривице, као и кад је рок уговорен искључиво у његовом интересу.

Кад је одређивање рока остављено једној страни

Члан 263.

Кад је одређивање времена испуњења остављено на вољу повериоца или дужника, друга страна може, ако овлашћени не одреди рок ни после опомене, захтевати од суда да он одреди примерен рок за испуњење.

Одбијање задоцнелог испуњења

Члан 264.

1. Поверилац може одбити да прими задоцнело испуњење које више нема интереса за њега и захтевати накнаду штете због неиспуњења.

2. За задоцњење са испуњењем обвезе из двостраног уговора важе посебне одредбе.

Уговорени губитак рока

Члан 265.

1. Кад је уговорено да ће дужник изгубити рокове ако задоцни са испуњењем неке обвезе, губитак рокова не наступа ако је дужник задоцнио са испуњењем незнатног дела обвезе, изузев кад је друкчије уговорено.

2. Сматра се да се поверилац одрекао да се користи овим правом ако је примио задоцнело испуњење без резерве.

Одсек VIII

Место испуњења*Општија правила*

Члан 266.

1. Дужник је дужан испунити обвезу, а поверилац примити испуњење у месту одређеном правним послом или законом.

2. Кад место испуњења није одређено, а не може се одредити ни помоћу сврхе посла, природе обвезе и осталих околности, онда се испуњење обвезе врши у месту у коме је дужник у време настанка обвезе имао своје пребивалиште, а у недостатку овог, своје редовно боравиште, а ако је обвеза настала у вршењу редовне привреде или професионалне делатности дужника, онда у месту у коме се налази средиште те делатности.

Место испуњења новчаних обвеза

Члан 267.

1. Новчане обвезе испуњавају се у месту у коме поверилац има пребивалиште, односно седиште своје привредне или професионалне делатности.

2. Ако је поверилац променио место у коме је имао своје пребивалиште, односно средиште своје привредне или професионалне делатности у време кад је обвеза настала, те су због тога повећани трошкови испуњења, то повећање пада на терет повериоца.

Одсек IX

Признаница*Претпоставке везане за признаницу*

Члан 268.

1. Ко испуни обвезу потпуно или делимично има право захтевати да му се о томе изда признаница о трошку повериоца.

2. Ако је издата признаница да је потпуно исплаћена главница, претпоставља се да су исплаћене и камате и судски и други трошкови ако их је било.

3. Исто тако, ако дужник повремених давања, као што су закупнине, и других потраживања која се повремено обрачунавају, као што су она која настају утрошком електричне енергије, или

воде, или употребом телефона, има признаницу да је исплатио доцније доспело потраживање, претпоставља се да је исплатио и она која су раније доспела.

Одбијање издавања признанице

Члан 269.

Ако поверилац одбије да му изда признаницу, дужник може положити код суда предмет своје обвезе.

Испуњење доносиоцу признанице

Члан 270.

1. Ко покаже од повериоца потписану признаницу сматра се да је овлашћен да прими испуњење.

2. Али испуњење извршено доносиоцу признанице нема дејства испуњења ако поверилац докаже да је испунилац знао за околности које искључују такво овлашћење.

Одсек X

Враћање обвезнице

Члан 271.

1. Кад потпуно испуни своју обвезу дужник може, поред признанице, захтевати од повериоца да му врати обвезницу, или да је уништи.

2. Кад поверилац не може да врати обвезницу, дужник има право захтевати да поверилац огласи обвезницу за неважећу, и да му изда признаницу у облику јавне исправе.

3. Ако је дужнику враћена обвезница претпоставља се да је обвеза потпуно испуњена.

4. Дужник који је испунио обвезу само делимично има право захтевати да се то испуњење забележи на обвезници.

Одсек XI

Трошкови испуњења

Члан 272.

Трошкове испуњења сноси дужник.

Глава II

ДОЦЊА

Одсек I

Доцња дужника

Када дужник долази у доцњу

Члан 273.

1. Кад пусти да протекне рок одређен за испуњење, а он своју обвезу не испуни, дужник долази у доцњу.

2. Ако рок за испуњење није одређен, дужник долази у доцњу када га поверилац позове да испуни своју обвезу, усмено или писмено, вансудском опоменом или започињањем неког поступка чија је сврха да се постигне испуњење обвезе.

3. Дужник не долази у доцњу ако докаже да је задоцнио са испуњењем услед више силе или услед неких других околности за које он не одговара.

Дејство дужникове доцње

Члан 274.

1. Дужник у доцњи одговара за штету коју поверилац трпи услед његовог задоцњења са испуњењем.

2. Он одговара и за делимичну или потпуну немогућности испуњења која је наступила од више силе после његовог доласка у доцњу.

Одсек II

Доцња повериоца

Када поверилац долази у доцњу

Члан 275.

1. Поверилац долази у доцњу ако без основаног разлога одбије да прими испуњење обвезе које му је понуђено у потпуности онако како обвеза гласи, или га ионако спречи, на пример, ако не предузме потребне радње без којих дужник не може да испуни своју обвезу, или ако је одсутан у време одређено за испуњење.

2. Ако је дан за испуњење одређен, дужник није дужан позвати повериоца да прими испуњење.

3. Поверилац не пада у доцњу ако докаже да у време понуде испуњења или у време одређено за испуњење дужник није био у могућности да своју обвезу испуни.

4. Поверилац пада у доцњу још и ако не понуди дужнику оно што је са своје стране дужан испунити истовремено, те се услед тога и дужник устегне од испуњења.

Дејства повериочеве доцње

Члан 276.

1. Доласком повериоца у доцњу престаје доцња дужника и на повериоца прелази ризик случајне пропасти или оштећења ствари.

2. Од дана повериочеве доцње престаје тећи камата.

3. Поверилац у доцњи дужан је накнадити дужнику трошкове око даљег чувања ствари и штету насталу услед доцње.

4. Док траје његова доцња поверилац не може предузимати мере извршења.

Глава III

ПОЛАГАЊЕ КОД СУДА И ПРОДАЈА ДУГОВАНЕ СТВАРИ

Полагање код суда

Члан 277.

1. Кад је поверилац у доцњи, или је непозат, или кад је неизвесно ко је поверилац, или кад је поверилац пословно неспособан а нема заступника, може дужник положити дуговану ствар код суда за повериоца.

2. Исто право имају и трећа лица која су правно заинтересована да обвеза буде испуњена.

3. О извршеном полагању дужник је дужан известити повериоца ако зна за њега и за његово боравиште, иначе ће му одговорати за штету.

4. Ако је повериочево боравиште непознато, одредиће му се старалац.

Предаја на чување другом лицу

Члан 278.

1. Кад је предмет обвезе нека ствар која се не може чувати у судском депозиту, дужник може захтевати од суда да одреди лице коме ће предати ствар да је чува о трошку и за рачун повериоца.

2. У случају обвезе из уговора у привреди, предаја такве ствари јавном складишту на чување за рачун повериоца производи дејство полагања код суда.

3. О извршеној предаји на чување дужник је дужан обавестити повериоца, иначе ће му одговорати за штету.

Продаја дуговане ствари

Члан 279.

1. Ако је ствар неподесна за чување, или ако су за њено чување или за њено одржавање потребни трошкови несразмерни са њеном вредношћу, дужник је може продати на јавној продаји у месту одређеном за испуњење и постигнути износ, по одбитку трошкова продаје, положити код суда тог места.

2. Ако ствар има текућу цену, или ако је мале вредности у поређењу са трошковима јавне продаје, дужник је може продати из слободне руке.

3. Ако је ствар таква да може брзо пропасти или се покварити, дужник је дужан продати је без одлагања на најпогоднији начин.

4. У сваком случају дужник је дужан обавестити повериоца о намераваној продаји кад год је то могуће, а по извршеној продаји, о постигнутој цени и њеном полагању код суда, иначе ће му одговорати за штету.

Код којег суда се врши полагање

Члан 280.

Полагање се врши код општинског суда у месту испуњења, али сваки општински суд мора примити полагање, а дужник је дужан дати накнаду повериоцу ако је овај полагањем код неког другог суда претрпео штету.

Узимање положене ствари најпре

Члан 281.

1. Дужник може узети натраг ствар положену код суда.

2. О узимању ствари натраг дужник је дужан обавестити повериоца.

3. Право дужника да узме положену ствар натраг престаје кад дужник изјави суду да се одриче тог права, кад поверилац изјави да прима положену ствар, као и кад буде утврђено правоснажном пресудом да полагање испуњава услове уредног испуњења.

Предавање ствари повериоцу

Члан 282.

1. Суд ће предати повериоцу положену ствар под условима које је дужник поставио.

2. Кад поверилац има право захтевати испуњење од дужника само ако и сам истовремено испуни нешто њему, дужник може повериочево право да узме ствар положену за њега код суда условити испуњењем онога што поверилац дугује њему.

Дејство полагања код суда

Члан 283.

1. Полагањем дуговане ствари код суда дужник се ослобађа обвезе у часу кад је извршено полагање, под условом да положену ствар не узме натраг.

2. Ако је дужник био у доцњи, његова доцња престаје.

3. Од часа када је ствар положена код суда, ризик случајне пропасти или оштећења ствари прелази на повериоца.

4. Од дана полагања престаје тећи камата.

5. Ако дужник узме натраг положену ствар сматраће се као да није било полагања, и његови садужници и јемци остају у обвези.

6. Али кад поверилац изјави да прима положену ствар као потпуно испуњење, као и кад се правоснажном пресудом утврди да полагање испуњава услове уредног потпуног испуњења, онда су јемци и садужници ослобођени својих обвеза, чак и ако би доцније са пристанком повериоца дужник узео ствар натраг.

Трошкови полагања код суда

Члан 284.

Трошкови пуноважног и неопозваног полагања код суда сноси поверилац уколико прелази трошкове испуњења које је дужан сносити дужник.

Продаја ствари поверене на чување другоме

Члан 285.

1. Ако трошкови чувања не буду исплаћени у разумном року, суд ће, на тражење чувара, наредити да се ствар прода и одредити начин продаје.

2. Од износа добијеног продајом одбиће се трошкови продаје и трошкови чувања, а остатак положити код суда за повериоца.

ОДЕЉАК ДРУГИ ОСТАЛИ НАЧИНИ ПРЕСТАЈАЊА ОБВЕЗА

Глава I ПРЕБИЈАЊЕ ИЛИ КОМПЕНСАЦИЈА

Одсек I Законска компенсација

Општи услови и дејства

Члан 286.

1. Кад дужник постане поверилац свог повериоца онда се може пребити оно што он потражује од свог повериоца са оним што овај потражује од њега, ако оба потраживања имају за предмет новац, или друге заменљиве ствари истог рода и исте каквоће, ако је свако од њих ликвидно, то јест ако је за свако од њих извесно да постоји и колико је, и ако су оба доспела.

2. Пребијањем престају оба потраживања ако су једнака, а ако нису једнака, мање престаје, а веће се смањује за износ мањег.

3. Овим се не дира у правила која важе за текући рачун.

Изјава о пребијању

Члан 287.

1. Пребијање не бива чим се стекну услови за то, него је потребно да једна страна изјави другој да врши пребијање.

2. После изјаве о пребијању сматра се да је пребијање настало оног часа кад су се стекли услови за то.

Одсуство узајамности

Члан 288.

1. Дужник не може угасити свој дуг пребијањем позивајући се на своје потраживање према неком трећем који, са своје стране, има потраживање према дужниковом повериоцу.

2. Ко је на основу уговора дужан извршити нешто у корист неког трећег не може му пребити потраживање које има према лицу са којим је закључило уговор у корист тог трећег.

3. Дужник не може извршити пребијање онога што дугује повериоцу са оним што поверилац дугује његовом јемцу.

4. Али јемац може извршити пребијање дужникове обвезе према повериоцу са дужниковим потраживањем од повериоца.

5. Ко је дао своју ствар у залог за туђу обвезу, може захтевати од повериоца да му врати заложену ствар кад се испуне услови за престанак те обвезе пребијањем, као и кад поверилац пропусти својом кривицом да изврши пребијање.

Продужење рока за испуњење

Члан 289.

1. Ако је рок за испуњење продужен споразумно, потраживање се сматра доспелим тек кад истекне нови рок.

2. Продужење рока од самог повериоца не спречава пребијање.

Застарело потраживање

Члан 290.

Дуг се може пребити са застарелим потраживањем, али само ако још није било застарело у часу кад су се стекли услови за пребијање.

Различита места испуњења

Члан 291.

Пребијање се може извршити кад је место испуњења једне обвезе различито од места испуњења друге, али се при том од потраживања сваке стране одбијају трошкови транспорта до места испуњења њене обвезе.

Пребијање са уступљеним потраживањем

Члан 292.

1. Дужник уступљеног потраживања може пребити пријемнику она своја потраживања која је до обавештења о уступању могао пребити уступцоу.

2. Он му може пребити и она своја потраживања од уступцоа која је стекао пре обавештења о уступању, а чији рок за испуњење није био доспео у часу када је обавештен о уступању, али само ако тај рок пада пре рока за испуњење уступљеног потраживања, или у исто време.

3. Дужник који је без резерве изјавио пријемнику да пристаје на уступање не може му више пребити никакво своје потраживање од уступцоца.

4. Ако је уступљено потраживање уписано у јавне књиге, дужник може извршити пребијање пријемнику само ако је његово потраживање уписано код уступљеног потраживања, или ако је пријемник извештен приликом уступања о постојању тог потраживања.

Пребијање са обвезама према друштвено-политичким заједницама

Члан 293.

Обвеза према општини и другим друштвено-политичким заједницама и њиховим органима може престати пребијањем са потраживањем према њима само ако се испуњење обвезе и наплаћивање потраживања има да обави на истој благајни.

Случајеви кад је пребијање искључено

Члан 294.

Не може престати пребијањем:

- 1) потраживање које се не може запленити;
- 2) потраживање ствари, или вредности ствари које су дужнику биле дате на чување, или на посуду, или које је дужник узео бесправно, или их бесправно задржао;
- 3) потраживање настало намерним проузроковањем штете.

Забрана на поштраживању друге стране

Члан 295.

Дужник не може вршити пребијање ако је његово потраживање доспело тек пошто је неко трећи ставио забрану на повериочево потраживање према њему.

Урачунавање пребијања

Члан 296.

Кад између два лица постоји више обвеза које могу престати пребијањем, онда се пребијање врши по правилима за урачунавање испуњења.

Одсек II

Судска компенсација

Члан 297.

1. Ако потраживање једне стране није ликвидно, али се може лако утврдити да ли оно постоји и колико је, суд може извршити пребијање за онај део тог потраживања чије постојање буде утврдио и одложити доношење одлуке о захтеву друге стране док се не утврди постојање и количина остатка.

2. Ако је потраживање друге стране веће од потраживања које му се истиче ради пребијања, суд ће досудити разлику повериоцу истом пресудом.

Глава II

ОТПУШТАЊЕ ДУГА ИЛИ ОПРОШТАЈ

Пошребa споразума

Члан 298.

1. Обвеза престаје кад поверилац изјави дужнику да неће тражити њено испуњење и дужник се са тим сагласи.

2. За пуноважност овог споразума није потребно да буде закључен у форми у којој је обављен посао из кога је обвеза настала.

3. Ако дужник не одбије без одлагања понуду повериоца да му дуг опрости, сматра се да је понуду прихватио.

Одрицање од средстава обезбеђења

Члан 299.

Враћање залогa и одрицање од других средстава којима је било обезбеђено испуњење обвезе, не значи повериочево одрицање од права да тражи њено испуњење.

Општраживање јемца

Члан 300.

1. Отпуштање дуга јемцу не ослобађа главног дужника, а отпуштање дуга главном дужнику ослобађа јемца.

2. Кад има више јемаца, па поверилац ослободи обвезе једног од њих остали остају у обвези, али се њихова обвеза смањује за део који отпада на ослобођеног јемца.

Опште отпштање дуга

Члан 301.

Опште отпштање дуга гаси сва повериочева потраживања према дужнику, изузев оних за која поверилац није знао да постоје у часу кад је отпштање извршено.

Г л а в а III

НОВАЦИЈА ИЛИ ПРЕНОВ

Услови

Члан 302.

1. Обвеза престаје новацијом ако се поверилац и дужник сагласе да постојећу обвезу замене новом, и ако нова обвеза има различит предмет или различит основ.

2. Споразум повериоца и дужника којим се мења или додаје одредба о року, о месту, или о начину испуњења, накнадни споразуми о камати, уговорној казни, обезбеђењу испуњења, или о којој другој споредној одредби, као и споразум о издавању нове исправе о дугу, не повлаче новацију.

3. Издавање менице или чека због неке раније обвезе не повлачи новацију, изузев кад је то уговорено.

Воља да се изврши новација

Члан 303.

Новација се не претпоставља, те ако стране нису изразиле намеру да угасе постојеће обвезу када су стварале нову, онда ранија обвеза не престаје, већ постоји и даље поред нове.

Потреба нарочитој овлашћења заступнику

Члан 304.

Кад новација прелази границе редовног управљања, заступник повериоца или дужника може је извршити само ако има посебно овлашћење за то.

Ништавост раније обвезе

Члан 305.

1. Новација је без дејства ако је ранија обвеза била ништава или већ угашена.

2. Ако је ранија обвеза била само релативно ништава (рушљива), новација је пуноважна ако је дужник знао за недостатак раније обвезе.

Поништење уговора о новацији

Члан 306.

Кад је уговор о новацији поништен сматра се да није ни било новације, и да ранија обвеза није ни престала постојати.

Дејства новације

Члан 307.

1. Уговором о новацији ранија обвеза престаје, а нова настаје.
2. Са ранијом обвезом престају и залога и јемство, изузев ако је са јемцем или залогодавцем друкчије уговорено.

2. Исто вреди и за остала споредна права која су била везана за ранију обвезу.

Г л а в а IV

СЈЕДИЊЕЊЕ ИЛИ КОНФУЗИЈА

Члан 308.

1. Обвеза престаје сједињењем кад у њој једно исто лице постане и поверилац и дужник.

2. Кад јемац постане поверилац обвеза главног дужника остаје недирнута.

3. Обвезе уписане у јавне књиге престају сједињењем тек кад се испишу из тих књига.

Г л а в а V

НЕМОГУЋНОСТ ИСПУЊЕЊА

У којим случајевима обвеза престаје због настале немогућности испуњења

Члан 309.

1. Обвеза престаје кад њено испуњење постане немогуће услед случајева више силе, и уопште услед догађаја за који дужник не одговара, а који се десио после њеног настанка.

2. Дужник треба да докаже догађај који искључује његову одговорност.

Кад су предмет и обвезе ствари одређене по роду

Члан 310.

1. Ако су предмет обвезе ствари одређене по роду, обвеза не престаје чак и кад све што дужник има од таквих ствари пропадне услед догађаја за који он не одговара.

2. Али кад обвеза има за предмет ствари одређене по роду које се имају узети из одређене масе тих ствари, онда обвеза престаје кад пропадне цела та маса.

*Успуњање права према трећем одговорном за
немогућности испуњења*

Члан 311.

Дужник одређене ствари који је ослобођен своје обвезе услед немогућности испуњења дужан је уступити повериоцу права која би имао према трећим лицима због настале немогућности.

Глава VI

ПРОТЕК ВРЕМЕНА. ОТКАЗ

Кад је одређен рок трајања трајног дуговинског односа

Члан 312.

Трајни дуговински односи са одређеним роком трајања престају кад рок истекне, изузев кад је уговорено или законом одређено да се после истека рока дуговински однос продужава за неодређено време ако не буде благовремено отказан.

Отказ трајног дуговинског односа

Члан 313.

1. Ако време трајања дуговинског односа није одређен, свака страна може га прекинути отказом.

2. Отказ мора бити достављен другој страни.

3. Отказ се може дати у свако доба само не у невреме.

4. Отказани дуговински однос престаје када истекне отказни рок одређен уговором, а ако такав рок није одређен уговором, онда

однос престаје по истеку рока одређеног законом, узансама или месним обичајем.

5. Стране могу уговорити да ће њихов дуговински однос престати самим достављањем отказа, ако за одређени случај закон не наређује што друго.

Право на давања доспела пре истека рока или отказа

Члан 314.

Поверилац има право да захтева од дужника она давања која су доспела пре него што је обвеза престала протеком рока или отказом.

Глава VII

СМРТ

Члан 315.

1. По правилу, обвезе не престају смрћу дужника или повериоца, већ прелазе на њихове наследнике.

2. Али ће престати смрћу повериоца или дужника трајни дуговински однос при чијем се заснивању личне особине друге стране биле одлучујућа побуда за закључење уговора.

3. Смрћу дужника престаје трајни дуговински однос из уговора закљученог с обзиром на личне способности дужника.

4. Наследници лица чијом смрћу престаје дуговински однос, ако знају за постојање таквог односа, дужни су обавестити другу страну о смрти њеног саговорника, иначе ће одговарати за штету.

ДЕО ЧЕТВРТИ
РАЗНЕ ВРСТЕ ОБВЕЗА

ОДЕЉАК ПРВИ
НОВЧАНЕ ОБВЕЗЕ

Г л а в а I
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Опшће правило

Члан 316.

1. Кад обвеза има за предмет своту новца, дужник је дужан исплатити исти број новчаних јединица без обзира на то да ли је њихова куповна моћ у међувремену порасла или опала, изузев кад закон наређује што друго.

2. За обвезе које се састоје у страном новцу важе посебни прописи.

Златна клаузула. Клизна скала

Члан 317.

1. Ништава је одредба уговора којом се висина новчане обвезе одређује према цени одређене количине злата или неког страног новца.

2. Али је у уговорима којима се једна страна обвезује да изради и испоручи одређене предмете дозвољено уговорити да ће цена

зависити од цене материјала и рада, као и других елемената који утичу на висину трошкова производње, у одређено време на одређеном тржишту.

Време плаћања

Члан 318.

1. Дужник новчане обвезе може је испунити и пре рока.
2. Ништава је одредба уговора којом се дужник одриче овог права.

Глава II УГОВОРНА КАМАТА

Стопа уговорне камате

Члан 319.

1. Стопа уговорне камате не може бити већа од осам одсто годишње, ако за одређени случај надлежни орган није предвидео што друго.
2. Ако је камата уговорена али није одређена њена стопа ни време доспевања, она износи шест одсто годишње и доспева по истеку године, ако за одређени случај није предвиђено што друго.
3. Ако је уговорена већа камата од дозвољене, примениће се највећа стопа дозвољене камате.

Камата на камату

Члан 320.

1. Дospelа неисплаћена годишња камата може се споразумом дужника и повериоца прибити главници и од тога часа и на њу тече камата која тече на главницу.
2. Ништава је одредба уговора којом се предвиђа унапред да ће на камату, када доспе за исплату, почети тећи камата ако не буде исплаћена.
3. Али се може унапред уговорити да ће се стопа камате повећати ако дужник не исплати доспеле камате на време.
4. За дуговања и потраживања банака и других кредитних установа из њиховог редовног пословања важе посебни прописи.

Престанак плаћења камате

Члан 321.

Камата престаје тећи кад свота доспелих а неисплаћених камата достигне главницу.

Камата у неовчаним обавезама

Члан 322.

Одредбе закона о уговорној камати важе и за остале обвезе које имају за предмет ствари одређене по роду.

ОДЕЉАК ДРУГИ ОБВЕЗЕ СА ВИШЕ ПРЕДМЕТА

Глава I КУМУЛАТИВНЕ ОБВЕЗЕ

Члан 323.

Кад у истој обвези има више разних предмета које треба све предати или извршити, онда они чине целину и поверилац није дужан примити их одвојено, него их може захтевати све одједном.

Глава II АЛТЕРНАТИВНЕ ОБВЕЗЕ

Право избора

Члан 324.

1. Ако нека обвеза има два предмета, али је дужник дужан дати само један да би се ослободио обвезе, онда, ако није што друго уговорено, право избора припада дужнику и обвеза престаје кад он буде предао предмет који је изабрао.
2. Страна која има право избора може изабрати један или други предмет, али не и један део једног, а један део другог предмета.
3. Ако је један од обећаних предмета обвезе био немогућ у време настанка обвезе, или иначе није могао бити предмет обвезе, обвеза је једноставна, а не алтернативна.

4. Правила о алтернативним обвезама постављена су имајући у виду случај када обвеза има два предмета, али се она примењују и кад обвеза има више од два предмета.

Неопозивост и дејство извршеног избора

Члан 325.

1. Избор је извршен кад страна којој припада право избора обавести другу страну о томе што је изабрала, и од тог часа он се више не може мењати.

2. Од извршеног избора сматра се да је обвеза од почетка била једноставна и да је од почетка имала за предмет изабрану ствар.

Трајање права избора

Члан 326.

1. Дужник има право избора све док у поступку принудног извршења једна од дугованих ствари не буде потпуно или делимично предата повериоцу по његовом избору.

2. Ако право избора припада повериоцу и он се не изјасни о избору у року одређеном за испуњење, дужник га може позвати да изврши избор и за то му одредити примерен рок, после чијег истека право избора прелази на дужника.

Избор поверен трећем лицу

Члан 327.

Ако избор треба да изврши неко треће лице, а оно то не учини, или више лица, а она не могу ни да се сложе, ни да образују већину, свака страна може их позвати да изврше избор у примереном року, после чијег истека избор ће извршити судија на захтев ма које стране.

Начело конценџације

Члан 328.

Ако је један предмет постао немогућ услед неког догађаја за који не одговара ниједна страна, обвеза постаје једноставна и ограничава се на преостали предмет.

Немогућност испуњења услед кривице једне стране

Члан 329.

1. Ако је један од два дугована предмета постао немогућ услед догађаја за који одговара једна страна, онда треба разликовати према томе која је страна одговорна за то и којој страни припада право избора.

2. Ако је један предмет постао немогућ услед догађаја за који одговара дужник, онда:

– ако право избора припада њему, обвеза постаје једноставна и ограничава се на преостали предмет;

– а ако право избора припада повериоцу, онда овај може по свом избору тражити преостали предмет или накнаду штете.

3. Ако је један предмет постао немогућ услед догађаја за који одговара поверилац, онда:

– ако право избора припада дужнику, његова обвеза престаје, али он може ако хоће тражити накнаду штете и извршити своју обвезу преосталим предметима;

– а ако право избора припада повериоцу, дужникова обвеза престаје, али поверилац може ако хоће дати накнаду штете и тражити преостали предмет.

Глава III

ФАКУЛТАТИВНЕ ОБВЕЗЕ И ФАКУЛТАТИВНА ПОТРАЖИВАЊА

Одсек I

Факултативне обвезе

Овлашћење дужника у факултативној обвези

Члан 330.

Дужник чија обвеза има један предмет, али коме је допуштено да се ослободи своје обвезе дајући неки други одређени предмет, може се користити том могућношћу све док поверилац у поступку принудног извршења не добије потпуно или делимично предмет обвезе.

Овлашћења повериоца у факултативној обвези

Члан 331.

1. Поверилац у факултативној обвези може захтевати од дужника само предмет обвезе, али не и други предмет, којим дужник, ако хоће, може такође испунити своју обвезу.

2. Кад предмет обвезе постане немогућ услед догађаја за који дужник не одговара, обвеза престаје.

3. Кад предмет обвезе постане немогућ услед догађаја за који дужник одговара, поверилац може тражити само накнаду штете, али се дужник може ослободити обвезе дајући предмет који је овлашћен дати место дугованог предмета.

Одсек II

Факултативна потраживања

Члан 332.

1. Кад је уговором или законом предвиђено да поверилац може место дугованог предмета захтевати од дужника неки други одређени предмет, онда ако поверилац не захтева тај други предмет дужник је дужан предати му дуговани предмет.

2. У осталом, за оваква факултативна потраживања важе према намери уговорника и према приликама посла сврсисходна правила о факултативним и о алтернативним обвезама.

ОДЕЉАК ТРЕЋИ

ОБВЕЗЕ СА ВИШЕ ДУЖНИКА ИЛИ ПОВЕРИЛАЦА

Глава I

ДЕЉИВЕ ОБВЕЗЕ

Дељење обвезе и њеног потраживања

Члан 333.

1. Обвеза је дељива ако се оно што се дугује може поделити и испунити у деловима који имају иста својства као и цео предмет, и ако оно том поделом не губи ништа од своје вредности, иначе обвеза је недељива.

2. Кад у некој дељивој обвези има више дужника, обвеза се дели међу њима на једнаке делове, ако није одређена нека друга подела и свако од њих одговара за свој део обвезе.

3. Кад у некој дељивој обвези има више поверилаца, потраживање се дели међу њима на једнаке делове, ако није што друго одређено, и сваки поверилац може захтевати само свој део потраживања.

Прејединавка солидарности

Члан 334.

Изузетно од претходног члана, када има више дужника у некој дељивој обвези насталој уговором, они одговарају повериоцу солидарно, осим ако су уговорници изрично отклонили солидарну одговорност, или ако таква њихова воља произилази из околности посла.

Глава II

СОЛИДАРНЕ ОБВЕЗЕ

Одсек I

Солидарност дужника

I. Односи између повериоца и дужника

Садржина солидарности дужника

Члан 335.

1. Сваки дужник солидарне обвезе одговара повериоцу за целу обвезу и поверилац може захтевати њено испуњење од кога хоће све док не буде потпуно испуњена, али кад један дужник испуни обвезу она престаје и сви се дужници ослобађају.

2. Од више солидарних дужника сваки може дуговати са другим роком испуњења, под другим условима, и уопште са различитим модалитетима.

3. Поред испуњења, солидарна обвеза престаје и сви се дужници ослобађају кад један солидарни дужник изврши полагање код суда, или кад поверилац прими од једног дужника нешто друго место дугованог предмета.

4. На дужника који је испунио обвезу прелазе повериочева права према осталим дужницима, али само за део који пада на сваког од њих.

Пребијање

Члан 336.

1. Сваки солидарни дужник може се позвати на пребијање које је извршио његов садужник.

2. Солидарни дужник може извршити пребијање повериочевог потраживања са оним што поверилац дугује неком његовом

садушнику, али само за онолико колико износи део тог садушника у солидарној обвези.

Отпуштање дуга

Члан 337.

1. Отпуштање дуга извршено споразумно са једним солидарним дужником ослобађа обвезе и остале дужнике.

2. Али ако је отпуштање имало за сврху да ослободи обвезе само дужника са којим је извршено, солидарна обвеза смањује се за део који према међусобним односима дужника пада на њега, а остали дужници одговарају солидарно за остатак обвезе.

Новација

Члан 338.

1. Новацијом коју је поверилац извршио са једним солидарним дужником ослобађају се и остали дужници.

2. Али ако су приликом новације поверилац и дужник имали у виду само део обвезе који долази на овога, онда обвеза осталих не престаје, него се само смањује за тај део.

Поравнање

Члан 339.

Поравнање које је закључио један од солидарних дужника са повериоцем нема дејства према осталим дужницима, али ови имају право да прихвате то поравнање ако оно није ограничено на дужника са којим је закључено.

Сједињење

Члан 340.

Кад се у једном лицу сједине својство повериоца и својство дужника исте солидарне обвезе, онда се обвеза осталих дужника смањује за износ дела који на њега пада.

Доцња повериоца

Члан 341.

Кад поверилац дође у доцњу према једном солидарном дужнику, онда је он у доцњи и према осталим солидарним дужницима.

Доцња једног дужника и признање дуга

Члан 342.

1. Доцња једног солидарног дужника нема дејства према осталим дужницима.

2. Исто важи и за признање дуга које би извршио један од солидарних дужника.

Кривица једног дужника

Члан 343.

Ако испуњење обвезе постане немогуће кривицом једног солидарног дужника, за вредност дуговане ствари одговарају и остали дужници, али они не одговарају за штету коју услед тога трпи поверилац, ако из односа повериоца и дужника не проистиче што друго.

Сјиречавање и прекид застаривања. Одрицање од застарелости

Члан 344.

1. Ако је застаривање спречено или прекинуто према једном дужнику, оно тече за остале солидарне дужнике и може се навршити, али дужник према коме обвеза није застарела и који је морао да је испуни има право захтевати од осталих дужника према којима је обвеза застарела да му накнаде сваки свој део обвезе.

2. Одрицање од навршене застарелости нема дејства према осталим дужницима.

Пресуда

Члан 345.

1. Одлука донета у спору повериоца и једног солидарног дужника на штету дужника нема дејства према осталим солидарним дужницима.

2. Али ако је одлука донета у корист дужника на основу разлога који важе за све дужнике, онда она користи и осталим солидарним дужницима.

II. Односи између дужника после намирења повериоца

Право испуниоца на накнаду

Члан 346.

1. По намирењу повериоца дужник који је испунио обвезу има право захтевати од сваког садушника да му накнади део обвезе који пада на њега.

2. Део који пада на дужника од кога не може да се добије накнада дели се сразмерно на све дужнике, рачунајући и дужника коме је поверилац отпустио дуг.

Подела на једнаке делове, и изузећак

Члан 347.

1. Ако није што друго уговорено или не произилази из правних односа учесника у послу, на сваког дужника долази једнак део.

2. Али ако је солидарна обвеза закључена у искључивом интересу једног солидарног дужника, он је дужан накнадити цео износ обвезе садужнику који је намирио повериоца.

Одсек II

Солидарност поверилаца

I. Солидарност се не претпоставља

Члан 348.

Кад има више поверилаца у некој обвези они су солидарни само кад је солидарност уговорена или законом наређена.

II. Односи између поверилаца и дужника

Садржина солидарности поверилаца

Члан 349.

1. Сваки солидарни поверилац има право захтевати од дужника испуњење целе обвезе, али кад један од њих буде намирен, обвеза престаје и према осталим повериоцима.

2. Дужник може испунити обвезу повериоцу кога сам изабере све док један поверилац не затражи испуњење судским путем.

3. Обвеза престаје за све повериоце полагањем код суда и уговореном заменом испуњења.

Пребијање

Члан 350.

1. Дужник може извршити пребијање своје обвезе са потраживањем које има према повериоцу који му захтева испуњење.

2. Пребијање са потраживањем које има према неком другом повериоцу он може извршити само до висине дела солидарног потраживања које припада том повериоцу.

Отпуштање дуга и новација

Члан 351.

Отпуштањем дуга и новацијом између дужника и једног повериоца смањује се солидарна обвеза за онолико колико износи део тог повериоца.

Поравнање

Члан 352.

Поравнање које је закључио један од солидарних поверилаца са дужником нема дејства према осталим повериоцима, али ови имају право да прихвате то поравнање, изузев кад се оно односи само на део повериоца са којим је закључено.

Сједињење

Члан 353.

Кад се у личности једног солидарног повериоца сједине својства повериоца и дужника, сваки од осталих солидарних поверилаца може од њега захтевати само свој део потраживања.

Доцња

Члан 354.

1. Кад дужник дође у доцњу према једном солидарном повериоцу, онда је он у доцњи и према осталим повериоцима.

2. Доцња једног солидарног повериоца производи своја дејства и према осталим повериоцима.

Признање дуга

Члан 355.

Признање дуга учињено једном повериоцу користи свим повериоцима.

Застарелост

Члан 356.

1. Ако један поверилац прекине застаревање, или ако је према њему спречено застаревање, то не користи осталим повериоцима и према њима застаревање тече и даље.

2. Одрицање од застарелости извршено према једном повериоцу користи и осталим повериоцима.

Пресуда

Члан 357.

1. Одлука донета у спору дужника и једног повериоца на штету повериоца нема дејства према осталим повериоцима.

2. Али ако је одлука донета у корист повериоца на основу разлога који важе за све повериоце, она користи и осталим повериоцима, уколико против њих дужник не располаже личним приговорима.

III. Односи између поверилаца после испуњења

Члан 358.

1. Сваки солидарни поверилац има право захтевати од повериоца који је примио намирење од дужника да му преда део који му припада.

2. Ако из односа међу повериоцима не проистиче што друго, сваком солидарном повериоцу припада једнак део.

Глава III

НЕДЕЉИВЕ ОБВЕЗЕ

Члан 359.

1. За недељиве обвезе у којима има више дужника важе прописи о солидарним обвезама.

2. Кад у недељивој обвези има више поверилаца, међу којима није ни уговорена ни законом наређена солидарност, један поверилац може захтевати да дужник испуни њему само ако је овлашћен од осталих поверилаца да прими испуњење, а иначе сваки поверилац може захтевати од дужника да испуни свим повериоцима заједно, или да изврши полагање код суда.

3. Ако се повериоци не сагласе међу собом о испуњењу, дужник може извршити полагање код суда.

ДЕО ПЕТИ

ПРОМЕНА ПОВЕРИОЦА ИЛИ ДУЖНИКА

ОДЕЉАК ПРВИ

УСТУПАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА УГОВОРМ ИЛИ ЦЕСИЈА

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Која се потраживања могу пренети уговором

Члан 360.

1. Поверилац може уговором закљученим са трећим пренети на овога своје потраживање, изузев оних потраживања чији је пренос забрањен законом, као и оних која су везана за личност повериоца, или чија се природа противи преношењу на другога.

2. Ако су поверилац и дужник уговорили да поверилац неће моћи пренети потраживање на другога, или да га неће моћи пренети без дужниковог пристанка, онда уговор о преношењу нема дејства према дужнику ако је трећи знао за то.

Потраживања из обвезнице на доносиоца

Члан 361.

Потраживања из обвезнице на доносиоца прелази на пријемника предајом обвезнице.

Узгредна права

Члан 362.

1. Са потраживањем прелазе на пријемника и узгредна права, као што су право првенства наплате, хипотека, залога, права из уговора са јемцем.

2. Ипак, уступилац може предати заложену ствар пријемнику само ако залогодавац пристане на то, иначе она остаје код уступеоца да је чува за рачун пријемника.

Обавештавање дужника

Члан 363.

1. За пренос потраживања није потребан пристанак дужника, али је уступилац дужан обавестити дужника о извршеном уступању.

2. Испуњење извршено уступеоцу пре обавештења о уступању пуноважно је и ослобађа дужника обвезе, али само ако није знао за уступање, иначе обвеза остаје и он ће бити дужан да је испуни пријемнику.

3. Исто важи за друге правне послове обављене међу њима у то време.

Вишеструко уступање

Члан 364.

1. Ако је поверилац уступио потраживања разним лицима, потраживање припада пријемнику о коме је уступилац прво обавестио дужника, или који се први јавио дужнику.

2. Кад је спорно коме припада потраживање, дужник може извршити полагање код суда.

3. Ако је обвеза доспела за испуњење, сваки учесник у спору може захтевати да дужник изврши полагање код суда.

Глава II

ОДНОСИ ПРИЈЕМНИКА И ДУЖНИКА

Члан 365.

1. Пријемник има према дужнику она иста права која је уступилац имао према њему до уступања.

2. Дужник може истаћи пријемнику поред приговора које има према њему и оне приговоре које је могао истаћи уступеоцу до часа када је сазнао за уступање.

Глава III

ОДНОСИ УСТУПИОЦА И ПРИЈЕМНИКА

Исправа о дугу. Потврда о уступању

Члан 366.

1. Уступилац је дужан предати пријемнику обвезницу ако је има или коју другу исправу о дугу, као и друге доказе о уступљеном потраживању и узгредним правима која иду уз њега.

2. Ако уступилац није пренео на пријемника цело своје потраживање, већ само један његов део, он је дужан предати му оверен препис обвезнице или које друге исправе којом се доказује постојање уступљеног потраживања.

3. Он је дужан издати му на његов захтев оверену потврду о уступању.

Одговорност за постојање потраживања

Члан 367.

Кад је уступање извршено уговором са накнадом, уступилац одговара за постојање потраживања у часу када је извршено уступање.

Гаранција најлакшег

Члан 368.

1. Уступилац не одговара ако пријемник не може да наплати уступљено потраживање од дужника.

2. Он одговара за наплативост уступљеног потраживања само ако је то било нарочито уговорено, па и у том случају само до висине онога што је примио од пријемника, као и за камату и трошкове око уступања и у поступку против дужника.

3. Већа одговорност савесног уступеоца не може се уговорити.

4. Уступилац који је гарантовао наплативост уступљеног потраживања одговара пријемнику, ако му уступа доспело потраживање, за његову наплативост у часу уступања, а ако му уступа потраживање чије се испуњење не може још захтевати од дужника, за његову наплативост у часу доспелости.

Глава IV

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ УСТУПАЊА ПОТРАЖИВАЊА

Уступљање уместо испуњења. Уступљање ради наплаћивања

Члан 369.

1. Кад дужник уступи своје повериоцу своје потраживање или један његов део уместо испуњења, његова се обвеза гаси у часу закључења уговора о уступању до износа уступљеног потраживања.

2. Али кад дужник уступи своје повериоцу неко своје потраживање само ради наплаћивања, његова се обвеза гаси или смањује тек када поверилац наплати уступљено потраживање.

3. И у једном и у другом случају пријемник је дужан предати уступљеном све што је наплатио преко износа свог потраживања од њега.

4. У случају уступања ради наплаћивања дужник уступљеног потраживања може испунити своју обвезу и према уступљеном, чак и кад је обавештен о уступању.

Уступљање ради обезбеђења

Члан 370.

Кад је уступање извршено ради обезбеђења пријемниковог потраживања према уступљеном, пријемник је дужан да се стара са пажњом брижљивог и уредног човека о наплати уступљеног потраживања и да, по извршеној наплати, пошто задржи колико је потребно за намирење сопственог потраживања према уступљеном, овоме преда вишак.

ОДЕЉАК ДРУГИ

ПРОМЕНА ДУЖНИКА

Глава I

ПРЕУЗИМАЊЕ ДУГА

Одсек I

Опште одредбе

Уговор о преузимању дуга

Члан 371.

1. Преузимање дуга врши се уговором између дужника и преузимаоца, на који је пристао поверилац.

2. О закљученом уговору може повериоца известити сваки од њих, и свакоме од њих може поверилац саопштити свој пристанак на преузимање дуга.

3. Претпоставља се да је поверилац дао свој пристанак ако је без оградe примио неко испуњење од преузимаоца, које је овај учинио у своје име.

4. Уговорници, као и сваки од њих, могу позвати повериоца да се у одређеном року изјасни да ли пристаје на преузимање дуга, и ако се поверилац не изјасни у одређеном року, сматра се да је одбио свој пристанак.

5. Уговор о преузимању дуга производи дејства уговора о преузимању испуњења док поверилац не буде дао свој пристанак, као и ако одбије пристанак.

Случај кад је дуг обезбеђен хипотеком

Члан 372.

1. Кад је приликом отуђења неке непокретности на којој постоји хипотека уговорено између прибавиоца и отуђиоца да ће прибавилац преузети дуг према хипотекарном повериоцу, онда, ако хипотекарни поверилац на писмени позив отуђиоца не одбије свој пристанак на уговор о преузимању дуга у року од три месеца од позива, сматра се да је дао пристанак.

2. У писменом позиву мора му бити скренута пажња на ову последицу, иначе ће се позив сматрати за ништав.

Одсек II

Дејства уговора о преузимању дуга

Промена дужника

Члан 373.

1. Преузимањем дуга преузималац ступа на место пређашњег дужника, а овај се ослобађа обвеза.

2. Али ако је у време повериоачевог пристања на уговор о преузимању дуга преузималац био презадужен, а поверилац то није знао нити је морао знати, пређашњи дужник не ослобађа се обвезе, а уговор о преузимању дуга има дејство уговора о приступању дугу.

3. Између преузимаоца и повериоца постоји иста обвеза која је дотле постојала између пређашњег дужника и повериоца.

Узгредна права

Члан 374.

1. Узгредна права која су дотле постојала уз потраживање постоје и даље, али јемства, као и залогe које су дала трећа лица престају ако јемци и залогодавци не пристају да одговарају и за новог дужника.

2. Ако није што друго уговорено, преузималац не одговара за ненаплаћене камате које су доспеле до преузимања.

Приговори

Члан 375.

1. Преузималац може истаћи повериоцу све приговоре који проистичу из правног односа између пређашњег дужника и повериоца из кога потиче преузети дуг, као и приговоре које он има према њему.

2. Преузималац не може истаћи повериоцу приговоре који потичу из правног односа између њега и пређашњег дужника, а који однос је био основ преузимања.

Г л а в а II

ПРИСТУПАЊЕ ДУГУ

Уговор о присиђујању дуђу

Члан 376.

1. Уговором између повериоца и неког трећег, којим се овај обвезује према повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника, трећи ступа у обвезу поред дужника.

2. Само ако је то изражено на несумњив начин, може се уговором између повериоца и трећег лица извршити преузимање дуга и дужник сасвим ослободити обвезе.

3. Стране уговорнице могу одредити да ће трећи одговарати само за одређени део обвезе.

Присиђујање дуђу у случају йримања неке имовинске целине

Члан 377.

1. Имаоник на кога пређе на основу уговора нека имовинска целина са својом активом и пасивом или једањ њен део, одговара поред досадашњег имаоника и солидарно са њим за њене дугове, али само до износа њене активе.

2. Ништава је одредба уговора закљученог са ранијим имаоником којим се његова одговорност искључује или ограничава.

Г л а в а III

ПРЕУЗИМАЊЕ ИСПУЊЕЊА

Члан 378.

1. Презимање испуњења бива уговором између дужника и неког трећег којим се овај обвезује према дужнику да испуни његову обвезу према његовом повериоцу.

2. Он одговара дужнику ако благовремено не испуни обвезу повериоцу, те овај затражи испуњење од дужника.

3. Али он не преузима дуг, нити приступа дугу, и поверилац нема никакво право према њему.

КЊИГА ДРУГА
УГОВОРИ

ОДЕЉАК ПРВИ

ПРОДАЈА

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 379.

1. Уговором о продаји обвезује се продавац да пренесе на купца својину продате ствари и да му је у ту сврху преда, а купац се обвезује да плати цену у новцу и преузме ствар.

2. Уговором о продаји између носилаца права коришћења на стварима у друштвеној својини обвезује се продавац да пренесе на купца право коришћења на продатој ствари.

3. Продавац неког другог права обвезује се да купцу прибави продато право, а кад вршење тог права захтева државину ствари, као што је, на пример, плодуюживање или право грађења, да му преда ствар.

Форма продаје некретности

Члан 380.

1. Уговор о продаји непокретних ствари мора бити закључен писмено, под претњом ништавости.

2. Продаја необореног дрвећа намењеног сечи, још неодвојених плодова, материјала од грађевине која треба да се сруши, и уопште ствари трајно везаних за непокретност, засебно продатих,

сматра се за продају покретних ствари, без обзира на то ко треба да изврши одвајање.

Ризик

Члан 381.

1. До предаје ствари купцу ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси продавац, а са предајом ствари ризик прелази на купца.

2. Ако је продавац на захтев купца послао ствар у неко место које није место испуњења, ризик прелази на купца у часу предаје ствари превозиоцу ради преноса купцу.

3. Ризик не прелази на купца ако је он због неког недостатка предате ствари раскинуо уговор или тражио замену ствари.

Прелаз ризика у случају куйчеве доцње

Члан 382.

1. Ако предаја ствари није извршена због купчеве доцње, ризик прелази на купца у часу када је дошао у доцњу.

2. Кад су предмет уговора ствари одређене по роду, ризик прелази на купца у доцњи када продавац, пошто је издвојио ствари потребне за извршење предаје, извести купца о том издвајању.

3. Али, кад су ствари одређене по роду такве природе да продавац не може да издвоји један њихов део у очекивању да их купац преузме, довољно је да продавац изврши све радње које су потребне да би купац могао извршити преузимање, и да о томе извести купца.

Г л а в а П

ПРЕДМЕТ УГОВОРА О ПРОДАЈИ

Шта је предмет уговора о продаји

Члан 383.

Предмет уговора о продаји су ствар о којој је уговор и цена.

Одсек I

Ствар

Опште правило

Члан 384.

1. Предмет уговора о продаји могу бити ствари које су у промету, те је ништав уговор о продаји ствари ван промета.

2. За продају ствари чији је промет ограничен важе посебни прописи.

Кад је ствар пропала пре уговора

Члан 385.

1. Уговор о продаји не производи никакво дејство, ако је у часу његовог закључења ствар о којој је уговор била пропала.

2. Ако је у часу закључења уговора ствар била само делимично пропала, купац може по свом избору раскинути уговор или остати при њему уз сразмерно снижење цене.

3. Али ће уговор остати на снази и купац ће имати само право на снижење цене ако делимична пропаст не смета постизању сврхе уговора, или ако за одређену ствар постоји такав обичај у трговини.

Продаја туђе ствари

Члан 386.

1. Продаја туђе ствари обвезује уговорнике, али купац који није знао да је ствар туђа може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

2. Ако продавац није знао у часу закључења уговора да је ствар туђа, он може раскинути уговор, али је дужан накнадити купцу штету ако ни овај није тада знао да је ствар туђа.

Продаја спорног права

Члан 387.

1. Спорно право може бити предмет уговора о продаји.

2. Али је ништав уговор којим би адвокат или који други налогопримац купио спорно право чије му је остварење поверено, или уговорио за себе учешће у подели износа досуђеног његовом налогодавцу.

Продаја будућег наследства

Члан 388.

Ништав је уговор о продаји наследства које још није отворено.

Одсек II

Цена

Кад цена није одређена

Члан 389.

Ако цена није одређена, а ни уговор не садржи довољно података помоћу којих би се она могла одредити, купац је дужан платити цену коју је продавац редовно наплаћивао у време закључења уговора, а у недостатку ове, текућу цену.

Цена у случају поруџбине

Члан 390.

Ко поручи да му се пошаљу или израде одређене ствари без договора о цени, дужан је платити текућу цену на дан поруџбине у месту одређеном за извршење.

Прописана цена

Члан 391.

1. Кад је уговорена већа цена од оне коју је за одређену врсту ствари прописао надлежни орган, купац дугује само износ прописане цене, а ако је већ исплатио уговорену цену, има право захтевати да му се врати разлика.

2. У случају кад између закључења уговора и времена одређеног за његово извршење надлежни орган промени висину прописане цене, купац дугује цену која је важила у време закључења уговора.

Кад је уговорена текућа цена

Члан 392.

Кад је уговорена текућа цена, купац је дужан платити текућу цену у време закључења уговора на тржишту места одређеног за предају ствари, а ако у том месту нема тржишта, онда на тржишту које је најближе том месту.

Кад је одређивање цене поверено трећем

Члан 393.

Кад је одређивање цене поверено неком трећем, ако трећи неће да одреди цену, а уговорници се не сложе накнадно о

одређивању цене, нити уговор раскину, сматраће се да је уговорена текућа цена.

Кад је одређивање цене остављено једном уговорнику

Члан 394.

Ништава је одредба уговора којом се одређивање цене оставља једном уговорнику, те ће се у том случају сматрати да је уговорена текућа цена у време закључења уговора на тржишту места одређеног за предају ствари, а ако у том месту нема тржишта, онда на тржишту које је најближе том месту.

Кад је цена одређена према тежини

Члан 395.

Кад је цена одређена према тежини, она се израчунава према нето тежини, ако није што друго уговорено.

Глава III

ОБВЕЗЕ ПРОДАВЦА

Одсек II

Предаја ствари

I. О предаји уопште

Чување ствари. Време и место предаје

Члан 396.

1. Продавац је дужан чувати ствар до предаје са пажњом брижљивог и уредног човека.

2. Он је дужан предати ствар купцу у време и на месту предвиђеном у уговору.

Предмет предаје

Члан 397.

1. Продавац је дужан предати ствар купцу у исправном стању, заједно са њеним припацама.

2. Ако није што друго уговорено, плодови и друге користи од ствари припадају купцу од часа када је продавац био дужан да му је преда.

Кад је уговорена предаја у току извесног периода времена

Члан 398.

Кад је уговорено да предаја ствари буде извршена у току извесног периода времена, а није одређено која ће страна имати право да одреди датум предаје у границама тог периода, то право припада продавцу, осим кад из околности случаја произилази да је одређивање датума предаје остављено купцу.

Кад датум предаје није одређен

Члан 399.

Кад датум предаје ствари купцу није одређен, продавац је дужан извршити предају у разумном року по закључењу уговора, с обзиром на природу ствари и на остале околности.

Кад месец предаје није одређено

Члан 400.

1. Кад место предаје није одређено уговором, предаја ствари врши се у месту у коме је продавац у часу закључења уговора имао своје пребивалиште, или, у недостатку овога, своје редовно боравиште, а ако је продавац закључио уговор у вршењу своје редовне привредне делатности, онда у месту у коме се налази средиште те делатности.

2. Али, ако је у часу закључења уговора уговорницима било познато где се ствар налази, односно где треба да буде израђена, предаја се врши у том месту.

Предаја превозиоцу

Члан 401.

Кад продавац на захтев купца треба да пошаље ствар у неко место које није место испуњења, предаја се врши уручењем ствари превозиоцу ради преноса купцу.

Организовање превоза

Члан 402.

Ако је продавац дужан послати ствари купцу, он је дужан закључити на уобичајен начин и под уобичајеним условима уговоре потребне за извршење превоза до одређеног места.

Трошкови

Члан 403.

1. Трошкове предаје, као и оне који јој претходе, као што су трошкови мерења, вагања, одвајања, паковања и трошкови превоза ствари до места одређеног за предају, сноси продавац, а трошкове одношења ствари и све остале трошкове после предаје сноси купац, ако није што друго уговорено.

2. Трошкове одашиљања ствари на захтев купца у неко место које није место испуњења сноси купац.

II. Истовремено извршење предаје ствари и исплате цене

Одлагање предаје до исплате цене

Члан 404.

Ако није што друго уговорено, продавац није дужан предати ствар ако му купац не исплати цену истовремено, али купац није дужан исплатити цену пре него што је имао могућност да прегледа ствар.

Одлагање предаје у случају превоза ствари

Члан 405.

1. У случају кад је потребно да се изврши превоз ствари и кад се предаја ствари остварује уручењем превозиоцу, продавац може одложити одашиљање ствари до исплате цене, или послати ствар тако да задржи право располагања њом за време превоза.

2. Ако је задржао право располагања стварју за време превоза, продавац може захтевати да ствар не буде предата купцу у месту одређења док не исплати цену, а купац није дужан исплатити цену пре него што је имао могућност да прегледа ствар.

3. Међутим, кад уговор предвиђа плаћање уз предају документа, купац нема право да одбије да исплати цену због тога што није имао могућност да прегледа ствар.

Спречавање предаје ошлослаће ствари

Члан 406.

1. Ако се после одашиљања ствари купцу покаже да су његове имовинске прилике такве да је неизвесно да ли ће он моћи да исплати цену, продавац може спречити предају ствари купцу, чак и

кад овај већ има у рукама неки документ којим се ствар може добити.

2. Међутим, продавац не може спречити предају ако исту захтева неко треће лице које је уредан ималац документа који му даје право да добије ствар, осим ако документ садржи резерве у погледу дејства његовог преноса, или ако продавац докаже да је ималац документа кад га је прибављао поступио свесно на штету продавца.

Одсек II

Одговорност за материјалне недостатке

I. О материјалним недостацима уопште

Материјални недостаци за које продавац одговара

Члан 407.

1. Продавац одговара за материјалне недостатке које је продата ствар имала у часу прелаза ризика на купца.

2. Ствар има недостатке:

1) ако нема потребна својства за њену редовну употребу или за трговину;

2) ако нема потребна својства за нарочиту употребу за коју је купац набавља, а која је била позната продавцу, или му је морала бити позната;

3) ако нема својства и одлике које су изрично или прећутно уговорене.

3. Правила о недостацима ствари примениће се у случају уговора о продаји у привреди још и:

1) кад је продавац предао купцу само један део индивидуално одређене ствари, као и кад му је предао већу или мању количину од уговорене;

2) кад је продавац предао купцу неку другу ствар, а не ону која је уговорена, или ствар неке друге врсте, уколико предата ствар није толико различита од уговорене ствари, да разуман човек не би могао очекивати да ће је купац примити;

3) кад је продавац предао ствар која није саобразна узорку или моделу.

4. Продавац одговара за недостатке продате ствари и кад му њихово постојање није било познато.

5. Разлика у количини, одсуство неког дела, одсуство неког својства или неке одлике, не узимају се у обзир кад су без значаја.

Недостаци за које продавац не одговара

Члан 408.

1. Продавац не одговара за недостатке наведене у ставу другом претходног члана ако су у часу закључења уговора били познати купцу или му нису могли остати непознати.

2. Сматра се да нису могли остати непознати купцу они недостаци које би брижљиво лице са просечним знањем и искуством лица истог положаја и занимања као купац могло лако опазити при нормалном прегледу ствари.

3. Али продавац одговара и за недостатке које је купац могао лако опазити, ако је изјавио да ствар нема никакве недостатке.

Преглед ствари у месту одређења. Видљиви недостаци

Члан 409.

1. Кад је ствар послата купцу, он је дужан, под претњом губитка права да се позове на постојање видљивих недостатака, да без одлагања прегледа ствар на уобичајени начин и да о опаženим недостацима обавести продавца у року од осам дана, а у привреди без одлагања.

2. Констатовање недостатака и обавештавање продавца извршено је благовремено ако је купац, према редовном току ствари, могао дознати за недостатке ствари тек од својих клијената и ако је тада обавестио продавца без одлагања.

Скривени недостаци

Члан 410.

1. Кад се после пријема ствари од стране купца покаже да ствар има неки недостатак који се није могао открити уобичајеним прегледом приликом преузимања ствари (скривени недостатак), купац је дужан, под претњом губитка права да се позове на тај недостатак, обавестити продавца о њему у року од осам дана рачунајући од часа кад је недостатак открио, а у привреди без одлагања.

2. У обавештењу о постојању недостатка, купац је дужан ближе одредити у чему се недостатак састоји, и позвати продавца да прегледа ствар, или да је прегледа његов заступник.

3. Продавац не одговара за недостатке који се покажу тек пошто протекну две године од предаје ствари, изузев кад је уговором одређен дужи рок гаранције.

4. Међутим, кад је због неког материјалног недостатка ствари продавац извршио замену и предао купцу другу ствар, или заменио један њен део, или му предао делове или количине који недостају, или извршио оправку ствари, овај рок од две године почиње тећи од предаје купцу друге ствари или њеног дела, односно од предаје делова или количине који недостају, а у случају оправке, од предаје оправљене ствари.

Кад обавештење задоцни или се изгуби

Члан 411.

Ако обавештење о постојању недостатка, које је купац благовремено послао продавцу писмом, телеграмом или неким другим погодним средством, задоцни или не стигне продавцу, сматраће се ипак да је купац извршио своју обвезу да продавца обавести.

Значај чињенице да је продавац знао за недостатак

Члан 412.

Купац не губи право да се позове на неки недостатак и кад није извршио своју обвезу да ствар прегледа без одлагања, или обвезу да у одређеном року обавести продавца о постојању недостатка, као и кад се недостатак показао тек по протеклу две године од предаје ствари, ако је тај недостатак био познат продавцу или му није могао остати непознат, као и ако је продавац признао постојање недостатка.

Уговорно ограничење или искључење продавчеве одговорности за материјалне недостатке

Члан 413.

1. Уговорници могу ограничити или сасвим искључити продавчеву одговорност за материјалне недостатке ствари.

2. Одредба уговора о ограничењу или искључењу одговорности за недостатке ствари ништава је ако је недостатак био познат продавцу, а он о њему није обавестио купца.

3. Купац који се одрекао права да раскине уговор због недостатка ствари задржава право да снизи цену због истих недостатака.

Принудна јавна продаја

Члан 414.

Имаоник ствари продате на принудној јавној продаји не одговара за њене недостатке.

II. Права купца

1. Разна кулчева права

Члан 415.

1. Купац који је благовремено обавестио продавца о недостатку може:

1) захтевати од продавца да недостатак уклони или да му преда другу ствар без недостатака (извршење уговора);

2) раскинути уговор;

3) снизити цену.

2. У сваком случају купац има право на накнаду штете.

Ако продавац не изврши уговор

Члан 416.

Ако купац не добије захтевано извршење уговора у разумном року, он задржава право да раскине уговор или да снизи цену.

2. Раскидање уговора

Кад недостатак представља битну повреду уговора

Члан 417.

1. Кад постојање недостатка представља битну повреду уговора, купац може раскинути уговор.

2. Ако купац не раскине уговор у разумном року од обавештавања продавца о недостатку, сматраће се као да недостатак не представља битну повреду уговора.

Кад недостатак не представља битну повреду уговора

Члан 418.

1. Кад постојање недостатка не представља битну повреду уговора, купац не може одмах раскинути уговор, него тек ако продавац не уклони недостатак, или му не преда ствар без недостатка, у примереном накнадном року, који му купац може одредити.

2. Купац губи право да раскине уговор ако га не употреби у разумном року по протеклу накнадног рока који је одредио продацу, али може и даље захтевати извршење уговора, и у ту сврху одредити продавцу поново накнадни рок, а по неуспешном протеклу тог накнадног рока купац може изјавити да раскида уговор под условом да то учини у разумном року по протеклу накнадног рока, или снизити цену, или и даље захтева извршење уговора.

Делимични недостаци

Члан 419.

1. Кад је само један део предате ствари без недостатака, а у уговорима у привреди и кад је продавац предао само један део уговорене ствари или недовољну количину, купац може раскинути уговор према претходним члановима само у погледу дела који има недостатке, односно у погледу дела или количине који недостају.

2. Купац може раскинути цео уговор само ако чињеница да један део предате ствари има недостатке, односно да продавац није извршио испоруку у потпуности, представља битну повреду уговора.

Кад је продавац поднео купцу већу количину

Члан 420.

1. У уговорима о продаји у привреди, кад је продавац ствари одређених по роду поднео купцу већу количину него што је уговорено, купац може одбити или примити количину која премаша уговорену количину.

2. Ако купац одбије да прими вишак, продавац је дужан само накнадити купцу штету, а ако купац прими цео вишак или један његов део, дужан је исплатити га по уговореној цени.

Кад је одређена једна цена за више ствари

Члан 421.

1. Кад је једним уговором и за једну цену продато више ствари или једна skupина ствари, па само неке од њих имају недостатке, купац може раскинути уговор само у погледу тих ствари, а не и осталих.

2. Међутим, ако оне чине једну целину, тако да би њихово раздвајање било штетно, купац може раскинути цео уговор, али ако он ипак изјави да раскида уговор само у погледу ствари са

недостатком, продавац са своје стране може раскинути уговор и у погледу осталих ствари.

Губљење права да се раскине уговор због недостатака

Члан 422.

1. Купац губи право да раскине уговор због недостатака ствари кад му је немогуће да врати ствар у стању у коме је примио.

2. Ипак, купац може раскинути уговор због неког недостатка ствари ако је ствар потпуно или делимично пропала или оштећена услед недостатка који оправдава раскидање уговора, или услед неког догађаја који не потиче ни од њега ни од неког лица за које он одговара.

3. Исто вреди ако је ствар потпуно или делимично пропала или оштећена услед законом прописане обвезе за купца да прегледа ствар, или ако је купац пре него што је откривен недостатак потрошио или изменио један део ствар у току њене нормалне употребе, као и ако је оштећење или измена без значаја.

Очување осталих права

Члан 423.

Купац који је због немогућности да врати ствар у стању у коме је примио изгубио право да раскине уговор, задржава остала права која му даје закон због постојања неког недостатка.

Дејства раскида због недостатака

Члан 424.

1. Раскид уговора због недостатака ствари производи иста дејства као и раскид двостраних уговора због неизвршења.

2. Купац дугује продавцу накнаду за користи од ствари и кад му је немогуће да је врати целу или један њен део, а уговор је ипак раскинут.

3. Снижење цене

Опће правило

Члан 425.

1. Купац који није постигао извршење уговора, нити је раскинуо уговор, има право на снижење цене.

2. Снижење цене се врши према размеру између вредности ствари без недостатака у време закључења уговора и стварне вредности ствари у то време.

Снижење кад је продаја за готово и на кредит

Члан 426.

У случају продаје делом за готово, а делом на кредит, смањује се прво део цене за који је уговорено плаћање у готовом.

Снижење кад је цена у новцу и незаменљивој ствари

Члан 427.

Кад је уговорено да ће поред одређене своте новца купац дати продавцу и неку незаменљиву ствар, па због недостатака на продајној ствари дође до снижења цене, ово се врши на новчаном делу цене, а ако је снижење веће од новчаног дела цене, продавац је дужан накнадити купцу разлику у новцу.

Поступно откривање недостатака

Члан 428.

Купац који је постигао снижење цене због постојања неког недостатка, може раскинути уговор или захтевати ново снижење цене ако се накнадно открије неки други недостатак.

4. Застарелост

Члан 429.

1. Права купца који је благовремено обавестио продавца о постојању недостатака гасе се по истеку једне године, рачунајући од обавештења продавца, изузев ако је продавчевом преваром купац био спречен да их употреби.

2. Међутим, купац који је благовремено обавестио продавца о постојању недостатака, може, после протекла овог рока, ако још није исплатио цену, истаћи као приговор против продавчевог захтева да му се исплати цена свој захтев да се цена снизи или да му се накнади штета.

III. Гаранција за исправно функционисање продате ствари

Одговорност продавца и произвођача

Члан 430.

1. Кад је продавац неке машине, мотора, каквог апарата, или других сличних ствари, које спадају у такозвану „техничку“ робу,

предао купцу гарантни лист којим произвођач гарантује исправно функционисање ствари у току одређеног времена, рачунајући од њене предаје купцу, купац може, ако ствар не функционише исправно, захтевати како од продавца тако и од произвођача да ствар оправи, или да му место ње преда ствар која функционише исправно.

2. Поред тога, он може захтевати и накнаду штете коју је претрпео услед тога што је неко време био лишен употребе ствари.

Тражење оправке или замене

Члан 431.

1. Купац може због неисправног функционисања захтевати од продавца односно од произвођача оправку или замену ствари у току гарантног рока, без обзира на то када се недостатак у функционисању појавио.

2. Он има право на накнаду штете коју је претрпео услед тога што је био лишен употребе ствари само за време од тражења оправке или замене до њиховог извршења.

Продужење гарантног рока

Члан 432.

1. У случају мање оправке, гарантни рок се продужава за онолико колико је купац био лишен употребе ствари.

2. Међутим, кад је због неисправног функционисања извршена замена ствари, или њена битна оправка, гарантни рок почиње тећи поново од замене, односно од враћања оправљене ствари.

3. Ако је замењен или битно оправљен само неки део ствари, гарантни рок почиње тећи поново само за тај део.

Раскидање уговора и снижење цене

Члан 433.

Ако продавац не изврши у разумном року оправку или замену ствари, купац може раскинути уговор, или снизити цену, и захтевати накнаду штете.

Одговорност коопераната

Члан 434.

Кад је у изради појединих делова ствари, или у извршењу појединих радњи, учествовало више самосталних произвођача, њихова

одговорност према финалном произвођачу за неисправно функционисање ствари, које потиче од тих делова или од тих радњи, престаје када престане одговорност финалног произвођача према купцу ствари.

Застарелост

Члан 435.

Права купца према произвођачу по основу гарантног листа гасе се по истеку једне године рачунајући од дана када је тражио од њега оправку или замену ствари.

Одсек III

Одговорност за правне недостатке (заштита од евикције)

Правни недостаци

Члан 436.

1. Продавац одговара ако на продатој ствари постоји неко право неког трећег које испоручује, умањује или ограничава купчево право, а о чијем постојању купац није обавештен, нити је пристао да узме ствар оптерећену тим правом.

2. Продавац неког другог права гарантује да оно постоји и да нема правних сметњи за његово остварење.

Позивање продавца у заштити

Члан 437.

Кад се покаже да неко трећи полаже неко право на ствар, купац је дужан обавестити продавца о томе, изузев кад је то продавцу већ познато, и позвати га да у разумном року ослободи ствар од права или претензије трећег, или, кад су предмет уговора ствари одређене по роду, да му испоручи друге ствари на којима нико нема неко право.

Санкције правних недостатака

Члан 438.

1. Ако продавац не поступи по захтеву купца, у случају одузимања ствари од купца уговор се раскида по самом праву, а у случају

умањења или ограничења купчевог права, купац може по свом избору раскинути уговор или сразмерно снизити цену.

2. У уговорима у привреди, ако продавац не удовољи купчевом захтеву да у разумном року ослободи ствар од права или претензија трећег, купац може раскинути уговор ако због тога настане битна повреда уговора.

3. У сваком случају купац има право на накнаду претрпљене штете.

4. Међутим, ако је купац у часу закључења уговора знао за могућност да му ствар буде одузета, или да његово право буде смањено или ограничено, он нема право на накнаду штете ако се та могућност оствари, али има право захтевати повраћај цене.

Кад купац не обавести продавца

Члан 439.

Купац који се, не обавештавајући продавца, упустио у спор са трећим и спор изгубио, може се ипак позвати на продавчеву одговорност за правне недостатке, изузев ако продавац докаже да је он располагао средствима да се одбије захтев трећег лица.

Кад је право трећег очигледно основано

Члан 440.

1. Купац има право позвати се на продавчеву одговорност за правне недостатке и кад је без обавештавања продавца и без спора признао очигледно основано право трећег.

2. Ако је купац исплатио трећем извесну своту новца да би одустао од свог очигледног права, продавац се може ослободити своје одговорности ако накнади купцу исплаћену своту и претрпљену штету.

Кад купац задржи ствар по неком другом основу

Члан 441.

Купац има право да раскине уговор и да од продавца захтева повраћај цене и накнаду штете ако ствар задржи у својој имовини по неком другом основу, а не по основу куповине.

Уговорно ограничење или искључење продавчеве одговорности за правне недостаци

Члан 442.

1. Одговорност продавца за правне недостатке може се уговором ограничити или сасвим искључити.

2. Али, ако је у време закључења уговора продавцу био познат, или му није могао остати непознат неки недостатак у његовом праву, одредба уговора о ограничењу или о искључењу одговорности за правне недостатке је ништава.

Враћање цене у случају искључења одговорности

Члан 443.

1. Ако је уговорено да продавац неће одговарати за недостатке у пренесеном праву, или за неке од њих, па се утврди постојање неког таквог недостатка, и ствар буде одузета купцу, или његово право буде смањено или ограничено, продавац неће одговарати за штету коју купац трпи услед тога, али ће бити дужан вратити му одговарајући део цене, односно целу цену ако је купцу ствар одузета.

2. Нема право ни на накнаду штете, ни на повраћај цене купац који је у часу закључења уговора знао за могућност да му ствар буде одузета, или да његово право буде смањено или ограничено, па ипак пристао на искључење продавчеве одговорности за правне недостатке.

Ограничење јавноправне природе

Члан 444.

Продавац одговара и за посебна ограничења јавноправне природе која купцу нису била позната, ако је он за њих знао, а није их купцу саопштио.

Глава IV

ОБВЕЗЕ КУПЦА

Одсек I

Исплата цене

Време и место исплате

Члан 445.

1. Купац је дужан исплатити цену у време и на месту одређеним у уговору.

2. У случају продаје за готово, ако су уговорници одредили само место за предају ствари, купац је дужан исплатити цену у истом месту.

Камата

Члан 446.

1. Купац дугује камату на цену од дана одређеног за њену исплату.

2. У случају продаје на кредит, ако продата ствар даје плодове или какве друге користи, дугује камату од када му је ствар предата.

Исплата цене у случају узастопних испорука

Члан 447.

1. У случају узастопних испорука, купац је дужан исплатити цену за сваку испоруку у часу њеног преузимања, изузев ако је што друго уговорено или произилази из околности посла.

2. Ако је у уговору са узастопним испорукама купац дао продавца предујам, прве испоруке наплаћују се из предујма, ако није што друго уговорено.

Одсек II

Преузимање ствари

Члан 448.

1. Купац је дужан преузети ствар.

2. Преузимање ствари састоји се у дужности за купца да преузме све потребне радње да би предаја ствари била могућа, а кад је у питању покретна ствар, и да је однесе.

Глава V

ОБВЕЗА ЧУВАЊА СТВАРИ ЗА РАЧУН САУГОВОРНИКА

У којим случајевима

Члан 449.

1. Кад је због купчеве доцње ризик прешао на купца пре предаје ствари, продавац је дужан чувати ствар са пажњом брижљивог и уредног човека и у том циљу предузети потребне мере.

2. Исто важи и за купца кад му је ствар уручена, а он хоће да је врати продавцу, било што је раскинуо уговор, било што је захтевао другу ствар место ње.

3. И у једном и у другом случају уговорник који је дужан предузети мере за очување ствари има право на накнаду трошкова потребних ради очувања ствари.

Кад купац хоће да одбије ствар која му је послата

Члан 450.

Кад купац неће да прими ствар која му је упућена у место опредељења и тамо стављена на располагање, он је дужан преузети је за рачун продавца, ако овај није присутан у месту опредељења, нити тамо има неког који би преузео ствар за њега, под условом да је то могуће без исплате цене и без већих незгода или претераних трошкова.

Право стирано дужне да чува ствар

Члан 451.

Уговорна страна која је према претходним одредбама дужна предузети мере за очување ствари, може је, под условима и са последицама наведеним у одредбама овог Законика о полагању код суда и продаји дуговане ствари, положити код суда, предати на чување неком другом, или продати је за рачун друге стране.

Глава VI

НАКНАДА ШТЕТЕ У СЛУЧАЈУ РАСКИДА ПРОДАЈЕ

Опште правило

Члан 452.

Кад је продаја раскинута због повреде уговора од стране једног уговорника, друга страна има право на накнаду штете коју због тога трпи, према општим правилима о накнади штете настале повредом уговора.

Кад ствар има текућу цену

Члан 453.

1. Кад је продаја раскинута због повреде уговора од стране једног уговорника, ако ствар има текућу цену, друга страна може захтевати разлику између цене одређене уговором и текуће цене на дан раскида уговора на тржишту места у коме је посао обављен, као и накнаду свих разумних трошкова насталих због неизвршења.

2. Ако на тржишту места у коме је посао обављен нема текуће цене, за израчунавање висине накнаде узима се у рачун текућа цена тржишта које би га могло заменити у датом случају, којој треба додати разлику у трошковима превоза.

Кад је извршена продаја или куповина ради покрића

Члан 454.

1. Кад је предмет продаје извесна количина ствари одређених по роду, па једна страна не изврши своју обвезу на време, друга страна може извршити продају ради покрића, односно куповину ради покрића, и захтевати разлику између цене одређене уговором и цене продаје, односно куповине ради покрића, као и накнаду свих разумних трошкова насталих због неизвршења.

2. Продаја, односно куповина ради покрића мора бити извршена у разумном року и на разуман начин.

3. О извршеној продаји, односно куповини, поверилац је дужан обавестити дужника.

Глава VII

СЛУЧАЈЕВИ ПРОДАЈЕ СА НАРОЧИТИМ ПОГОДБАМА

Одсек I

Продаја са правом прече куповине

Појам

Члан 455.

Уговорном одредбом о праву прече куповине обвезује се купац да извести продавца о намеравању продаји ствари одређеном лицу, као и о условима те продаје, и да му понуди да он ствар купи за исту цену.

У којим се случајевима може вршити

Члан 456.

Ако није што друго уговорено, право прече куповине припада продавцу само кад купац продаје ствар, или ако купац даје ствар свом повериоцу уместо исплате новчаног дуга, као и кад је продаја прикривена поклоном или разменом.

Рокови за вршење права и за исплату цене

Члан 457.

1. Продавац је дужан обавестити купца о својој одлуци да се користи правом прече куповине у року од два месеца, кад се ради о непокретним стварима, а у року од осам дана, кад се ради о покретним стварима, рачунајући од дана кад га је купац обавестио о намераваној продаји трећем.

2. У случају симулације ови рокови почињу тећи од дана када је продавац дознао стварну цену.

3. Истовремено са изјавом да он купује ствар, продавац је дужан исплатити цену уговорену са трећим лицем, или је положити код суда.

4. Ако је у уговору са трећим предвиђен рок за исплату цене, продавац се може користити тим роком само ако пружи довољно обезбеђење.

Кад су уговорена и дружа давања или чињења

Члан 458.

1. Ако је уговором са трећим поред плаћања цене предвиђено и неко друго давање или чињење, продавац који не може да их изврши може исплатити њихову вредност у новцу.

2. Кад су давања или чињења на које се трећи обвезао непроцењива у новцу, онда, изузев случаја преваре, продавчево право престаје.

Могућности наслеђивања и отуђења

Члан 459.

Право прече куповине прелази на наследнике и може се отуђити.

У случају принудне јавне продаје

Члан 460.

1. У случају принудне јавне продаје продавац се не може позивати на своје право прече куповине.

2. Али, продавац чије је право прече куповине било уписано у јавној књизи може захтевати поништење јавне продаје, ако није био посебно позван да јој присуствује.

Трајање права прече куповине

Члан 461.

1. Право прече куповине престаје после тридесет година од закључења уговора, ако није уговорено да ће оно престати раније.

2. Дужи рок не може се уговорити, а ако је уговорен, он се своди на тридесет година.

Кад је извршен пренос својине без обавештавања продавца

Члан 462.

1. Ако је купац продао ствар и пренео њену својину на трећег не обавештавајући продавца, и ако је трећем било познато или му није могло остати непознато да продавац има право прече куповине, продавац може, у року од године дана рачунајући од дана када је сазнао за овај пренос, захтевати да се пренос поништи и да се ствар њему уступи под истим условима.

2. Ако је купац нетачно обавестио продавца о условима продаје трећем, и ако је трећем то било познато или му није могло остати непознато, овај рок од године дана почиње тећи од дана када је продавац сазнао за тачне услове уговора.

3. Право прече куповине престаје у сваком случају по протеклу десет година од преноса својине ствари на трећег.

Проширење обласи примене правила о праву прече куповине

Члан 463.

Правила о праву прече куповине уговореном у корист продавца примењују се и кад је то право уговорено другом неком приликом, на пример, приликом узимања ствари у закуп, или приликом даривања.

Додатак

ЗАКОНСКО ПРАВО ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ

Случајеви

Члан 464.

Право прече куповине имају по самом закону:

1) закупац стана, кад власник хоће да прода стан у коме он станује;

2) санаследници, кад један наследник пре деобе хоће да прода свој део заоставштине;

3) смесничари и заједничари, кад један од њих хоће да прода свој део заједничке ствари;

4) удруженици у привредном удружењу грађана, кад један од њих хоће да прода свој део друштвене имовине;

5) радна организација, кад њен сусед хоће да прода земљиште или зграду.

Примена правила о уговорном праву прече куповине

Члан 465.

1. Лица која по самом закону имају право прече куповине морају бити обавештена писмено о намеравању продаји и о њеним условима, иначе имају право захтевати поништење продаје.

2. Трајање законског права прече куповине није ограничено.

3. Законско право прече куповине не може се отуђити.

4. У осталом, у наведеним случајевима законског права прече куповине, као и у другим случајевима тог права установљеним посебним законима, сходно се примењују правила постављена за уговорно право прече куповине, уколико у појединим случајевима није што друго законом предвиђено.

Одсек II

Продаја са правом откупа

Појам

Члан 466.

1. Продавац може посебном одредбом уговора задржати за себе право да раскине уговор и узме ствар натраг, а купцу врати цену (право откупа).

2. Право откупа може бити уговорено само истовремено са продајом, а кад је уговорено доцније, онда је то нов уговор о продаји са одложним условом између истих лица, али са промењеним улогама.

Ограничење купчевог права

Члан 467.

1. Кад је у корист продавца уговорено право откупа, купац не може отуђити ствар, нити је оптеретити, нити вршити на њој суштинске промене.

2. Отуђење и оптерећења немају дејства према продавцу ако је трећи знао или није могао не знати за продавчево право откупа, и продавац може захтевати враћање ствари од трећег, као и скидање терета.

Трајање права откупа

Члан 468.

1. Право откупа непокретних ствари може се уговорити најдуже за шест година, а покретних за три године.

2. Уговорени рок не може се накнадно продужити.

3. Ако трајање права откупа није уговором одређено, или ако је уговорен дужи рок него што је законом дозвољено, сматраће се да је уговорен најдужи дозвољен рок.

Могућност наслеђивања и отуђења

Члан 469.

Право откупа прелази на наследнике и може бити пренесено на другог.

Вршење откупа

Члан 470.

1. Откуп се врши изјавом продавца купцу.

2. Кад је предмет откупа нека непокретна ствар, изјава о откупу мора бити саопштена купцу писмено.

Ко може вршити право откупа

Члан 471.

1. Ради наплате свог доспелог ненамиреног потраживања, сваки продавчев поверилац може вршити право откупа, али купац може спречити раскидање уговора, ако исплати повериоцу разлику између вредности коју је ствар имала у часу закључења уговора и цене коју је за њу платио.

2. Потраживање продавчевог повериоца прелази на купца у мери у којој га је исплатио, а право откупа се гаси.

Шта је продавац дужан исплатити купцу

Члан 472.

1. Истовремено са изјавом о откупу продавац је дужан вратити купцу цену и накнадити му трошкове које је овај имао око уговора, или их у случају купчевог одбијања положити код суда.

2. Кад је за откуп уговорена већа цена од оне за коју је ствар продата, продавац није дужан исплатити више од вредности ствари у време откупа, али не може исплатити ни мање него што је предвиђено у претходном ставу.

3. Камата на цену и користи које је купац имао од ствари до раскида пребијају се.

Накнада трошкова око ствари

Члан 473.

Ако је купац чинио трошкове око ствари, продавац је дужан накнадити му све нужне трошкове, а од корисних трошкова онолико колико је од њих ствар добила у вредности.

Право скидања додака

Члан 474.

Купац може скинути додатке које је учинио на ствари, ако се ови могу одвојити без оштећења ствари, али их продавац може задржати ако исплати купцу њихову вредност у време раскидања уговора, но највише до износа издатака учињених за њих.

Одсек III

Куповина на пробу

Појам

Члан 475.

1. Кад је уговорено да купац узима ствар под условом да је испроба, да би утврдио да ли одговара његовим жељама, купац је дужан обавестити продавца у року утврђеном уговором или обичајем, а ако таквог нема, онда у примереном року који му буде одредио продавац, да ли остаје при уговору или не, иначе ће се сматрати да је одустао од уговора.

2. Али ако је ствар предата купцу да би је испробао до одређеног рока, а он је не врати без одлагања по истеку рока, или не изјави продавцу да одустаје од уговора, сматраће се да је остао при уговору.

Објективна проба

Члан 476.

Кад је проба уговорена да би се утврдило да ли ствар има одређено својство, или да ли је подобна за одређену употребу,

опстанак уговора не зависи од купчевог нахођења, већ од тога да ли она заиста има та својства, односно да ли је подобна за одређену употребу.

Ризик

Члан 477.

Ризик случајне пропасти или оштећења ствари предате купцу ради пробе сноси продавац до купчеве изјаве да остаје при уговору, односно до истека рока када је купац био дужан вратити ствар продавцу.

Куповина по прегледу. Куповина са резервом кушања

Члан 478.

Одредбе о куповини на пробу сходно се примењују на куповину по прегледу и на куповину са резервом кушања.

Одсек IV

Продаја по узорку или моделу

Члан 479.

1. У случају продаје по узорку или моделу, ако ствар коју је продавац предао купцу није саобразна узорку или моделу, у случају уговора у привреди продавац одговара по прописима о одговорности продавца за материјалне недостатке ствари, а у другим случајевима продавац одговара по прописима о одговорности за неиспуњене обвезе.

2. Али продавац неће одговарати за недостатак саобразности ако је узорак, односно модел, поднео купцу само ради обавештења и приближног одређивања особина ствари, без обећања саобразности.

Одсек V

Продаја са спецификацијом

Члан 480.

1. Ако је уговором резервисано право за купца да доцније одреди облик, мере или које друге појединости ствари, а купац не изврши ову спецификацију до уговореног датума, или до протеча

једног разумног рока рачунајући од продавчевог тражења да то учини, продавац може изјавити да раскида уговор, или обавити спецификацију према ономе што му је познато о купчевим потребама.

2. Ако сам продавац обави спецификацију, он је дужан обавестити купца о њеним појединостима, и одредити му разуман рок да сам изврши друкчију спецификацију.

3. Ако купац не искористи ову могућност, обавезна је спецификација коју је извршио продавац.

Одсек VI

Продаја са задржавањем права својине

Услови

Члан 481.

1. Продавац индивидуално одређене покретне ствари може посебном одредбом уговора задржати право својине и после предаје ствари купцу, све док купац не исплати цену у потпуности.

2. Задржавање права својине има дејства према купчевим повериоцима само ако је учињено у облику јавне исправе, пре купчевог стечаја или пре пленидбе ствари.

3. На покретним стварима о којима се воде посебне јавне књиге може се задржати право својине само ако је то предвиђено прописима о уређењу и вођењу тих књига.

Ризик

Члан 482.

Ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси купац од часа када му је ствар предата.

Одсек VII

Продаја са оброчним отплатама цене

Појам

Члан 483.

1. Уговором о продаји покретне ствари са оброчним отплатама цене обвезује се продавац да преда купцу одређену покретну

ствар пре него што му цена буде потпуно исплаћена, а купац се обвезује да исплати њену цену у оброчима, у одређеним временским размацима.

2. Одредбе овог одсека примењују се само ако је купац појединац.

Форма уговора. Ситуање на снагу

Члан 484.

1. За пуноважност уговора о продаји са оброчним отплатама цене потребно је да буде састављен у писменом облику.

2. Уговор обвезује продавца од часа потписивања исправе, а купца по протеклу три дана од потписивања.

Битни садржаји уговора

Члан 485.

1. Поред предмета уговора и његове цене у продаји за готово, у исправи о уговору морају под претњом ништавости бити наведени: укупан износ свих оброчних отплата, рачунајући и ону која је извршена у часу закључења уговора, износ појединих отплата, њихов број и њихови рокови.

2. Исправа о уговору мора под претњом ништавости садржати одредбу да купац може одустати од уговора ако то писмено саопшти продавцу у року од три дана од потписивања исправе, и да се овог права купац не може одрећи унапред.

Одређивање рокова и висине отплата

Члан 486.

Савезно извршно веће може за поједине ствари уредбом одредити износ почетне отплате и за које време цена мора бити исплаћена.

Право купца да исплати цену одједном

Члан 487.

1. Купац може увек исплатити одједном остатак дужне цене.

2. У случају исплате цене одједном, износ који купац треба да исплати израчунава се од цене у готовом према сразмери између укупног износа свих отплата и износа недоспелих отплата, чему треба додати један одсто од добијеног резултата.

Раскидање уговора и захтев поопштење цене

Члан 488.

1. Продавац може раскинути уговор ако купац дође у доцњу са почетном отплатом.

2. После исплате почетне отплате продавац може раскинути уговор ако купац дође у доцњу са најмање две узастопне отплате, које представљају најмање осмину цене.

3. Изузетно, продавац може раскинути уговор кад купац дође у доцњу са исплатом само једне отплате, ако за исплату цене није предвиђено више од четири отплате.

4. У случајевима предвиђеним у ставовима другом и трећем овог члана продавац може, место да раскине уговор, захтевати од купца исплату целог остатка цене, али је пре тог захтева дужан оставити купцу накнадни рок од петнаест дана.

Судско продужење рокова отплате

Члан 489.

На тражење купца суд може, кад то околности случаја оправдавају, продужити рокове за исплату задоцнелих отплата, ако купац буде дао обезбеђење да ће извршити своје обвезе, и ако услед тога продавац не трпи штету.

Ништакост уговорне казне

Члан 490.

Ништава је одредба уговора о уговорној казни за случај раскида уговора, као и за случај да купац дође у доцњу са исплатом неког оброка цене.

Раскид уговора

Члан 491.

1. У случају раскида уговора, продавац је дужан вратити купцу примљене отплате са законском каматом од дана када их је примио, и накнадити му нужне трошкове које је учинио за ствар.

2. Са своје стране, купац је дужан вратити продавцу ствар у стању у коме је била кад му је била предата, и дати му накнаду за њено употребљавање до раскида уговора.

Обласи примене правила о продаји са оброчним отплатама цене

Члан 492.

1. Правила о продаји са оброчним отплатама цене важе и у случају других погодби које имају исту суштину, као што је, на пример, уговор о закупу са одредбом да ће ствар која је дата у закуп прећи у својину закупца ако буде плаћао закупнину за одређено време.

2. Она ће се примењивати и у случају зајма додељеног купцу и намењеног за куповину одређених ствари, ако су се зајмодавац и продавац споразумели да купац, за ствар коју му је продавац продао, отплаћује зајмодавцу цену у обrocима, према уговору закљученом између купца и продавца.

Ништакост одредби нејовољних за купца

Члан 493.

Ништаве су одредбе уговора о продаји са оброчним отплатама цене које би биле нејовољније за купца од одредби овог одељка.

ОДЕЉАК ДРУГИ

РАЗМЕНА

Појам

Члан 494.

1. Уговором о размени сваки уговорник се обвезује према свом саговорнику да пренесе на њега својину неке ствари и да му је у ту сврху преда.

2. Предмет размене могу бити и друга имовинска права.

Дејства уговора о размени

Члан 495.

Из уговора о размени настају за сваког уговорника обвезе и права који из уговора о продаји настају за продавца.

ОДЕЉАК ТРЕЋИ

ПРОДАЈНИ НАЛОГ

Појам

Члан 496.

1. Уговором о продајном налогу обвезује се налогопримац да одређену покретну ствар, коју му је предао налогодавац, прода за

одређену цену у одређеном року, или да је у том року врати налогодавцу.

2. Продајни налог не може се опозвати.

Ограничење својине налогодавца и ризик

Члан 497.

Ствар предата налогопримцу остаје у својини налогодавца и он сноси ризик њене случајне пропасти или оштећења, али он не може располагати њом док му не буде враћена.

Прелаз ствари у својину налогопримца

Члан 498.

1. Ако налогопримац не прода ствар и не преда одређену цену налогодавцу до одређеног рока, нити је врати у том року, сматра се да је он ствар купио.

2. Али његови повериоци не могу запленили ствар док он не исплати цену налогодавцу.

ОДЕЉАК ЧЕТВРТИ

ЗАЈАМ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 499.

Уговором о зајму обвезује се зајмодавац да преда у својину зајмопримцу одређену количину новца или којих других заменљивих ствари, а зајмопримац се обвезује да му врати после извесног времена исту количину ствари исте врсте и истог квалитета.

Камата

Члан 500.

1. Зајмопримац се може обвезати да уз главницу дугује и камату.

2. У привреди ова се обвеза подразумева, те зајмопримац дугује камату и кад она није уговорена.

Глава II

ОБВЕЗЕ ЗАЈМОДАВЦА

Предаја обећаних ствари

Члан 501.

1. Зајмодавац је дужан предати обећане ствари у уговорено време, а ако рок за предају није одређен, онда кад то зајмопримац затражи.

2. Ово право зајмопримца застарева за три месеца од доласка зајмодавца у доцњу, а у сваком случају за годину дана од закљученог уговора.

Лоше имовинске прилике зајмопримца

Члан 502.

1. Ако се покаже да су имовинске прилике зајмопримца такве да је неизвесно да ли ће он бити у стању да врати зајам, зајмодавац може одбити да изврши своју обвезу предаје обећаних ствари, ако у часу закључења уговора није то знао, као и ако се погоршање зајмопримчевих имовинских прилика догодило после закључења уговора.

2. Изузетно, он ће бити дужан извршити своју обвезу ако му зајмодавац или ко други за њега буде пружио довољно обезбеђење.

Штета због недостатака позајмљених ствари

Члан 503.

1. Зајмодавац је дужан накнадити зајмопримцу штету која би му била проузрокована због материјалних недостатака позајмљених ствари.

2. Али, ако је зајам без накнаде, он је дужан накнадити штету само ако су му недостаци ствари били познати, или му нису могли остати непознати, а он о њима није обавестио зајмопримца.

Глава III

ОБВЕЗЕ ЗАЈМОПРИМЦА

Члан 504.

1. Зајмопримац је дужан вратити о уговореном року исту количину ствари исте врсте и истог квалитета, као што су биле ствари које је добио у зајам.

2. Ако уговорници нису одредили рок за враћање зајма, нити се он може одредити из околности зајма, зајмопримац је дужан вратити зајам по истеку примереног рока почев од зајмодавчевог тражења да му се зајам врати, а који не може бити краћи од два месеца.

Враћање у новцу зајма у дружим стварима

Члан 505.

1. Ако у зајам није дат новац, а уговорено је да ће зајмопримац вратити зајам у новцу, износ дуга у новцу одређује се према вредности коју су позајмљене ствари имале у месту и у време њихове предаје зајмопримцу.

2. Тако ће се поступити и кад би уговором био одређен неки други начин одређивања износа дуга у новцу.

3. Исто вреди и у случају кад није могуће вратити исту количину ствари исте врсте и истог квалитета.

Одустцајање од уговора

Члан 506.

Зајмопримац може одустати од уговора пре него што му зајмодавац преда обећане ствари, али ако би због тога било какве штете за зајмодавца, дужан је накнадити је.

Враћање зајма пре рока

Члан 507.

Зајмопримац може вратити зајам и пре рока одређеног за враћање, али је дужан обавестити зајмодавца унапред о својој намери и накнадити му штету ако би је било због тога.

Глава IV

НАМЕНСКИ ЗАЈАМ

Члан 508.

Ако је уговором одређена сврха у коју зајмопримац може употребити позајмљени новац, па га он употреби у неку другу сврху, зајмодавац може захтевати да му се позајмљени новац одмах врати.

ОДЕЉАК ПЕТИ

ДАР

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 509.

Уговором о дару обвезује се даривалац да на обдареника пренесе без накнаде својину неке ствари или неко друго право, или да му на који други начин учини какву корист на терет своје имовине.

Форма

Члан 510.

1. За пуноважност уговора о дару потребно је да буде закључен у писменој форми.

2. Али је пуноважан усмени дар покретних ствари, ако су предате обдаренику.

3. Ако на писмену понуду дара понуђени не изјави писмено или усмено у одређеном или законском року да је не прихвата, сматраће се да је понуду прихватио, изузев ако га је понудилац обавестио да ће његово ћутање сматрати као одбијање понуде.

4. Кад се дар чини уговором у корист трећег, прихватање обдареника не мора бити у писменој форми.

5. Дар за учињене услуге не мора бити закључен у писменој форми, уколико не прелази знатно вредност учињених услуга.

Способност за даривање

Члан 511.

1. Дар може направити само потпуно пословно способно лице.

2. Даривалац који у часу закључења уговора није из било ког узрока могао схватити смисао или домаћај свог поступка, може захтевати поништење дара у року од године дана, рачунајући од дана када га је учинио.

3. Исто право имају и његови наследници.

Способност за њимање дара

Члан 512.

1. Дар може примити и пословно неспособно лице.

2. Али његов законски заступник може изјавом дариваоцу раскинути дар примљен без његове дозволе.

Кад је предмет даривања привремено давање

Члан 513.

1. Уговор о дару којим се даривалац обвезао на привремено давање престаје смрћу обдареника.

2. У случају смрти дариваоца обвезе из таквог уговора прелазе на његове наследнике, изузев ако из уговора произлази што друго.

Г л а в а II

ДАР СА ТЕРЕТОМ ИЛИ НАЛОГОМ

Члан 514.

1. Уговором од дару може даривалац задржати за себе, или за неког другог, неко право, или наложити обдаренику да нешто учини, или да нешто допусти другоме.

2. Ако обдареник не изврши налог ни у накнадном примереном року, даривалац може раскинути уговор и захтевати да обдареник врати што је примио, изузев кад је неко трећи стекао право да захтева извршење налога.

3. Наследници дариваоца могу раскинути уговор о дару због неизвршења налога само кад је то предвиђено уговором о дару.

4. После смрти дариваоца извршење налога могу захтевати његови наследници, а кад је у питању налог који се тиче јавног интереса, извршење налога може захтевати надлежни орган.

5. Ако је за извршење налога потребно више средстава него што износи вредност дара, или ако извршење налога буде отежано из буди ког узрока, обдареник се може ослободити наложене дужности враћањем примљеног.

Г л а в а III

ОДГОВОРНОСТ ДАРИВАОЦА

Одговорност за неиспуњење или задоцњење

Члан 515.

1. Даривалац одговара за неиспуњење своје обвезе, као и за задоцњење са испуњењем, само ако је оно намишљајно, или потиче од његове крајње непажње.

2. У случају задоцњења са испуњењем новчаног дара, даривалац дугује законску камату од подношења тужбе.

Одговорност за материјалне и правне недостатке

Члан 516.

1. Даривалац не одговара за материјалне, као ни за правне недостатке дароване ствари.

2. Али обдареник има право захтевати накнаду штете коју је претрпео због неког од тих недостатака, који је дариваоцу био познат, или није могао остати непознат, а о коме га није обавестио.

3. Изузетно, дар за учињене услуге, као и дар са теретом или налогом, сматра се у погледу ових недостатака као теретни посао, те даривалац одговара за материјалне и правне недостатке дароване ствари, али само уколико вредност учињених услуга, односно вредност терета или налога, премаша вредност дароване ствари такве каква је.

Г л а в а IV

ОПОЗИВАЊЕ ДАРА И УГОВОРНИ ПОВРАЋАЈ ДАРА

Опозивање дара због неблагодарности

Члан 517.

1. Даривалац може раскинути уговор и опозвати учињени дар ако обдареник својим понашањем према њему, или неком њему блиском лицу, покаже велику неблагодарност.

2. Ово право прелази на наследнике.

3. Оно престаје по истеку једне године рачунајући од дана када је даривалац сазнао за обдареникову неблагодарност, а најдаље по истеку десет година од показане неблагодарности.

4. У случају опозивања дара због неблагодарности обдареник је дужан вратити све што је примио на име дара.

Опозивање дара због немања средстава за живот

Члан 518.

1. Даривалац који нема довољно средстава за живот, или за издржавање лица која је по закону дужан издржавати, може раскинути уговор, а ако је већ предао ствар обдаренику, може дар

опозвати и захтевати да му обдареник врати оно што се од примљеног дара још налази у његовој имовини.

2. Обдареник може избећи опозивање ако се обвеже да ће давати дариваоцу у одговарајућој мери средства која му недостају.

Одрицање од права да се дар опозове

Члан 519.

Одрицање унапред од права да се дар опозове нема правне важности.

Дарови који се не могу опозвати

Члан 520.

1. Уобичајени пригодни дарови, наградни дарови, као и дарови учињени из захвалности не могу се опозвати.

2. Не могу се опозвати ни дарови учињени друштвено-политичкој заједници, радној организацији, установи, удружењу или ком другом правном лицу, као ни дарови учињени у добротворне и општекорисне сврхе.

Уговорни повраћај дара

Члан 521.

Пуноважна је одредба уговора о повраћају дара дариваоцу ако обдареник умре пре њега.

Г л а в а V

ДАР НА СЛУЧАЈ СМРТИ

Члан 522.

1. Уговор о дару у коме је углављено да ће ствар бити предата обдаренику после смрти дариваоца, мора бити састављен у форми јавне исправе.

2. Даривалац може раскинути по својој вољи уговор о дару на случај смрти, а располагање стварима које су предмет таквог уговора, било правним послом међу живима, било правним послом на случај смрти, сматра се раскидањем уговора у погледу ствари обухваћених располагањем.

ОДЕЉАК ШЕСТИ

ЗАКУП

Г л а в а I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 523.

1. Уговором о закупу обвезује се закуподавац да преда одређену ствар закупцу на употребу, а овај се обвезује да му за то плаћа одређену закупнину.

2. Употреба обухвата и уживање ствари (прибирање плодова), ако није друкчије уговорено.

Трајање закупа

Члан 524.

Закуп земљишта и зграда не може бити закључен за дуже од дванаест година, а закуп покретних ствари за дуже од три године.

2. Ако је уговорено дуже трајање закупа, оно се своди на најдуже време дозвољено законом.

Закуп пољопривредног земљишта

Члан 525.

Закуп њива, ливада, воћњака и другог пољопривредног земљишта, коме уговорници нису одредили трајање, сматра се закљученим за време које је потребно за прибављање свих плодова које доноси закупљено земљиште у једној привредној години.

Области примене одредби о закупу

Члан 526.

Одредбе овог одељка неће се примењивати на закупе уређене у потпуности посебним законима.

Глава II ОБВЕЗЕ ЗАКУПОДАВЦА

Предаја ствари

Члан 527.

1. Закуподавац је дужан предати закупцу закупљену ствар у исправном стању, заједно са њеним припацима.

2. Ствар је у исправном стању, ако је у стању одређеном уговором, а у недостатку уговора, у стању да може послужити за употребу ради које је уговор закључен.

Одржавање ствари

Члан 528.

1. Закуподавац је дужан одржавати ствар у исправном стању за време трајања закупа, и ради тога вршити потребне оправке на њој.

2. Он је дужан накнадити закупцу трошкове које је овај учинио за издржавање ствари, а које би он сам био дужан учинити.

3. Трошкови ситних оправки изазваних редовном употребом ствари, као и трошкови саме употребе, падају на терет закупца.

4. О потреби оправке купац је дужан обавестити закуподавца.

Раскид уговора и снижење закупнине због оправки

Члан 529.

1. Ако потребне оправке закупљене ствари ометају њену употребу у знатној мери и за дуже време, купац може раскинути уговор.

2. Он има право на снижење закупнине сразмерно лишењу употребе ствари због тих оправки.

Измене на закупљеној ствари

Члан 530.

1. Закуподавац не може без пристанка закупца чинити измене на закупљеној ствари за време трајања закупа.

2. Ако би изменама ствари били смањени у извесној мери закупчево уживање или употреба ствари, смањиће се и закупнина у одговарајућој сразмери.

Одговорност за материјалне недостатке

Члан 531.

1. Закуподавац одговара закупцу за све недостатке закупљене ствари који сметају њеној редовној или уговореној употреби, без обзира да ли је знао за њих или не, као и за недостатке својстава и одлика предвиђених изрично или прећутно уговором.

2. Не узимају се у обзир недостаци који су без значаја.

Недостаци за које закуподавац не одговара

Члан 532.

1. Закуподавац не одговара за недостатке закупљене ствари који су у часу закључења уговора били познати закупцу, или му нису могли остати непознати.

2. Али, закуподавац одговара и за недостатак закупљене ствари који је закупцу услед крајње непажње остао непознат, ако је он знао за тај недостатак и намерно пропустио да о њему обавести закупца.

Проширење одговорности за материјалне недостатке

Члан 533.

Закуподавац одговара за све недостатке закупљене ствари, ако је тврдио да она нема никаквих недостатака.

Уговорно искључење или ограничење одговорности за материјалне недостатке

Члан 534.

1. Одговорност за материјалне недостатке закупљене ствари може бити уговором искључена или ограничена.

2. Одредба уговора којом се ова одговорност искључује или ограничава ништава је ако је закуподавац знао за недостатак и намерно пропустио да о њему обавести закупца, или ако је недостатак такав да онемогућује употребу закупљене ствари.

Обавештење закуподавца о недостацима и опасностима

Члан 535.

1. Купац је дужан обавестити закуподавца без непотребног одлагања о сваком недостатку закупљене ствари који би се показао у току закупа, осим ако закуподавац зна за недостатак.

2. Он је дужан обавестити га исто тако о свакој непредвиђеној опасности која би у току закупа запретила закупљеној ствари, да би могао предузети потребне мере.

3. Закупац који не обавести закуподавца о појављеном недостатку, или о насталој опасности, за коју овај није знао, губи право на накнаду штете коју би претрпео због постојања недостатка или настале опасности за закупљену ствар, а дужан је накнадити штету коју би закуподавац претрпео због тога.

Права закупца кад ствар има неки недостатак

Члан 536.

1. Ако у часу предаје закупљена ствар има неки недостатак који се не може отклонити, закупца може, по свом избору, раскинути уговор или захтевати снижење закупнине.

2. Кад ствар има неки недостатак који се може отклонити без већих незгода за закупца, а задоцњење са предајом ствари закупцу не представља битну повреду уговора, закупца може захтевати од закуподавца или отклањање недостатка у примереном року, или снижење закупнине.

3. Ако закуподавац не отклони недостатак у накнадном примереном року који му је закупца одредио, закупца може раскинути уговор или захтевати снижење закупнине.

4. У сваком случају закупца има право на накнаду штете.

Кад недостатак настане у току закупа и кад ствар нема уговорено својство

Члан 537.

1. Одредбе претходног члана примењују се и у случају кад у току закупа настане неки недостатак на закупљеној ствари.

2. Оне се примењују и у случајевима кад закупљена ствар нема неко својство које по уговору треба да има, или кад то својство изгуби у току закупа.

Одговорност закуподавца за правне недостатке (закључавање од евикције)

Члан 538.

1. Кад неко трећи претендује да на закупљеној ствари, или на неком њеном делу, врши неко право, и обрати се својим захтевом

закупцу, као и ако самовласно одузме ствар од закупца, овај је дужан обавестити о томе закуподавца, изузев кад то овај већ зна, иначе ће одговарати за штету.

2. Ако се утврди да трећем припада неко право које сасвим искључује право закупца на употребу и уживање ствари, уговор о закупу се раскида, а закуподавац је дужан накнадити закупцу штету коју трпи због тога.

3. У случају кад се правом трећег само ограничава закупчево право, овај може, по свом избору, раскинути уговор или захтевати снижење закупнине, и у сваком случају накнаду штете.

Глава III ОБВЕЗЕ ЗАКУПЦА

Употреба ствари према уговору

Члан 539.

1. Закупац је дужан употребљавати ствар као брижљив и уредан човек.

2. Он је може употребљавати само онако како је одређено уговором или наменом ствари.

3. Он одговара за штету која настане употребом закупљене ствари противно уговору или њеној намени, без обзира да ли је ствар употребљавао он, или неки члан његовог домаћинства, његов помоћник, пазакупац, или које друго лице коме је предао ствар на употребу.

Оштра због употребе противно уговору

Члан 540.

Ако закупца, и после опомене од закуподавца, употребљава ствар противно уговору или њеној намени, или запушта њено одржавање, те постоји опасност знатне штете за закуподавца, овај може отказати уговор без давања отказног рока.

Плаћање закупнине

Члан 541.

1. Закупац је дужан плаћати закупнину о роковима одређеним уговором или законом, а у недостатку уговора и закона, како је уобичајено у месту где се ствар налази.

2. Ако није друкчије уговорено, закупнина се плаћа по истеку рока.

Кад је закупнина одређена у плодовима земљишта

Члан 542.

Кад је уговором о закупу пољопривредног земљишта углављена закупнина у делу плодова сабраних са тог земљишта, она не може бити већа од једне трећине приноса.

Ништава је одредба уговора којом се купац, поред тога, обвезује на друга давања или услуге куподавцу.

Право на снижење закупнине пољопривредног земљишта

Члан 543.

1. У случају губитка приноса за више од једне четвртине редовног приноса услед мраза, града, суше, поплаве или ког другог случаја више силе, купац пољопривредног земљишта има право на снижење закупнине сразмерно губитку приноса изнад једне четвртине.

2. Ништава је одредба уговора којом се купац одриче права на снижење закупнине предвиђене овим чланом.

Ошказ због неплаћања закупнине

Члан 544.

1. Куподавац може отказати уговор о закупу без давања отказног рока, ако купац не плати закупнину у два узастопна рока.

2. Али ће уговор остати на снази ако купац исплати износ дужне закупнине пре него што му отказ буде саопштен, или ако тада буде имао према куподавцу потраживање које испуњава услове за пребијање.

Враћање закупљене ствари

Члан 545.

1. Купац је дужан чувати закупљену ствар и по престанку закупа вратити је неоштећену.

2. Он не одговара за хабање ствари које настаје њеном редовном употребом, као ни за оштећења која потичу од њене дотрајалости.

3. Ако је за време закупа извршио какве промене на ствари, дужан је вратити је у стање у коме је била кад му је предата у закуп.

4. Он може однети додатке које је учинио на ствари, ако се могу одвојити без њеног оштећења, али их куподавац може задржати ако му накнади њихову садашњу вредност, но највише до износа издатака учињених за њих.

Глава IV

ПАЗАКУП

Које се ствари могу дати у пазакуп

Члан 546.

1. Купац непокретне ствари може је дати у закуп другоме (пазакуп), целу или један њен део, или му је по ком другом основу предати на употребу и уживање.

2. Уговором о закупу може се углавити да купац не може дати закупљену ствар другоме у закуп, или да му је не може дати без дозволе куподавца.

3. Купац пољопривредног земљишта који се обвезао да на име закупнине даје куподавцу одређени део годишњих плодова, не може дати то земљиште у пазакуп без дозволе куподавца.

Кад куподавац може одбити дозволу

Члан 547.

Кад је за давање закупљене ствари у пазакуп потребна дозвола куподавца, овај је може одбити само из озбиљних разлога.

Ошказ због недозвољеног пазакупа

Члан 548.

Куподавац може отказати уговор о закупу без отказног рока ако је закупљена ствар дата у пазакуп без његове дозволе, кад је ова према закону, или према уговору, потребна.

Нејосредан захтев куподавца

Члан 549.

1. Уговором о пазакупу не ствара се никакав непосредан правни однос између пазакупца и куподавца, чак ни кад је куподавац дао потребну дозволу за закључење пазакупа.

2. Али закуподавац може, ради наплате својих потраживања од закупца насталих из закупа, захтевати непосредно од позакупа исплату износа које овај дугује закупцу по основу позакупа.

Глава V

ОТУЂЕЊЕ ЗАКУПЉЕНЕ СТВАРИ

Опшћење после предаје у закуп

Члан 550.

1. У случају отуђења ствари која је пре тога предата некоме другом у закуп, прибавилац ствари ступа на место закуподавца, те после тога права и обвезе из закупа настају између њега и закупца.

2. И због тога, прибавилац не може захтевати од закупца да му преда ствар пре протекла времена за које је закуп уговорен, а ако трајање закупа није одређено ни уговором ни законом, онда пре истека отказног рока.

3. За његове обвезе из закупа према закупцу одговара преносилац као солидарни јемац.

Право на закупнину

Члан 551.

1. Прибавилац ствари предате у закуп неком другом има право на закупнину почев од првог наредног рока после прибављања ствари, ако није што друго уговорено, те ако је преносилац примио ту закупнину унапред, дужан је уступити му је.

2. Од часа кад је обавештен о преносу својине закупљене ствари, купац може исплатити закупнину само прибавиоцу или његовом заступнику.

Опшћење закупљене ствари пре предаје закупцу

Члан 552.

1. Ако је ствар о којој је закључен уговор о закупу предата прибавиоцу, а не закупцу, прибавилац ступа на место закуподавца, као у случају отуђења закупљене ствари после њене предаје закупцу, само ако је између закуподавца и прибавиоца уговорено да прибавилац преузима закуподавчеве обвезе из уговора о закупу.

2. Ако то није случај, прибавилац није дужан предати ствар закупцу, а купац може само тражити накнаду штете од закуподавца.

3. Изузима се случај преваре.

4. Кад је између преносиоца и прибавиоца уговорено да прибавилац преузима преносиочеве обвезе из уговора о закупу, преносилац одговора за те обвезе као солидарни дужник.

Опшказ уговора због опшћења ствари

Члан 553.

Кад услед отуђења закупнине ствари права и обвезе закуподавца пређу на прибавиоца, купац може отказати уговор у сваком случају, поштујући законске отказне рокове.

Глава VI

ПРЕСТАНАК ЗАКУПА

Протек одређеног времена

Члан 554.

1. Уговор о закупу закључен за одређено време престаје самим протеклом времена за које је закључен, те није потребно да буде отказан.

2. Исто бива и у случајевима кад је, у недостатку воље уговорника, трајање закупа одређено законом.

Прећујно обнављање закупа

Члан 555.

1. Кад по протеклу времена за које је уговор о закупу био закључен, купац продужи да употребљава и ужива ствар, а закуподавац се томе не противи, сматра се да је закључен нов уговор о закупу неодређеног трајања, под истим условима као и претходни.

2. Обезбеђења која су трећа лица дала за први закуп престају са протеклом времена за које је био закључен.

Опшказ

Члан 556.

1. Уговор о закупу чије трајање није одређено, нити се може одредити из околности, престаје отказом, који свака страна може дати другој, поштујући одређени отказни рок.

2. Ако дужина отказног рока није одређена уговором или законом или месним обичајима, она износи за закупе некретнина три месеца, за пазакупе некретнина четрнаест дана, за закупе покретних ствари три дана.

3. Отказ не може бити дат у невреме.

Опшћен кад су ствари опасне по здравље

Члан 557.

1. Ако су закупљене ствари опасне по здравље, купац може отказати уговор без давања отказног рока, чак и ако је у часу закључења уговора то знао.

2. Овог права купац се не може одрећи.

Пропаст ствари услед више силе

Члан 558.

1. Закуп престаје ако закупљена ствар буде уништена неким случајем више силе.

2. Ако закупљена ствар буде делимично уништена, или само оштећена, купац може раскинути уговор, или остати и даље у закупу и захтевати одговарајуће снижење цене.

Смрт

Члан 559.

1. У случају смрти купца или куподавца закуп се наставља са његовим наследницима, ако није друкчије уговорено.

2. Али, у случају смрти купца, ако је предмет закупа нека непокретна ствар, његови наследници могу, пре истека одређеног времена, отказати уговор у року од шест месеци од његове смрти, пажећи на отказни рок.

ОДЕЉАК СЕДМИ ПОСУДА ИЛИ НАРУЧ

Глава I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 560.

Уговором о посуди обвезује се давалац на посуду да преда одређену ствар узимаоцу на посуду да је бесплатно употребљава

неко време, а овај се обвезује да по истеку тог времена врати исту ствар неоштећену.

Трајање посуде

Члан 561.

1. Кад трајање посуде није одређено уговором, ако је ствар предата на употребу ради постизања одређене сврхе, сматра се да је посуда уговорена за време нормално потребно за постизање те сврхе.

2. Ако време посуде није одређено нити се може иначе одредити, уговор о посуди престаје кад даривалац затражи да му се ствар врати.

Смрт узимаоца или даваоца

Члан 562.

1. После смрти узимаоца или даваоца на посуду обвезе из уговора о посуди прелазе на њихове наследнике.

2. Али, ако је уговор био закључен с обзиром на личност узимаоца, он престаје његовом смрћу.

Глава II ОБВЕЗЕ ДАВАОЦА НА ПОСУДУ

Предаја ствари

Члан 563.

Давалац на посуду дужан је предати ствар узимаоцу у одређено време.

Одговорност за штету од материјалних недостатака

Члан 564.

1. Давалац је дужан обавестити имаоца о материјалним недостацима ствари, иначе ће одговарати за штету која би настала за узимаоца због недостатака који су му били познати, или му нису могли остати непознати.

2. Одредба претходног става неће се примењивати ако је недостатак био познат узимаоцу, или му није могао остати непознат.

Глава III

ОБВЕЗЕ УЗИМАОЦА НА ПОСУДУ

Чување и употреба ствари

Члан 565.

1. Узималац на посуду дужан је чувати ствар и употребљавати је са пажњом брижљивог и уредног човека.

2. Узималац може употребљавати стар само како је уговорено, а ако о томе није ништа уговорено, онда како одговара њеној природи и намени коју јој је одредио давалац на посуду, иначе ће одговарати и за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили том приликом.

3. Узималац на посуду не одговара за нормално хабање ствари њеном дозвољеном употребом.

Трошкови око ствари

Члан 566.

1. Узималац на посуду сноси трошкове скопчане са редовним одржавањем, чувањем и употребом ствари.

2. Што се тиче осталих трошкова, о њима се суди по одредбама о незваном вршењу туђих послова.

Спасивање од опасности

Члан 567.

У случају опасности која истовремено прети ствари узетој на посуду и његовим стварима, узималац је дужан постарати се прво за спасавање посуђене ствари, иначе ће одговарати за њену пропаст или оштећење.

Раскидање уговора због повреде обвезе

Члан 568.

Ако узималац на посуду не чува или не одржава ствар како треба, или је не употребљава онако како је уговорено или како одговара природи или намени ствари, или ако преда ствар другоме на употребу, давалац може раскинути уговор и захтевати да му се ствар одмах врати.

Враћање ствари

Члан 569.

1. По престанку посуде узималац на посуду дужан је вратити посуђену ствар неоштећену.

2. Ако је узималац предао ствар на употребу неком трећем, давалац има право захтевати непосредно од трећег да му врати ствар.

Враћање ствари пре времена

Члан 570.

1. Давалац на посуду дужан је примити натраг посуђену ствар и пре истека времена одређеног за посуду, изузев ако је рок враћања уговорен у интересу оба уговорника, и уопште ако би враћање ствари пре рока било скопчано са каквом незгодом за њега.

2. Са своје стране, давалац на посуду може захтевати да му се ствар врати пре времена, ако му је изненадно постала хитно потребна.

Глава IV

РИЗИК СЛУЧАЈНЕ ПРОПАСТИ

Члан 571.

1. Ризик случајне пропасти ствари или оштећења сноси давалац на посуду.

2. Али ће узималац на посуду одговарати за пропаст или оштећење ствари који би се догодили случајем више силе, ако је употребљавао ствар противно уговору, или њеној природи или намени, као и ако је предао ствар на употребу неком трећем.

ОДЕЉАК ОСМИ

САРАДЊА У ПОЉОПРИВРЕДИ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 572.

Уговором о сарадњи у пољопривреди обавезују се узајамно пољопривредна организација и пољопривредни произвођач да

сваки од њих изврши одређене радове, и уложи одређена средства у одређену производњу, на земљишту које држи произвођач, у циљу поделе користи које би се тако постигле.

Битни услови уговора

Члан 573.

У уговору о сарадњи у пољопривреди мора бити одређено поименице које је радове дужна извршити једна страна, а које друга, и која је средства свака од њих дужна уложити у производњу.

Форма уговора

Члан 574.

Уговор о сарадњи у пољопривреди мора бити закључен у писменој форми.

Глава II

ОБВЕЗЕ УГОВОРНИКА

Организовање радова

Члан 575.

Пољопривредна организација је дужна ускладити радове које произвођач треба да обави са радовима које она треба да обави, и обавестити произвођача благовремено када и на који начин треба сваки рад да изврши.

Учешће и контрола

Члан 576.

Пољопривредна организација је дужна давати произвођачу потребна стручна упутства и вршити стручну контролу свих радова и употребљеног материјала.

Дужна пажња

Члан 577.

1. Сваки уговорник је дужан извршити радове одређене уговором на време, са пажњом брижљивог и уредног привредника.
2. При обављању својих радова произвођач је дужан поступати по упутствима стручњака пољопривредне организације.

Дужности обавештавања о сметњама у раду

Члан 578.

Уговорна страна која не може да изврши неку своју обвезу дужна је да о томе извести благовремено другу страну.

Кад једна уговорна страна пропусти да изврши неки рад

Члан 579.

1. Кад један уговорник не обави када треба неки рад на који се обвезао обавиће га други уговорник на његов терет.

2. Уговорник који је обавио рад који је пропустио обавити његов саговорник, дужан је обавестити овога без одлагања.

3. Вредност тако обављеног рада и употребљених средстава урачунаће се као улог уговорнику који га је обавио.

Обавештавање о штети

Члан 580.

Произвођач је дужан обавестити без одлагања пољопривредну организацију о штетама од елементарних непогода, као и појави штеточина и болести.

Одговорности за мане материјала

Члан 581.

Сваки уговорник одговара за штету која би настала због недостатака у материјалу који је употребио или дао свом саговорнику да га употреби, осим ако докаже да за те недостатке није знао нити је могао знати.

Одговорности за минимум агротехничких мера

Члан 582.

За предузимање минимума агротехничких мера у пољопривредној производњи, наређених законом и одлукама надлежних органа, одговара пољопривредна организација, а она може тражити накнаду од произвођача ако је он крив што те мере нису предузете.

Глава III ПОДЕЛА ПРИНОСА

Основно правило

Члан 583.

1. Подела добијених плодова врши се сразмерно вредности улагања у производњу, ако за одређени случај није што друго предвиђено законом или уговором.

2. Споредни производ, као што је слама, шаша, сточно ђубриво, припада у целини произвођачу.

Подела у случају гарантованог приноса

Члан 584.

1. Кад је уговорено да пољопривредна организација гарантује произвођачу одређену количину приноса, подела се врши тако што се претходно одвоји за произвођача та количина („гарантовани део“), а затим се остало подели по уговореном кључу.

2. Ако би цео принос био мањи од гарантованог дела, пољопривредна организација је дужна надокнадити недостатак.

3. Изван права на поделу по уговореном кључу, после издвајања гарантованог дела за пољопривредног произвођача, ниједна страна нема никакво друго право, по основу њених уговором одређених радова и улагања, ни на остварени принос, ни према другој страни.

Обвеза да се испоручи одређена количина

Члан 585.

Кад је у уговору о сарадњи у пољопривреди одређена количина коју се произвођач обвезује да испоручи пољопривредној организацији, то се има разумети тако да је произвођач дужан испоручити целу ту количину само као је мања од његовог дела, или једнака са њим.

Обавезно тумачење уговора о пољопривредној производњи и испоруци (уговор о „контрахирању“)

Члан 586.

1. Ако је уговорено да пољопривредна организација обави одређене радове и утроши одређени материјал на земљишту

произвођача, без учешћа у подели приноса, као и без одредбе да ће јој произвођач предати сав принос или један његов део по одређеној цени, у том случају на односе између уговорника примењују се одредбе Законика о уговору о делу, те је пољопривредни произвођач дужан исплатити пољопривредној организацији у одређено време уговорену цену за њене услуге и утрошени материјал, без обзира на резултат производње.

2. Али, ако је поред тога истовремено уговорено да ће произвођач предати пољопривредној организацији сав принос, или један његов део, или одређену количину, по одређеној цени, онда се на односе саговорника примењују одредбе Законика о сарадњи у пољопривреди, те се у свему има поступити као у случају кад се подела користи и ризика врши сразмерно улагању у производњу.

3. У случају предвиђеном у претходном ставу, пошто се према улагању у производњу израчуна колики део приноса припада једној, а колико другој страни, произвођач који се обвезао да преда пољопривредној организацији цео принос, дужан је предати јој цео свој део приноса, а произвођач који се обвезао да преда пољопривредној организацији одређену количину производа, дужан је предати јој онолико производа, колико износи разлика између количине одређене у уговору и дела који јој је поделом припао.

4. Уговором се не може одступити од одредбе претходна два става.

Глава IV

РИЗИК

Члан 587.

1. Ризик производње сноси саговорници сразмерно својим улагањима.

2. Уговорник који је према уговору дужан закључити уговор о осигурању од одређених догађаја, па то пропусти учинити, одговара за све штетне последице тог пропуштања.

3. Уговорник, у чијој је то моћи, дужан је предузети потребне мере да штета која се није могла избећи буде што мања.

4. Ништава је одредба уговора којом се сав ризик производње пребацује на једног уговорника.

Глава V

РЕВИЗИЈА И ПОВЕЋАЊЕ ЦЕНЕ

Ревизија цене

Члан 588.

1. Ако је, на дан одређен за предају плодова пољопривредној организацији, уговорена цена мања од цене на тржишту, и ако та разлика износи преко десет одсто од уговорене цене, пољопривредни произвођач може захтевати повећање цене за проценат разлике умањен за десет.

2. Ако пољопривредна организација не пристане на ово повећање цене, произвођач може раскинути уговор.

3. Одредбе овог члана сходно се примењују и у случају ако би, на дан одређен за продају плодова, уговорена цена била већа од цене на тржишту.

4. Стране уговорнице не могу се одрећи права датих им предњим ставовима.

Право на повећање цене

Члан 589.

Произвођач има право на сразмерно повећање цене по којој је привредној организацији предао свој део плодова заједничке производње, ако цена по којој је привредна организација отуђила те плодове буде накнадно повећана одређеним премијама, уговором или на који други начин.

ОДЕЉАК ДЕВЕТИ

ПРИВРЕДНО УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 590.

1. Уговором о привредном удружењу грађана обвезују се узајамно два или више лица да удруже одређена средства или свој рад ради постизања одређене заједничке привредне сврхе.

2. Имовина створена удруженим средствима и радом удруженика чини имовину удружења.

Измене уговора

Члан 591.

За сваку измену уговора о удружењу потребна је сагласност свих удруженика, те је ништава одредба уговора која би предвиђала могућност измена без те сагласности.

Ограничење примене

Члан 592.

1. У којим је случајевима и под којим условима могуће привредно удруживање грађана, одређује се посебним законом.

2. Одредбе овог одељка примењују се само ако за привредно удружење грађана у одређеној области делатности није неким другим законом прописано што друго.

Глава II

МЕЋУСОБНИ ОДНОСИ УДРУЖЕНИКА

Уношење улога у удружење

Члан 593.

1. Сваки удруженик дужан је унети одређени улог у удружење.

2. Улог се може састојати не само у новцу и другим стварима, него и у другим правима, као и у раду.

3. Ствари и права могу се предати удружењу у својину или само на употребу и уживање.

4. Ако величина улога појединих удруженика није одређена, сваки удруженик дужан је унети у удружење једнак улог.

5. Ништав је уговор о привредном удружењу грађана по коме неки удруженик није дужан унети у удружење никакав улог.

Накнадно повећање улога

Члан 594.

1. Улози одређени уговором о удружењу могу бити накнадно повећани само са пристанком свих удруженика.

2. Али кад је за очување друштвене ствари потребно учинити извесне издатке, сваки удруженик је дужан дати сразмеран допринос за покриће тих издатака.

Одговорности за правне и материјалне недостицајке

Члан 595.

Сваки удруженик одговара за правне и материјалне недостатке ствари, чију је својину као свој улог пренео на удружење, по правилима о одговорности продавца, а ако је као свој улог предао ствар удружењу на употребу и уживање, он одговара по правилима о одговорности закуподавца.

Ризик

Члан 596.

Ризик случајне пропасти или оштећења ствари предате као улог у својину удружења сноси удружење, а ако је ствар предата као улог удружења само на употребу и уживање, ризик сноси удруженик коме она припада.

Подела добицака и губицака

Члан 597.

1. Удруженици могу уговором одредити како ће се међу њима делити добици и губици.

2. Кад је уговором предвиђено само како ће се делити добици, исто правило важи и за поделу губитака.

3. Али је ништав уговор којим је удео неког уговорника у подели добитака одређен у облику процента од вредности његовог улога.

4. Ако уговором о удружењу није одређена друкчија подела, удруженици деле добитке на једнаке делове и сваки сноси исти део губитака, без обзира што њихови улози нису једнаки.

5. Изузетно од претходног става, удруженик чији се улог састоји искључиво у раду учествује у сношењу губитака само ако је тако уговорено.

Ништакост лавовског удружења

Члан 598.

1. Ништав је уговор о удружењу којим се неки удруженик лишава права да учествује у подели добитака.

2. Исто важи и за уговор којим се неки удруженик, чији се улог не састоји искључиво у раду, ослобађа да учествује у сношењу губитака.

3. Али је пуноважна одредба уговора којом се предвиђа губитак права на учешће у подели добитака због повреде неке обвезе, и о њој се суди као о уговорној казни.

Дужности чувања интереса удружења

Члан 599.

Сваки удруженик дужан је водити рачуна о интересима удружења и не предузимати ни за свој ни за туђи рачун никакав посао који би могао бити од неке штете за удружење.

Издаци и рад у удружењу. Одговорности за штету

Члан 600.

1. Удруженик има право на накнаду издатака које је савесно и разумно учинио за удружење, као и на накнаду губитака које је претрпео без своје кривице у вршењу послова удружења.

2. Он нема право на награду за рад у удружењу и за користи које му је прибавио.

3. Он одговара за штету коју је удружење претрпело његовом кривицом.

Право удруженика да буде обавештен

Члан 601.

1. Сваки удруженик има право да прегледа књиге, преписку и остале изјаве удружења и да захтева од пословође сва обавештења о пословима удружења.

2. Одрицање од овог права нема правне важности.

Глава III

УПРАВЉАЊЕ УДРУЖЕЊЕМ

Именовање пословође и његова овлашћења

Члан 602.

1. Управљање пословима удружења може бити поверено уговором о удружењу, или накнадном сагласношћу свих удруженика, једном или неколицини пословођа, који могу бити како удруженици, тако и трећа лица.

2. Пословођа представља удружење и, ако уговором или накнадном сагласношћу свих уговорника није што друго одређено,

он је овлашћен да предузима све послове потребне ради постизања сврхе удружења (редовна управа).

3. Кад има више пословођа, они одлучују већином гласова.

Управљање кад није одређен пословођа

Члан 603.

1. Кад управљање пословима удружења није поверено пословођи, сваки удруженик је овлашћен да у име и за рачун удружења предузима послове редовне управе.

2. Међутим, сваки од осталих удруженика може се успротивити намеравањем послу, све док не буде обављен, у ком случају о спорном послу одлучују уговорници већином гласова, која се рачуна по главама.

Послови ван редовне управе

Члан 604.

За предузимање послова који прелазе границе редовне управе, потребна је сагласност свих удруженика, изузев ако би без хитног предузимања неког таквог посла постојала опасност да удружење претрпи знатну штету.

Извештај и полагање рачуна

Члан 605.

Пословођа је дужан поднети удруженицима извештај о пословима удружења и положити рачун о свом раду крајем сваке године, ако уговором или одлуком о његовом именовању није одређен неки други рок.

Опозивање и оставка пословођа

Члан 606.

1. Пословођа удружења може бити опозван само једногласном одлуком свих удруженика, изузев кад за опозивање постоје озбиљни узроци.

2. Кад је за пословођу одређен један од удруженика, он не може дати оставку без основаних разлога, иначе ће одговарати за штету.

Глава IV ОДНОСИ СА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА

Обвезивање удружења

Члан 607.

Послом који је у име удружења закључио са трећим лицем удруженик овлашћен да управља пословима удружења, или пословођа удружења, стварају се права и обвезе само између трећег и удружења као целине.

Одговорност удруженика за дугове удружења

Члан 608.

1. Удруженици одговарају као солидарни јемци за дугове удружења, изузев кад је уговором са повериоцем ова одговорност искључена.

2. Одредба уговора о удружењу којом се одговорност удруженика ограничава на износ њиховог удела, или на који други начин, има дејства према повериоцима удружења само ако су били обавештени о том ограничењу.

Права личних поверилаца

Члан 609.

1. Лични повериоци удруженика не могу тражити да се наплате из имовине удружења.

2. Али повериоци сваког удруженика могу ставити забрану на део добити који припада њиховом дужнику, и тражити издавање из друштвене имовине удела њиховог дужника.

Пребијање

Члан 610.

Дужник удружења не може пребити потраживање удружења са потраживањем које он има према неком удруженику, а ни удруженик не може пребити потраживање свог повериоца са оним што овај дугује неком удруженику.

Уступање удруженичког удела неком трећем

Члан 611.

Кад неки удруженик уступи уговором неком трећем своја права у удружењу потпуно или делимично, трећи не постаје

удруженик место њега, односно поред њега, него само стиче право да захтева да му се приликом ликвидације удружења исплати удео уступцоца.

Глава V

ПРЕСТАНАК УДРУЖЕЊА

Проштек одређеног времена и прешућно продужење удружења

Члан 612.

1. Удружење престаје протеком времена одређеног за његово трајање.

2. Ако по протеку времена одређеног за трајање удружења, удруженици наставе да обављају заједно послове исте врсте, сматраће се да је удружење прешућно продужено за неодређено време.

Поспизање сврхе

Члан 613.

Удружење престаје кад буде постигнута сврха ради које је закључен уговор о удружењу, као и кад постизање те сврхе постане немогуће.

Прошасп сшварш

Члан 614.

1. Удружење престаје ако ствар, чију је својину један удруженик обећао унети у удружење као свој улог, пропадне пре њене предаје удружењу.

2. Исто бива кад пропадне ствар на којој је дато удружењу само право употребе и уживања, без обзира да ли се пропаст ствари догодила пре или после њене предаје удружењу.

3. У случају делимичне пропасти или оштећења ствари удружење не престаје, ако постизање сврхе удружења није тиме знатно отежано.

Оспавка или опозивање пословође

Члан 615.

Удружење престаје оставком или опозивањем пословође удружења ако се удруженици не могу да сложе о именовању другог пословође.

Смрш једног удруженика

Члан 616.

Удружење престаје смршу једног удруженика, изузев кад је уговорено да ће се удружење наставити са наследницима умрлог.

Сшечај и прсадуженосп

Члан 617.

Удружење престаје стечајем једног удруженика, као и када лични поверилац једног удруженика, који није могао наплатити своје потраживање из његове имовине, захтева издвајање његовог дела из друштвене имовине

Губшпак пословне способносш

Члан 618.

Удружење престаје кад један удруженик буде лишен пословне способности.

Продужење удружења после смршш, сшечаја, прсадуженосш и гшбшпка пословне способносш

Члан 619.

1. У случају смрти или стечаја једног удруженика, или кад његови лични повериоци захтевају издвајање његовог дела из друштвене имовине, као и у случају кад један удруженик буде лишен пословне способности, остали удруженици могу спречити престанак удружења, ако се сагласе да га наставе међу собом.

2. У том случају издваја се из друштвене имовине, према стању у часу када се догађај десио, део удруженика који је то престао бити.

Раскидање једносшраном изјавом воље

Члан 620.

1. Уговор о удружењу неограниченог трајања може сваки удруженик раскинути ако о својој намери обавести остале удруженике бар три месеца пре истека редовног обрачунског рока.

2. Изузетно, ово право не припада удруженику коме је уговором или сагласном одлуком осталих удруженика допуштено да сва своја права у удружењу уступи неком трећем.

3. Изјава о раскидању уговора о удружењу нема дејства ако је дата зломислено или у невреме.

Раскидање уговора и искључења удруженика судском пресудом

Члан 621.

1. Сваки удруженик може тражити од суда да изрекне раскид уговора о удружењу кад један удруженик не извршава своје обавезе према удружењу, или кад на који други начин онемогућава или отежава постизање сврхе удружења, и уопште кад за то постоје основани разлози.

2. Из истих разлога сваки удруженик може тражити од суда да изрекне искључење неког удруженика из удружења.

3. Ништава је одредба уговора којом се удруженици одричу права да траже раскидање уговора или искључење неког удруженика из основаних разлога.

Глава VI ЛИКВИДАЦИЈА УДРУЖЕЊА

Продужење удружења за потребе ликвидације

Члан 622.

После догађаја који повлачи његов престанак, удружење постоји и даље само уколико то захтевају потребе његове ликвидације.

Престанак овлашћења

Члан 623.

1. По престанку удружења лица овлашћена да управљају пословима удружења могу само завршити започети посао, ако би иначе било штете за удруженике.

2. Међутим, остаје пуноважан посао који би овлашћено лице предузело после престанка удружења, али пре него што је за тај престанак сазнало, или могло сазнати при дужној пажњи.

3. Исто важи и за посао који је после престанка удружења закључио трећи са лицем чија су овлашћења престала са престанком удружења, ако за престанак удружења није знао нити је морао знати.

Ликвидатори

Члан 624.

1. Ако сви удруженици не могу да се сагласе да сами обаве ликвидацију свог удружења, а ни коме да повере ту ликвидацију, на захтев ма ког од њих суд ће именовати једног или више ликвидатора.

2. Ликвидатори представљају удружење у ликвидацији.

3. Они су дужни уновчити имовину удружења, наплатити његова потраживања, исплатити повериоцима удружења њихова потраживања, а удруженицима вредност њихових удела, и поделити међу удруженицима евентуални добитак или губитак.

4. Они могу довршити започете послове, али не могу предузимати нове.

5. Они одлучују већином гласова.

Опозивање ликвидатора

Члан 625.

Ликвидатор може бити смењен једногласном одлуком удруженика, или, кад за то постоји основан разлог, одлуком суда на тражење ма ког удруженика.

Ред исплати

Члан 626.

1. Из имовине удружења исплаћују се најпре дугови удружења, затим издаци које су поједини удруженици учинили за удружење, а потом се сваком удруженику исплаћује вредност његовог улога, при чему се за вредност улога који се састојао у праву употребе и уживања одређене ствари сматра износ за који је вредност саме ствари смањена њеном употребом.

2. Ако вредност неког улога није одређена у уговору, узима се његова вредност у часу када је предат удружењу.

3. Остатак имовине удружења дели се међу удруженицима према правилима о подели добитака.

4. У случају кад после исплате поверилаца удружења и накнаде издатака које су поједини удруженици учинили у интересу удружења остатак имовине удружења није довољан за потпуну исплату свих улога, примењују се правила о сношењу губитака.

Кад је вредносћ имовине мања од дугова

Члан 627.

Кад имовина удружења није довољна за исплату његових дугова, ликвидатори могу захтевати од сваког удруженика да у сразмери са својим уделом у сношењу губитака уплати одређени износ за попуну недостатка.

ОДЕЉАК ДЕСЕТИ УГОВОР О ДЕЛУ

Глава I

О УГОВОРУ О ДЕЛУ УОПШТЕ

Одсек I

Опште одредбе

Појам

Члан 628.

Уговором о делу обвезује се посленик (предузимач, извођач радова) да изради или оправи неку ствар, и уопште да изврши самостално одређени рад за наручиоца, а овај се обвезује да му за то исплати награду.

Квалитет материјала

Члан 629.

Кад је уговорено да посленик изради ствар од свог материјала, а није одређен квалитет материјала, посленик је дужан дати материјал средње добротe.

Однос са уговором о продаји

Члан 630.

1. Уговор којим се једна страна обвезује да изради одређену покретну ствар од свог материјала сматра се као уговор о продаји.

2. Али ће уговор остати уговор о делу, ако се наручилац обвезао дати битан део елемената потребних за ту израду.

3. Међутим, чак и у случају кад посленик даје сав материјал, уговор ће се сматрати као уговор о делу, ако су уговорници имали

у виду нарочито послеников рад, као што је то, између осталог, случај са радом вајара или сликара.

Тумачење уговора о делу

Члан 631.

Пошто предмет уговора о делу може бити не само израда или оправка неке ствари, него и извршење разноврсних радова, физичких, интелектуалних или уметничких, то при тумачењу појединих уговора ваља се обазрети, поред општих правила, и на обичаје и узансе који важе за поједине активности.

Одсек II

Закључивање уговора надметањем и конкурсом

Позив на надметање о цени радова

Члан 632.

1. Позив упућен појединцима или јавности на надметање о цени за извршење одређених радова, под одређеним условима и уз одређене гаранције, обвезује позиваоца да закључи уговор о тим радовима са оним који понуди најнижу цену, изузев ако је ту обвезу искључио у позиву на надметање.

2. У случају искључења обвезе да се закључи уговор, позив на надметање сматра се као позив заинтересованим да они направе понуде уговора под објављеним условима.

Позив на конкурс за уметничко или техничко решење намераваних радова

Члан 633.

Позив упућен појединцима или јавности на конкурс за уметничко или техничко решење намераваних радова обвезује позиваоца да под условима садржаним у позиву на конкурс, закључи уговор с учесником у конкурсy чије је решење прихваћено, изузев ако је ту обвезу искључио у позиву на конкурс.

Одсек III

Обвезе посленика

Недостаци материјала и налога

Члан 634.

1. Посленик је дужан скренути пажњу наручиоцу на недостатке материјала који му је наручилац предао, а које је приметио или је морао приметити, иначе ће одговорати за штету.

2. Али, ако наручилац захтева да се ствар изради од материјала на чије му је недостатке посленик указао, посленик је дужан поступити по његовом захтеву, изузев ако је очигледно да материјал није подобан за наручено дело, у ком случају посленик може раскинути уговор.

3. Посленик је дужан упозорити наручиоца на недостатке у његовом налогу, као и на друге околности које могу бити од значаја за наручени рад, или за његово извршење на време, иначе ће одговорати за штету.

Обвеза да изврши рад

Члан 635.

1. Посленик је дужан извршити рад како је уговорено и по правилима посла.

2. Он је дужан извршити га за одређено време, а ако оно није одређено, онда за време које је разумно потребно за такве послове.

3. Он не одговара за задоцњење настало због тога што му наручилац није предао материјал на време, или због тога што је тражио измене, или што му није исплатио дужан предујам, и уопште, за задоцњење настало кривицом наручиоца.

Раскидање уговора због одступања од уговорених услова

Члан 636.

1. Ако се у току извршења рада покаже да се посленик не држи услова уговора и уопште да не ради како треба, те да ће извршени рад имати недостатке, наручилац може упозорити посленика на то и одредити му примерен рок да свој рад саобрази својим обвезама.

2. Ако до истека тог рока посленик не поступи по захтеву наручиоца, овај може раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Раскидање уговора због неизвршења о року

Члан 637.

1. Кад је очигледно да рад не може бити извршен о року, а неизвршење о року представља битну повреду уговора, наручилац може изјавити посленику да раскида уговор и захтевати накнаду штете.

2. Ако у случају предвиђеном у претходном ставу неизвршење рада о року не представља битну повреду уговора, наручилац може дати посленику примерен накнадни рок за испуњење своје обвезе, а неизвршење рада у том накнадном року представља битну повреду уговора.

Повераване извршења рада трећем

Члан 638.

1. Посленик не може поверити извршење рада неком трећем ако је у питању рад за чије је извршење наручилац у часу закључења уговора имао у виду његове личне особине.

2. И кад посленик има право да повери извршење рада неком трећем, он и даље одговара наручиоцу за то извршење, изузев ако је са пристанком наручиоца уговор уступио трећему.

Одговорност за сараднике

Члан 639.

Посленик одговара за лица која су по његовом налогу радила на послу који је предузео да изврши.

Нејосредан захтев сарадника посленика од наручиоца

Члан 640.

За наплату својих потраживања од посленика, његови сарадници могу се обратити непосредно наручиоцу и захтевати од њега да им исплати та потраживања на терет своте коју у том часу дугује посленику.

Предаја израђене ствари наручиоцу

Члан 641.

1. Посленик је дужан предати израђену или оправљену ствар наручиоцу.

2. Он се ослобађа ове обвезе ако ствар коју је израдио или оправдио пропадне услед случаја више силе, и уопште услед догађаја за који он не одговара.

Одсек IV

Одговорност за недостатке

Прегледање извршеног рада и обавештавање посленика

Члан 642.

1. Наручилац је дужан прегледати извршени рад чим је то по редовном току ствари могуће, и о нађеним недостацима обавести посленика без одлагања.

2. Ако наручилац на позив посленика да прегледа и прими извршени рад то не уради без озбиљног разлога, сматраће се да је рад примљен.

3. После прегледа и примања извршеног рада посленик више не одговара за недостатке који су се могли опазити обичним прегледом, изузев ако је знао за њих, а није их показао наручиоцу.

Скривени недостаци

Члан 643.

Ако се доцније покаже неки недостатак који се није могао открити овим прегледом, наручилац се ипак може позвати на њега, под условом да о њему обавести посленика што пре, а најдаље у року од месец дана од његовог откривања.

Застарелости

Члан 644.

1. Право наручиоца да се позове на неки недостатак извршеног рада престаје ако постојање недостатка није установио и о њему обавестио наручиоца у року од две године, рачунајући од дана предаје извршеног рада.

2. Изузимају се случајеви кад је законом или одредбом уговора о гаранџији одређено дуже време одговорности за одређене недостатке.

3. После престанка права наручиоца према посленику због недостатка извршеног рада, наручилац може, ако је о тим недостацима био обавестио посленика благовремено, против послениковог захтева да му исплати награду истаћи посленикову обвезу да му накнади штету коју је имао због недостатка извршеног рада.

Кад посленик губи право да се позове на претходне чланове

Члан 645.

Посленик се не може позивати на неку одредбу претходних чланова овог одсека кад се недостатак односи на чињенице које су му биле познате, или му нису могле остати непознате, а није их саопштио наручиоцу.

Право захтевања уклањање недостатка

Члан 646.

1. Наручилац који је уредно обавестио посленика да извршени рад има неки недостатак, може захтевати од њега да недостатак уклони, и одредити му примерен рок за то.

2. Он има право и на накнаду штете коју трпи због тога.

3. Ако уклањање недостатка захтева претеране трошкове, посленик може одбити да га изврши.

Право раскидања уговора кад недостатак представља битну повреду уговора

Члан 647.

Кад извршени рад има неки недостатак који представља битну повреду уговора, наручилац може, не тражећи претходно његово уклањање, раскинути уговор и захтевати накнаду штете.

Права наручиоца кад недостатак не представља битну повреду уговора

Члан 648.

1. Кад извршени рад има неки недостатак који не представља битну повреду уговора, наручилац је дужан допустити посленику да недостатак уклони.

2. Али наручилац може одредити посленику примерен рок за уклањање недостатка.

3. Ако посленик не уклони недостатак до истека тог рока, наручилац може, по свом избору, извршити уклањање недостатка на рачун посленика, или снизити награду, или раскинути уговор.

4. У сваком случају он има право и на накнаду штете.

Снижење награде

Члан 649.

1. Ако недостатак није уклоњен, нити је због њега уговор раскинут, наручилац има право да снизи награду у размери између вредности извршеног рада без недостатака у време закључења уговора и вредности коју би имао у то време извршени рад са недостацима.

2. Он има право и на накнаду штете.

Одсек V

Обвезе наручиоца

Члан 650.

Наручилац је дужан примити рад извршен према одредбама уговора и правима посла.

Исплата награде

Члан 651.

1. Наручилац је дужан исплатити посленику награду одређену уговором, ако иста није одређена обавезном тарифом или којим другим обавезним актом.

2. Ако је уговорена већа награда него што је допуштено одлуком надлежног органа, наручилац није дужан исплатити више од прописане награде.

3. Наручилац није дужан исплатити награду пре него што је прегледао извршени рад и одобрио га, изузев ако је друкчије уговорено.

4. Исто вреди ако је уговорено извршење и предаја рада у деловима.

5. Ако су уговорници пропустили да одреде висину награде за посленика, одредиће је суд према вредности рада, према нормално потребном времену за такав посао, као и према уобичајеној награди за ту врсту рада.

6. Наручилац је дужан исплатити посленику законску камату на дужну награду, рачунајући од предаје ствари.

Одсек VI

Ризик*Кад је посленик дао материјал*

Члан 652.

1. У случају кад је посленик дао материјал за израду ствари, ако ствар буде оштећена или пропадне из ма ког узрока пре предаје наручиоцу, ризик сноси посленик, те нема право на накнаду за дати материјал, као ни на награду за свој рад.

2. Ако је наручилац прегледао извршени рад и одобрио га, сматра се да му је ствар предата, а да је код посленика остала на чување.

3. Али ако је наручилац пао у доцњу због непримања понуђене ствари, ризик случајне пропасти или оштећења ствари прелази на њега, и после тога посленик одговара само за своју кривицу.

Кад је наручилац дао материјал

Члан 653.

1. У случају кад је наручилац дао материјал за израду ствари, ризик случајне пропасти или оштећења ствари сноси наручилац.

2. У том случају, посленик има право на награду само ако је ствар пропала или била оштећена после доласка наручиоца у доцњу, или ако се наручилац није одазвао његовом уредном позиву да ствар прегледа.

Ризик у случају предаје по деловима

Члан 654.

Ако је уговорено да ће наручилац вршити преглед и пријем појединих делова како буду израђени, посленик има право на награду за израду делова које је наручилац прегледао и одобрио, чак и ако би они после тога пропали код њега без његове кривице.

Одсек VII

Право залогa

Члан 655.

Ради обезбеђења наплате својих потраживања награде за рад, накнаде за утрошени материјал, као и осталих потраживања по

основу уговора о делу, посленик има право залоге на стварима које је направио или оправио, као и на осталим предметима које му је предао наручилац у вези са његовим радом, све док их држи и не престане драговољно да их држи.

Одсек VIII

Престанак уговора

Раскид уговора вољом наручиоца

Члан 656.

1. Наручилац може раскинути уговор о делу кад год хоће, како пре почетка рада тако и у току рада, али је у току случаја дужан исплатити посленику уговорену награду, умањену за износ трошкова које овај није учинио а које би био дужан учинити да уговор није раскинут, као и за износ зараде коју је због ослобођења од своје обвезе остварио на другој страни, или намерно пропустио да оствари.

2. Посленик чији би углед био повређен раскидом без основаног разлога има право на накнаду моралне штете.

Смрт посленика и његова неспособност за рад

Члан 657.

1. Уговор о делу престаје смрћу посленика, као и кад посленик постане неспособан за рад, ако су обзиром на личност посленика и његове способности били одлучујући при закључењу уговора.

2. У тим случајевима наручилац има право захтевати да му се врати материјал који је предао посленику, као и остале ствари које му је предао у вези са његовим радом.

3. Ако је посленик био започео рад на материјалу наручиоца, овај је дужан исплатити одговарајући део уговорене награде, ако извршени рад има неку вредност за њега.

4. У случају кад је посленик био дужан дати материјал, посленик односно његови наследници могу задржати несвршено дело, а ако пристану да га предаду наручиоцу, овај је дужан исплатити им вредност материјала, као и вредност рада према претходном ставу.

Одсек IX

Продаја ствари напуштених код посленика

Члан 658.

1. Посленик коме су предате покретне ствари у рад, може захтевати од општинског суда да допусти њихову продају, ако је протекла једна година од када је посао обавио, а за то време их наручилац није тражио.

2. Суд ће позвати наручиоца и по његовом саслушању суд ће о његовом присуству наредити да се ствари продају на јавној продаји и одредити место, дан и час продаје.

3. Ако наручилац не дође на позив суда, суд ће ипак донети одлуку о јавној продаји ствари, а орган одређен да изврши продају обавестиће препорученим писмом наручиоца, ако је познато његово пребивалиште или боравиште, најмање осам дана унапред, о месту, дану и часу продаје.

4. Ако наручилац благовремено приговори продаји, суд ће повући одлуку о продаји и расправити ствар хитно.

5. Од износа добијеног продајом одбиће се трошкови продаје, исплатити потраживања посленика, а остатак положити код суда за наручиоца.

Глава II

ПОСЕБНЕ ОДРЕДБЕ О УГОВОРУ О ГРАЂЕЊУ

Одсек I

Опште одредбе

Појам уговора о грађењу

Члан 659.

1. Уговор о грађењу је уговор о делу којим се предузимач обавезује да према плановима које му је предао наручилац сагради одређену грађевину на одређеном земљишту, а наручилац се обавезује да му за то исплати одређену награду.

2. Уговор о грађењу мора бити закључеч у писменој форми.

Грађевина

Члан 660.

Под „грађевином“ у смислу ове главе подразумевају се зграде, бране, мостови, водоводи, канализације, путеви, бунари и остале непокретне ствари чија израда захтева веће и сложеније радове.

Надзор над радовима и контрола квалитета материјала

Члан 661.

Предузимач је дужан омогућити наручиоцу сталан надзор над радовима и контролу квалитета употребљеног материјала.

Одступање од плана

Члан 662.

1. За свако одступање од плана грађевине за коју је уговорена једна укупна награда, предузимач мора имати писмену сагласност наручиоца.

2. Он не може захтевати никакво повећање уговорене награде за радове које је извршио без сагласности наручиоца.

Нужни и непредвиђени радови

Члан 663.

1. Предузимач има право на правичну награду за непредвиђене радове који су морали бити обављени због неочекивано тешке природе земљишта, или због неочекиване појаве воде.

2. Он је дужан о свим тим појавама обавестити наручиоца без одлагања.

3. Наручилац може раскинути уговор ако би услед ових радова уговорена награда морала бити знатно повећана, али је дужан саопштити своју одлуку предузимачу без одлагања.

4. У случају раскидања уговора, наручилац је дужан исплатити предузимачу одговарајућу награду за већ извршене радове.

Повећање награде

Члан 664.

1. Предузимач може захтевати повећање укупно уговорене награде, ако су се после закључења уговора повећале цене елемената на основу којих је одређена укупна награда, тако да би ова према њиховим новим ценама требало да буде већа за више од десет процената.

2. Предузимач може захтевати повећање само за онолико процената колико остаје кад се од утврђеног процента повећања одбије десет процената.

3. Ако би услед тога уговорена награда морала бити знатно повећана, наручилац може раскинути уговор.

4. У случају раскидања уговора наручилац је дужан исплатити предузимачу одговарајући део уговорене награде за дотле извршене радове.

Одсек II

Одговорност предузимача и пројектанта*У чему се састоји*

Члан 665.

1. Предузимач одговара за недостатке у изради грађевине који се тичу њене солидности, као и за недостатке земљишта на коме је подигнута, који би се показали за време од десет година од предаје и пријема радова.

2. Исто вреди и за пројектанта, ако недостатак грађевине потиче од неког недостатка у плану.

3. Ова њихова одговорност не може се уговором ни искључити ни ограничити.

Дужности обавештавања и заступања права

Члан 666.

1. Наручилац је дужан обавестити предузимача и пројектанта о недостатку у року од године дана од кад је недостатак установио, иначе губи право да се позове на њега.

2. Његово право застаревља за две године рачунајући од дана када је обавестио пројектанта и предузимача о недостатку.

Смањење и искључење одговорности

Члан 667.

1. Предузимач се не ослобађа одговорности ако је штета настала због тога што је при извођењу одређених радова поступао по захтевима наручиоца.

2. Али ако је, пре извршења одређеног рада по захтеву наручиоца, упозорио овога на опасност од штете, његова одговорност се смањује.

3. Он се ослобађа одговорности ако је наручилац архитект и уопште ако је стручњак за захтевани рад, или ако поступа по савету стручњака, но и тада само ако га је упозорио на опасност од штете.

Реџреси

Члан 668.

1. Кад су за штету одговорни предузимач и пројектант, одговорност сваког од њих одређује се према величини његове кривице.

2. Пројектант који је израдио план грађевине и коме је поверен надзор над извршењем планираних радова, одговара и за недостатке у извршеним радовима настале кривицом предузимача, ако их је могао опазити нормалним и разумним надгледањем радова, али има право захтевати од предузимача одговарајућу накнаду.

3. Предузимач који је накнадио штету насталу услед недостатака у извршеним радовима, има право захтевати награду од пројектанта у мери у којој недостаци у извршеним радовима потичу од недостатка у плану.

4. Кад је за недостатак одговорно лице коме је предузимач био поверио обављање једног дела посла, предузимач, ако хоће да од њега захтева накнаду, мора га обавестити о постојању недостатка у року од два месеца, рачунајући од дана кад је он сам обавештен од наручиоца о истом недостатку.

ОДЕЉАК ЈЕДАНАЕСТИ

ПРЕВОЗ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Превозилац

Члан 669.

Превозилац је не само радна организација или појединац који се баве превозом лица и ствари, или само једних или других, као својим редовним пословањем, него и свако друго лице које се уговором обвезе да превезе или пренесе неко лице или неку ствар за награду.

Обвеза закључивања уговора о превозу

Члан 670.

1. Радне организације и појединци који обављају превоз ствари и лица на одређеним линијама на основу дозволе надлежног органа, дужни су примити на превоз свако лице и сваку ствар који испуњавају услове одређене у дозволи или у општим условима за одређену врсту превоза.

2. Ако редовна превозна средства превозиоца нису довољна за извршење свих захтеваних превоза, првенство се одређује према реду захтева, а између истовремених захтева првенство се одређује према већој дужини превоза.

Висина награде за превоз

Члан 671.

1. Ако је висина награде за превоз одређена дозволом за обављање превоза, тарифом или којим другим обавезним актом, не може се уговорити већа награда.

2. Ако износ награде за превоз није одређен дозволом за обављање превоза, тарифом или којим другим обавезним актом, а ни уговором, превозилац има право на уобичајену награду за ту врсту превоза.

3. У осталом сходно се примењују одредбе овог Законика о награди у одељку посвећеном уговору о делу.

Ограничење примене одредби овог одељка

Члан 672.

На поједине врсте превоза који су уређени посебним законима, као што су железнички, авионски и поштански, одредбе овог одељка примењују се само кад су у питању материје које нису уређене посебним законима.

Глава II

УГОВОР О ПРЕВОЗУ СТВАРИ

Одсек I

Опште одредбе

Појам

Члан 673.

Уговором о превозу ствари превозилац се обвезује да превезе на одређено место ствари које му је пошиљалац предао у ту сврху

и да их тамо преда њему или одређеном лицу (примаоцу), а по-
шиљалац се обвезује да му за то исплати одређену награду.

О чему пошљалац треба да обавести превозиоца

Члан 674.

1. Пошљалац је дужан обавестити превозиоца о врсти пошљке и о њеној садржини и количини, и саопштити му где пошљка треба да буде испоручена, име и адресу пошљке, своје име и своју адресу, као и све друго што је потребно да би превозилац могао испунити своје обвезе без одлагања и сметњи.

2. Кад се у пошљци налазе драгоцености, хартије од вредности, или друге скупocene ствари, пошљалац је дужан обавестити о томе превозиоца у часу њихове предаје на превоз, и саопштити му њихову вредност.

Товарни лист

Члан 675.

1. Превозилац може захтевати од пошљаоца да му изда товарни лист, који треба да садржи: име и адресу пошљаоца; име и адресу превозиоца; врсту, садржину и количину пошљке, као и вредност драгоцености и других скупocenih ствари; место испоруке; цену превоза односно забелешку да је цена плаћена унапред; одредбу о своти којом је пошљка оптерећена; место и дан издавања товарног листа.

2. У товарни лист могу бити унесене и друге одредбе уговора о превозу.

3. Товарни лист мора бити потписан од пошљаоца.

Однос уговора о превозу и товарног листа

Члан 676.

Постојање и пуноважност уговора о превозу независни су од постојања товарног листа и његове тачности.

Дубликат товарног листа и потврда о пријему за превоз

Члан 677.

1. Пошљалац може захтевати од превозиоца да му изда дубликат товарног листа са својим потписом.

2. Ако превозиоцу није издат товарни лист, пошљалац може захтевати од превозиоца да му изда потврду о пријему пошљке за превоз са подацима које треба да садржи дубликат товарног листа.

3. За ову потврду о пријему пошљке за превоз важе иста правила као за дубликат товарног листа.

4. Пошљалац може захтевати да дубликат товарног листа, односно потврда о пријему за превоз, садржи одредбу „по наредби“.

5. Одредбе уговора о превозу примењује се на односе превозиоца и примаоца само уколико су унесене у дубликат товарног листа.

Одустајање од уговора

Члан 678.

Пошљалац може одустати од уговора пре него што почне његово извршавање, али је дужан накнадити штету коју би превозилац претрпео услед тога.

Одсек II

Односи пошљаоца и превозиоца

Паковање

Члан 679.

1. Пошљалац је дужан упакovati ствари како треба, да не би било оштећења.

2. Превозилац је дужан скренути пажњу пошљаоцу на недостатке паковања који се могу опазити, иначе ће одговарати за оштећење пошљке које би се десило због тих недостатака.

3. Али превозилац неће одговарати за оштећење пошљке ако је пошљалац, иако му је скренута пажња на недостатке паковања, захтевао да превозилац прими пошљку на превоз са тим недостацима.

4. Превозилац је дужан одбити пошљку ако су недостаци у њеном паковању такви да може бити угрожена сигурност лица или добара, или проузрокована каква штета.

5. За штету коју због недостатка у паковању претрпе трећа лица за време док се ствар налази код превозиоца одговара превозилац, а он има право захтевати накнаду од пошљаоца.

Награда за превоз и трошкове у вези са превозом

Члан 680.

1. Пошиљалац је дужан исплатити превозиоцу награду за превоз и трошкове у вези са превозом.

2. Али ако је пошиљалац издао товарни лист превозиоцу, у коме није наведено да пошиљалац плаћа награду за превоз и остале трошкове у вези са превозом, претпоставља се да је упутио превозиоца да их наплати од примаоца.

Право располањања пошиљком

Члан 681.

1. Пошиљалац може располагати пошиљком и мењати налоге садржане у уговору, те може наложити превозиоцу да обустави даљи превоз пошиљке, или да му пошиљку врати, или да је преда другом примаоцу, или да је упути у неко друго место.

2. Право пошиљаоца да мења налоге престаје после приспећа пошиљке у место испоруке кад превозилац преда примаоцу товарни лист, или кад превозилац позове примаоца да преузме пошиљку, или кад прималац сам затражи њену предају.

3. Пошиљалац коме је превозилац издао дупликат товарног листа може мењати налоге само ако врати превозиоцу дупликат товарног листа.

4. Ако је о пошиљци издат дупликат товарног листа, лице које је у њему означено као прималац, односно лице на које је дупликат товарног листа који гласи по наредби пренесен индосаментом, овлашћено је да преузме пошиљку од превозиоца, и може располагати пошиљком и пре њеног приспећа у место испоруке.

5. Овлашћено лице које се послужи правом да даје нове налоге превозиоцу, дужно је накнадити му трошкове и штету које је имао због тога.

Правац превоза

Члан 682.

1. Превозилац је дужан извршити превоз уговореним путем.

2. Ако није уговорено којим путем треба да се изврши превоз, превозилац је дужан извршити га најкраћим путем.

Сметње при извршењу превоза

Члан 683.

1. Превозилац је дужан обавештавати пошиљаоца о свим околностима које би биле од утицаја на извршење превоза, а потом поступити по упутствима добијеним од њега.

2. Превозилац није дужан поступити по упутствима пошиљаоца чије би извршење могло угрозити сигурност лица или добара.

3. Ако би случај био такав да се не би могла чекати пошиљачева упутства, превозилац је дужан поступити како би поступио разуман и пажљив човек у истој ситуацији, и о томе обавестити пошиљаоца и тражити његова даља упутства.

4. Превозилац има право на накнаду трошкова које је имао због сметњи насталих без његове кривице.

Награда у случају прекида превоза

Члан 684.

1. Ако је из неког узрока за који одговара превозилац превоз прекинут, превозилац има право на сразмеран део награде за извршени превоз, али је дужан накнадити штету која би настала за другу страну услед прекида превоза.

2. Ако је превоз започет па прекинут из неког узрока за који не одговара нико од заинтересованих лица, превозилац има право на разлику између уговорене награде за превоз и трошкова превоза од места где је превоз прекинут до места испоруке.

3. Али превозилац нема право ни на део награде, ако у току превоза пошиљка пропадне услед више силе.

Кад пошиљка не може да буде предата

Члан 685.

1. Ако прималац не може да буде обавештен о приспећу пошиљке, или одбије да је прими, и уопште ако пошиљка не може да буде предата, или ако прималац не исплати превозиоцу дужну награду и остале своте које терете пошиљку, превозилац је дужан обавестити о томе пошиљаоца, тражити од њега упутства и предузети за његов рачун потребне мере за очување ствари.

2. Ако у примереном року овлашћено лице не предузме ништа са пошиљком, превозилац има право да је прода према правилма о продаји дуговане ствари у случају доцње повериоца, и да наплати своја потраживања из постигнуте цене, а остатак је дужан положити код суда за овлашћено лице.

Одговорност превозиоца према пошиљаоцу

Члан 686.

Ако је превозилац предао пошиљку примаоцу, а није наплатио од њега своту којом је била оптерећена, дужан је исплатити ту своту пошиљаоцу, али има право да тражи накнаду од примаоца.

Одсек III

Односи превозиоца и примаоца*Обавештавање примаоца о приспећу пошиљке*

Члан 687.

1. Превозилац је дужан обавестити примаоца без одлагања да је пошиљка приспела, ставити му је на располагање како је уговорено, и поднети му товарни лист ако му га је пошиљалац издао.

2. У случају кад је превозилац издао пошиљаоцу дупликат товарног листа по наредби, он је дужан поступити по претходном ставу само ако је у товарном листу означено лице у месту испоруке које треба обавестити да је роба приспела.

Испорука кад је издао дупликаат товарног листа

Члан 688.

Превозилац може одбити да преда пошиљку ако му се истовремено не врати дупликат товарног листа на коме је прималац потврдио да му је пошиљка испоручена.

Право примаоца да захтева предају пошиљке

Члан 689.

1. Прималац може вршити права из уговора о превозу према превозиоцу и од њега захтевати да му преда товарни лист и пошиљку тек пошто она приспе у место испоруке.

2. Превозилац је дужан на захтев примаоца предати му пошиљку пре него што она приспе у место испоруке само ако је на то овлашћен од пошиљаоца.

3. Прималац може вршити права из уговора о превозу и захтевати од превозиоца предају пошиљке само ако испуни услове предвиђене у уговору о превозу.

Утврђивање истовешности и стања пошиљке

Члан 690.

1. Овлашћено лице има право захтевати да се службено утврди истовешност пошиљке, и ако је пошиљка оштећена, у чему се састоји оштећење.

2. Ако се утврди да пошиљка није она која је била предата превозиоцу, или да је оштећење веће него што је превозилац тврдио, трошкове службеног утврђивања сноси превозилац.

Обвеза примаоца да исплати награду за превоз

Члан 691.

1. Преузимањем пошиљке и товарног листа прималац се обвезује да исплати превозиоцу награду за превоз, ако није што друго одређено у товарном листу, као и да му исплати своте којима је пошиљка оптерећена.

2. Ако прималац сматра да није дужан исплатити онолико колико овај захтева, он може вршити права из уговора само ако код суда положи спорни износ.

Одсек IV

Одговорност превозиоца за губитак или оштећење пошиљке, и за задоцњење*Губитак или оштећење пошиљке*

Члан 692.

1. Превозилац одговара за губитке и оштећења пошиљке који би се догодили од часа кад му је предата од њене испоруке, осим ако су проузроковани кривицом овлашћеног лица, или својствима пошиљке, или околностима које се нису могле предвидети, ни избећи или савладати.

2. Ништаве су одредбе уговора о превозу, општих услова превоза, тарифа, или ког другог општег акта, којима се ова одговорност смањује.

3. Али је пуноважна одредба којом се унапред одређује највиши износ накнаде, под условом да није у очигледној несразмери са штетом, или да је за смањење накнаде саговорник добио неке друге погодности од превозиоца, на пример, превозо по нижој тарифи.

Губитак или оштећење пошिल्ке скупоцених ствари

Члан 693.

1. У случају губитка или оштећења пошिल्ке у којој су се налазиле драгоцености, хартије од вредности или друге скупоцене ствари, превозилац је дужан накнадити тако насталу штету само ако је приликом предаје ствари на превоз био обавештен о природи тих ствари и њиховој вредности, или ако је штету проузроковао намишљено или грубом непажњом.

2. Ако су се са наведеним стварима у пошилци налазиле и друге ствари, за њихов губитак или оштећење превозилац одговара по општим правилима о његовој одговорности.

Кад примацац преузме пошилку без приговора

Члан 694.

1. Кад примацац преузме пошилку без приговора и исплати превозиоцу његова потраживања, престаје одговорност превозиоца, изузев ако је оштећење службено утврђено пре преузимања пошिल्ке.

2. Али превозилац остаје одговоран за оштећења пошिल्ке која се нису могла опазити у часу предаје, ако га је примацац обавестио о тим оштећењима без одлагања пошто их је открио, али не доцније од осам дана од испоруке.

3. Превозилац се не може позивати на одредбе претходних ставова, ако је оштећење проузроковао намишљајно или грубом непажњом.

Одговорности превозиоца за задоцњење

Члан 695.

1. Превозилац одговара за штету насталу због задоцњења, изузев кад је задоцњење проузроковано неком чињеницом која искључује његову одговорност за губитак или оштећење ствари.

Одговорности за помоћнике

Члан 696.

Превозилац одговара за лица која су по његовом налогу радила на извршењу превоза.

Одсек V

Учешће више превозилаца у превозу неке пошिल्ке*Кад они одговарају солидарно*

Члан 697.

1. Превозилац који повери неком другом превозиоцу потпуно или делимично извршење превоза пошिल्ке коју је он примио за превоз, остаје и даље одговоран за њен превоз од њеног пријема до испоруке, али има право на накнаду од превозиоца коме је пошилку поверио.

2. Али ако други превозилац преузме од првог превозиоца са пошилком и товарни лист који је овоме издао пошилалац, он постаје уговорна страна у уговору о превозу, са правима и дужностима солидарног дужника и солидарног повериоца, чији су удели сразмерни његовом учешћу.

3. Исто бива кад се за извршење превоза неке пошिल्ке обвезе једним истим уговором више превозилаца, који ће учествовати у превозу један за другим.

4. Сваки од више превозилаца има право захтевати да се утврди стање пошिल्ке у часу кад му се предаје ради извршења његовог дела превоза.

5. Солидарни превозиоци учествују у сношењу штете сразмерно њиховим уделима у превозу, изузев оног који докаже да штета није настала док је он превозио пошилку.

Подељена одговорности превозиоца

Члан 698.

Кад у извршењу превоза исте пошिल्ке учествују један за другим неколико превозилаца које је одредио пошилалац, онда сваки од њих одговара само за свој део превоза.

Одсек VI

Право залог

Члан 699.

1. Ради обезбеђења наплате награде за превоз и нужних трошкова које је учинио у вези са превозом, превозилац има право залог на стварима које су му предате ради превоза, и у вези са пре-

возом, док их држи или док има у рукама документ помоћу кога може располагати њима.

2. Кад је у извршењу превоза учествовало више возилаца један за другим, њихова потраживања у вези са извршењем превоза обезбеђена су такође овом залогом, и последњи возилац је дужан, ако товарни лист не садржи што друго, старати се о наплаћивању свих потраживања по товарном листу, иначе ће одговарати ако не буде могуће да се наплате од дужника.

3. Потраживања ранијег возиоца, као и његово право залог, прелазе по самом праву на доцнијег возиоца који му је исплатио та потраживања.

4. То исто бива ако возилац исплати отпремникова потраживања.

Сукоб заложних права

Члан 700.

1. Кад поред заложног права возиоца постоје на истој ствари истовремено заложна права комисионара, отпремника и складиштара, онда првенство наплате имају потраживања ма ког од ових поверилаца настала отпремом или превозом, и то обратном реду којим су настала.

2. Остала потраживања комисионара и складиштара, као и потраживања отпремника и возиоца настала давањем предујмова, наплаћују се тек по исплати потраживања наведених у претходном ставу, и то по реду како су настала.

Глава III

УГОВОР О ПРЕВОЗУ ЛИЦА

Појам

Члан 701.

Уговором о превозу лица обвезује се возилац да превезе неко лице из једног места у друго одређеним превозним средством, а ово се обвезује да му за то исплати одговарајућу награду.

Право путника на одређено место

Члан 702.

Возилац је дужан дати путнику у превозном средству место за које је плаћен превоз.

Одговорност возиоца за задоцњење

Члан 703.

1. Возилац је дужан превести путника до одређеног места на време.

2. Он одговара за штету коју би путник претрпео због задоцњења, изузев ако је задоцњење проузроковано околностима које се нису могле предвидети, ни избећи или савладати.

Одговорност возиоца за сигурност путника

Члан 704.

1. Возилац одговара за сигурност путника од почетка превоза до његовог завршетка, како у случају превоза за награду, тако и у случају бесплатног превоза, те је дужан накнадити штету која би се догодила оштећењем здравља, повредом или смрћу путника, изузев ако је проузрокована искључивом кривицом путника, или околностима које се нису могле предвидети, ни избећи или савладати.

2. Ништаве су одребе уговора, као и општих услова превоза, тарифе, или ког другог општег акта, којим се ова одговорност смањује.

Одговорност за пртљаг предај и на превоз и за остале ствари

Члан 705.

1. Пртљаг који му је путник предао возилац је дужан превести у исто време кад и путника и предати му га по завршетку превоза.

2. За губитак и оштећење пртљага који му је путник предао, возилац одговара према одредбама за превоз ствари.

3. За оштећење ствари које путник држи са собом, возилац одговара према правилима о одговорности за опасне ствари.

ОДЕЉАК ДВАНАЕСТИ

ИЗДАЊЕ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 706.

Уговор о издању аутор уступа издавачу право да објави његово одређено дело и обвезује се да му у ту сврху преда дело

припремљено за објављивање, а издавач се обвезује да дело умножи у одређеном броју примерака, и да те примерке растура.

Кад уговор закључује заступник

Члан 707.

1. Ауторов заступник може закључити уговор о издању само оних дела која су наведена у његовом пуномоћју.

2. Заступник пословно неспособног аутора не може закључити уговор о издању без ауторовог пристанка да се дело објави.

Глава II

ПРЕДМЕТ УГОВОРА

Искључиво право објављивања

Члан 708.

1. Закључењем уговора о издању издавач стиче искључиво право да дело објави на језику на коме је написано и у облику одређеном у уговору.

2. Остале могућности искоришћавања дела задржава аутор.

Кад је предмет уговора будуће дело

Члан 709.

1. Уговор о издању може имати за предмет дело одређене врсте које још не постоји, а које се аутор обвезује да напише и преда издавачу до одређеног рока.

2. За пуноважност уговора о будућем делу потребно је да обим дела буде приближно одређен.

3. Рок одређен за предају дела издавачу може суд примерено продужити, ако нађе да је то потребно и могуће с обзиром на све околности случаја.

4. Ако рок није одређен, у случају спора одредиће га суд узимајући разумно у обзир све околности случаја.

Ништакост уговора о свим будућим делима

Члан 710.

Ништав је уговор којим аутор уступа издавачу искључиво право објављивања свих његових будућих дела, или свих његових

будућих дела одређене врсте, као и уговора који би имао за предмет сва таква дела написана до извесног рока.

Опција

Члан 711.

1. Кад се аутор обвезао уговором о издању да ће издавање својих будућих дела понудити прво своме саговорнику, овај је дужан изјаснити се о свакој понуди у року од два месеца рачунајући од дана када му је дело предато.

2. Ако се издавач не изјасни у одређеном року, сматраће се да је понуду одбио, те аутор може понудити дело другом издавачу да га објави, али не под повољнијим условима од оних које је био дао издавачу имаоцу права опције.

3. У случају два узастопна одбијања издавачево право опције се гаси.

Глава III

ИЗДАЊЕ

Кад издавач има право на једно издање

Члан 712.

1. Кад у уговору није одређено колико издања може издвач објавити, ни њихов тираж, издавач може објавити само једно издање, уобичајеног тиража за дела исте врсте.

2. Кад издавач има право да направи само једно издање, његово искључиво право престаје кад издање буде распродато, а најдоцније по истеку три године од дана кад су примерци издања стављени у продају.

Ново издање

Члан 713.

1. Кад аутор хоће да направи ново издање, дужан је понудити објављивање новог издања издавачу претходног издања.

2. Ако издавач не прихвати понуду у року од два месеца, аутор може уступити право објављивања новог издања другом издавачу, али не под повољнијим условима од оних које је био дао претходном издвачу.

Кад издавач има право на више издања

Члан 714.

1. Кад издавач има право да направи више узастопних издања, он је дужан приредити ново издање кад претходно буде исцрпљено.

2. Он је дужан обавестити благовремено аутора о потреби новог издања и дати му могућност да у свом делу изврши потребне измене и допуне.

3. Ако издавач не приреди ново издање ни у примереном року који му буде одредио аутор, уговор се раскида по самом праву, а аутор задржава хонорар ако га је примио унапред за изостало издање.

4. Искључиво право издавача овлашћеног да направи више узастопних издања престаје кад последње издање буде распродато, а најдоцније по истеку три године од дана када су примерци тог издања стављени у продају.

Кад уговор ђласи на одређено време

Члан 715.

1. Уговор о издању може бити закључен за одређено време, које не може бити дуже од петнаест година, у ком случају искључиво право издавача престаје истеком уговореног времена.

2. У осталом примењују се одредбе претходног члана.

Издање сабраних дела

Члан 716.

1. Аутор који је за издавање својих појединих дела дао искључиво право једном или разним издавачима, може у своја сабрана дела, или у своја сабрана дела једне врсте, о чијем је издавању закључио уговор са неким другим издавачем, укључити и та дела, ако су њихова издања исцрпљена, или ако је од издавања сваког дела прошло две године.

2. Издавач сабраних дела нема право на издавање и растурање појединих дела која улазе у састав сабраних дела.

Глава IV

ОБВЕЗЕ АУТОРА

Предаја рукописа

Члан 717.

1. Аутор је дужан предати издавачу у одређеном року рукопис дела припремљен за штампу.

2. Рукопис остаје у својини аутора, ако није што друго уговорено.

Јемство

Члан 718.

1. Аутор јемчи да право објављивања дела које је предмет уговора припада њему, да га није уступио другоме ни потпуно ни делимично, и да на истоме нема терета, нити је ограничено у корист неког трећег.

2. Он је дужан бранити право уступљено издавачу од свих претензија трећих лица.

Обвеза уздржавања

Члан 719.

1. За време трајања издавачевог искључивог права аутор не може сам умножавати дело, нити његове поједине делове, нити то поверити неком другом, и то не само у оригиналном облику, него ни скраћено, или проширено или икако измењено.

2. Предње не важи за чланке објављене у листовима и другим повременим публикацијама.

3. Свој прилог у неком збирном делу може аутор поново објавити, али је дужан при томе назначити збирно дело у коме је прилог први пут објављен.

Исправке штампарских грешака и ауторске поправке

Члан 720.

1. Аутор је дужан прегледати отиске и извршити исправку штампарских грешака, ако није што друго уговорено.

2. Ако је исправку штампарских грешака извршио сам издавач или штампар, издавач је дужан пре умножавања поднети отиске аутору на преглед.

3. Ако приликом исправљања штампарских грешака, или приликом прегледа отисака, аутор изврши измене или допуне у самом тексту, тако настали штампарски трошкови падају на његов терет само уколико премашају десет процената трошкова слога.

Глава V ОБВЕЗЕ ИЗДАВАЧА

Објављивање дела

Члан 721.

1. Издавач је дужан умножити дело на уговорен начин, у одређеном броју примерака, такво какво је, без скраћивања, додатака, или каквог другог преиначења, и ставити примерке тако умноженог дела у продају.

2. Сваки примерак умноженог дела мора носити име аутора, или његов псеудоним, осим кад је уговорено анонимно објављивање.

Рок објављивања

Члан 722.

1. Издавач је дужан објавити дело у уговореном року, који не може бити дужи од две године од предаје рукописа.

2. Ако рок није утврђен уговором, издавач је дужан објавити дело у примереном року, а најдоцније у року од године дана од предаје рукописа.

3. Ако издавач не објави дело у наведеном року, аутор може раскинути уговор и захтевати накнаду штете, под условима и на начин предвиђен за раскидање двостраних уговора.

Опрема дела

Члан 723.

1. Издавач је дужан технички опремити издање како је одређено уговором, а ако уговор не садржи ништа о томе, издавач је дужан извршити опрему дела према накнадном споразуму са аутором.

2. Ако се не постигне споразум о опреми, издавач је дужан опремити издање онако како редовно опрема издања те врсте, а ако таква дела није раније издавао, онда онако како је уобичајено при издавању таквих дела.

Цена

Члан 724.

1. Издавач је дужан ставити дело у продају по уговореној цени, а ако цена није одређена уговором, одредиће је издавач, али је дужан да пре тога саслуша мишљење аутора.

2. Издавач не може без ауторове сагласности повећати уговорену цену, као ни цену коју је сам одредио, али је може снизити.

Бесплатни примерци

Члан 725.

1. Издавач је дужан предати аутору бесплатно десет примерака објављеног дела.

2. Аутор има право захтевати да му издавач прода уз уобичајени књижарски попуст потребан број примерака за личну употребу.

Публицијетет

Члан 726.

Издавач је дужан предузети потребне мере да би заинтересована јавност била обавештена о издању дела.

Извештавање аутора о продаји

Члан 727.

Издавач је дужан на захтев аутора давати му повремено извештаје о продаји примерака објављеног дела и о броју примерака у магацину.

Хонорар

Члан 728.

1. Издавач је дужан исплатити аутору хонорар у време и на начин како је одређено уговором.

2. Аутор има право на хонорар и кад није уговорен, изузев ако се из околности случаја може закључити да се одрекао тог права.

3. Кад аутор има право на хонорар иако није уговорен, као и кад је хонорар уговорен али није одређен његов износ, висину хонорара одредиће суд водећи рачуна о свим околностима случаја.

4. Одредбе о хонорару за претходно издање важе и за наредно издање ако за ово није у томе уговорено што друго.

Повећање хонорара

Члан 729.

Ако је уговорени хонорар у очигледној несразмери са приходом који издавач има од објављеног дела, аутор има право захте-

вати да се одредба уговора о хонорару измени и да му се одреди правичније учешће у приходу од његовог дела.

Кад висина хонорара зависи од продаје дела

Члан 730.

Ако се хонорар састоји у извесном проценту од цене продатих примерака дела, издавач је дужан поднети аутору извештај о продатим примерцима и обрачун његовог хонорара сваке године, ако уговором није за то одређен краћи рок.

Хонорар у случају пројасити дела или издања

Члан 731.

1. Кад дело пропадне услед случаја више силе после његове предаје издавачу ради објављивања, аутор има право захтевати исплату хонорара који би му припадао да је дело било објављено.

2. Али, кад услед случаја више силе пропадне припремљено издање пре његовог стављања у продају, издавач има право да приреди ново издање, а аутору припада хонорар за пропало издање, а не и за истоветно ново издање.

3. У случају делимичне пропасти припремљеног издања услед случаја више силе, и пре његовог стављања у продају, издавач има право да умножи без накнаде аутору само онолико примерака колико је пропало.

Глава VI

ПРЕСТАНАК УГОВОРА

Одустајање од уговора

Члан 732.

1. Аутор може изјавом упућеном издавачу, као и тестаментом, одустати од уговора о издању и тако опозвати право објављивања, ако дело више не одговара његовим идејама.

2. Он, односно његов наследник, дужан је накнадити издавачу стварну штету коју овај трпи због тога.

3. Ако аутор, односно његов наследник, не накнади издавачу штету у року од три месеца од изјаве о одустајању од уговора, или му у том року не да потребно обезбеђење да ће је накнадити у року од наредна три месеца, уговор о издању остаје на снази.

4. Ако се после одустанка од уговора аутор одлучи поново да дело објави, дужан је понудити право објављивања издавачу са којим је био закључио уговор од кога је одустао, и то под истим условима.

5. Ништава је одредба уговора којом се аутор одриче права да одустане од уговора кад дело више не одговара његовим идејама.

Стечај и принудна ликвидација издавача

Члан 733.

У случају стечаја или принудне ликвидације издавача, аутор може раскинути уговор о издању.

ОДЕЉАК ТРИНАЕСТИ

ОСТАВА

Глава I

О ОСТАВИ УОПШТЕ

Одсек I

Опште одредбе

Појам

Члан 734.

1. Уговором о остави обвезује се оставопримац да прими ствар од оставодавца, да је чува и да је врати кад је овај буде затражио.

2. Предмет уговора о остави могу бити само телесне покретне ствари.

Остава њуђе ствари

Члан 735.

1. Пуноважан уговор о остави може закључити у своје име и лице које није сопственик ствари, и оставопримац је дужан вратити ствар њему а не њеном сопственику, изузев ако би дознао да је ствар украдена.

2. У случају тужбе којом треће лице захтева ствар од оставопримца као њен сопственик, оставопримац је дужан саопштити суду од кога је ствар примио, а истовремено обавестити оставодавца о подигнутој тужби.

Одсек II

Обвезе оставопримца

Обвеза чувања и обавештавања

Члан 736.

1. Оставопримац је дужан чувати ствар као своју сопствену.
2. Ако је уговорен начин чувања ствари, оставопримац га може променити само ако то захтевају промене околности, иначе ће одговорати и за случајну пропаст или случајно оштећење ствари.
3. О свим променама које би приметио на ствари и о опасностима да буде оштећена на ма који начин, оставопримац је дужан обавестити оставодавца.

Предаја ствари другоме на чување

Члан 737.

Оставопримац не може без пристанка оставодавца, или без нужде, предати поверену му ствар другоме да је чува, иначе ће одговорати и за њену случајну пропаст или оштећење.

Употребљавање ствари

Члан 738.

1. Оставопримац нема право да употребљава ствар поверену му на чување.
2. У случају недозвољене употребе ствари, оставопримац дугује оставодавцу одговарајућу накнаду и одговара за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили том приликом.
3. Кад је у остави дата нека непотрошна ствар и оставопримцу дозвољено да је употребљава, онда се на односе уговорника примењују правила уговора о посуди (наручи), а само о питањима времена и места враћања ствари суди се по правилима уговора о остави, ако уговорници нису што друго одредили у том погледу.

Враћање ствари

Члан 739.

1. Оставопримац је дужан вратити ствар чим је оставодавац затражи.
2. Ако је одређен рок за враћање ствари, оставодавац може тражити да му се ствар врати и пре истека рока, изузев кад рок није уговорен искључиво у интересу оставодавца.
3. Враћање се врши у месту предаје ствари оставопримцу, ако уговором није одређено неко друго место, у ком случају оставопримац има право на накнаду трошкова преноса ствари.

Коме се може вратити ствар

Члан 740.

1. Оставодавац може одредити коме треба вратити ствар.
2. Међутим, у случају смрти оставодавца оставопримац је дужан вратити ствар наследнику у сваком случају, чак и ако би уговором било одређено да се у том случају ствар преда неком другом лицу.
3. Ако је оставодавац тестаментом одредио коме ствар треба вратити, оставопримац ће бити дужан да је преда том лицу, а не наследнику.

Одговорности наследника

Члан 741.

1. Обвезе оставопримца прелазе на његове наследнике.
2. Али ако је наследник оставопримца продао ствар не знајући да она припада оставодавцу, он је дужан само предати овоме своту коју је примио на име цене, а ако му цена још није исплаћена, оставодавац је може захтевати непосредно од купца.

Одсек III

Права оставопримца

Накнада трошкова и штете

Члан 742.

Оставопримац има право захтевати од оставодавца да му накнади трошкове учињене ради очувања ствари, као и штете коју је имао због оставе.

Награда

Члан 743.

1. Оставопримац нема право на награду за свој труд, изузев ако је награда уговорена, или ако се оставопримац бави примањем ствари на чување.

2. Оставопримац који има право на награду дужан је чувати ствар са повећаном пажњом.

Враћање ствари пре уговореног рока

Члан 744.

Оставопримац који се обвезао да чува ствар одређено време може је вратити оставодавцу пре истека уговореног рока само ако се обвезао да чува ствар бесплатно и ако би самој ствари претила опасност пропасти или оштећења, или ако би њено даље чување било скопчано са штетом за њега.

Одсек IV

Посебни случајеви оставе*Неправа остава*

Члан 745.

1. Кад су у оставу дате заменљиве ствари с правом за оставопримца да их потроши и обвезом да врати исту количину ствари исте врсте, онда се на његове односе са оставопримцем примењују правила уговора о зајму, само ће у погледу времена и места враћања важити правила уговора о остави, ако уговорници нису што друго одредили у том погледу.

2. Исто вреди ако је у оставу дат новац у незатвореном омоту, а није уговорено да је оставопримац дужан вратити исте комаде.

Остава у нужди

Члан 746.

Коме је ствар поверена у случају какве невоље, на пример у случају пожара, земљотреса, поплаве, дужан је чувати је са повећаном пажњом.

Глава II

УГОСТИТЕЉСКА ОСТАВА

Начело

Члан 747.

1. Угоститељска предузећа, радње и појединци који примају госте на ноћивање (угоститељи) сматрају се као оставопримци у погледу ствари које су гости донели, и одговарају за њихов несанак или оштећење највише до три хиљаде динара.

2. Ова одговорност је искључена ако су ствари пропале или оштећене услед случаја или услед неког узрока у самој ствари, ако су нестале или оштећене кривицом самог госта, или кривицом лица које је он довео са собом или која су му дошла у посету, или ако су отете или оштећене насилно.

3. Угоститељ дугује потпуну накнаду ако му је гост предао ствар на чување, као и ако је штета настала његовом кривицом или кривицом лица за које он одговара.

Обвезе угоститеља да прими ствари на чување

Члан 748.

Угоститељ је дужан примити на чување ствари које гости донесу и хоће да му предаду на чување, изузев ако су ствари тако велике да их није могуће сместити у просторије којима угоститељ располаже, или ако њихово чување прелази његове могућности из неког другог узрока.

Дужности гостима да пријави штету

Члан 749.

Гост је дужан пријавити несанак или оштећење ствари чим дозна за њих, иначе ће имати право на накнаду само ако докаже да је штета настала кривицом угоститеља или лица за које он одговара.

Објаве о искључењу одговорности

Члан 750.

Немају никаквог правног дејства објаве истакнуте у просторијама угоститеља којима се искључује, ограничава или условљава њихова одговорност за ствари које су гости донели.

Право задржања ствари

Члан 751.

1. Угоститељска предузећа, радње и појединци који примају госте на ноћивање имају право задржати ствари које су гости донели, до потпуне наплате својих потраживања накнаде за смештај и остале услуге.

2. Наплата ових потраживања из вредности задржаних ствари врши се по правилима идућег члана о продаји ствари остављених у залогу или напуштених код угоститеља.

Продаја ствари остављених у залогу или напуштених код угоститеља

Члан 752.

1. Кад гост остави своје ствари угоститељу у залогу, или их напусти у његовим просторијама, и не дође по њих за три месеца, угоститељ је дужан обавестити о томе општински суд, а може то учинити и раније.

2. Суд ће наредити да се ствари послишу, процене и продаду на јавној продаји, али не пре него што прође шест месеци од одласка госта, изузев кад прилике захтевају да то буде раније.

3. Орган одређен да изврши продају обавестиће препорученим писмом оставиоца ствари, ако је познато његово пребивалиште или боравиште, најмање осам дана унапред о месту, дану и часу продаје.

4. Ако оставилац ствари благовремено приговори продаји, суд ће повући одлуку о продаји и расправити ствар хитно.

5. Од износа добијеног продајом одбиће се трошкови продаје, исплатити потраживања угоститеља, а остатак положити код суда за оставиоца ствари.

Глава III

УГОВОР О ЧУВАЊУ СПОРНЕ СТВАРИ
(УГОВОРНИ СЕКВЕТАР)*Појам*

Члан 753.

1. Уговором о чувању спорне ствари обвезује се чувар да од својих сауговорника, који се споре око неке ствари, прими ту ствар

да је чува и управља њом док спор не буде расправљен, а ови се обвезују да му за то исплате одређену награду.

2. Предмет уговорног секвестра може бити како покретна, тако и непокретна ствар.

Обвезе чувара

Члан 754.

Поред брижљивог чувања ствари чувар је дужан предузимати све што захтева редовна управа, и у том погледу он има положај налогопримца.

Враћање ствари

Члан 755.

Чувар може вратити ствар која му је поверена на чување само лицу које одреде сви заинтересовани споразумно, или лицу које одреди суд.

Враћање ствари пре времена

Члан 756.

Чувар може захтевати да буде ослобођен од својих обвеза пре времена само кад за то постоје озбиљни разлози.

Накнада трошкова и награда

Члан 757.

1. Чувар има право на накнаду трошкова учињених ради очувања ствари и у оквиру редовне управе, као и на награду за свој труд.

2. Ако висина награде није одређена уговором, одредиће је суд.

ОДЕЉАК ЧЕТРНАЕСТИ

УГОВОР О УСКЛАДИШТЕЊУ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 758.

1. Уговором о ускладиштењу обвезује се предузеће јавног складишта да за одређену награду прими и чува одређену робу и да

преузме одређене мере ради њеног очувања у одређеном стању, те да је преда на захтев оставиоца или другог овлашћеног лица.

2. Приликом предаје робе оставилац је дужан дати сва потребна обавештења о њој и изјавити колика је њена вредност.

Обвезе јавног складиштва

Члан 759.

Јавно складиште дужно је брижљиво чувати робу и надгледати је, те ако би се на роби дешавале какве промене, складиште је дужно обавестити о томе оставиоца робе, а ако постоји опасност да се роба поквари пре него што би оставилац могао предузети потребне мере, оно је дужно продати робу без одлагања на најпогоднији начин.

Јавно складиште не одговара за случајну пропаст или оштећење ствари, као ни за промене у тежини или особинама робе које би биле искључиво последица њене природе, или њених недостатака, или њеног приређења.

Мењање заменљивих ствари разних оставилаца

Члан 760.

1. Јавно складиште може помешати примљене заменљиве ствари са стварима исте врсте и исте каквоће, изузев ако је приликом предаје ствари супротно уговорено.

2. На захтев заинтересованог лица јавно складиште може самостално из смеше заменљивих ствари издвојити засебно део који му припада.

Прегледање робе и узимање узорка

Члан 761.

Предузеће јавног складишта дужно је дозволити сопственику робе да је прегледа и да узима узорке од ње.

Потраживање јавног складишта и право zaloге

Члан 762.

1. Поред одређене награде за чување, предузеће јавног складишта има право на накнаду трошкова које је било потребно учинити за очување робе.

2. За своја потраживања из уговора о ускладиштењу и остала потраживања настала у вези са чувањем робе оно има заложно право на тој роби.

Подизање робе и предаја нејодигнуће робе

Члан 763.

1. Оставилац робе може је подићи кад хоће, па и пре уговореног рока.

2. Ако оставилац не подигне робу по истеку уговореног рока, или по истеку године дана ако није уговорен рок за чување, предузеће јавног складишта може за његов рачун продати робу на јавној продаји, али је дужно обавестити га претходно о својој намери и оставити му накнадни рок од осам дана да робу подигне.

Глава II СКЛАДИШНИЦА

Дужности издавања складишнице

Члан 764.

1. Предузеће јавног складишта дужно је издати оставиоцу на његов захтев складишницу, која се састоји из признанице и заложнице.

2. Признаница и заложница морају садржати следеће податке: име и презиме, занимање и пребивалиште, односно пословно седиште оставиоца, место где је роба остављена, ознаку, врсте, природе и количине робе, као и остале податке потребне за распознавање робе и за одређивање њене вредности.

3. Исти подаци уписују се и на талону регистра из кога се вади складишница.

Складишница за делове робе

Члан 765.

1. Оставилац може захтевати да јавно складиште подели робу на одређене делове и да му за сваки део изда засебну складишницу.

2. Ако је већ добио складишницу за целу количину робе, он може захтевати да складиште подели робу на одређене делове и да му, у замену за складишницу коју је добио, изда посебне складишнице, за сваки поједини део.

3. Он може захтевати да му складиште изда складишницу само за један део заменљиве робе коју је оставио код њега.

Права имаоца складишнице

Члан 766.

1. Ималац складишнице има право захтевати да му се преда роба означена у њој.

2. Он може располагати робом означеном у складишници преношењем складишнице.

Преношење признанице и заложнице

Члан 767.

1. Признаница и заложница могу се преносити индосаментом, заједно или одвојено.

2. Приликом сваког преноса, на њима мора бити убележен датум.

3. На захтев пријемника признанице или заложнице пренос на њега преписује се у регистар складишта, где ће се убележити и његово пребивалиште.

Право имаоца признанице

Члан 768.

1. Пренос признанице без заложнице даје пријемнику право да захтева да му се преда роба само ако исплати имаоцу заложнице, или положи складишту за имаоца заложнице, износ који треба да му буде исплаћен на дан доспелости потраживања.

2. Ималац признанице без заложнице може захтевати и да се роба прода, па да се постигнутом ценом исплати износ на који има право ималац заложнице, а да се остатак преда њему.

3. Кад се ради о заменљивим стварима, ималац признанице без заложнице може захтевати да му складиште преда један део робе под условом да положи складишту за рачун имаоца заложнице одговарајући износ у новцу.

Права имаоца заложнице

Члан 769.

1. Пренос заложнице без признанице даје пријемнику право залог на роби.

2. Приликом првог преноса, на заложници морају бити убележени: име и занимање повериоца, његово пребивалиште, односно пословно седиште, износ његовог потраживања рачунајући и камате, и датум доспевања.

3. Први пријемник заложнице дужан је без одлагања пријавити складишту да је на њега извршен пренос заложнице, а складиште је дужно преписати тај пренос у свој регистар и на самој заложници забележити да је овај препис извршен.

Процеси због неисплаће и продаја робе

Члан 770.

1. Ималац заложнице без признанице, коме не буде исплаћено о року потраживање обезбеђено заложником, дужан је под претњом губитка права да захтева исплату од преносилаца, подићи протест према закону о меници.

2. Ималац заложнице који је подигао протест може по истеку осам дана од доспелости потраживања захтевати продају заложене робе, а исто право припада и преносиоцу који је исплатио имаоцу заложнице потраживање обезбеђено заложником.

3. Од износа постигнутог продајом издваја се потребна свота за подмирење трошкова продаје, потраживања јавних складишта из уговора о ускладиштењу и осталих његових потраживања насталих у вези са остављеном робом, затим се исплаћује обезбеђено потраживање имаоца заложнице, а остатак припада имаоцу признанице.

Захтев исплате од преносилаца заложнице

Члан 771.

1. Ималац заложнице може захтевати исплату од преносиоца тек ако није могао постићи потпуно намирење продајом заложене робе.

2. Овај захтев мора бити подигнут у року одређеном у закону о меници за захтев према индосантима, и тај рок почиње тећи од дана када је извршена продаја робе.

3. Ималац заложнице губи право да захтева исплату од преносилаца ако не буде захтевао продају робе најдаље у року од месец дана од протеста.

ОДЕЉАК ПЕТНАЕСТИ

НАЛОГ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 772.

1. Уговором о налогу обвезује се налогопримац према налогодавцу да у његово име и за његов рачун предузме одређене правне послове.

2. Истовремено се налогопримац овлашћује на предузимање тих послова.

3. Налогопримац има право на награду за свој труд само ако је награда уговорена, или ако се бави обављањем туђих послова као занимањем.

Прећућно закључење

Члан 773.

Уговор о налогу је закључен и кад онај коме је извршење посла понуђено исти изврши не изјашњавајући се претходно да га прихвата.

Способности

Члан 774.

1. За закључење пуноважног уговора о налогу налогодавац мора имати пословну способност потребну за предузимање правног посла који поверава налогопримцу.

2. Кад налогопримац има право на награду за свој труд, налогодавац мора имати способност да се обвеже.

Пословно неспособни налогопримац

Члан 775.

Ако је уговор о налогу закључен са пословно неспособним лицем које је способно за расуђивање, правни послови које оно обави имају дејство непосредно према налогодавцу као да их је обавило пословно способно лице, а за његове односе са налого-

давцем важе правила о правним пословима пословно неспособних лица.

Лица дужна да одговоре на понуду налога

Члан 776.

Ко се бави вршењем туђих послова као занимањем, или се јавно нуди за вршење тих послова, дужан је, ако неће да прихвати понуђени налог који се односи на те послове, да о томе без одуговлачења обавести другу страну, иначе ће одговорати за штету коју би ова претрпела због тога.

Глава II

ОБВЕЗЕ НАЛОГОПРИМЦА

Извршење налога како гласи

Члан 777.

1. Налогопримац је дужан извршити налог према примљеним упутствима, са пажњом брижљивог и уредног човека, остајући у његовим границама, и у свему пазити на интересе налогодавца и њима се руководити.

2. Кад налогопримац сматра да би извршење налога по добијеним упутствима било од штете за налогодавца, он је дужан скренути на то његову пажњу и тражити нова упутства.

3. Ако налогодавац није дао одређена упутства о послу који треба обавити, налогопримац је дужан, руководећи се интересима налогодавца, поступити како би у истим околностима поступио у сопственој ствари.

Одступање од налога и упућивање

Члан 778.

1. Од добијеног налога и упутстава налогопримац може одступити само са сагласношћу налогодавца, а кад му због краткоће времена или из ког другог узрока није могуће тражити сагласност налогодавца, он може одступити од налога и упутства само ако је по процени свих околности могао веровати да то захтевају интереси налогодавца.

2. Ако налогопримац прекорачи границе налога или одступи од добијених упутстава ван случаја предвиђеног у претходном ставу, неће се сматрати за налогопримца, већ за незваног вршиоца туђих послова, изузев ако налогодавац накнадно одобри оно што је урадио.

Сукцесијација

Члан 779.

1. Налогодавац је дужан извршити налог лично.
2. Он може поверити извршење налога дугоме само ако му је налогодавац то дозволио, као и ако је на то натеран околностима.
3. У тим случајевима он одговара само за избор заменика и за упутства која му је дао.
4. У осталим случајевима он одговара за заменика, као и за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили код заменика.
5. Налогодавац може у сваком случају захтевати непосредно од заменика извршење обвезе из налога.

Полагање рачуна

Члан 780.

О извршеном послу налогопримац је дужан положити рачун и предати без одуговлачења налогодавцу све што је примио по основу обављања поверених послова, без обзира на то да ли је оно што је примио за налогодавца било дуговано овоме или не.

Подношење извештаја

Члан 781.

Налогопримац је дужан на захтев налогодавца поднети извештај о стању послова и положити рачун и пре одређеног времена.

Одговорност за употребу налогодавчевог новца

Члан 782.

Ако се налогопримац служио за своје потребе новцем који је примио за налогодавца, дужан је платити камату по највишој дозвољеној уговорној стопи, рачунајући од дана употребе, а на остали дужан новац који није предао на време, законску камату, рачунајући од дана када га је био дужан предати.

Солидарна одговорност налогопримаца

Члан 783.

Ако је вршење неког посла поверено неколицини истим налогом да га заједнички врше, они одговарају солидарно за обвезе из тог налога, ако што друго није уговорено.

Глава III

ОБВЕЗЕ НАЛОГОДАВЦА

Предујмљивање новца

Члан 784.

Налогодавац је дужан на захтев налогопримца дати му извесну своту новца за предвиђене издатке у новцу и остале трошкове.

Накнада трошкова и преузимање обвеза

Члан 785.

1. Налогодавац је дужан накнадити налогопримцу, чак и ако његов труд без његове кривице није имао успеха, све потребне трошкове које је учинио за извршење налога, са каматом од дана када су учињени.
2. Он је дужан преузети на себе обвезе које је налогопримац узео на себе вршећи у своје име поверене му послове, или га на који други начин ослободити истих.

Накнада штете

Члан 786.

Налогодавац је дужан накнадити налогопримцу штету коју је овај претрпео без своје кривице у вршењу налога.

Исплата награде

Члан 787.

1. Налогодавац је дужан исплатити налогопримцу награду кад овај има на њу право на основу уговора или закона.
2. У случају кад би унапред уговорена награда била у несразмери са учињеним услугама налогодавац може захтевати њено смањење.

Солидарна одговорност налогодавца

Члан 788.

Ако је више њих поверило налогопримцу извршење налога, они му одговарају солидарно.

Глава IV

ПРЕСТАНАК НАЛОГА

Опозивање

Члан 789.

1. Налогодавац може опозвати налог кад хоће.
2. Давање налога неком другом за исти посао сматра се као опозивање ранијег налога.
3. У случају опозивања налога у коме налогопримцу припада награда за његов труд, налогодавац је дужан исплатити налогопримцу одговарајући део награде и накнадити му штету коју је претрпео опозивањем налога, ако за опозивање није било основаних разлога.

Отказ

Члан 790.

1. Налогопримац може отказати налог кад хоће, само не у невреме.
2. Он је дужан накнадити налогодавцу штету коју је овај претрпео због отказа налога у невреме, изузев кад су за отказ постојали основани разлози.
3. Налогопримац је дужан продужити после отказа послове који не трпе одлагање, док налогодавац не буде у могућности да преузме бригу о њему.

Смрт. Престанак правног лица

Члан 791.

1. Налог престаје смрћу налогопримца.
2. Наследници налогопримца дужни су обавестити налогодавца што пре да је налогодавац умро и предузети што је потребно за заштиту његових интереса, док не буде у стању да сам преузме бригу о њима.
3. Налог престаје смрћу налогодавца само ако је тако уговорено, или ако се налогопримац примио налога с обзиром на своје личне односе са налогодавцем.

4. У том случају налогопримац је дужан продужити поверене послове ако би иначе наступила штета за наследнике, док ови не буду у могућности да сами преузму бригу о њима.

5. Ако је налогодавац или налогопримац неко правно лице, налог престаје кад то лице престане постојати.

Стечај. Лицење пословне способности

Члан 792.

Налог престаје кад налогодавац или налогопримац падне под стечај или буде потпуно или делимично лишен пословне способности.

Час престанка налога

Члан 793.

Кад је налог опозван, као и кад је налогодавац умро или пао под стечај, или потпуно или делимично лишен пословне способности, налог престаје у часу кад је налогопримац сазнао за догађај због кога налог престаје.

Изузеци

Члан 794.

Кад је налог дат да би налогопримац могао постићи испуњење неког свог потраживања од налогодавца, он не може бити опозван и не престаје ни смрћу, ни стечајем налогодавца ни налогопримца, ни када један од њих буде потпуно или делимично лишен пословне способности.

ОДЕЉАК ШЕСНАЕСТИ

КОМИСИОН

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 795.

1. Уговором о комисиону обвезује се комисионар да за награду (провизију) обави у своје име а за рачун комитента један или више послова које му поверава комитент.

2. Комисионар има право на награду и кад ова није уговорена.

Примена правила о уговору о налогу

Члан 796.

1. За уговор о комисиону важе поред посебних правила и правила уговора о налогу, уколико нису у супротности са њима.

2. Али, кад комисионар не закључи уговор у своје име, него изјави другој страни да уговор закључује у име комитента, онда се на односе из тог посла примењују правила уговора о налогу.

Закључење посла под условима различитим од налога

Члан 797.

1. Ако је комисионар закључио неки посао по неповољнијим условима од оних одређених налогом кад то није смео, дужан је накнадити комитенту разлику, као и евентуалну штету.

2. Ако је посао закључен по повољнијим условима од оних одређених налогом, сва тако постигнута корист припада комитенту.

Кредитирање сауговорника

Члан 798.

1. Комисионар може учинити кредит сауговорнику, или му извршити исплату унапред, само са пристанком комитента.

2. Од комисионара који је неовлашћено продао робу на кредит може комитент захтевати да му као дужник одмах исплати цену, коју би добио да је робу продао за готово.

3. Ако је комисионар продао робу за готово, а по упутству је био дужан продати је на кредит, комитент може о року који је у упутству означио за исплату цене захтевати од комисионара цену која би се била постигла да је роба продата на кредит.

Продаја робе презадуженом лицу

Члан 799.

Комисионар одговара комитенту за штету ако је продао робу лицу за чију је презадуженост знао или је могао знати.

Закључење уговора са самим собом

Члан 800.

1. Комисионар не може за рачун комитента закључити уговор са самим собом.

2. Али, комисионар коме је поверено да прода или да купи неку робу котирану на берзи или на тржишту може, ако му је комитент то дозволио, задржати робу за себе као купац, односно испоручити је као продавац, по цени у време извршења поверног посла.

3. У том случају између комисионара и комитента настају односи из уговора о продаји.

4. Ако се берзанска односно тржишна цена и цена коју је одредио комитент не слажу, комисионар-продавац има право на мању од ове две цене, а комисионар-купац дужан је платити већу.

Глава II

ОБВЕЗЕ КОМИСИОНАРА

Чување и осигурање робе

Члан 801.

1. Комисионар је дужан чувати поверну робу са пажњом брижљивог и уредног привредника.

2. Он одговара и за случајну пропаст или оштећење робе ако је није осигурао, а према налогу је био дужан то учинити.

Обавештавање о стању примљене робе

Члан 802.

Приликом преузимања од превозиоца робе коју му је послао комитент, комисионар је дужан утврдити њено стање и известити без одлагања комитента о дану приспећа робе, као и о видљивим оштећењима или мањку, иначе ће одговорати за штету која би због тог пропуштања настала за комитента.

Обавештавање о променама на роби

Члан 803.

Комисионар је дужан обавестити комитента о свим променама на роби због којих би она могла изгубити од своје вредности, а ако нема времена за чекање његових упутстава, или ако он одуговлачи са давањем упутстава, у случају опасности знатнијег оштећења робе комисионар је дужан продати је на најпогоднији начин.

Саопшћивање комисионату имена саговорника

Члан 804.

1. Комисионар је дужан саопштити комитенту са којим је лицем обавио посао који му је комитент поверио.

2. Ако комисионар коме је дозвољено да обави посао са самим собом, не наведе у извештају о обављеном послу име трећег са којим је обавио посао, комитент може сматрати да је он обавио посао са самим собом.

Полагање рачуна

Члан 805.

1. Комисионар је дужан положити рачун о обављеном послу без непотребног одлагања.

2. Он је дужан предати комитенту све што је примио по основу посла извршеног за његов рачун.

3. Он је дужан пренети на комитента потраживања и остала права која је стекао према трећем са којим је обавио посао у своје име а за његов рачун.

Делкредере

Члан 806.

1. Комисионар одговара за испуњење обвеза свог саговорника само ако је посебно јемчио да ће он своје обвезе испунити (*del credere*), у ком случају он одговара солидарно са њим.

2. Комисионар који је јемчио за испуњење обвеза свог саговорника има право и на посебну награду (*делкредере провизија*).

Глава III

ОБВЕЗЕ КОМИТЕНТА

Награда (провизија)

Члан 807.

1. Комитент је дужан исплатити комисионару награду када буде извршен посао који је комисионар обавио, као и ако извршење посла буде спречено неким узроком за који одговара комитент.

2. У случају поступног извршавања, комисионар може захтевати сразмеран део награде после сваког делимичног испуњења.

3. Ако не дође до извршења закљученог посла из узрока за који не одговарају ни комисионар ни комитент, комисионар има право на одговарајућу награду за свој труд.

4. Комисионар који је неверно поступио према комитенту нема право на награду.

Накнада трошкова

Члан 808.

1. Комитент је дужан накнадити комисионару трошкове који су били потребни за извршење налога, са каматом од дана када су учињени.

2. Комитент је дужан дати комисионару посебну накнаду за употребу његових складишта и транспортних средстава, ако ова накнада није обухваћена наградом.

Награда и накнада трошкова у случају посла са самим собом

Члан 809.

Право на награду и накнаду трошкова има и комисионар који је обавио поверени посао са самим собом.

Предујмљивања новца комисионару

Члан 810.

Ако у уговору о комисиону није што друго одређено, комитент није дужан предумити комисионару потребна средства за обављање повереног посла.

Глава IV

ЗАЛОЖНО ПРАВО КОМИСИОНАРА

Члан 811.

1. Комисионар има право залоге на стварима које су предмет уговора о комисиону док се те ствари налазе код њега, или код неког који их држи за њега, или док он може располагати њима на основу коносмана, товарног листа или ког другог документа.

2. Из вредности тих ствари комисионар може наплатити пре осталих комитентових поверилаца своја потраживања по основу свих комисионих послова са комитентом, као и по основу зајмова и предумова датих комитенту, без обзира да ли су настала у вези са тим стварима или неким другим.

3. Право првенства наплате има комисионар и из потраживања која је извршујући налог стекао за рачун комитента.

Глава V ОДНОСИ СА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА

Комитентова права на потраживања из посла са трећим

Члан 812.

1. Комитент може захтевати испуњење потраживања из посла који је комисионар закључио са трећим за његов рачун, тек пошто му их комисионар уступи.

2. Али у погледу односа комитента са комисионаром и његовим повериоцима, ова се потраживања од свог настанка сматрају као комитентова потраживања.

Ограничење права комисионарових поверилаца

Члан 813.

Повериоци комисионара не могу ради наплате својих потраживања, ни у случају његовог стечаја, предузети мере извршења на правима и стварима које је комисионар, извршујући налог, стекао у своје име али за рачун комитента, изузев ако се ради о потраживањима насталим у вези са стицањем тих права и ствари.

Комитентова права у случају комисионаровог стечаја

Члан 814.

1. У случају стечајне комисионара комитент може захтевати излучење из стечајне масе ствари које је предао комисионару ради продаје за његов рачун, као и ствари које је комисионар набавио за његов рачун.

2. У истом случају комитент може захтевати од трећег коме је комисионар продао ствари, да му исплати њихову цену, односно њен још неисплаћени део.

ОДЕЉАК СЕДАМНАЕСТИ

АГЕНЦИЈА

Глава I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 815.

1. Уговором о агенцији обвезује се агент да се стално стара да трећа лица закључују уговоре са његовим налогодавцем, и да у том смислу посредује између њих и налогодавца, а овај се обвезује да му за сваки закључени уговор исплати одређену награду (провизију).

2. На одређеном подручју агент може радити одређену врсту послова само за једног налогодавца.

3. Уговором о агенцији агенту се може дати искључиво право да ради за налогодавца на одређеном подручју, или са одређеном клијентелом.

Закључивање уговора у име налогодавца

Члан 816.

1. Агент не може закључивати уговоре у име свог налогодавца, ако за то није посебно овлашћен.

2. Изузетно, уговор који је закључио агент без овлашћења, сматраће се као да је закључен са потребним овлашћењем, ако је трећи, саговорник агента, основано веровао да агент има потребно овлашћење и ако налогодавац, кад од агента или његовог саговорника дозна за уговор и његову садржину, не обавести овога да не одобрава уговор.

3. Исто важи за измене раније закљученог уговора.

4. Трећи који није знао да агент нема потребно овлашћење за закључење уговора, може опозвати свој пристанак на уговор све док траје право налогодавца да одбије своје одобрење.

5. Ако налогодавац не одобри уговор који је закључио агент без овлашћења, трећи који није знао нити је морао знати за недостатак овлашћења, може по свом избору захтевати од агента извршење уговора или накнаду штете.

Примање испуњења

Члан 817.

Агент не може захтевати ни примити испуњење потраживања свог налогодавца, ако за то није посебно овлашћен.

Изјаве агенцији за налогодавца

Члан 818.

Кад је уговор закључен посредовањем атента, онда саговорник налогодавца може пуноважно чинити агенту изјаве које се тичу недостатака предмета уговора, као и друге изјаве у вези са тим уговором, у циљу очувања или вршења права из уговора.

Изјаве у име налогодавца

Члан 819.

Агент је овлашћен да у циљу очувања права свог налогодавца чини потребне изјаве његовом саговорнику.

Мере обезбеђења

Члан 820.

У циљу заштите интереса налогодавца, агент може захтевати предузимање потребних мера обезбеђења.

Глава II

ОБВЕЗЕ АГЕНТА

Спарање о интересима налогодавца

Члан 821.

1. Агент је дужан старати се о интересима налогодавца, и у свим пословима које предузима дужан је поступати са пажњом брижљивог и уредног привредника.

2. При томе је дужан држати се упутстава која му је дао налогодавац.

3. Он је дужан давати налогодавцу сва потребна обавештења, нарочито она која су од значаја за сваки поједини посао.

Кад је агенцији спречен да обавља послове

Члан 822.

Ако је агент спречен да обавља послове на које се обвезао, дужан је о томе обавестити налогодавца без одлагања, иначе ће му одговорати за штету.

Чување пословних тајни

Члан 823.

1. Агент је дужан чувати пословне тајне свог налогодавца за које је дознао у вези са повереним послом.

2. Он одговара ако их искористи или другоме открије и после престанка уговора о агенцији.

Враћање ствари дајних на употребу

Члан 824.

По престанку уговора о агенцији, агент је дужан вратити налогодавцу све ствари које му је овај предао на употребу за време трајања уговора.

Делкредере

Члан 825.

1. Агент одговара налогодавцу за испуњење обвеза из уговора за чије је закључење посредовао, или који је по овлашћењу он закључио у име налогодавца, само ако је за то посебно писмено јемчио.

2. У том случају он има право и на посебну награду (делкредере провизија).

Глава III

ОБВЕЗЕ НАЛОГОДАВЦА

Материјал и документација

Члан 826.

Кад је за обављање његових послова агенту потребан одређени материјал или одређена документација, налогодавац је дужан да му их стави на располагање.

Дужна обавештења

Члан 827.

1. Налогодавац може по свом нахођењу прихватити или одбацити закључење уговора припремљеног од стране агента, али је дужан обавестити агента о својој одлуци без одлагања.

2. Налогодавац је дужан обавестити агента без одлагања о потреби да се обим послова закључених његовим посредовањем сведе на мању меру него што је агент могао основано очекивати, како би овај благовремено смањио своју подумљивост у одговарајућој мери, иначе ће му одговорати за претрпљену штету.

Награда (провизија)

Члан 828.

1. Налогодавац је дужан исплатити агенту награду за уговоре закључене његовим посредовањем, као и за уговоре које је сам агент закључио, ако је за то био овлашћен, односно ако их је налогодавац накнадно одобрио.

2. Агент има право на награду и за уговоре које је налогодавац закључио непосредно са клијентима које је агент нашао.

3. Агент који има искључиво право посредовања има право на награду и за уговоре закључене без његовог посредовања.

Спицање права на награду

Члан 829.

1. Право на награду стиче агент кад уговор буде извршен, али му то право припада и кад уговор остане неизвршен, ако је за његово неизвршење одговоран налогодавац.

2. Ако се уговорници сагласе да одустану од закљученог уговора потпуно или делимично, агент има право на смањену награду, чији ће износ, ако није одређен уговором, тарифом или обичајем у случају спора одредити суд по правичности.

Висина награде

Члан 830.

1. Ако износ награде није одређен уговором или тарифом, агент има право на уобичајену награду.

2. Ако је у даном случају награда несразмерно велика према учињеној услузи, суд је може на захтев налогодавца снизити на правичан износ.

Инкасо провизија

Члан 831.

Агент који је по овлашћењу налогодавца извршио наплату неког његовог потраживања, има право на посебну провизију од наплаћене своте.

Трошкови

Члан 832.

1. Агент нема право на накнаду трошкова које је учинио у вршењу посредовања за налогодавца.

2. Али, он има право на накнаду трошкова које је учинио у корист налогодавца, или по његовом налогу.

Глава IV

ЗАЛОЖНО ПРАВО АГЕНТА

Члан 833.

Ради обезбеђења наплате својих доспелих потраживања насталих у вези са уговором, агент има право залоге на свотама које је наплатио за налогодавца по његовом овлашћењу, као и на свим налогодавчевим стварима које је у вези са уговором примио од налогодавца или од неког другог, док се налазе код њега, или код неког који их држи за њега, или док има у рукама документ помоћу кога може располагати њима.

Глава V

ПРЕСТАНАК УГОВОРА

Раскидање уговора закљученог за неодређено време

Члан 834.

1. Кад трајање уговора о агенцији није одређено уговором, нити се из околности посла може одредити, свака страна може раскинути уговор крајем сваког календарског тромесечја.

2. Отказ мора бити саопштен другој страни најмање месец дана пре истека календарског тромесечја, а ако је уговор трајао три године, отказ јој мора бити саопштен два месеца пре истека календарског тромесечја.

3. Стране уговорнице могу друкчије одредити рокове отказа и престанка уговора, али између отказа и престанка уговора мора бити остављено најмање рок од месец дана.

Раскидање уговора закљученог за одређено време

Члан 835.

1. Кад је уговор о агенцији закључен за одређено време, он престаје самим истеком одређеног времена.

2. Ако се такав уговор прећутно продужи, сматраће се даље као уговор закључен за неодређено време.

Раскидање уговора без ошказног рока

Члан 836.

1. Из озбиљних узрока свака страна може, наводећи те узроке, раскинути уговор без отказног рока.

2. Ако је изјава о раскидању учињена без озбиљних узрока, она ће се сматрати као отказ са редовним отказним роком.

3. Агент који је услед неоснованог отказа прекинуо своју делатност има право на накнаду штете због изгубљене провизије, а ако је он неосновано отказао уговор, право на накнаду штете припада налогодавцу.

4. Неосновани отказ даје право другој страни да раскине уговор без отказног рока.

ОДЕЉАК ОСАМНАЕСТИ

ПОСРЕДОВАЊЕ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 837.

Уговором о посредовању обвезује се посредник да настоји наћи и довести у везу са својим налогодавцем лице које би с њим преговарало о закључењу одређеног уговора, а налогодавац се обвезује да му исплати одређену накнаду, ако тај уговор буде закључен.

Примена одредби закона о уговору о раду и о уговору о делу

Члан 838.

1. Кад је уговорено да ће посредник имати право на одређену награду и ако његово настојање остане без резултата, о таквом уговору судиће се према одредбама закона о уговору о раду.

2. Ако је уз уговор о посредовању уговорено да ће посредник бити дужан да нешто чини, онда се тај део уговора примењује, према приликама, одредбе закона о уговору о делу, или о уговору о раду.

Примање испуњења

Члан 839.

1. Налог за посредовање не садржи овлашћење за посредника да за налогодавца прими испуњење обвезе из уговора закљученог његовим посредовањем.

2. За то је потребно посебно писмено пуномоћје.

Опозивање налога за посредовање

Члан 840.

Налогодавац може опозвати налог за посредовање кад год хоће, ако се тога није одрекао, и под условом да опозивање није противно савесности.

Одсуство обвезе за налогодавца да закључи уговор

Члан 841.

Налогодавац није дужан приступити преговорима за закључење уговора са лицем које је посредник нашао, ни закључити са њим уговор под условима које је саопштио посреднику, али ће одговарати за штету ако је поступио противно савесности.

Глава II

ОБВЕЗЕ ПОСРЕДНИКА

Обвеза изражиши прилику

Члан 842.

1. Посредник је дужан тражити са пажњом брижљивог и уредног човека прилику за закључење одређеног уговора, и указати на њу налогодавцу.

2. Посредник је дужан посредовати у преговорима и настојати да дође до закључења уговора само ако се на то посебно обвезао.

3. Он не одговара ако и поред потребне брижљивости не успе у свом настојању.

Обвезе обавештавања

Члан 843.

Посредник је дужан обавестити налогодавца о свим околностима од значаја за намеравања посао које су му познате, или су му морале бити познате.

Одговорности посредника

Члан 844.

1. Посредник одговара за штету коју би претрпела једна или друга страна између којих је посредовао, а која би се догодила због тога што је посредовао за пословно неспособно лице, за чију је неспособност знао или могао знати, или за лице за које је знао или морао знати да неће моћи извршити обвезе из тог уговора, и уопште за сваку штету насталу његовом кривицом.

2. Посредник у привреди одговара за штету која би за налогодавца настала услед тога што је без дозволе налогодавца обавестио неког трећег о садржини налога, о преговорима, или о условима закљученог уговора.

Поверавање извршења обвеза заменику

Члан 845.

Ако посредник повери извршење својих обвеза другоме, на његове односе са налогодавцем, као и на односе овога и заменика, примењују се одредбе Законика о уговору о налогу, које се односе на случај кад је извршење налога поверено заменику.

Глава III

ОБВЕЗЕ НАЛОГОДАВЦА

Награда

Члан 846.

1. Посредник има право на награду и кад није уговорена.

2. Ако висина награде није одређена ни тарифом или којим другим општим актом, ни уговором, а ни обичајем, одредиће је суд према посредничком труду и учињеној услузи.

3. Уговорену посредничку награду суд може снизити на захтев налогодавца, ако нађе да је претерано висока с обзиром на посредников труд и учињену услугу.

4. Снижење уговорене награде не може се тражити ако је исплаћена посреднику после закључења уговора за који је он посредовао.

Када посредник стииче право на награду

Члан 847.

1. Посредник стииче право на награду у часу закључења уговора за који је посредовао, ако што друго није уговорено.

2. Али, ако је уговор закључен под одложним условима, посредник стииче право на награду тек када се услов оствари.

3. У случају кад је уговор закључен под раскидним условима, оставарење услова нема утицаја на посредничко право на награду.

4. Посредник задржава право на награду и ако би закључени уговор био доцније раскинут из неког узрока предвиђеног у закону или у самом уговору.

Накнада трошкова

Члан 848.

1. Посредник нема право на накнаду трошкова учињених у извршењу налога, изузев кад је то уговорено.

2. Али ако му је уговором признато право на накнаду трошкова, он има право на ту накнаду и у случају кад уговор није закључен.

Посредовање за обе стране

Члан 849.

1. Посредник може примити налог за посредовање и од друге стране, изузев кад му је то уговором о посредовању забрањено, и уопште кад се то противи интересима налогодавца.

2. Посредник који је примио налог за посредовање и од друге стране може захтевати од сваке стране само половину посредничке награде.

3. Исто важи и за накнаду трошкова посредовања ако је уговорена и са једном и са другом страном.

Посредник у привреди

Члан 850.

1. Посредник у привреди постаје посредник и за другу страну чим ступи с њом у додир у циљу посредовања за закључење неког привредног уговора.

2. Он је дужан старати се о интересима обе стране са пажњом брижљивог и уредног привредника.

3. Он може захтевати од сваке стране само половину посредничке награде, и накнаду половине трошкова ако је накнада трошкова уговорена.

Кад посредник нема право на награду и накнаду трошкова

Члан 851.

1. Посредник нема право на награду ако је уговор, у чијем је закључењу требало да посредује, закључен са њим.

2. Он нема право на награду, ни на накнаду трошкова, ако је уговор поништен, или ако је одбијено одобрење трећег или надлежног органа потребно за пуноважност закљученог уговора, или за његово извршење.

Губијак права на награду и на накнаду

Члан 852.

Посредник који противно уговору, или противно интересима свог налогодавца, ради за другу страну губи право на посредничку награду и на накнаду трошкова.

Застарелост

Члан 853.

Право захтевати посредничку награду и накнаду трошкова посредовања застарева за две године.

ОДЕЉАК ДЕВЕТНАЕСТИ

ОТПРЕМАЊЕ

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 854.

Уговором о отпремању обвезује се отпремник да, у циљу превоза одређене ствари, закључи у своје име и за рачун налогодавца уговор о превозу и обави и остале уговором одређене или за то потребне послове, а налогодавац се обвезује да му исплати одређену награду.

Одустајање од уговора

Члан 855.

Налогодавац може одустати од уговора по својој вољи, али је у том случају дужан накнадити отпремнику све трошкове које је дотле имао, и исплатити му сразмеран део накнаде за дотадашњи рад.

Примена правила о комисиону

Члан 856.

На односе налогодавца и отпремника који нису предвиђени у овом одељку примењују се правила о уговору о комисиону.

Глава II

ОБВЕЗЕ ОТПРЕМНИКА

Упозорење налогодавца на недостатке налога

Члан 857.

Отпремник је дужан упознати налогодавца на недостатке у његовом налогу, нарочито на оне који га излажу већим трошкови-ма или каквој другој штети.

Упозорење налогодавца на недостатке паковања

Члан 858.

Ако ствар није упакована, и уопште није спремна за превоз како треба, отпремник је дужан упозорити налогодавца на те недостатке, а у случају ако би чекање да их налогодавац уклони било од штете за њега, он је дужан да их сам уклони на рачун налогодавца.

Дужна пажња и чување интереса налогодавца

Члан 859.

1. Отпремник је дужан у свакој прилици поступати како то захтевају интереси налогодавца и са пажњом брижљивог и уредног привредника.

2. Он је дужан обавестити налогодавца без одлагања о сваком оштећењу ствари, као и о свим догађајима од значаја за њега, и предузети све потребне мере ради очувања његових права према одговорном лицу.

Држање уписивања која је дао налогодавац

Члан 860.

1. Отпремник је дужан држати се упутстава о правцу пута, средствима и начину превоза, као и осталих упутстава добијених од налогодавца.

2. Ако није могуће поступити по упутствима садржаним у налогу, отпремник је дужан тражити нова упутства, а ако зато нема времена, или је то ионако немогуће, отпремник је дужан поступити како то захтевају интереси налогодавца.

3. О сваком одступању од налога отпремник је дужан обавестити налогодавца без одлагања.

4. Ако налогодавац није одредио ни пут, ни средство, ни начин превоза, отпремник ће их одредити како то захтевају интереси налогодавца у даном случају.

5. Отпремник одговара и за штету насталу од случаја више силе, ако је одступио од добијених упутстава, изузев ако докаже да би се штета догодила и да се држао датих упутстава.

Одговорност за превозиоца, посредног отпремника, подотпремника и помоћника

Члан 861.

1. Отпремник одговара за избор превозиоца, као и за избор посредног отпремника, али не и за рад ових лица, изузев ако је ту одговорност преузео уговором.

2. Он одговара за рад отпремника коме је поверио извршење налога добијеног од налогодавца (подотпремника), изузев ако је овога изабрао налогодавац.

3. Отпремник одговара по општим правилима за рад лица којима се послужио за извршење својих обвеза из уговора о отпремању ствари.

4. Ове одговорности не могу се уговором искључити ни ограничити.

Царинске радње и плаћање царине

Члан 862.

Налог за отпрему ствари преко границе садржи обвезу за отпремника да спроведе све потребе царинске радње и исплати царинске дажбине за рачун налогодавца.

Закључење уговора са самим собом

Члан 863.

1. Отпремник може и сам извршити потпуно или једним делом превоз ствари чија му је отпрема поверена, сопственим или туђим превозним средствима, ако није што друго уговорено.

2. За превоз или део превоза који је обавио, отпремник има права и обвезе превозиоца, те му за то припада и одговарајућа награда за превоз, поред награде и накнаде трошкова по основу отпремања.

3. Исто важи у погледу ускладиштења, квалитативног и квантитативног пријема и других послова обухваћених налогом.

Полагање рачуна

Члан 864.

По свршеном послу отпремник је дужан положити рачун налогодавцу.

Глава III ОБВЕЗЕ НАЛОГОДАВЦА

Исплати награде

Члан 865.

1. Налогодавац је дужан исплатити отпремнику награду према уговору, а ако награда није уговорена, онда награду одређену тарифом или неким другим општим актом, а у недостатку овога, награду према месном обичају.

2. Претерано високу награду може суд смањити.

Када отпремник може захтевати награду

Члан 866.

Отпремник може захтевати награду када изврши све своје обвезе из уговора о отпремању.

Кад је уговорено да награду исплати прималац ствари

Члан 867.

Ако је уговорено да ће отпремник наплатити своју награду од примаоца ствари, отпремник задржава право да тражи исплату награде од налогодавца ако прималац одбије да му је исплати.

Трошкови и предујам

Члан 868.

1. Налогодавац је дужан накнадити отпремнику нужне трошкове учињене ради извршења отпремања ствари.

2. Отпремник може захтевати накнаду трошкова одмах пошто их је учинио.

3. Налогодавац је дужан на захтев отпремника предујмити му потребну своту за трошкове које захтева извршење отпремања ствари.

Опасне ствари и драгоцености

Члан 869.

1. Налогодавац је дужан обавестити отпремника о особинама ствари којима може бити угрожена сигурност лица или добара, или нанесена каква штета.

2. Кад се у пошиљци налазе драгоцености, хартије од вредности, или друге скупочене ствари, налогодавац је дужан обавестити о томе отпремника и саопштити му њихову вредност у часу предаје ради отпремања.

Глава IV ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОТПРЕМАЊА

Фиксна (платна) отпрема

Члан 870.

1. Кад је уговором о отпремању одређена једна укупна свота за превоз ствари, у њој је садржана како награда за рад отпремника, тако и накнада трошкова превоза и свих осталих трошкова, ако није што друго уговорено.

2. У том случају отпремник одговара и за превозиоца и посредног отпремника као за своје помоћнике.

Скупна отпрема

Члан 871.

1. Ако отпремник закључи уговор о превозу у своје име и за свој рачун, и на основу њега утовари заједно ствари разних налогодаваца, онда он има према сваком поједином налогодавцу положај превозиоца.

2. Скупни отпремник одговара за губитак и оштећење ствари за време превоза, а може од сваког налогодавца захтевати највише награду утврђену или уобичајену за превоз ствари коју му је овај предао да је отпреми, ако није што друго уговорено.

Глава V ЗАЛОЖНО ПРАВО ОТПРЕМНИКА

Члан 872.

1. Ради обезбеђења наплате својих потраживања насталих у вези са уговором о отпремању, отпремник има право залог на стварима предатим му ради отпремања и у вези са отпремањем све док их држи, или док има у рукама документ помоћу кога може располагати њима.

2. Кад је у извршењу отпремања учествовао и посредни отпремник, он је дужан старати се о наплати отпремникових потраживања и о остварењу његовог права залоге.

3. Ако посредни отпремник исплати отпремникова потраживања према налогодавцу, на њега прелазе по самом праву та потраживања, као и отпремниково право залоге.

4. То исто бива ако посредни отпремник исплати превозиочева потраживања.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТИ ОСИГУРАЊЕ

Глава I ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ ЗА ИМОВИНСКА ОСИГУРАЊА И ОСИГУРАЊА ЛИЦА

Одсек I Опште одредбе

Појам

Члан 873.

Уговором о осигурању обвезује се уговорилац осигурања да исплати осигурачу одређену премију, а овај се обвезује, ако се деси уговором предвиђен догађај (осигурани случај), да исплати уговорноцу осигурања или неком трећем одређену своту новца, или учини нешто друго.

Ризик

Члан 874.

1. Догађај с обзиром на који се закључује осигурање и који представља осигурани случај (остварење одређеног ризика) мора бити будући, неизvestан и независан од искључиве воље уговорника.

2. И по томе, уговор о осигурању је ништаван ако се у часу његовог закључења већ био десио догађај који представља осигурани случај, или ако је већ тада била престала могућност да се он деси.

3. Али, ако је уговорено да ће осигурањем бити обухваћен одређени период времена који претходи закључењу уговора, у том случају уговор ће бити ништав само ако је у часу његовог закључења заинтересованој страни било познато да се осигурани случај већ догодио, односно да је већ тада била престала могућност да се он догоди.

Искључења транспортних осигурања

Члан 875.

Одредбе овог одељка не примењују се на транспортна осигурања.

Примена на неке уговоре из области социјалног осигурања

Члан 876.

Ако посебним законима о социјалном осигурању није што друго предвиђено, одредбе овог одељка примењиваће се и:

1) на уговоре које поједини осигураници, или њихове организације, закључују са заводима за социјално осигурање у циљу стицања права која им не припадају по општим прописима закона о социјалном осигурању;

2) као и на уговоре које појединци, који нису обухваћени социјалним осигурањем, или њихове организације, закључују се заводима за социјално осигурање ради стицања права социјалних осигураника.

Одступање од одредаба овог одељка

Члан 877.

1. Уговором се може одступити само од оних одредаба овог одељка у којима је то одступање изрично допуштено, као и од оних које пружају уговорницима могућност да поступе како хоће.

2. Одступање од осталих одредаба, уколико није забрањено овим или којим другим законом, допуштено је само ако је у несумњивом интересу осигураника.

Одсек II

Закључење уговора

Понуда уговора

Члан 878.

1. Писмена понуда учињена осигурачу за закључење уговора о осигурању везује понудиоца, ако он није одредио краћи рок, за

време од четрнаест дана рачунајући од дана када је понуда приспела осигурачу, а ако је потребан лекарски преглед, онда за време од тридесет дана.

2. Ако осигурач у року предвиђеном у претходном ставу не одбије понуду која не одступа од услова под којима он врши предложено осигурање, сматраће се да је прихватио понуду, те да је постигнута сагласност о закључењу уговора.

Полиса и лисџи покрића

Члан 879.

1. Уговор о осигурању закључен је кад уговорници потпишу полису осигурања, у којој морају бити одређени: стране уговорнице и њихова пребивалишта; осигурана ствар или осигурано лице; ризик обухваћен осигурањем; трајање осигурања и периода покрића; свота осигурања или да је осигурање неограничено; премија или допринос; датум када је полиса потписана.

2. Осигурач је дужан саставити полису осигурања према постигнутој сагласности и предати је потписану уговориоцу осигурања да је и он потпише.

3. Он је дужан упозорити уговориоца осигурања да су Општи услови осигурања саставни део уговора и предати му њихов текст, ако ти услови нису штампани на самој полиси.

4. Извршење обвеза из претходног става мора бити констатовано на полиси рукописно.

5. У случају неслагања неке одредбе Општих услова и неке одредбе полисе примениће се одредба полисе, а у случају неслагања неке штампане одредбе полисе и неке њене рукописне одредбе примениће се ова последња.

6. Према споразуму уговорника, полиса може гласити на одређено лице, по наредби или на доносиоца.

7. Полиса може бити привремено замењена листом покрића, у коме морају бити одређени: ризик, премија, почетак дејства осигурања и његово трајање.

Осигурање без полисе

Члан 880.

Правилима осигурања могу бити предвиђени случајеви у којима уговорни односи из осигурања могу настати самим плаћањем премије.

Закључење уговора у име другога без овлашћења

Члан 881.

1. Ко закључи уговор о осигурању у име другог без његовог овлашћења, одговара осигурачу за обвезе из уговора све док онај у чије је име уговор закључен исти не ратификује.

2. Заинтересовани може ратификовати уговор и пошто се догодио осигурани случај.

3. Ако је ратификација одбијена, уговорилац осигурања дугује премију за период осигурања у коме је осигурач обавештен о одбијању ратификације.

4. Али неће одговарати за обвезе из осигурања незвани вршилац туђих послова који је обавестио осигурача да иступа без овлашћења у име и за рачун другог.

Осигурање за туђи рачун или за рачун кога се тиче

Члан 882.

1. У случају осигурања за туђи рачун или за рачун кога се тиче, обвезе плаћања премије и остале обвезе из уговора дужан је извршавати уговорилац осигурања, али он не може вршити права из осигурања, чак и кад држи полису, без пристанка лица чији је интерес осигуран и коме она припадају.

2. Уговорилац осигурања није дужан предати полису заинтересованом лицу док му не буду накнађене премије које је исплатио осигурачу, као и трошкови уговора.

3. Уговорилац осигурања има право првенствене наплате ових потраживања из дужне накнаде, као и право да захтева њихову исплату непосредно од осигурача.

4. Осигурач може истаћи сваком кориснику осигурања за туђи рачун све приговоре које по основу уговора има према уговориоцу осигурања.

Заступници осигурања

Члан 883.

1. Кад осигурач овласти некога да га заступа, онда је заступник овлашћен да у име и за рачун осигурача закључује уговоре о осигурању, да уговара измене уговора или продужење њиховог важења, да испоставља полисе осигурања, да наплаћује премије и да прима изјаве упућене осигурачу.

2. Заступник не може подизати тужбе у име осигурача ако за то није посебно овлашћен, али може бити тужен као заступник

осигурача за обвезе које су за осигурача настале његовим радњама у вези са заступањем.

3. Одредбе уговора о осигурању закљученог од стране заступника осигурача, које нису у сагласности са Општим условима осигурања и тарифом премија, ништаве су, изузев ако их осигурач накнадно одобри у року од тридесет дана од закључења уговора, и под условом да уговорилац осигурања није у истом року тражио њихово поништење.

Ограничење овлашћења осигурачевог заступника

Члан 884.

1. Осигурач може узети овлашћења свог заступника и овласти га само да прима понуде за закључење уговора о осигурању, као и понуде за измене тих уговора или за продужење њиховог важења.

2. Али ако уговориоцу осигурања није било познато да су заступникова овлашћења ограничена, сматраће се као да та ограничења нису ни постојала.

Одсек III

Обвезе осигураника

I. Пријава околности значајних за оцену ризика

Дужности пријављивања

Члан 885.

Уговорилац осигурања дужан је пријавити осигурачу приликом закључења уговора све околности које су од значаја за оцену ризика, а које су му познате или му нису могле остати непознате.

Злонамерна нетачна пријава или прећућивање

Члан 886.

1. Ако је уговорилац осигурања злонамерно учинио нетачну пријаву или злонамерно прећутао неку околност од значаја за оцену ризика, те услед тога ризик изгледа осигурачу друкчији или мањи, уговор о осигурању је ништав.

2. У случају поништења уговора из разлога наведених у претходном ставу, осигурач задржава наплаћене премије и има

право захтевати исплату премије за период осигурања у коме је затражио поништење уговора.

Нетачност или нетачност пријаве без зле намере

Члан 887.

1. Ако је уговорилац осигурања учинио нетачну пријаву, или је пропустио дати дужно обавештење, а то није учинио злонамерно, осигурач може, по свом избору, у року од месец дана од када је сазнао за нетачност или непотпуност пријаве, изјавити да раскида уговор или предложити повећање премије сразмерно већем ризику.

2. Раскид уговора у овом случају наступа по истеку четрнаест дана од када је осигурач своју изјаву о раскиду саопштио уговориоцу осигурања, а у случају осигурачевог предлога да се премија повећа, раскид наступа по самом праву ако уговорилац осигурања не прихвати предлог у року од четрнаест дана од када га је примио.

3. У случају раскида, осигурач је дужан вратити део премије који отпада на време до краја периода осигурања.

4. Ако се осигурани случај догодио пре него што је утврђена нетачност или непотпуност пријаве, или после тога али пре раскида уговора, односно пре постизања споразума о повећању премије, накнада се смањује у сразмери између стопе плаћених премија и стопе премија које би требало платити према стварном ризику.

Проширење поља примене претходних чланова

Члан 888.

Одредбе претходних чланова о последицама нетачне пријаве или прећућивања околности од значаја за оцену ризика примењују се и у случајевима осигурања закључених у име и за рачун другог, или у корист трећег, или за туђи рачун (за рачун кога се тиче), ако су ова лица знала за нетачност пријаве или прећућивање околности од значаја за оцену ризика.

Случајеви у којима се осигурач не може позивати на нетачност или нетачност пријаве

Члан 889.

1. Осигурач, коме су у часу закључења уговора биле познате или му нису могле остати непознате околности које су од значаја за

оцену ризика, а које је уговорилац осигурања ненамерно нетачно пријавио или прећутао, не може се позивати на нетачност пријаве или прећуткивање.

2. Исто важи у случају кад је осигурач сазнао за те околности за време трајања осигурања, а није се користио законским овлашћењима у року од месец дана од када је за њих сазнао.

II. Плаћање премије

Дужности и право плаћања премије

Члан 890.

1. Уговорилац осигурања дужан је платити премију осигурања, али је осигурач дужан примити исплату премије од сваког лица које има правни интерес да она буде плаћена.

2. Премија се плаћа у уговореним роковима, а ако треба да се исплати одједном, онда се плаћа приликом закључења уговора.

3. Место плаћања премије је место у коме уговорилац осигурања има своје пребивалиште, ако уговором није одређено неко друго место.

Обустава и раскид уговора због неисплаће премије

Члан 891.

1. Ако премија не буде плаћена о доспелости, дејство осигурања обуставља се по самом праву по протеку месец дана од доспелости.

2. Ако уговорилац осигурања на позив осигурача, који му мора бити достављен препорученим писмом, не исплати доспелу премију у року одређеном у том писму, а који не може бити краћи од месец дана рачунајући од кад му је писмо уручено, нити то учини које друго заинтересовано лице, осигурач може тражити, изузев случајева осигурања живота, њену исплату судским путем или раскинути уговор.

3. Уговор се може раскинути по претходном ставу само ако је у писму уговориоцу осигурања указано на датум када је био дужан платити премију, и ако је у истом писму упозорен да уговор може бити раскинут ако он не достави дужну премију осигурачу у остављеном року.

4. Ако осигурање није раскинуто по претходним ставовима овог члана, оно добија поново своје дејство за будуће, сутрадан по исплати задоцнеле премије.

III. Обавештавање осигурача о променама ризика

Повећање ризика

Члан 892.

1. Уговорилац осигурања дужан је, кад је у питању осигурање имовине, обавестити осигурача о свакој промени околности која може бити од значаја за оцену ризика, а кад је у питању осигурање лица, онда само ако је ризик повећан због тога што је осигурано лице променило занимање.

2. Он је дужан обавестити осигурача о повећању ризика без одлагања, ако је ризик повећан неким његовим поступком, а ако се повећање ризика догодило без његовог учешћа, он је дужан обавестити га у року од четрнаест дана од када је за то сазнао.

3. Ако је повећање ризика толико да осигурач не би закључио уговор о осигурању да је такво стање постојало у часу закључења уговора, или би га закључио само уз већу премију, осигурач може предложити уговориоцу осигурања нову стопу премије или раскинути уговор.

4. Ако уговорилац осигурања не пристане на нову стопу премије у року од четрнаест дана од пријема предлога нове стопе, уговор се раскида по самом праву.

5. Али уговор остаје на снази, и осигурач се више не може користити овлашћењима да предложи уговориоцу осигурања нову стопу премије или да раскине уговор, ако не учини употребу тих овлашћења у року од месец дана од када је на ма који начин дознао за повећање ризика, или ако још пре истека тога рока покаже на неки начин да пристаје на продужење уговора, на пример, ако прими премију, или исплати накнаду за несрећни случај који се десио после тог повећања.

Кад се осигурани случај догоди у међувремену

Члан 893.

1. Ако се осигурани случај догодио пре него што је осигурач обавештен о повећању ризика, или пошто је обавештен о повећању ризика, али пре него што је уговор раскинуо или постигао споразум са уговориоцем осигурања о повећању премије, накнада се смањује у сразмери између стопе плаћених премија и стопе премија које би требало платити према повећаном ризику.

Смањење ризика

Члан 894.

1. У случају кад се после закључења уговора о осигурању догодило смањење ризика, уговорилац осигурања има право захтевати одговарајуће смањење премије, рачунајући од дана смањења ризика.

2. Ако осигурач не пристане на смањење премије, уговорилац осигурања може раскинути уговор.

IV. Обавештавање осигурача о наступању осигураног случаја

Члан 895.

1. Уговорилац осигурања дужан је, изузев у случају осигурања живота, обавестити осигурача о наступању осигураног случаја најдаље у року од три дана од када је то сазнао.

2. Ако он не изврши ову своју обвезу у одређено време, дужан је накнадити осигурачу штету коју би овај због тога имао.

3. Осигураник губи право на своту осигурања ако је пријављујући наступање осигураног случаја дао лажне податке о намери да неосновано повећа своје потраживање према осигурачу.

4. Ништаве су одредбе уговора о осигурању које предвиђају губитак права на своту осигурања у другим случајевима ван случаја из претходног става.

Одсек IV

Обвезе осигурача*Исплатића накнаде или уговорене својне*

Члан 896.

1. Кад се догоди осигурани случај, осигурач је дужан исплатити накнаду или своту одређену уговором у уговореном року, који не може бити дужи од четрнаест дана, рачунајући од када је осигурач добио обавештење да се осигурани случај догодио.

2. Али ако је за утврђивање постојања осигурачеве обвезе или њеног износа потребно извесно време, овај рок почиње тећи од дана када је утврђено постојање његове обвезе и њен износ.

3. Ако износ осигурачеве обвезе не буде утврђен у року одређеном у првом ставу овог члана, осигурач је дужан, на захтев овлашћеног лица, исплатити износ неоспорног дела своје обвезе на име предујма.

4. Обвеза осигурача може изнети највише колико износи свота осигурања.

Искључене одговорности осигурача у случају зле намере и преваре

Члан 897.

Ако је уговорилац осигурања или корисник изазвао осигурани случај злонамерно или преварно, осигурач није обавезан ни на каква давања, и одредба којом би била уговорена његова одговорност у том случају нема никаквог правног дејства.

Приговори осигурача

Члан 898.

1. Против захтева доносиоца полисе, као и захтева ког другог лица које се на њу позива, осигурач може истаћи све приговоре које има у вези са уговором према лицу са којим је закључио уговор о осигурању.

2. Изузетно, против захтева трећег лица у случају осигурања од одговорности, и захтева носилаца стварних права на осигураној ствари, чије је право прешло по самом праву са уништене или оштећене осигурани ствари на накнаду из осигурања, осигурач може истаћи само приговоре који су настали пре него што се догодио осигурани случај.

Одсек V

Трајање осигурања*Почетак дејства, оtkаз и прећутно продужавање*

Члан 899.

1. Уговор о осигурању производи своја дејства почев од двадесет четвртог часа дана када је закључен, па све до свршетка последњег дана рока за који је осигурање уговорено.

2. Ако рок трајања осигурања није одређен уговором, или је дужи од три године, свака страна може раскинути уговор обавештавајући другу страну најмање шест месеци пре истека рока од три године.

3. По истеку уговореног рока, осигурање се прећутно продужава сваки пут за годину дана, ако полисом није одређен неки краћи рок.

4. Уговором се не може искључити право сваке стране да раскине уговор како је напред изложено, ни одредити дужи рок од године дана за прећутно продужење уговора.

5. Одредбе овог члана не важе за осигурање живота.

Ушлицај стечаја на осигурање

Члан 900.

1. У случају стечаја уговориоца, осигурање се наставља између стечајне масе и осигурача, али свака страна има право да га раскине у року од три месеца од отварања стечаја, а стечајна маса у том случају има право да јој се уступи део плаћене премије који одговара преосталом времену.

2. У случају стечаја осигурача, уговор о осигурању престаје по истеку месец дана од отварања стечаја.

Одсек VI

Застарелост

Члан 901.

1. Потраживања из уговора о осигурању живота застаревају за десет година, а из осталих уговора о осигурању, за три године, рачунајући од првог дана после протекла календарске године у којој је потраживање настало.

2. Ако заинтересовано лице докаже да до дана одређеног у претходном ставу није знало да се осигурани случај догодио застаревање почиње од дана када је сазнало за њега.

3. Кад у случају осигурања од одговорности треће оштећено лице захтева накнаду од осигураника, или је добије од њега, застаревање осигураниковог захтева према осигурачу почиње од дана када је оштећено лице тражило судским путем накнаду од осигураника, односно када га је осигураник обештетио.

4. Непосредан захтев трећег оштећеног лица према осигурачу застарева за исто време за које застарева његов захтев према осигуранику одговорном за штету.

5. Застаревање захтева који припада осигурачу према трећем лицу одговорном за наступање осигураног случаја почиње тећи од дана када је уговорилац осигурања поднео осигурачу свој захтев накнаде из осигурања.

Глава II ИМОВИНСКА ОСИГУРАЊА

Одсек I

Опште одредбе

Интерес осигурања

Члан 902.

1. Имовинско осигурање може закључити свако лице које има интерес да се не догоди одређени случај (да се не оствари одређени ризик), пошто би иначе претрпело неки имовински губитак.

2. Права из осигурања могу имати само лица која су у часу настанка штете имала материјални интерес да се осигурани случај не догоди.

Сврха имовинског осигурања: накнада штете

Члан 903.

1. Имовинска осигурања имају за сврху накнаду штете која би се десила у имовини осигураника услед остварења одређеног ризика.

2. Износ накнаде не може бити већи од износа вредности осигуране ствари у часу када се догодио осигурани случај.

3. Ипак, у случају осигурања усева и плодова и осталих производа земље износ штете утврђује се с обзиром на вредност коју би имали у време сабирања.

4. Пуноважне су одредбе уговора којима се износ накнаде ограничава на мањи износ од износа штете.

5. При утврђивању износа штете узима се у обзир измакли добитак само ако је то уговорено.

6. Ако се у току истог периода осигурања догоди више осигураних случајева један за другим, накнада из осигурања за сваки од њих одређује се и исплаћује у потпуности с обзиром на целу суму осигурања, без њеног умањења за износ раније исплаћених накнада у том периоду.

7. Ако је уговором о осигурању вредност осигуране ствари споразумно утврђена, накнада се одређује према тој вредности, изузев ако осигурач докаже да је уговорена вредност знатно већа од стварне вредности и ако за ту разлику не постоји никакав

разлог, као, на пример, осигурање на нову вредност, или осигурање субјективне вредности.

Спречавање осигураног случаја и спасавање

Члан 904.

1. Уговорилац осигурања дужан је предузети прописане, уговорене и све остале мере потребне да се спречи наступање осигураног случаја, а ако осигурани случај наступи, он је дужан предузети све што је у његовој моћи да се ограничи његове штетне последице.

2. Осигурач је дужан накнадити трошкове, губитке, као и све друге штете проузроковане разумним покушајем да се ограничи његове штетне последице, па и онда ако су ти покушаји остали без успеха.

3. Осигурач је дужан дати ову накнаду чак и ако она заједно са накнадом штете од осигураног случаја прелази своту осигурања.

4. Ако уговорилац осигурања не испуни своју обвезу спречавања осигураног случаја или обвезу спасавања, и ако за то нема оправдања, обвеза осигурача смањује се за онолико за колико је настала већа штета због тог неиспуњења.

Напоуцниј

Члан 905.

Осигураник нема право да после наступања осигураног случаја препусти осигурачу оштећену осигурану ствар, или остатке уништене осигуране ствари, и од њега захтева исплату пуне своте осигурања.

Пројаси сивари услед догађаја који није предвиђен у полиси

Члан 906.

1. Ако осигурана ствар, или ствар у вези са чијом је употребом закључено осигурање од одговорности, пропадне за време периода осигурања услед неког догађаја који није предвиђен у полиси, уговор престаје да важи даље, и осигурач је дужан вратити уговориоцу осигурања део премије сразмерно преосталом времену.

2. Кад једна од више ствари обухваћених једним уговором пропадне услед неког догађаја који није предвиђен у полиси, осигурање остаје на снази и даље у погледу осталих ствари уз потребне измене због смањења предмета осигурања.

Одсек II

Ограничење осигураних ризика

Штете покривене осигурањем

Члан 907.

1. Осигурач је дужан накнадити штете настале случајно или кривицом уговориоца осигурања, изузев ако је у погледу одређене штете ова његова обвеза изрично искључена у полиси.

2. Он не одговара за штету коју је уговорилац осигурања проузроковао намерно, те је ништава одредба у полиси која би предвиђала његову одговорност и у том случају.

3. Али осигурач је дужан накнадити сваку штету проузроковану од стране неког лица за чије поступке уговорилац осигурања одговара по ма ком основу, без обзира да ли је штета проузрокована непажњом или намерно.

Штете проузроковане недосићима осигуране ствари

Члан 908.

У случају осигурања ствари, осигурач не одговара за штете на осигураној ствари које потичу од њених недостатака, осим ако је друкчије уговорено.

Штете проузроковане ратним операцијама, њобуном или немирима

Члан 909.

1. Осигурач није дужан накнадити штете проузроковане ратним операцијама, побунама, или немирима, осим ако је друкчије уговорено.

2. Осигурач је дужан доказати да је штета проузрокована неким од ових догађаја.

Одсек III

Надосигурање, вишеструко и двоструко осигурање, уговор са удружењем осигурача

Надосигурање

Члан 910.

1. Ако се при закључењу уговора једна страна послужила преваром, и тако уговорила своту осигурања већу од стварне вреднос-

ти осигуране ствари, друга страна може тражити поништење уговора.

2. Ако је уговорена свота осигурања већа од вредности осигуране ствари, а при томе ни једна страна није поступила несавесно, уговор остаје на снази, свота осигурања се снижава до износа стварне вредности осигуране ствари, а премије се сразмерно смањују.

3. И у једном и у другом случају савесни осигурач задржава примљене премије и има право на несмањену премију за текући период.

4. Ако се осигурана вредност смањи за време трајања осигурања, и једна и друга уговорна страна има право на одговарајуће снижење своте осигурања и премије, почев од дана када је свој захтев за снижење саопштила другој страни.

Вишеструко и двоструко осигурање

Члан 911.

1. Ако је неки предмет осигуран код два или више осигурача од истог ризика, за исти интерес и за исто време, тако да збир свота осигурања не прелази вредност тог предмета осигурања (вишеструко осигурање), сваки осигурач одговара за извршење у потпуности обвеза насталих из уговора који је он закључио.

2. Ако, пак, збир свота осигурања прелази вредност предмета осигурања (двоструко осигурање), а при томе уговорилац осигурања није поступио несавесно, сва та осигурања су пуноважна, и сваки осигурач има право на уговорену премију за период осигурања у току, а осигураник има право захтевати од сваког појединог осигурача накнаду према уговору закљученом са њим, али укупно не више од износа штете.

3. Кад се догоди осигурани случај, уговорилац осигурања дужан је обавестити о томе сваког осигурача истог ризика, и саопштити му имена и адресе осталих осигурача, као и своте осигурања појединих уговора закључених са њима.

4. По исплати накнаде осигуранику, сваки осигурач сноси део накнаде у сразмери у којој стоји свота осигурања на коју се он обвезао преме укупном збиру свота осигурања, те осигурач који је платио више има право захтевати од осталих осигурача накнаду више плаћеног.

5. Ако је неки уговор закључен без назначења своте осигурања, или уз неограничено покриће, сматраће се као уговор закључен уз највишу своту осигурања.

6. За део осигурача који не може да плати одговарају остали осигурачи сразмерно својим деловима.

7. Ако је уговорилац осигурања закључио уговор о осигурању којим је настало двоструко осигурање не знајући за раније закључено осигурање, он може, без обзира на то да ли је раније осигурање закључио он или неко други, у року од месец дана од када је сазнао за то осигурање, захтевати одговарајуће снижење своте осигурања и премија доцнијег осигурања, али осигурач задржава примљене премије и има право на премију за текући период.

8. Ако је до двоструког осигурања дошло због смањења вредности предмета осигурања за време трајања осигурања, уговорилац осигурања има право на одговарајућа снижења свота осигурања и премија, почев од дана када је свој захтев за снижење саопштио осигурачу.

9. Ако је при настанку двоструког осигурања уговорилац осигурања поступио несавесно, сваки осигурач може тражити поништење уговора, задржати премије и захтевати несмањену премију за текући период.

Уговор о осигурању са удружењем осигурача

Члан 912.

Кад је уговор о осигурању закључен са удружењем осигурача за заједничко ношење и расподелу ризика, сваки од чланова удружења назначених у полиси осигурања, одговара осигуранику за потпуну накнаду.

Одсек IV

Подосигурање

Члан 913.

1. Ако се утврди да је у почетку односног периода осигурања вредност осигуране ствари била већа од своте осигурања, износ накнаде коју дугује осигурач смањује се сразмерно, изузев ако је друкчије уговорено.

2. Осигурач је дужан дати потпуну накнаду све до износа своте осигурања, ако је уговорено да однос између вредности ствари и своте осигурања нема значаја за одређивање износа накнаде.

Одсек V

Пренос уговора и додељивање накнаде из осигурања другоме*Пренос уговора на прибавиоца осигуране ствари*

Члан 914.

1. У случају отуђења осигуране ствари, као и ствари у вези са чијом је употребом закључено осигурање од одговорности, права и обвезе уговориоца осигурања прелазе по самом праву на прибавиоца.

2. Али ако је отуђен само један део осигураних ствари који у погледу осигурања не чине засебну целину, уговор о осигурању престаје по самом праву у погледу отуђених ствари.

3. У случају кад се због отуђења ствари повећа или смањи вероватноћа наступања осигураног случаја, примењују се опште одредбе о повећању или смањењу ризика.

4. За доспеле а неисплаћене премије одговарају солидарно преносилац и прибавилац осигуране ствари, али ако прибавилац у часу закључења уговора није знао за дужне премије, он може раскинути уговор којим је прибавио осигурану ствар, и тако се ослободити ове одговорности.

5. Преносилац одговара и за премије доспеле после отуђења осигуране ствари, ако пре њиховог доспевања није обавестио осигурача да је отуђио ствар.

6. У случају отуђења осигуране ствари осигурач може раскинути уговор у року од месец дана од када је сазнао за отуђење ствари, уз отказни рок од четрнаест дана, а прибавилац осигуране ствари може га раскинути у року од месец дана, рачунајући од прибављања ако је знао за постојање уговора о осигурању, а ако није знао за постојање уговора, онда у року од месец дана рачунајући од када је то сазнао.

7. Одредба претходног става важи и у случају преноса права наслеђивањем.

8. Кад је уговор раскинут због отуђења ствари, осигурач је дужан вратити одговарајући део премије.

9. Уговор о осигурању не може се раскинути ако је полиса осигурања издата на доносиоца или по наредби.

Додељивање накнаде носиоцима zaloге и других стварних права

Члан 915.

1. После наступања осигураног случаја, заложна права и остала стварна права која су раније постојала на осигураној ствари имају за предмет дуговану накнаду, какко у случају осигурања сопствене ствари, тако и у случају осигурања туђих ствари због обвезе њиховог чувања и враћања, те осигурач не може исплатити накнаду осигуранику без сагласности носилаца тих права.

2. Ова лица могу захтевати непосредно од осигурача да им у границама своте осигурања и према законском реду исплати њихова потраживања.

3. Међутим, ако у часу исплате осигурача није знао нити је морао знати за та права, извршена исплата накнаде осигуранику остаје пуноважна.

Одсек VI

Прелаз осигураникових права према одговорном лицу на осигурача (суброгација)

Члан 916.

1. Исплатом накнаде из осигурања прелазе на осигурача, по самом праву, до висине исплаћене накнаде сва осигураникова права према лицу које је по ма ком основу одговорно за штету.

2. Ако је кривицом осигураника онемогућен овај прелаз права на осигурача, у потпуности или делимично, осигурач се ослобађа у одговарајућој мери своје обвезе према осигуранику.

3. Прелаз права са осигураника на осигурача не може бити на штету осигураника, те ако је накнада коју је осигураник добио од осигурача из буди ког разлога нижа од штете коју је претрпео, осигураник има право да му се из имовине одговорног лица исплати остатак накнаде пре исплате осигурачевог потраживања по основу права која су прешла на њега.

4. Изузетно од правила о прелазу осигураникових права на осигурача, ова права не прелазе на осигурача ако је штету проузроковало лице у сродству у правој линији са осигураником, или лице за чије поступке осигураник одговара, или које живи са њим у истом домаћинству, осим ако је штету проузроковало злонамерно.

5. Али ако је неко од лица поменутих у претходном ставу било осигурано од одговорности, осигурач може захтевати од његовог осигурача накнаду износа који је исплатио осигуранику.

Одсек VII

Осигурање од одговорности*Одговорност осигурача*

Члан 917.

1. У случају осигурања од одговорности, осигурач одговара за штету насталу осигураним случајем само ако треће оштећено лице захтева њену накнаду од осигураника тужбом или непосредно.

2. Осигурач сноси, у границама своте осигурања, трошкове спора о осигураниковој одговорности.

Сопствено право оштећеника и директна тужба

Члан 918.

1. У случају осигурања од одговорности, оштећено лице може захтевати непосредно од осигурача накнаду штете коју је претрпело догађајем за који одговара осигураник, уколико није добило накнаду од овога, и највише до износа осигурачеве обвезе.

2. Оштећено лице има, од часа када се догодио осигурани случај, сопствено право на накнаду из осигурања, те је сваки доцнији губитак права од стране осигураника без утицаја на право оштећеног лица на накнаду.

Глава III

ОСИГУРАЊА ЛИЦА

Одсек I

Опште одредбе*Утврђивање осигурани својне*

Члан 919.

У уговорима о осигурању лица (осигурања живота и осигурања од несрећног случаја), висина осигурани своте коју је осигурач дужан исплатити кад наступи осигурани случај, утврђује се у полиси и према њој се утврђује висина премије.

Полиса осигурања живојне

Члан 920.

1. Поред састојака које мора имати свака полиса, у полиси осигурања живота морају бити назначени: име и презиме лица на чији се живот односи осигурање и датум његовог рођења; догађај или рок од кога зависи настанак права да се захтева исплата осигуране своте.

2. Полиса осигурања живота може гласити на одређено лице, или по наредби, али не може гласити на доносиоца.

3. За пуноважност индосамента полисе по наредби потребно је да садржи име корисника, да је датиран и да је потписан од индосанта.

Нејачна пријава старости осигураника

Члан 921.

1. Изузетно од општих одредби овог одељка о последицама нетачних пријава и прећуткивања околности од значаја за оцену ризика, за нетачне пријаве старости у уговорима о осигурању живота важе следећа правила:

2. Уговор о осигурању живота је ништав, и осигурач је дужан у сваком случају вратити све примљене премије, ако је приликом његовог закључења нетачно пријављена старост осигураника, а његова стварна старост прелази границу старости до које осигурач по својим правилима и тарифама врши осигурање лица.

3. Али ако је нетачно пријављено да осигураник има мање година, а његова стварна старост не прелази границу до које осигурач врши осигурање лица, уговор је пуноважан, а осигурана свота се смањује у сразмери уговорене премије и премије предвиђене за осигурање живота лица осигураникових година.

4. У обратном случају, кад осигураник има мање година него што је пријављено приликом закључења уговора, премија се смањује на одговарајући износ, а осигурач је дужан вратити разлику између примљених премија и премија на које има право.

Последице нејачања премије. Смањење осигурани својне

Члан 922.

1. Ако уговорилац осигурања живота не плати неку премију о доспелости, осигурач нема право да њену исплату тражи судским путем.

2. Ако уговорилац осигурања на позив осигурача, који му мора бити достављен препорученим писмом, не исплати доспелу премију у року одређеном у том писму, а који не може бити краћи од месец дана, рачунајући од када му је писмо уручено, нити то учини које друго заинтересовано лице, осигурач може само, ако су дотле плаћене бар три годишње премије, изјавити уговориоцу осигурања да смањује осигурану своту на износ откупне вредности осигурања, а у супротном случају, да раскида уговор.

3. Ако се осигурани случај догодио после обуставе дејстава уговора, али пре његовог раскида или смањења осигуране своте, сматраће се као да је осигурана свота смањена, односно да је уговор раскинут, већ према томе да ли су премије биле плаћене бар за три године, или не.

Осиђурање трећег лица

Члан 923.

1. Осигурање живота може се односити на живот уговориоца осигурања, а може се односити и на живот неког трећег.

2. Исто вреди и за осигурање од несрећног случаја.

3. Ако се осигурање односи на случај смрти неког трећег или на несрећни случај који би му се могао догодити, за пуноважност уговора потребна је његова писмена сагласност, дата у полиси, или у одвојеном писмену, приликом потписивања полисе, са назначењем осигуране своте.

Осиђурање на случај смрти малолетника и лица лишених пословне способности

Члан 924.

1. Ништаво је осигурање за случај смрти трећег лица млађег од четрнаест година, као и лица потпуно лишеног пословне способности, те је осигурач дужан вратити уговориоцу осигурања све премије примљене по основу таквог уговора.

2. За пуноважност осигурања за случај смрти трећег лица старијег од четрнаест година, потребна је писмена сагласност његовог законског заступника, као и писмена сагласност самог осигураног лица.

Кумулисање накнаде и осигурање својих

Члан 925.

1. У осигурању лица, осигурач који је исплатио осигурану своту не може имати ни по ком основу право на накнаду од трећег лица одговорног за наступање осигураног случаја.

2. Право на накнаду од трећег лица одговорног за наступање осигураног случаја, припада уговориоцу осигурања односно кориснику, независно од његовог права на осигурану своту.

Одсек II

Ризици искључења из осигурања. Самоубиство осигураника

Члан 926.

1. Уговором о осигурању за случај смрти није обухваћен ризик свесног самоубиства осигураника.

2. У том случају осигурач није дужан да исплати кориснику осигурану своту, него само математичку резерву уговора, ако су дотле биле уплаћене бар три годишње премије.

3. Али ако је уговорено да ће осигурач бити дужан да исплати осигурану своту и у случају свесног самоубиства, та одредба обвезује осигурача само ако је између закључења уговора и самоубиства протекло најмање пет година.

Намерно убиство осигураника

Члан 927.

Осигурач се ослобађа обвезе да кориснику исплати осигурану своту, ако је овај намерно изазвао смрт осигураника, али је дужан, ако су дотле биле уплаћене бар три годишње премије, исплатити математичку резерву уговора правоследбеницима уговориоца осигурања.

Намерно проузроковање несрећног случаја

Члан 928.

Осигурач се ослобађа обвезе из уговора о осигурању од несрећног случаја ако је осигураник намерно проузроковао несрећни случај.

Ратне операције

Члан 929.

1. Ако је смрт осигураника проузрокована ратним операцијама, осигурач, ако што друго није уговорено, није дужан исплатити

кориснику осигурану своту, али је дужан исплатити му математичку резерву уговора, ако су дотле биле уплаћене три годишње премије.

2. Ако није што друго уговорено осигурач се ослобађа обвезе из уговора о осигурању од несрећног случаја, ако је несрећни случај проузрокован ратним операцијама.

Уговорно искључење ризика

Члан 930.

Уговором о осигурању за случај смрти, или од несрећног случаја, могу бити искључени из осигурања и други ризици.

Одсек III

Права уговориоца осигурања пре наступања осигураног случаја

Опшће

Члан 931.

1. На захтев уговориоца осигурања живота, закљученог за цео живот осигураника, осигурач је дужан исплатити му откупну вредност полисе, ако су дотле плаћене бар три годишње премије.

2. У полиси морају бити наведени услови под којима уговорилац може захтевати исплату њене откупне вредности, као и начин како се та вредност израчунава, сагласно општим правилима осигурача, донетим са одобрењем надлежног органа.

3. Право захтевати откуп не могу вршити повериоци уговориоца осигурања, као ни корисник осигурања, али ће откупна вредност бити исплаћена кориснику на његов захтев, ако је његово одређивање неопозиво.

4. Изузетно од претходног става откуп полисе може захтевати поверилац коме је полиса предата у залог, ако потраживање ради чијег је осигурања дата залога не буде намирено о доспелости.

5. Ако се после захтева откупа, а пре исплате откупне вредности полисе, догоди осигурани случај, корисник нема право на осигурану своту, него само на износ откупне вредности.

Предујам

Члан 932.

1. На тражење уговориоца осигурања живота, закљученог за цео живот осигураника, може му осигурач исплатити унапред део

осигуране своте до висине откупне вредности полисе, који уговорилац осигурања може вратити доцније ако хоће.

2. На примљени предујам уговорилац осигурања дужан је плаћати одређену камату.

3. Ако уговорилац осигурања задоцни са плаћањем доспеле камате, поступиће се као да је захтевао откуп.

4. У полиси осигурања морају бити наведени услови давања предуја, могућности да се износ примљен на име предуја врати осигурачу, висина каматне стопе, последице неплаћања доспеле камате, како је одређено општим правилима осигурача, донетим са одобрењем надлежног органа.

Залагање полисе

Члан 933.

1. Полиса осигурања живота може бити дата у залог.

2. Залагање полисе има дејство према осигурачу само ако је писмено обавештен да је полиса заложена одређеном повериоцу.

3. Кад полиса гласи по наредби, залагање се врши индосаментом.

Одсек IV

Осигурање живота у корист трећег лица

Одређивање корисника

Члан 934.

1. Уговорилац осигурања живота може у уговору, као и неким доцнијим правним послом, па и тестаментом, одредити лице коме ће припасти корист из уговора.

2. Ако се осигурање односи на живот неког другог лица, за одређивање корисника потребна је и његова писмена сагласност.

3. Корисник не мора бити одређен по имену, довољно је ако акт садржи нужне податке за његово одређивање.

4. Кад су за кориснике одређена деца или потомци, корист припада и онима који су рођени доцније, а корист намењена супругу припада лицу које је било у браку са осигураником у часу његове смрти.

Подела користи између више корисника

Члан 935.

Кад су за кориснике одређена деца, потомци, и уопште наследници, ако уговорилац осигурања није одредио како ће се

извршити подела између њих, подела ће се извршити сразмерно њиховим наследничким деловима, а ако корисници нису наследници, осигурана свота биће подељена на једнаке делове.

Опозивање одредбе о одређивању корисника

Члан 936.

1. Одредбу којом се корист из осигурања додељује одређеном лицу може опозвати само уговорилац осигурања, и то његово право не могу вршити ни његови повериоци, ни његови законски наследници.

2. Уговорилац осигурања може опозвати одредбу о користи све док корисник не изјави на ма који начин да је прима, кад она постаје неопозива.

3. Ипак, уговорилац може опозвати одредбу о користи и после изјаве корисника да је прима, ако је корисник покушао убиство осигураника, а ако је корист додељена без накнаде, за опозивање важе и одредбе о опозивању дара.

4. Сматраће се да је корисник одбио намењену му корист, ако се после смрти уговориоца осигурања на позив његових наследника не изјасни у року од месец дана да је прима.

Соједињено и непосредно право корисника

Члан 937.

1. Осигурана свота, која треба да буде исплаћена кориснику не улази у заоставштину уговориоца осигурања, па ни кад су за кориснике одређени његови наследници.

2. Право на осигурану своту има само корисник, и то од самог закључења уговора о осигурању, без обзира како је и када одређен за корисника, и без обзира да ли је изјавио своје прихватање пре или после смрти осигураника, те се може обратити непосредно осигурачу са захтевом да му се исплати осигурана свота.

3. Ако је уговорилац осигурања одредио за кориснике своју децу, своје потомке, или наследнике уопште, сваком тако одређеном кориснику припада право на одговарајући део осигуране своте и ако се одрекне наслеђа.

Повериоци уговориоца осигурања

Члан 938.

1. Повериоци уговориоца осигурања немају никакво право на осигурану своту уговорену за корисника.

2. Али ако су премије које је уплатио уговорилац осигурања биле несразмерно велике према његовим могућностима у часу кад су биле уплаћене, његови повериоци могу захтевати да им се преда део премија који премаша његове могућности, ако су испуњени услови под којима повериоци имају право на опозивање дужникових правних послова.

Уступљање осигуране својне

Члан 939.

Своје право на осигурану своту може корисник пренети на другога и пре осигураног случаја, али му је за то потребан писмени пристанак уговориоца осигурања, у коме мора бити наведено име лица на које се право преноси, а ако се осигурање односи на живот неког другог лица, онда је потребан исти такав пристанак и тог лица.

Кад одређени корисник умре пре доспелости

Члан 940.

Кад лице које је без накнаде одређено за корисника умре пре доспелости осигуране главнице или ренте, корист из осигурања не припада његовим наследницима, него наредном кориснику, а ако овај није одређен, онда имовини уговориоца осигурања.

Осигурање на случај смрти без одређеног корисника

Члан 941.

Ако уговорилац осигурања за случај смрти не одреди корисника, или ако одредба о одређивању корисника остане без дејства због опозивања, или због одбијања одређеног лица, или из ког другог узрока, а уговорилац осигурања не одреди другог корисника, осигурана свота припада имовини уговориоца осигурања, и као њен део прелази са осталим његовим правима на његове наследнике.

Савесна исплата осигуране својне неовлашћеном лицу

Члан 942.

1. Кад осигурач исплати осигурану своту лицу које би на њу имало право да уговорилац осигурања није одредио корисника, он се ослобађа обвезе из уговора о осигурању ако у часу извршене

исплате није знао нити је могао знати да је корисник одређен тестаментом, или неким другим актом који му није достављен, а корисник има право захтевати повраћај од лица које је примило осигурану своту.

2. Исто важи и у случају промене корисника.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ПРВИ ДОЖИВОТНО ИЗДРЖАВАЊЕ

Појам

Члан 943.

1. Уговором о доживотном издржавању обвезује се прималац издржавања да пренесе на даваоца издржавања својину одређених ствари или која друга права, или да му исплати одређену своту новца, а овај се обвезује, у накнаду за то, да га издржава и брине се о њему до краја његовог живота, и да га после смрти сахрани.

2. Обвеза издржавања обухвата давање стана и хране у домаћинству издржаваоца, или на неком другом месту одређеном уговором, као и задовољавање других потреба примаоца издржавања, сразмерно вредности примљених добара, и пружања потребне неге у болести.

3. Доживотно издржавање може бити уговорено у корист два или више лица.

4. Оно може бити уговорено у корист неког трећег лица.

Форма

Члан 944.

1. За пуноважност уговора о доживотном издржавању потребно је да буде закључен у писменој форми и оверен од стране судије.

2. Пре оверавања судија ће прочитати уговор присутним уговорницима и упозорити их на његове последице.

Обезбеђење њправа њпримаоца и даваоца издржавања

Члан 945.

1. Приликом преноса својине непокретности на даваоца издржавања уписаће се у земљишној књизи да је оптерећена правом примаоца на доживотно издржавање.

2. Ако је пренос својине на даваоца издржавања одложен до смрти примаоца издржавања, давалац издржавања може своје право из уговора обезбедити уписом у земљишној књизи.

Доживотно издржавање у користи више лица

Члан 946.

1. Кад је доживотно издржавање уговорено за више лица, свако од њих има засебно право на одређена давања и чињења.

2. Смрћу неког од тих лица његово право на одређена давања и чињења гаси се, и не прелази на остала лица, изузев ако је друкчије уговорено.

Непреносивости њправа

Члан 947.

Потраживања примаоца издржавања не могу се пренети на другога.

Кад је вредности издржавања мања од њприхода од њпренесених ствари

Члан 948.

1. Ако је вредност свих давања и услуга, на које по уговору о доживотном издржавању има право прималац издржавања, мања од плодова и осталих користи које се могу имати од ствари пренесених на даваоца издржавања, или је једнака са њима, уговор о доживотном издржавању је ништав.

2. На захтев заинтересованог лица суд ће поништити уговор о доживотном издржавању и кад утврди да услед старости или болести примаоца издржавања уговор не представља никакав ризик за даваоца издржавања.

3. Али ће уговор остати на снази ако је прималац издржавања приликом закључивања уговора имао намеру да учини дар даваоцу издржавања.

Уговор о доживотном издржавању и њправа њпрећних лица

Члан 949.

1. Повериоци примаоца издржавања могу захтевати да се уговор о доживотном издржавању лиши дејства према њима, ако су испуњени услови за опозивање дужникових правних послова предузетих на штету поверилаца.

2. Ако се утврди да је у оквиру уговора о издржавању прималац издржавања поконио даваоцу издржавања један део ствари чију је својину пренео на њега, наследници примаоца издржавања могу после његове смрти захтевати да се са тим делом поступи по правилима наследног права о опозивању и урачунавању поклона.

3. Уговор о доживотном издржавању може бити поништен на захтев лица које је прималац издржавања по самом закону дужан издржавати, ако после закључења тог уговора прималац издржавања нема довољно средстава за извршење те своје обвезе.

Раскидање уговора због поремећености односа

Члан 950.

1. Ако су се односи уговорника из било којих узрока толико пореметили да је заједнички живот постао неподношљив, сваки од њих може раскинути уговор.

2. У случају раскида давалац издржавања дужан је вратити ствари и права које је примио, као и вредност користи које је од њих имао, а прималац издржавања дужан је дати накнаду за примљена давања и услуге.

3. Поред тога, ако је до раскида дошло кривицом једне стране, друга страна има право на правичну накнаду.

Раскидање уговора због промењених околности

Члан 951.

Ако су се после закључења уговора околности толико промениле да уговор више не одговара основаним очекивањима уговорника, свака страна може раскинути уговор ако друга страна не пристаје да се њихови односи изнова уреде према насталим променама, или ако то није разумно могуће.

Преиначење издржавања у доживотну ренту

Члан 952.

1. У случају спора о раскидању уговора због поремећености односа или због промењених околности суд може, на предлог једне стране, преиначити право примаоца издржавања у право на доживотну ренту.

2. При одређивању висине ренте суд је дужан водити рачуна о свим околностима случаја.

Опказ уговора од стипране даваоца издржавања

Члан 953.

1. Давалац издржавања може, по истеку три године од закључења уговора, отказати даље издржавање и ослободити се својих обвеза.

2. Отказ производи своје дејство по истеку три месеца од када је саопштен примаоцу издржавања.

3. У случају престанка издржавања по овом члану давалац издржавања дужан је вратити примаоцу издржавања све ствари и права које је примио као накнаду за обвезу издржавања.

4. Он задржава плодове и друге користи од тих ствари, али нема право захтевати никакву накнаду за дотадашње издржавање.

Смрт даваоца издржавања

Члан 954.

1. У случају смрти даваоца издржавања, прималац издржавања као и наследници даваоца издржавања могу захтевати да се право примаоца издржавања преиначи у право на доживотну ренту.

2. Осим тога, наследници даваоца издржавања могу отказати уговор са дејствима предвиђеним у претходном члану.

Стечај даваоца издржавања

Члан 955.

У случају стечаја даваоца издржавања, прималац издржавања може захтевати да му се исплати свота новца којом би се могла добити доживотна рента, чија би висина одговарала вредности давања и услуга по раскинутом уговору.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ДРУГИ

ДОЖИВОТНА РЕНТА

Појам

Члан 956.

1. Уговором о доживотној ренти обвезује се један уговорник да пренесе на свог саговорника својину одређених ствари или која друга права, или да му исплати одређену своту новца, а овај се

обвезује, у накнаду за то, да њему, или неком трећем, исплаћује у одређеним временским размацима, до краја његовог живота, одређене износе новца, или којих других заменљивих ствари.

2. Трајање ренте може бити одређено и трајањем живота неког трећег лица или дужника ренте, у ком случају, после смрти повериоца, рента прелази на његове наследнике, изузев ако је друкчије уговорено.

Форма

Члан 957.

За пуноважност уговора о доживотној ренти потребно је да буде закључен у писменој форми.

Висина рентије

Члан 958.

1. Висину ренте уговорници одређују слободно.
2. Они могу уговорити да се износ ренте за сваки рок одређује према одређеном индексу.

Обезбеђење појтраживања рентије

Члан 959.

Ради обезбеђења свог потраживања ренте, поверилац може захтевати да се оно упише у земљишној књизи као терет на непокретностима дужника.

Плаћање рентије

Члан 960.

1. Оброци доживотне ренте плаћају се тромесечно унапред, првог дана сваког тромесечја, ако није друкчије уговорено.
2. Ако је уговорено плаћање по протеклу одређеног рока, а поверилац умре у току рока, његови наследници имају право на део obroка, сразмеран протеклом делу рока.

Кад је уговорена једна рентија за више лица

Члан 961.

1. Кад је једна доживотна рента установљена за два или више лица, поверилац је дужан и после смрти неких од њих исплаћивати целу ренту преосталим лицима, све до смрти последњег од њих.

2. У оваквом случају не може се предвидети прелазак ренте на лице које није рођено ни зачето у часу њеног установљавања.

Преношење на другога

Члан 962.

1. Право на доживотну ренту може се пренети на другога, али се и у том случају оно гаси смрћу лица за које је установљено.
2. Кад је рента установљена добротиним правним послом, даривалац односно завешталац, може одредити да се она не може пренети на другога.

Стављање забране на доживотну рентију

Члан 963.

1. На доживотну ренту може се ставити забрана за дугове уживаоца ренте.
2. Али, кад је рента установљена добротиним правним послом, даривалац, односно завешталац, може одредити да се на њу не може ставити забрана.
3. Та се одредба претпоставља ако је рента установљена добротиним правним послом ради обезбеђења нужног издржавања уживаоца ренте.

Ништивост уговора

Члан 964.

1. Уговор о доживотној ренти је ништав ако је износ ренте нижи од вредности плодова и осталих користи које се могу имати од ствари пренесених на дужника ренте, или је једнак са њима.
2. Суд ће поништити уговор о доживотној ренти на захтев заинтересованог лица и кад утврди да услед старости или болести повериоца ренте уговор не представља никакав ризик за дужника ренте.
3. Али ће уговор остати на снази, ако се утврди да је поверилац ренте, уговарајући ниску ренту, имао намеру да учини дар дужнику.

Ревизија рентије

Члан 965.

1. У случају повећања трошкова живота за више од двадесет одсто, поверилац ренте може захтевати одговарајуће повећање ренте.

2. Повећање ренте не може бити веће од повећања трошкова живота, ни од повећања вредности ствари или права предатих дужнику ренте.

Раскидање уговора од сйране дужника

Члан 966.

1. Дужник ренте може, по истеку три године од закључења уговора, раскинути уговор и ослободити се своје обвезе.

2. Он је дужан вратити повериоцу ренте ствари и права која је примио од њега као накнаду за обвезу давања ренте, али задржава плодове и користи од тих ствари.

3. У случају кад је рента установљена од стране неког другог уговором са дужником, или кад је она дар или легат повериоцу ренте, као и кад му је досуђена на име накнаде штете, дужник се може ослободити своје обвезе по истеку три године од њеног настанка, ако исплати повериоцу ренте одједном њен петнаестоструки годишњи износ.

4. У случајевима предвиђеним у претходним ставовима поверилац задржава оброке ренте које је примио, и има право захтевати исплату доспелих obroka.

5. Своју намеру да се ослободи обвезе плаћања ренте дужник је дужан саопштити повериоцу бар три месеца унапред.

Раскидање уговора од сйране йовериоца

Члан 967.

1. Кад је дужник у задоцњењу са исплатом два obroka ренте, поверилац може по свом нахођењу раскинути уговор, или захтевати да се из дужникове имовине издвоји потребна свота новца, чија би једногодишња камата била равна једногодишњем износу ренте, и положи у неку банку на име дужника, али са доживотним правом за повериоца да ужива камате до висине ренте.

2. У случају раскида уговора, дужник је дужан вратити повериоцу ренте ствари и права која је примио као накнаду за обвезу давања ренте, али задржава плодове и користи које је имао од њих, а поверилац задржава оброке ренте које је примио, и има право захтевати исплату доспелих obroka.

3. Ако ствари и права која је дужник примио не постоје више у његовој имовини, он је дужан исплатити повериоцу њихову вредност.

Сйечај дужника

Члан 968.

Услучају стечаја дужника ренте, поверилац може захтевати исплату своте новца којом би се могла добити рента истог износа до краја његовог живота.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ТРЕЋИ
ОПКЛАДА И ИГРА (КОЦКА)

Одсуство йрава на захйевање добиийка

Члан 969.

1. Добитник опкладе, или неке игре неизвесног исхода, нема право захтевати од саговорника да му исплати добитак, нити га пребити са неким својим дугом њему.

2. Признање или пренос дуга из опкладе или игре, као и поравнање о истом дугу, немају правне важности.

3. Овај приговор може бити истакнут у сваком стадијуму спора, а суд је дужан водити рачуна о њему по службеној дужности.

Пуноважностй драговољне исплаййе

Члан 970.

Ако губитник опкладе или игре исплати драговољно оно што је изгубио, не може захтевати враћање исплаћеног, изузев случаја преваре.

Зајам у циљу ийре или ойкладе

Члан 971.

Одредбе претходних чланова примењују се и на дуг настао давањем новца или других средстава другоме за време игре или опкладе, или у знању да ће их употребити за игру или опкладу, чак и кад је у питању игра или опклада на некој овлашћеној лутрији или кладионици.

Изједначење диференцијских йослова са ойкладом и ийром

Члан 972.

Сматра се као опклада или игра, и за њега важе иста правила, посао о испоруци робе, ако према намери страна уговорница посао

треба да се заврши плаћањем разлике између погођене цене и тржишне или берзанске цене у одређено време.

Бацање коцке при деоби

Члан 973.

Бацање коцке при деоби заједничких ствари на једнаке делове, да би се одредило коме ће припасти који део, саставни је део поступка деобе, и на њега се не примењују правила о игри и опклади.

Овлашћење кладионице и лутрије

Члан 974.

За овлашћење кладионице и лутрије важе посебни прописи.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТИ

ЗАЛОГА

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 975.

Уговором о залози обвезује се дужник или неко трећи (залогодавац) према повериоцу (залогопримцу) да му преда неку покретну ствар, да би се пре осталих поверилаца могао наплатити из њене вредности, ако му његово потраживање не буде исплаћено о доспелости, а поверилац се обвезује да примљену ствар чува и по намирењу свог потраживања врати неоштећену залогодавцу.

Сјицање заложног права

Члан 976.

1. Залогопримац стиче заложно право кад му ствар која је предмет уговора буде предата.

2. Случајеви заложног права на покретним стварима без предаје ствари повериоцу предвиђени су посебним прописима.

Способности

Члан 977.

За закључење пуноважног уговора о залози потребно је да залогодавац има способност за располагање стварима које даје у залог.

Залога на ствари већ заложеној другоме

Члан 978.

1. Уговор о залози може бити закључен о ствари која је већ заложена некоме.

2. У том случају заложно право настаје кад залогодавац обавести повериоца код кога се ствар налази о закључењу уговора о залози са другим повериоцем, и наложи му да по наплати свог потраживања преда ствар овоме.

Залога за будућу или условну обвезу

Члан 979.

Залога се може дати за будућу, као и за условну обвезу.

Пројезање залоге на друге обвезе залогодавца

Члан 980.

Залога којом је обезбеђено испуњење неке обвезе, протеже се и на друге обвезе које би настале између залогопримца и залогодавца после закључења уговора о залози, а које би доспеле за исплату пре намирења обвезе за чије је обезбеђење залога дата.

Забрањене одредбе

Члан 981.

Ништава је одредба уговора о залози да ће заложена ствар прећи у својину повериоца ако његово потраживање не буде намирено о доспелости, као и одредба да ће у том случају поверилац моћи по унапред одређеној цени продати заложену ствар или је задржати за себе.

Глава II

ДАВАЊЕ У ЗАЛОГУ ТЕЛЕСНИХ СТВАРИ

Одсек I

Обвезе залогодавца

Члан 982.

1. Залогодавац је дужан предати залогопримцу, или трећем лицу које су споразумно одредили, ствар која је предмет уговора или документ који даје имаоцу искључиво право располагања њоме.

2. Уговорници се могу споразумети да заједнички чувају ствар или документ.

Одсек II

Обвезе залогопримца

Чување заложене ствари

Члан 983.

1. Залогопримац је дужан чувати ствар са пажњом брижљивог и уредног човека.

2. Он је дужан вратити је чим му дуг буде намирен.

Употребљавање заложене ствари

Члан 984.

1. Залогопримац нема право да употребљава заложену ствар, или да је преда другоме на употребу, или у залог (пазалога), осим ако му то дозволи залогодавац.

2. Залогопримац који употребљава ствар без дозволе залогопримца, или је преда другоме на употребу, или у залог, одговара и за случајну пропаст или оштећење ствари који би се догодили том приликом.

Плодови заложене ствари

Члан 985.

1. Ако заложена ствар даје плодове, а није уговорено коме ће они припасти после одвајања од ствари, поверилац, ако хоће, може их задржати за себе.

2. У том случају износ чистог прихода од плодова одбија се од трошкова на чију накнаду поверилац има право, затим од дужне камате и најзад од главнице.

3. Исто вреди за користи постигнуте употребом заложене ствари.

Одузимање заложене ствари од залогопримца

Члан 986.

На захтев залогодавца суд ће наредити да се заложена ствар одузме од залогопримца и преда неком трећем лицу да је држи за њега, ако залогопримац не чува заложену ствар како треба, ако је употребљава без дозволе залогодавца, или је даје другом на употребу, или ако је не употребљава сагласно датој му дозволи, и уопште ако поступа са њом противно уговору и закону.

Одсек III

Права залогопримца

Кад заложена ствар има неки недостатак

Члан 987.

Кад се покаже да заложена ствар има неки материјални или правни недостатак, те не представља довољно обезбеђење наплате његовог потраживања, заложни поверилац има право захтевати од залогодавца другу, одговарајућу залог.

Продаја заложене ствари

Члан 988.

1. Ако повериочево потраживање не буде намирено о доспелости, поверилац може захтевати од суда одлуку да се ствар прода на јавној продаји, или по текућој цени, кад ствар има берзанску или тржишну цену.

2. Ако би трошкови јавне продаје били несразмерно велики према вредности заложене ствари, суд може одлучити да поверилац прода ствар по цени утврђеној проценом стручњака, или да је, ако хоће, задржи за себе по тој цени.

Продаја ствари заложене за потраживање из уговора у привреди

Члан 989.

1. Ако дужник не намири о доспелости потраживања настало из уговора у привреди, поверилац није дужан обраћати се суду,

него може приступити продаји заложене ствари на јавној продаји по истеку осам дана од упозорења учињеног дужнику, као и залогодавцу, кад то није исто лице, да ће тако поступити.

2. Поверилац је дужан обавестити благовремено оба лица о датуму и месту продаје.

3. Ако заложене ствари имају тржишну или берзанску цену, поверилац их може продати по тој цени, по истеку осам дана од упозорења учињеног дужнику и залогодавцу да ће тако поступити.

Продаја заложене ствари пре времена због кварења или губљења вредности, и њена замена

Члан 990.

1. Кад се заложена ствар квари или кад иначе губи вредност, те постоји опасност да постане недовољна за обезбеђење повериоцевог потраживања, суд може, на захтев залогопримца или залогодавца, а по саслушању друге стране, одлучити да се ствар прода на јавној продаји, или по берзанској или тржишној цени ако је има, и да се цена или довољан део цене положи код суда ради обезбеђења залогопримцевог потраживања.

2. Суд ће одбити захтев залогопримца, ако залогодавац понуди да залогопримцу преда место заложене ствари неку другу ствар исте вредности, чије чување не захтева већи труд и бригу од чувања првобитно заложене ствари.

3. Суд ће, под истим условима, дозволити замену заложене ствари на захтев залогодавца и у случају кад залогопримац не тражи њену продају.

Продаја заложене ствари пре времена на захтев залогодавца

Члан 991.

1. На захтев залогодавца суд може дозволити да се заложена ствар прода одређеном лицу за одређену цену, ако нађе да је цена повољна.

2. Добијена цена, или довољан део цене, који ће суд одредити дозвољавајући продају, ступа на место заложене ствари и полаже се у суд за обезбеђење наплате повериоцевог потраживања.

Право првенствене наплате

Члан 992.

Залогопримац има право да из цене постигнуте продајом заложене ствари наплати пре осталих поверилаца залогодавца

своје потраживање, дужну камату, трошкове учињене за очување заложене ствари, као и трошкове око остварења наплате потраживања.

Ранг заложних права

Члан 993.

Кад је једна ствар заложена неколицини поверилаца, ред по коме се исплаћују њихова потраживања из вредности заложене ствари одређује се према датуму настанка њихових заложних права.

Одсек IV

Престанак заложног права

Престанак заложног права губишћом државине

Члан 994.

1. Повериоцево право да се првенствено наплати из вредности заложене ствари престаје са престанком његове државине.

2. Оно поново настаје кад поверилац поврати државину ствари.

Престанак заложног права са престанком потраживања

Члан 995.

1. Кад престане потраживање чије је испуњење било обезбеђено залогом, поверилац је дужан вратити заложену ствар залогодавцу.

2. Али поверилац се може намирити из заложене ствари и после застарелости његовог потраживања.

Глава III

ДАВАЊЕ У ЗАЛОГУ ПОТРАЖИВАЊА И ДРУГИХ ПРАВА

Одсек I

Давање у залог потраживања

Обавештавање дужника и предаја исправе

Члан 996.

1. За стицање заложног права на неком потраживању потребно је да дужник буде обавештен о закљученом уговору о залози.

2. Залогодавац је дужан предати залогопримцу исправу о заложеном потраживању.

Давање у залогу потраживања из харџија од вредности

Члан 997.

1. Поверилац стиче заложно право на потраживању уписаном на обвезници на доносиоца када му буде предата обвезница.

2. Давање у залогу потраживања из хартије по наредби врши се индосаментом у коме је назначено да је предата у залогу.

Дужности очувања потраживања

Члан 998.

Залогопримац је дужан предузимати мере потребне за очување заложеног потраживања.

Прибирање и урачунавање камата

Члан 999.

1. Ако заложено потраживање даје право на камате, или каква друга повремена потраживања, залогопримац је дужан да их прибира.

2. Тако постигнути износи пребијају се са трошковима на чију накнаду залогопримац има право, затим са каматом која му се дугује, и најзад са главницом.

Наплаћивање заложеног потраживања

Члан 1000.

1. Кад заложено потраживање доспе за наплату, залогопримац је дужан наплатити га.

2. Са испуњењем заложеног потраживања заложно право прелази на ствар којом је потраживање испуњено.

3. Кад је предмет заложеног потраживања новац, залогопримац је дужан на захтев залогодавца положити наплаћени износ код суда, али ако је предмет његовог потраживања такође новац, и ако је оно доспело за наплату, залогопримац може задржати за себе колико му се дугује, а остало је дужан предати залогодавцу.

Приговори дужника заложеног потраживања

Члан 1001.

Дужник заложеног потраживања може истаћи залогопримцу приговоре, које у случају уступања потраживања може дужник уступљеног потраживања истаћи пријемнику.

Одсек II

Давање у залогу других права

Начин залагања

Члан 1002.

1. Не само потраживања, него и друга права могу се дати у залогу.

2. Давање у залогу тих права врши се на начин предвиђен за њихово преношење на другога, ако за одређени случај није прописано што друго.

Одсек III

Примена одредби о давању у залогу телесних ствари

Члан 1003.

Одредбе о давању у залогу телесних ствари примењује се и на залог потраживања и других права, уколико за њих није прописано што друго.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ПЕТИ

ЈЕМСТВО

Глава I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Појам

Члан 1004.

1. Уговором о јемству обвезује се јемац према повериоцу да му испуни оно што му дугује дужник, ако овај то не учини.

2. Пуноважан уговор о јемству може бити закључен без знања главног дужника.

Форма

Члан 1005.

Уговор о јемству обвезује јемца само ако је изјаву о јемчењу учинио писмено, изузев кад се јемчи за обвезу насталу из уговора у привреди, у ком случају уговор о јемству може бити закључен усмено.

Способности за јемчење

Члан 1006.

Уговором о јемству може се обвезати само ко има потпуну пословну способност.

Јемчење за пословно неспособног

Члан 1007.

Ко се обвезе као јемац за обвезу неког пословно неспособног лица, одговара повериоцу исто као јемац пословно способног лица.

Предмет јемчења

Члан 1008.

1. Јемство се може дати за сваку пуноважну обвезу, без обзира на њену садржину.

2. Јемчити се може и за условне обвезе, као и за одређене будуће обвезе.

3. Јемство за будућу обвезу може се опозвати пре него што обвеза настане, ако није предвиђен рок у коме она треба да настане.

4. Јемство се може дати и за обвезу неког другог јемца (јемац јемчев).

Поништење уговора о јемству због имовинских прилика дужника

Члан 1009.

1. Јемац за будућу или условну обвезу може захтевати да се поништи уговор о јемству, ако није знао у часу закључења уговора

да је лице за које се подјемчио презадужено, а та је чињеница била позната повериоцу, или му није могла остати непозната.

2. Он може захтевати поништење уговора и кад су се имовинске прилике лица за које се подјемчио знатно погоршале после закључења уговора о јемству, ако је поверилац то знао па му је ипак учинио кредит без његовог посебног одобрења.

Обим јемчеве одговорности

Члан 1010.

1. Јемчева обвеза не може бити већа од обвезе главног дужника, а ако је уговорено да буде већа, она се своди на меру дужникове обвезе.

2. Јемац одговара за испуњење целе обвезе за коју се подјемчио, ако његова одговорност није ограничена на неки њен део, или иначе подвргнута лакшим условима.

3. Он одговара и за свако њено повећање које би настало дужниковом доцњом или дужниковом кривицом, као и за накнаду потребних трошкова које је поверилац учинио у циљу наплате од дужника.

4. Он одговара само за ону уговорну камату која је доспела после закључења уговора о јемству.

Прелаз повериочевих права на јемца (суброгација)

Члан 1011.

На јемца који је намирио повериочево потраживање прелази то потраживање са свим споредним правима и гаранцијама његовог испуњења.

Глава II

ОДНОСИ ПОВЕРИОЦА И ЈЕМЦА

Ред најлађивања

Члан 1012.

1. Поверилац може захтевати испуњење од јемца тек пошто је пре тога безуспешно покушао да се принудним путем наплати од дужника (приговор реда).

2. Али, поверилац може захтевати испуњење од јемца, иако није претходно покушао да се наплати од дужника, ако се јемац

писмено одрекао приговора реда; ако се обвезао поред главног дужника као солидарни јемац; и ако је дужник пао под стечај.

3. Јемац за обвезу насталу из уговора у привреди одговара као солидарни јемац, ако није што друго уговорено.

Солидарносћ јемаца

Члан 1013.

Више јемаца неког дуга одговарају солидарно, без обзира да ли су јемчили заједно, или се сваки од њих обвезао према повериоцу одвојено, изузев кад је уговором њихова одговорност уређена друкчије.

Губићак права на рок

Члан 1014.

Ако је дужник изгубио право на рок одређен за испуњење његове обвезе, поверилац ипак не може захтевати испуњење од јемца пре истека тог рока.

Стечај главног дужника

Члан 1015.

1. У случају стечаја главног дужника поверилац је дужан пријавити своје потраживање у стечај, и о томе обвестити јемца, иначе ће одговорати јемцу за штету коју би овај имао због тога.

2. Смањење обвезе главног дужника у стечајном поступку не повлачи за собом и одговарајуће смањење јемчеве обвезе, те јемац одговара повериоцу за цео износ своје обвезе.

Случај смањене одговорносћ дужниковог наследника

Члан 1016.

Јемац одговара за цео износ обвезе за коју је јемчио и у случају кад би се од дужниковог наследника могла захтевати исплата само оног њеног дела који одговара вредности наслеђене имовине.

Јемчеви приговори

Члан 1017.

1. Јемац може истаћи против повериочевог захтева све приговоре главног дужника, изузев чисто личних дужникових приговора, на пример, дужниково малолетство.

2. Дужниково одрицање од приговора, као и његово признање повериочевог потраживања, нема дејства према јемцу.

3. Јемац може истаћи против повериоца и своје личне приговоре, на пример, ништавост уговора о јемству, застарелост повериочевог потраживања према њему, приговор пребијања узајамних потраживања.

Дужносћ обавештавања јемца о дужниковом пројучијању

Члан 1018.

Ако дужник не испуни своју обвезу на време, поверилац је дужан обавестити о томе јемца, иначе ће му одговорати за штету коју би јемац претрпео због тога.

Ослобођење јемца због повериочевог одуговлачења

Члан 1019.

1. Јемац се ослобађа одговорности ако поверилац, на његов позив после доспелости потраживања, не захтева испуњење од главног дужника у року од месец дана од тог позива.

2. Кад рок за испуњење није одређен, јемац се ослобађа одговорности ако поверилац, на његов позив по истеку једне године од закључења уговора о јемству, не учини у року од месец дана од тог позива потребну изјаву за одређивање датума испуњења.

Ослобођење јемца због најучијања гаранција

Члан 1020.

1. Ако поверилац напусти залогу или које друго право којим је било обезбеђено испуњење његовог потраживања, или га изгуби својом непажњом, и тако онемогући прелаз тог права на јемца, овај се ослобађа своје обвезе према повериоцу за онолико колико би могао добити вршењем тог права.

2. Правило претходног става важи како у случају кад је право у питању настало пре закључења уговора о јемству, тако и у случају кад је настало после тога.

Глава III ОДНОСИ ЈЕМЦА И ДУЖНИКА

Право захтевања накнаду од дужника

Члан 1021.

1. Јемац који је исплатио повериоцу његово потраживање може захтевати од дужника да му накнади све што је исплатио за његов рачун, као и камату од дана исплате.

2. Он има право на накнаду трошкова насталих у спору са повериоцем од часа када је обавестио дужника о том спору, као и на накнаду штете ако би је било.

Право јемца једног солидарног дужника

Члан 1022.

Јемац једног од више солидарних дужника може захтевати од кога хоће од њих да му накнади оно што је исплатио повериоцу, као и трошкове.

Право јемца на прелиходно обезбеђење

Члан 1023.

1. И пре него што намири повериоца, јемац који се обвезао са знањем или одобрењем дужника има право захтевати од дужника да му пружи потребно обезбеђење за његове евентуалне захтеве у следећим случајевима: ако дужник није испунио своју обвезу о њеној доспелости; ако је поверилац затражио судским путем наплату од јемца; и ако се дужникво имовинско стање знатно погоршало после закључења уговора о јемству.

2. Дужник се ослобађа обвезе да пружи јемцу обезбеђење ако ослободи јемца од његове обвезе према повериоцу.

Губитак права на накнаду

Члан 1024.

1. Дужник може употребити против јемца, који је без његовог знања извршио исплату повериоцевог потраживања, сва правна средства којима је у часу те исплате могао одбити повериочев захтев.

2. Јемац који је исплатио повериочево потраживање, а о томе није обавестио дужника, те је и овај у незнању за ту исплату поно-

во исплатио исто потраживање, не може захтевати накнаду од дужника, али има право захтевати од повериоца да му врати оно што му је исплатио.

Право на повраћај исплаћеног

Члан 1025.

Јемац који је без дужниковог знања исплатио повериочево потраживање, које је доцније на дужников захтев поништено или угашено пребијањем, може само захтевати од повериоца повраћај исплаћеног.

Глава IV

РЕГРЕС ИСПЛАТИОЦА ПРЕМА ОСТАЛИМ ЈЕМЦИМА

Члан 1026.

Кад има више јемаца, па један од њих исплати доспело потраживање, он има право захтевати од осталих јемаца да му сваки накнади део који пада на њега.

Глава V

ЗАСТАРЕЛОСТ

Члан 1027.

1. Са застарелошћу обвезе главног дужника гаси се и обвеза јемца.

2. Кад је рок за застаревање обвезе главног дужника дужи од две године, обвеза јемца застарева по истеку две године од доспелости обвезе главног дужника, изузев кад јемац одговара солидарно са дужником.

3. Прекид и спречавање застаревања обвезе главног дужника нема дејства према јемцу.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ШЕСТИ КРЕДИТНИ НАЛОГ

Појам

Члан 1028.

1. Уговором о кредитном налогу обвезује се налогопримац да у своје име и за свој рачун учини кредит неком трећем.

2. Налогодавац јемчи за испуњење обвезе трећег лица према налогопримцу.

Форма

Члан 1029.

За настанак јемства у случају кредитног налога није потребно да налог буде дат у писменој форми.

Неспособности трећег

Члан 1030.

Налогодавац одговара за обезу трећег и кад је овај неспособан да се обвезе.

Односи налогодавца и трећег

Члан 1031.

За односе налогодавца и трећег коме је по његовом налогу учињен кредит важе одредбе закона о односима јемца и главног дужника.

Престанак кредитног налога

Члан 1032.

1. За престанак прихваћеног кредитног налога потребна је сагласност уговорника.

2. Али, ако се после закључења уговора о налогу покаже да су имовинске прилике трећег тако тешке да има основа за бојазан да он неће моћи испунити своју обвезу, налогодавац може једноставно опозвати налог, а налогопримац га може једноставно отказати.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ СЕДМИ

ТЕКУЋИ РАЧУН

Појам

Члан 1033.

1. Уговором о текућем рачуну обвезују се међусобно два лица која су у пословним односима да своје међусобне послове, или неке од њих, сређују на тај начин што ће уносити у један рачун своја

потраживања која би међу њима настала, током одређеног времена, из њихових узајамних преноса („римеса“).

2. Постојање уговора о текућем рачуну искључује право да се захтева испуњење неког од потраживања обухваћених тим уговором, или да се њим иначе располаже, као и могућност њиховог појединачног пребијања.

3. Текући рачун се закључује и обрачун узајамних потраживања врши се сваких шест месеци, рачунајући од закључења уговора, ако уговором или обичајима нису одређени други рокови.

Камате

Члан 1034.

1. Камате на потраживања унесена у текући рачун обрачунавају се приликом закључења рачуна.

2. На салдо текућег рачуна, ако се не захтева његова исплата, тече законска камата, ако није уговорена нека друга стопа камате.

Салдо

Члан 1035.

1. Остатак или салдо, добијен пребијањем узајамних потраживања, постаје коначан кад буде признат.

2. Ако уговорник, коме је његов саговорник послао извод из текућег рачуна са утврђеним салдом, исти не оспори у року од месец дана од пријема, кад уговором или обичајем није одређен који други рок, сматраће се да га је признао.

3. Али, ако је при израчунавању салда учињена рачунска грешка, или је изостављено неко потраживање, заинтересована страна може захтевати исправку, у року од шест месеци од пријема извода, без обзира на признање салда.

Дејства признања салда

Члан 1036.

1. Признањем салда сва ранија потраживања се гасе, а њихов салдо представља једино потраживање по текућем рачуну.

2. Али са гашењем потраживања унесених у текући рачун не престају јемства, залог, солидарна одговорност неког трећег, као ни друга средства обезбеђење неког од тих потраживања, него се преносе на салдо, до износа потраживања уз које су постојали.

Брисање појтраживања из понишћеног или раскинутог уговора

Члан 1037.

Ако је поништен или раскинут уговор на основу кога је неко потраживање унесено у текући рачун, може се захтевати брисање тог потраживања из текућег рачуна и после обрачуна и признања салда.

Уношење у рачун појтраживања од трећег

Члан 1038.

Кад је у текући рачун унесено потраживање од неког трећег, па трећи не изврши своју обвезу, пријемник га може одмах брисати из текућег рачуна и вратити га уступиоцу, а може то учинити и пошто претходно покуша безуспешно да га наплати.

Обвеза вођења текућег рачуна

Члан 1039.

1. Страна која се обвезала да води рачун дужна је да изврши обрачун на време и да извод из текућег рачуна са утврђеним салдом достави другој страни.

2. Ако она не изврши ову своју обвезу, друга страна може раскинути уговор и захтевати исплату својих потраживања.

Стављање забране на појтраживање једног уговорника

Члан 1040.

1. Поверилац једног уговорника може ставити забрану на салдо који би по обрачуна у часу стављања забране припадао његовом дужнику.

2. У том случају могу се и после забране уносити у текући рачун потраживања другог уговорника, али ће се у погледу повериоца који је ставио забрану, од потраживања унесених у текући рачун после стављања забране, узети у обрачун само она потраживања која су настала пре стављања забране.

Престанак уговора

Члан 1041.

1. Уговор о текућем рачуну престаје по самом праву истеком уговореног рока, смрћу једног уговорника, лишењем пословне способности једног уговорника и његовом неспособношћу за плаћање.

2. Свака страна може отказати уговор у свако доба и захтевати обрачун салда.

3. После отказа уговора не могу се уносити у текући рачун нове ставке, а салдо, обрачунат према стању рачуна у часу отказа, може се захтевати тек о року одређеном за закључење рачуна.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ОСМИ

УПУЋИВАЊЕ ИЛИ АСИГНАЦИЈА

Појам

Члан 1042.

1. Упућивањем или асигнацијом једно лице, упутилац, овлашћује другога, упућеника, да за његов рачун изврши нешто одређеном трећем, примаоцу упућења, а овога овлашћује да то извршење прими у своје име.

2. За пуноважност упућивања није нужно да буде стављено на писмено.

Глава I

ОДНОСИ ПРИМАОЦА УПУЋЕЊА И УПУЋЕНИКА

Прихваћање упућеника

Члан 1043.

1. Прималац упућења стиче право да захтева од упућеника испуњење тек кад му упућеник изјави да прихвата упућење.

2. Прихватање упућења не може се опозвати.

Приговори упућеника

Члан 1044.

1. Прихватањем упућења настаје између примаоца и упућеника дуговински однос независан од односа између упутиоца и упућеника, као и односа између упутиоца и примаоца.

2. Упућеник који је прихватио упућење може истаћи примаоцу само приговоре који се тичу пуноважности прихватања, приговоре који се заснивају на садржини прихватања, или на садржини самог упућења, као и приговоре које има лично према њему.

Преношење упућења

Члан 1045.

1. Прималац упућења може га и пре прихватања од упућења уговором пренети на другога, а овај га може пренети даље, изузев кад из самог упућења или посебних околности произлази да је оно непреносиво.

2. Ако је упућеник изјавио примаоцу да прихвата упућење, то прихватање има дејства према свим лицима на која би упућење било узастопно пренесено.

3. Ако је упућеник изјавио прибавиоцу, на кога је прималац пренео упућење, да га прихвата, он не може истаћи прибавиоцу приговоре које има према примаоцу лично.

Застарелост

Члан 1046.

1. Право примаоца да захтева испуњење од упућеника застарела за годину дана.

2. Ако за испуњење није одређен рок, застарелост почиње тећи кад упућеник прихвати упућење, а ако га је он прихватио пре него што је дато примаоцу, онда када буде дато овоме.

Глава II

ОДНОСИ ПРИМАОЦА УПУЋЕЊА И УПУТИОЦА

Ако је прималац поверилац упућеноца

Члан 1047.

1. Поверилац није дужан пристати на упућење које му је учинио дужник у циљу испуњења своје обвезе, али је дужан да о свом одбијању одмах извести дужника, иначе ће му одговорати за штету.

2. Поверилац који је пристао на упућење дужан је позвати упућеника да га изврши.

Упућење није испуњење

Члан 1048.

1. Кад је поверилац пристао на упућење учињено од његовог дужника у циљу испуњења обвезе, та обвеза не престаје, ако није

друкчије уговорено, ни његовим пристанком на упућење, ни прихватањем од стране упућеника, него тек испуњењем од стране упућеника.

2. Поверилац који је пристао на упућење учињено од његовог дужника, може захтевати од упућеноца да му испуни оно што му дугује само ако није добио испуњење од упућеника у време одређено у упућењу.

Примачева дужност да обавести упућеноца

Члан 1049.

Ако упућеник одбије пристанак на упућење, или одбије испуњење које му захтева прималац, или изјави унапред да неће да га изврши, прималац је дужан обавестити одмах упућеноца о томе, иначе ће му одговорати за штету.

Ако прималац није поверилац упућеноца

Члан 1050.

Прималац упућења који није поверилац упућеноца и који неће да чини употребу од упућења може одустати од њега, чак и ако је већ изјавио да га прима, али је дужан обавестити о томе упућеноца без одлагања.

Опозивање овлашћења дајоћ примаоцу

Члан 1051.

Упућилац може опозвати овлашћење које је упућењем дао примаоцу, изузев ако је упућење издао у циљу испуњења неког свог дуга према њему, и уопште, ако је упућење издао у његовом интересу.

Глава III

ОДНОСИ УПУТИОЦА И УПУЋЕНИКА

Ако је упућеник дужник упућеноца

Члан 1052.

1. Упућеник није дужан прихватити упућење, чак и ако је дужник упућеноца, изузев ако му је то обећао.

2. Али, кад је упућење издато на основу упућениковог дуга упутиоцу, упућеник је дужан да га изврши до износа тог дуга, ако му то ни по чему није теже од испуњења обвезе према упутиоцу.

3. Извршењем упућења издатог на основу упућениковог дуга упутиоцу, упућеник се ослобађа у истој мери свога дуга према упутиоцу.

Опозивање овлашћења дајџоџ упућенику

Члан 1053.

1. Упутилац може захтевати овлашћење које је упућењем дао упућенику, све док упућеник не изјави примаоцу да прихвата упућење, или га не изврши.

2. Он га може опозвати и кад је у самом упућењу наведено да је неопозиво, као и кад би се опозивањем вређала нека његова обвеза према примаоцу.

3. Отварање стечаја над имовином упутиоца повлачи по самом праву опозивање упућења, изузев случаја кад је упућеник био већ прихватио упућење пре отварања стечаја, као и кад у часу прихватања није знао нити је морао знати за тај стечај.

Глава IV

СМРТ И ЛИШЕЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ

Члан 1054.

Смрт упутиоца, примаоца упућења или упућеника, као и лишење пословне способности некога од њих, нема утицаја на упућење.

Глава V

УПУЋЕЊЕ У ОБЛИКУ ХАРТИЈЕ НА ДОНОСИОЦА

Члан 1055.

1. Писмено упућење може бити издато на доносиоца.

2. У том случају сваки ималац хартије има према упућенику положај примаоца упућења.

3. Односи који упућењем настају између примаоца упућења и упутиоца, настају у овом случају само између сваког појединог имаоца хартије и лица које му је хартију уступило.

Глава VI

Упућење у облику хартије по наредби

Члан 1056.

Писмено упућење које гласи на новац, на хартије од вредности, или на заменљиве ствари, може бити издато са одредбом „по наредби“, те се преносити индосаментом, ако је упућеник привредник, и ако оно што треба да изврши улази у оквир његове привредне делатности.

ОДЕЉАК ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТИ

ПОРАВЊАЊЕ

Појам

Члан 1057.

1. Уговором о поравнању лица између којих постоји спор или неизвесност о неком правном односу, помоћу узајамних попуштања, прекидају спор, односно уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обвезе.

2. Постоји неизвесност и кад је остварење одређеног права несигурно.

У чему се састоје узајамна попуштања

Члан 1058.

1. Попуштање се може састојати, између осталог, у делимичном или потпуном признавању неке претензије друге стране, или у одрицању од неке своје претензије; у узимању на себе неке нове обвезе; у смањењу каматне стопе; у продужењу рока; у пристајању на делимичне отплате; у давању права на одустаницу.

2. Попуштање може бити условно.

3. Кад само једна страна попусти другој, на пример, призна право друге стране, онда то није поравнање, те не подлеже правилима о поравнању.

Способности

Члан 1059.

За закључивање уговора о поравнању потребна је способност за располагање правом које је предмет поравнања.

Предмет

Члан 1060.

1. Предмет поравнања може бити свако право којим се може располагати.

2. Пуноважно је поравнање о имовинским последицама кривичног дела.

3. Не могу бити предмет поравнања спорови који се тичу статусних односа.

Примена одредби о двостраним уговорима

Члан 1061.

1. За уговор о поравнању важе опште одредбе о двостраним уговорима, ако за њега није што друго предвиђено.

2. Кад под називом поравнања уговорници обаве неки други посао, на њихове односе неће се применити одредбе закона које важе за поравнање, већ оне које важе за стварно обављени посао.

Оштећење преко половине

Члан 1062.

Због оштећења преко половине не може се тражити поништење поравнања.

Дејство поравнања према јемцима и залогодавцима

Члан 1063.

1. Ако је поравнањем извршена новација обвезе, јемац се ослобађа одговорности за њено испуњење, а престаје и залога коју је дао неко трећи.

2. Иначе, јемац и трећи који је дао своју ствар у залог остају и даље у обвези, а њихова одговорност може бити смањена поравнањем, али не и повећана, изузев ако су се сагласили са поравнањем.

3. Кад дужник поравнањем призна спорно потраживање, јемац и залогодавац задржавају право да истакну повериоцу приговоре којих се дужник поравнањем одрекао.

Поравнање о ништавом послу

Члан 1064.

1. Пуноважно је поравнање о правном послу чије је поништење могла тражити једна страна, ако је она у часу закључења поравнања знала за ту могућност.

2. Али је ништаво поравнање о апсолутно ништавом правном послу и кад су уговорници знали за ништавост и хтели поравнањем да је уклоне.

Члан 1065.

1. Поравнање је ништаво ако је засновано на погрешном веровању оба уговорника да постоји правни однос који у ствари не постоји, и ако без тог погрешног веровања не би међу њима било ни спора ни неизвесности.

2. Исто вреди и кад се погрешно веровање уговорника односи на обичне чињенице.

3. Одрицање од ове ништавости нема правног дејства и оно што је дато на име извршења обвезе из таквог поравнања може се натраг тражити.

Ништавост једне одредбе поравнања

Члан 1066.

Одредбе поравнања чине целину, те ако је једна одредба ништава, цело поравнање је ништаво, изузев кад се из самог поравнања види да се оно састоји из независних делова.